

PAMĚTI

FRANTIŠKA J. VAVÁKA

SOUSEDA A RYCHTÁŘE MILČICKÉHO

Z LET 1770—1816.

VYDÁVÁ

JINDŘICH SKOPEC.

KNIHA DRUHÁ (ROK 1784—1790).

ČÁST I.

(1784—1786.)

KNIH „DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO“ ČÍSLO 111.
PODÍL ÚDŮ „DĚDICTVÍ SVATOJANSKÉHO“ NA ROK 1910 Č. 3.

V PRAZE 1910.

GYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA V. KOTRBA. — NÁKLADEM
„DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO“.

Imprimatur.

Ex archiep. Ordinariatu Pragae, die 3. Maii 1906.

Fr. Brusák,
vic. generalis.

„Františka Jana Vaváka v Milčicích druhý díl spisu Paměti, od roku 1783 (vlastně po něm, od r. 1784) do roku 1790, má archů 84,“ tak poznamenává autor Paměti na obálkovém listě, později přiloženém. Stránek jest celkem 672 čtvrtarchového formátu, mnou teprve číslovaných. Kniha však není zcela bez poruchy; na několika místech nacházíme mezery, několik listů nesprávně založeno, samostatné přídavky vsunuty, ale to vše již při původní vazbě, asi Vavákem samým později opatřené (hřbet a rohy v prosté tmavé kůži, lepenkové desky tmavým papírem potažené, s tkaničkami k zavázání). V první části, zde otištěné, působí rušivěji toliko mezera po str. [208.], pravděpodobně celý arch obnášející (viz zde str. 86. pozn. 1.), tolikéž konec článku o Libici (viz str. 72. pozn. 3.) ukazuje na pokračování, ačli ovšem bylo vůbec napsáno. Vše to i ostatní o stavu rukopisu podávají podrobně na příslušných místech poznámky.

Do knihovny Musea království Českého (pod sign. I. E. 1.) dostala se druhá kniha Paměti darem od p. Jana Čermáka, z příbuzenstva Vavákovského, statkáře ve Žherách v Českého Brodu.

Obsahujíc vypravování z let 1784 až 1790, zahrnuje v sobě většinu doby panování císaře Josefa II., jeho smrt a začátek vlády Leopolda II. Pro vydání tiskem rozdělena byla i tato kniha opět na dvě části, z nichž první, zde hotová, obsahuje léta 1784 až 1786, prvních to 300 stran v rukopise. Druhá část (r. 1787—1790) spolu opět s rejstříkem, soupisem vložených obrázků a s vděčnou připomínkou laskavých mých pomocníků vyjde bohdá napřesrok.

I svým obsahem i jeho důležitostí a zajímavostí nestojí tato část za svazky předcházejícími. Bohužel nutí mne skrovnost místa, pro předmluvu tentokráte zbývajících, vytknouti hlavní věci z obsahu jen co nejstručněji.

Z dalších reforem Josefových v letech 1784—1786 dotýká se selského lidu přirozeně nejživěji nová úprava daní dle výnosu pozemkového s předcházející novou výměrou veškeré půdy (t. zv. josefinský katastr). A zde má Vavák vítanou příležitost osvědčiti i lásku i schopnost svoji k „umění zemoměřičskému“; vypisuje pak důkladně, jak celá věc postupovala, přidává pro své děti i praktický návod s jednoduchými nákresy (zde zmen-

šeně reprodukovány), jak měřiti pole a výnos jejich počítati. (Viz str. 77.—85., 111.—112.) Rázovitou ilustraci tehdejšího života jest i vypravování o potížích s měnou dukátovou (str. 103.—105.), nebo hned z počátku historie gruntů Dubeneckovských v Chotouni (str. 5.—10.), péče o chudé (str. 2.—4., 96.—97.), opětovné nářky na množící se krádeže a jiné.

Co do poměrů náboženských provází tu Vavák celými články jmenovitě záповěď zvonění na mračna (str. 13.—19.), omezení procesí „spolujdy“ (str. 22.—24.), další vyklizení klášterů (str. 88.), zrušení farářské koledy (str. 90.—91.), literátských bratrstev („zpěvové spolby“, str. 99.—101.) a j. Dílem aby potěšil katolíky, z potlačování starých náboženských zvyklostí se rmoutící, dílem — a to více — aby odrazil posměšky nekatolíků, ujímá se Vavák spisování těchto článků. S jakousi pak žárlivostí a lítostí pozoruje i další výhody novověrcům poskytované (viz zvláště o stavbě kostela velimského) a pečlivě si všimáje stále života nekatolických spoluobčanů svých, neopomíjí poukazovati na vlažnost a neochotu jejich náboženskou již již se vyskytující. Vzájemná však revnivost náboženská nebyla asi toho stupně, by rušila všechny styky přátelské. Alespoň pro Vaváka samého je to jistě charakteristické, že ke křtu sedmého syna svého přibírá za svědka souseda nekatolíka, jak svědčí zápis matriční (viz str. 72. pozn. 6.).

Literárního historika zaujmou zmínky o chvalořeči Habřinově (str. 37.), o knihtiskařích Höchenbergrovi (str. 37., 48.) a Schönfeldovi (str. 93.), o Krameriusovi (str. 89.), o polemice Rokosově se Stachem (str. 89. a 93.) a jiné. Zvláště však vítá Vavák činnost Frant. Faust. Procházky; „staré matky české jeden syn se vydařil“, píše o něm radostně při zmínce o Procházkově vydání kroniky Dalimilovy (str. 102.) a jak v další části se dočteme, zvláštním listem oslavným ho velebí

Z ostatního obsahu poukazují na vypravování o povodni v Praze (str. 11.—13.), o cestách Josefa II. k vojenským cvičením do Prahy a návštěvě anglického prince Fridricha (str. 40.—43.), o rozmluvě Vavákově s císařem (str. 40.) atd. Z celého svazku za nejdůležitější měl bych ono jednání o novém katastru, za nejzajímavější vypravování o osudech bratří Dubeneckých, avšak chcete-li článek takový ryzě Vavákovský, čtete vypravování o vrchu Vaškohrbu a o Libici (str. 55.—72.), kde se pozorovací talent Vavákův s jeho sečtělostí a vypravovatelskou obratností domáhá pochvaly milčického našeho písmáka nejzaslouženější.

V Praze, dne 30. dubna 1910.

JINDŘICH SKOPEC.

Rok 1784.

[1] Den rokV noWeho, až k WeCzerV gasno, siLnl Mráz, sňlJH a poCzasno.

Tento 84. rok mnohým lidem líbí se v skok, neb takových jestí síla, již praví, že římská víra zhyne všudy aneb místem i s svým římským antikristem; v prorocství prý jest to psáno a letos má být skonáno to náboženství papežské — zůstane prý jen helvetské. Chval, kdo chceš, co se ti líbí, — tento verš jistě nechybí:

„NesLVssl řzlyCy, Co gest toto aneb Co gest onno: nebo WsseCky WeCy W Čzas swVg WlhLeDáWanl bVDaV.“

Nevěřiš-li, milý brachu, přečti to sobě v Sirachu (39. kap.)¹⁾

„Přeběhnou zajisté mnozí a mnohotvárné bude umění.“ (Daniel v 12.)²⁾ — „Spiknutí prorokův uprostřed lidu jako lev řvoucí a beroucí³⁾ loupež duše sežrali.“ „Jako vlci chvátajíce⁴⁾ loupež k prolití krve a k zatracení duší a lakomé stojíce po zisku.“ (Ezechiel, 22. kap.)⁵⁾

Toť právě nyní vidíme — ach, zruš to, náš Hospodine!

[2] Zima ostrá velmi, která 27. prosince se sněhem se začala, nyní s velkými a prudkými mrazy ve dne i v noci držela, až slyšeti bylo, že již onde i onde člověk na cestě zmrzl i dobytek v chlívích. V chlívích zajisté ve všech hnůj a v studnicích voda mrzla. 11. ledna drobet oblevení se znamenalo, sněhu ale vždy přibývalo, přes den neb přes dva vždy padal, až do 21. již ho na $\frac{3}{4}$ lokte zvýši bylo. Záhony v poli nebylo znáti.

Toho měsíce dověděli jsme se, že císař pán v Římě se vynachází, jakož pak tam na den slavný Narození Páně v hlavním kostele ve Vatikáně⁶⁾ při mši papežské přítomen byl. Dne 14. ledna šťastně do Vídně se navrátil.

Naši noví harfeníci houkli, že prý tam jel vypovídat víru a že tam papeže ostře zavázal, aby proti tomu nic nejednal, co on ve svých zemích ustanovuje.⁷⁾ Ale dejme tomu: Jestliže papež jest antikrist (jakž oni praví), nač by mu císař pán víru vypovídal a nač by do Říma jezdil? Mohl by proti němu zrovna táhnouti a jej zahladiti.

¹⁾ Verš 26. — ²⁾ Verš 4. — ³⁾ R: řeva a bera. — ⁴⁾ T. j. uchvacující. — ⁵⁾ Verš 25. a 27. — ⁶⁾ R: in Vaticano. — ⁷⁾ V Římě ujednáno, že papež strpí mlčky dosavadní zařízení císařova, císař pak že upustí od dalších záměrů svých ve věcech církevních.

Dne 20. ledna něco k tomu podobného stalo se zde. Nebo když pan sirotčí, jakožto počet vedoucí všech kostelů, jel spolu se panem oberforštem a panem polesným vykazovat dříví do lesa zádušního čiňovského a v Čiňovsi [3] na faře oběd měli, udělali hned z toho odpadlíci, že prý tam jede pan sirotčí oltáře a obrazy v tamním kostele prodávat a že tam Matku Boží za 50 zl. prodal, a ten kostel, když prázdný bude, že se jim odevzdá. Nu, považ každý, jaké jsou to jejich šibalské výnosy, posmišky a sebe vespolek potěšování. Takýť jsem já v tom kostele byl, a žádnou statui Panny Marie jsem tam ani neviděl.

Den 25. ledna byla neděle 3. po sv. třech králích a památka na víru obrácení sv. Pavla. Ráno pošmourný, k poledni jasný, pak zas pošmourný; vítr nevelký od západu vál, zima nepřilíš tvrdá, ale sněhu mnoho, cesty velmi zlé a netrefné.

Ten den obzvláště odpadlíci si zamilovali, že prý i oni na víru se obrátili jako sv. Pavel a protož do svých stodol v tom sněhu valně šli. Nevím, jak přes rok půjdou, když ten den všední bude.¹⁾

Ítem dne 20. ledna zde v Milčicích pan Kitler,²⁾ listovní ze zámku, a pan [Ignat] Haaman,³⁾ radní z města Poděbrad, přijevše prohlídli ty v prosinci poznamenané žebračky. Že pak z počtu 6 již jeden umřel a sice ten Michálek,⁴⁾ dali jsme do toho počtu zase Lidmilu Klášterskou. Nato do soboty musili jsme dát poznamenání, co kdo na ty žebračky za týden dáti chce; jsou pak rozvrženi na 4 klasy. Po celém panství tak jezdicé žebračky [4] spisují a prohlízejí, dělajíce z nich čtyři klasy a sice: První klas jsou ti, jižto již nic sobě vydělati nemohou a mají míti své almužny za jeden den 1 krejcar peněz, 1 libru chleba a 1 žejdlík vaření. Druhý klas jsou ti, jižto již něco vydělati mohou a ti mají míti za den grešli peněz, $\frac{3}{4}$ libry chleba a $\frac{3}{4}$ žejdlíka vaření. Třetí klas jsou ti, jižto již více vydělati mohou a mají míti za den troník peněz, $\frac{1}{2}$ libry chleba a $\frac{1}{2}$ žejdlíka vaření. Čtvrtý klas jsou nejsilnější, kteří ještě spíš něco sobě vydělati mohou a ti mají míti za den 1 feník peněz, $\frac{1}{4}$ libry chleba a $\frac{1}{4}$ žejdlíka vaření.

Naríženo při tom, aby každá ves podala poznamenání, co který soused chce dobrovolně na ty žebračky každý týden dáti. Taková almužna má se do zámku každotýhodně odváděti a

¹⁾ Připsáno později: „NB. Nešli nikam.“ — ²⁾ Ondřej Kitler (*R: Gitler*), píšá listovní (*epistolaris*), uvádí se od r. 1781. Manželka jeho slula Teresie. Bližšího není o něm známo. (H.) — ³⁾ Ignat (*R: A.*) Haaman byl do r. 1776 poddůstojníkem (*vexilifer*) u pluku de Wallis, načež se stal sousedem v Poděbradech, oženiv se dříve s Annou, dcerou bývalého senátora Josefa Kellera. Haaman držel dům v městě číslo 38-I. „u bílého lva“ a provozoval živnost hostinskou. Zemřel 6. ledna 1791. Syn jeho Jan byl pisařem u sirotčího v Pardubicích od r. 1810. (H.) — ⁴⁾ Viz Pam. I. 2., str. 192. a 193. —

odtud zas do vesnic, kam co potřeba, rozvrhnouti a teprv ten, jenž to do zámku nesl, zase zpátkem na své domácí žebračky do vsi to přinese a rychtář neb někdo jiný k tomu zvolený to mezi ty domácí žebračky rozděliti. Za bídu zajisté všichni jsme to přijali.

[5] Nemá také a nesmí žádný žebřák ze své vesnice nikam jinam na žebrotu vycházeti a domy vybíjeti. Almužnu má každý k rychtáři sám poslati, rychtář do zámku a ze zámku přinesenou těm domácím rozděliti.

Já ačkoliv jsem na tom stál, že my Milčičtí své žebračky sami vyživíme bez trmácení poslů a bez všech na ně jiných přídavků, ale nešlo to, musili jsme se patentální regulí poddati a svoji¹⁾ almužnu, co kdo za týden dáti chce, do zámku poslati.²⁾

[6] Vypadá tehdy na ty zdejší žebračky na 1 týden $36\frac{3}{4}$ krejcaru peněz a tolik liber chleba a tolik žejdlíků vaření; následovně za celý rok přijde na ně peněz 31 zl. $29\frac{1}{2}$ kr., chleba 18 centnýřů 98 liber a vaření 10 strychů 10 žejdlíků. Nyní podle uvolení domácího vypadá na ně za 1 týden peněz $8\frac{1}{2}$ kr., chleba 23 libry, vaření $9\frac{1}{2}$ žejdl., za celý rok přijde peněz 8 zl. 52 kr., chleba 11 cent. 96 liber, vaření 2 strychy 2 věřt. 3 čtvrtce.³⁾

Přířknuto jest, co se kde dostávat nebude, že se to z důchodu dodá. Nato stalo se, že některé vesnice své poznamenání daly, zvláště ty, ježto více žebřáků mají, některé pak nedaly a dáti nechtí, zvláště ty, jež málo žebřáků mají, pravice, že si takové bez vši pomoci samy vyživí. Následovně ta z vesnic podaná almužna vypadla tak, že by se mnoho z důchodu přidávati musilo. Protož chytrost ta obrátila se v nemožnost a zůstalo při tom, aby každá ves své žebračky živila.

Prve však, než se tak stalo, já v zámku jsoucí tu naši podanou almužnu, ačkoliv menší, než by býti měla, [7] přece jsem zrušil a v nic obrátil s tím doložením, že sobě sami své žebračky živiti budeme. Nebo naslechlo se, že kdyby přece jakž tak výnosnou almužnu vesnice se uvolily, byli by prý invalidové, t. j. staří a nestateční vojáci do vesnic dávání, aby tak při té almužně k smrti se doživilí.

¹⁾ *R: naši.* — ²⁾ Následuje podrobný výčet, co kdo v Milčicích týdenní almužny (peněz, chleba, vaření) upsal, a jména šesti žebřáků, z nichž čtyři zařadění do třídy I. a po jednom do třídy II. a III. Na týdenní almužně nejvíce upsáno z čís. 3. od Vozába (5 kr. a 5 liber chleba), nejméně z čís. 5. a 14. (po půl libře chleba). Na penězích (vedle potravin) přispívali jen ze čtyř čísel. Vavák upsal z čís. 4. 1 libru chleba a z čís. 16. 2 libry chleba a 1 žejdlík vaření týdně. — ³⁾ Výpočty nejsou přesné.

Pán Bůh rač nás zachovati,
zdraví, pokoj, chléb nám dáti —
žebráci jistě jsme vždycky,
žebráme každý den všickni,
nemáme nic sami z sebe —
Bože, všecko jest od tebe.

Ač pak vždycky mudrujeme,
všelijak shromažďujeme,
chtíce utéci té nouzi
i všemu, co nás zde souží,
však, Pane, bez tvé pomoci
v zimě, v létě, ve dne, v noci
ne můžem mít pohovení,
leda z tvého dovolení.

Před lety, když měřivali
sedlákům pole, dávali

při každém zemském provázku
pro tu samou k bližním lásku:
půl lokte darmo přidali, —
nyní pak to všecko vzali,
tak že nic darmo nemáme,
cokolivěk užíváme,
ano i z mezi platíme,
ačkoliv z nich neklidíme.

Ale ty, Pane Bože náš,
kterýž všecko v svých rukou máš,
rač nám sám přispořovati
a práci našich žehnatí,
ať zde tebe můžem ctíti,
císaři daně platiti,
sebe pak slušně živití,
chlebné žebrotě ujítí.

[8] Celý měsíc leden s velkými sněhy a mrazy dodržel, kromě že tak silné mrazy nebyly jako při konci prosince a na začátku ledna. Při konci ledna obilí prodávalo se zde: pšenice 3 zl. 6, 9, 10 kr., žito 2 zl. 54, 57 kr., ječmen 1 zl. 54, oves 1 zl. 6 kr., proso 2 zl. 24 kr., hrách 2 zl. 45 kr., čočka 3 zl., vika 2 zl. 30 kr., vše vrchovitá míra.

Toho měsíce dle nejvyššího poručení¹⁾ vypovězené a k zaplacení oznámené jsou všechny zádušní kapitály, to jest rozpůjené zádušní peníze; kdo takové má, že je v půl létě oplatiti musí. Má se takových zádušních neb konclních peněz v celé zemi české vynacházeti 78 millionů. Sama Hora Kutná jich má 200.000 zl., Čáslav 60.000 zl., Kolín 40.000 zl., Poděbrady 24.000, Sadská 10.000. Item naše poděbradské panství 75.000, naše ves 440 zl.

Item toho měsíce skrze patenty²⁾ zapověděné jsou všem nekatolíkům všechny saské knihy; mají takové v Praze kupovati, aby se peníze ven ze země nevyvázely, — ale dala se ta zápora, když již koně vyvedli.

[9] Na začátku února vždy tak zima trvala jako v lednu. Sněhu vždy přibývalo, sanice obzvláštní byla, kromě že se cesty často sněhem a větrem zanášely; kdo dnes jel, zejtra nevěděl, kady jeti má. Pěšky jdoucím těžká vždy cesta byla.

Rybníky v ten čas mnoho práce daly. Ryb onde i onde mnoho se zdusilo. Do prosekaných prohlubní valně ryby šly, že se snadně loviti mohly. Na zdejší poděbradské rybníky z celého panství lidí (z lásky) na prosekávání prohlubní a shazování sněhu na hromady choditi musili. Od nás z Milčic na křečkovském rybníce dvakrátě jsme byli. Rovně též na císařskou silnici okolo ležící vesnice každodenně choditi a snít z ní shazovati musily, nebo ustavičně zaváta a zanešena byla, že nebylo lze vědět, kady se bezpečně jeti má.

Hnůj na pole žádný voziti nemohl, neb netoliko jedno pole od druhého, ale taky záhon od záhonu nebylo možná rozeznati. Totikéž dříví z lesa nemohli jsme voziti, nebo i těžce ho nakládati i ven z lesa vžiti zle bylo. V lese ovšem po nápravy sněhu bylo; dřevo, když padlo, tak se v sněhu zakutilo, že s tím mrzutá práce byla.

¹⁾ Dvorní dekrety z 1. září a 25. prosince 1783. — ²⁾ Dvor. dekret z 4. (gub. 16.) prosince 1783. Zápověď se týkala zpěvníků, tištěných v Žarově (Sorau v Dol. Lužici). Před tím zapověděny dekretem z 24. července (gub. 2. srpna) 1783 rovněž zpěvníky z Řezna a Ortenburga.

Z toho znáti, že i ten snih, když ho Pán Bůh mnoho spadnouti dopouští, trest a bída lidská jest. Kdyby v tom sněhu takové silné mrazy byly jako na začátku, byli by hovada i lidé zimou hynuli.

[10] Na den hromnic byl jasný čas; jest pak ten starodávní hlas, jestli čas na ten den bývá, že více sněhu přibývá.
Kdo to vyhlásil pravidlem, letos nebouch' motovidlem;
nebo vždy ještě sněhu rřibývalo a dnem noci pomalu mrzlo, až 14. února odpoledne začalo ulevovati a se střech ponejprv kapati — pravím valně kapati. Vitr také teplý vál ten den, ale do rána zase mráz a celý den studeno

Téhož 14. dne února, jenž sobota byla ante dominicam Sexagesimae,¹⁾ držána byla veřejná licitací v zámku poděbradském v kanceláři řiditelském na ony ve vsi Chotouni Dubeneckovské grunty, již tak vůbec známé, že nyní netřeba o tom šířiti. Nicméně po letech snad by přece někdo žádostiv byl věděti něco o té Dubeneckovské pověsti; protož pro potomstvo toto aspoň krátce, však hlavně zanechám:

Za paměti otcův našich byl zde v Milčicích švec nějaký, Dubenecký přijím, v chaloupce na dvoře u souseda Matěje Hotovce, tu kde nyní jest numero 11.²⁾ v podruží, víc nužný než možný; ten dva syny měl, Antonína a Jana, jimžto oběma otec můj, Jan Vavák, kmotrem byl.³⁾ Živnost jejich byla: Otec šil obuvi, matka předla a ti chlapičci žemličky ze Sadské nosivše, po vsi obcházelí a je prodávali a při tom chléb žebřali. Tak praví, již dosavad živi jsou, kteří je vidali, že mnozi [11] chasníci držali za vrch toho chlapce Jana a silně za vlasy jej drželi a on⁴⁾ tak dlouho se točil, až se vytočil, začež kus chleba dostal a tomu vděčen byl

Potom otdud do Chotouně otec i se syny se dostal a tam umřel. Matku vdovu zas tkadlec, Vorlický přijím, sobě za manželku vzal a staršího syna Antonína témuž řemeslu učil, Jan pak na ševcovství přestával. Že pak maličkému handlí z mládí přivykali, s větším jejich věkem rostl taky větší handl, až oves i jiné obilí při tom řemesle svém skupující a prodávající, lépe než otec jejich i otcím měli se. Štěstí ovšem se jich drželo, až Antonín, starší, oženil se, vzav⁵⁾ sobě dceru Jana Dvořáka, tamního největšího souseda a spolu rychtáře. A toho času soused jeden v Chotouni, Mareš, od štěstí opuštěn byv o statek přišel, kterýž týž Dvořák ujal a zeti svému. Antonínu Dubeneckému, odevzdal. Tu on Antonín jsa sedlákem do větších handlů se pouštěl, obilí panské ze dvorů ujímal, do Prahy vozil a stržené peníze odváděl.

Jan, bratr jeho, také opustiv docela ševcovství koňohandlířem-býti začal, až i pánům stavům do Prahy koně sem tam skupuje vodil s nemalým prospěchem, že nic napřed svému bratru nedal. Též se i oženil, řezníka jednoho, přijím Budinského (jemuž obecně [12] Dyna aneb Budina říkali), dceru sobě vzal a při svém bratru zůstával, někdy spolu s ním nějakou summu obilí koupil a prodav⁶⁾ výdělkem se těšil.

Za krátký čas opět soused jeden, Cermák, v též vsi o svůj statek přišel. (Tehdáž zajisté přisnost veliká v zámčích byla; jak kdo kontri-

¹⁾ T. j. před nedělí Sexagesima. — ²⁾ Dole připsáno: „Od r. 1802 Nr. 17.“ — ³⁾ Bližších dat o rodině Dubeneckých nebylo mi zatím lze podati. Ve skramnických matrikách přichází jméno to po prvé r. 1730 při křestním zápisu Kateřiny, dcery „rodiců svobodných“ Petra Dubeneckého a Kateřiny. Zápis Jana a Antonína tam není. Pak přichází jméno Dubenecký až od r. 1786 při křestních zápisech asi osmi dětí Jakuba Dubeneckého, sedláka v Chotouni, a matky Anny. V Sadské, kamž Chotoun do té doby byla přifařena, v rejstříku jméno Dubenecký se sice vyskytuje, matriky však jsou neúplné. — ⁴⁾ R: jej držice, on atd. — ⁵⁾ R: vezma. — ⁶⁾ R: koupic a prodajic.

bucí nemohl platiti, hned byl ze statku vyhnán. O milosrdenství tehžď ani cítit nebylo a spravedlnosti víc by byl našel mezi Francouzy v Praze, — když tam roku 1741 od našich obležení byli a mnoho lidu, nechť bylo právě nebo neprávě, zvěšeli, — nežli v mnohém svém říditelském zámku.) Tentýž Čermákovský statek Dubenecký opět ujal a nato přišla ona sedmiletá vojna s pruským králem, v kteréžto Dubenecký teprva až k podivu handle v lifrování císařského magazínu neb foroty v mouce, ovse a seně začal a vedl s takovým prospěchem, až na mnoho tisíc peněz míval, v čemž bratr jeho Jan také s ním dobrou poltu¹⁾ držel a neméně než jako on handloval, kromě že Antonín skrz mnoho jiných lidí a najatých lifrantů svou věc vedl, kteří od té pečeně hodné štáfy krájeli, Jan pak sám všecko, co zasáhnouti mohl, řídil a jiným mnoho nesvěřoval a ta jeho opatrnost učinila ho v štěstí stálejšího.

Maje již Antonín mnoho zbytečného stříbra, dal se do přestavování Čermákovského statku a hlavní obydlí se špejcharem pospraviv, dal se tam a tu zůstával. [13] V tom nahodilo se, že urozený a statečný rytíř, pan Václav Mladota z Solopisk, pán na Lhotce a Berkově, ten Berkov aneboližto Svatopropokský dvůr zde v Chotouni na prodej vystavil, kterýž Dubenecký chutně koupil a dobře jej (neb tenkrát mnoho peněz měl) zaplatil, dav²⁾ za něj 5500 zlatých.³⁾ Maje Berkov myslil taky na statek Zubíkovský, kterýž tu podle Berkova sedí, any jsou⁴⁾ ty dva grunty od celé vsi jako oddělené. — N. B. Berkov proto tak slove, že před Mladotou páni Berkové z Dubé ten dvůr drželi, — což i dosáhl a shan-dloval, dav⁵⁾ za něj Zubíkovi ten již od polou přestavěný Čermákovský statek, a tam dav se celý jej zas přestavěl, — tak dosavad jest viděti. Začal také stavěti i Berkov, ale pustiv se do slavného stavění, nedokonal ho. Lážně sice důkladně u studánky Prokopky dokonal, ale málo bylo těch, jižto se tam myli. Obydlí slavnější postaviv, ve špejchary prozatím obrátil, vrata ona starožitná, cihelná (v nichžto svatý Prokop dábla učinil neb přirazil) kvádrem podepřel, dvě bydla při nich vzdělav; kaplu prostrannou, od rodu Berkovského vystavěnou na tom místě, kde se sv. Prokop narodil, jemuž ona taky jest obětována, vydláždil kvádrem, zbilil a z dílu okrášlil i kruchtou varhanami ozvučil.

[14] Přestala potom v roce 1763 v březnu⁶⁾ vojna a přestalo také stavění, ačkoliv vždy něco stavěl, ale ne tak valně jako prv. Pout také svatopropokskou hlučně strojíval, všecky duchovní, již tam procesí přivedli, a s nimi panstvo hostiv mnoho na to nakládal.

Jan pak, bratr jeho, též prve než vojna minula, jiné bydlo sobě vyšlapal, totiž tvrz a dvůr Veleslavín, za Prahou blíž Břevnovského⁷⁾ kláštera ležící, jenž jest vlast onoho slavného muže, měšťenína staropražského, historika a knihotičte i slávo-množce českého, Daniele Adama z Veleslavína. Kdo jeho knihy čte, posavad, kdo on byl, věděti může. Umřel léta 1599.

Že pak i mnozí odpadlíci, kteří nějakou jeho knihu taky snad přečetli, se nim⁸⁾ chlubí a že z jejich roty byl, říci smí, žádný tomu nevěř. Toho času pikharti žádného místa v Praze neměli; kde jaký byl, ten se jako máso slízající pes skrývatí musil, neb magistrát tehdejší pražský, všecken podobojí, a s ním konsistoř dolejší, kde kterého dosíci mohli, hned mu jako Žížka oněm v Klokotech posvítili. Byl ovšem z Veleslavína podobojí, ale z těch, jižto podle kompaktát a dovolení římské církve pod obojí přijímali a katoličtí podobojisté slouli, při tom taky všecky řády a ceremonie církevní s naší církví drželi, krom to jim scházelo, že se potom větším dílem Luterové sekty chytali a své [15] pravé, s církví

¹⁾ Polta či polt = polovice. — ²⁾ R: daje. — ³⁾ U Bernaua („Plaňany s okolím“) jsou o tom jiná data. — ⁴⁾ R: sedí, souce ty. — ⁵⁾ R: daje . . . a tam daje se celý ho. — ⁶⁾ R: in Marti. — ⁷⁾ R: Břevniovského . . . Staro-Pražského. (Sám jsa rodem z Prahy, přijal Daniel Adam predikát „z Veleslavína“ podle rodiště otcova.) — ⁸⁾ R: s ním.

římskou spojené náboženství opouštěli, čehož však největší příčinou byli někteří páni stavové z podobojistů a husitů, kteří v Sasích a jiných kacířských zemích na vandru a vojnách byvše a Luterovo učení oblíbivše, doma potom na svých statcích faráře lutriánské, ženaté do far dosazovali a tak své poddané, dřív husitské, zlutriánili, zvlášť roku 1609, když sobě majestát od Rudolfa II. na svobodné provozování náboženství vymohli a vynutili.

V tom zámku Veleslavíně roku 1766 on Jan Dubenecký svátek svůj když slavil,¹⁾ měl mnoho hostí pozvaných (mezi jinými i náš škramnický velebný pan farář, Jakob Zelenka, dodnes živ), po obědě mrak silný to vůkolí obklopiv hromobití spustil i udeřil²⁾ hrom práv do té hostěnice na ten způsob, že všichni na zem padli omráčení jsouce. Odtud ta hromová rychlost skrz špaňhelku na stěně visící proběhla, na zíně téměř ji rozdrobivši, (která našemu škramnickému panu faráři patřila a od něho v kapli svatopropokské v Chotouni zavěšena byvši tam podnes se spatřuje), na podkroví nádvorníka zvoncec zvonícího zabila, hostí pak všichni zase k sobě přišli. Pan hospodář pak do sklepa (jako císař Anastasius řecký³⁾) utekl, nemůž prý hromobití slyšeti.

Nyní zase o Antoninovi. Příhodilo se, že Jana Dvořáka, Antonínova tchána, štěstí jako drobet začalo opouštěti. Protož on Antonín koupil od něho hospodu dolejší, která [16] od starodávna při téměř Dvořákovském gruntu byla přivtělena, však bez polí. Nyní ale Antonín způsobil to, že Dvořák, tchán jeho, dal k té hospodě 3 kopy záhonů polí od statku a za to mu dal zeť ten Maršovský statek a peněz 300 zl.

Koupil on Dubenecký taky hospodu „Zlaté Slunce“ řečenou na silnici vídeňské, mezi Kolínem a Plaňany. Item též zase v Chotouni statek Krupkovský v koutě, skrz nějž se chodí.

Nato Dvořák Maršovský statek rozdělil, dav⁴⁾ ho půl s é dceři Kvapilce a druhou půlu pro sebe zanechal. Nato v roce 1764 umřel, na jehožto grunt hned zase nastoupil zeť Dubenecký a ježto nebyla⁵⁾ tu ani vdova po něm, třetí již žena, ani z dětí žádný v stavu ten grunt zastoupiti, složil zaň Dubenecký 1400 zl. a Martinovi, z druhé ženy synu, dal za děditvství statek Krupkovský, vdova pak též s jedním synem odešla do půli statku Maršovského. Všech dětí tu dvanáct bylo a ty se o ty peníze rozdělili v spolu s macechou.

Když již tak Dubenecký mysl drobet upokojenou měl, co žádal a co se mu kde líbilo, všecko téměř máje, začala mu nepříležitost činiti [17] ona stará všech věcí konečnice, poslavši mu tuhou exekucí jménem souchotiny. Opřeli se naproti tomu mnozí doktoři a bojovali s ní o něho drahně času chtěje ji ho mocně vydržiti, začez hustě groši sypáno měli, ale posléz ona stará zvítězila a roku 1773 jej položila. Pohřben byl (on první) v té svatopropokské kapli.

Byl tento Antonín Dubenecký člověk mírný, sprostý k každému, zvlášť k chudým nakloněný, dobrotivý. Mnoho lidem jak v čas té sedmileté vojny, tak v oně dvouleté drahotě dobrodiní všelijaké rád, když mohl, učinil, s každým rád jednal a své tak hojně výdělky mezi řemeslníky a mezi sedláky nechával, tak že po něm nic téměř na hotově nezůstalo kromě ještě okolo 11000 zl. dluhův, čemuž se každý téměř měl co podiviti.

Po jeho smrti manželka jeho oddělena byla s tou hospodou dolejší,

¹⁾ Celý tento odstavec jest význačným dokladem záliby Vavákovy pro přechodníkové tvary a způsobu jich užívání. R: svůj slavivši. — ²⁾ R: obklopiv a hromobití spustiv, udeřil. — ³⁾ Maje prý předpověděno, že bleskem zahyne, dal si zvláštní ochranné stavení zaříditi. Za jedné veliké bouřky pobíhaje přestrašen z komnaty do komnaty a z lože do lože, nalezen byl posléze v síni jedné bleskem zabit r. 518. (Caes. Baronii Annales eccl., tom. VI.) — ⁴⁾ R: dadouc. — ⁵⁾ R: a nebyvše tu.

kdežto vzal sobě ji nějaký Šimon Ocásek, z Velimě obilní ladýř,¹⁾ a nebyl s ní ani rok a ona²⁾ umřela. On pak zas do Velimě odešel, nato v Glixu³⁾ na gruntech dvora pňovského chápí⁴⁾ sobě vystavěv, tu též duši svou zbořil, nešťastným [odpadlíkem] podnes živ jsa zůstává.

Děti, jichž pět bylo, Jan Dubenecký na starost sobě vzal, jakož i všechny ty grunty. [18] Byly pak grunty tyto: 1. Berkov, jinak Svato-prokopský dvůr, silný 24 kop; 2. Zubíkovský statek, podle téhož ležící, 30 kop; 3. Dvořákovský statek s hospodou dolejší, 36 kop, 4. hospoda „Zlaté Slunce“ blíž Kolína. Nějaký čas držel⁵⁾ to Jan, ale omrzelo ho to, viděv z toho mnohou svou zbytečnou strapaci. Když polty dobré od té pečeně odkrojil, kosti na rožni nechal, tak že ouřad poděbradský říditelský musil se toho ujítí a ty grunty pronajmouti. Pronajal je jistý Jan Kratochvíle, vůbec Kubeš, syn rychtářů[v] ze vsi Vrbčan.⁶⁾ Hospoda pak „Zlaté slunce“ prodala se na věno nejstarší dceři, která sobě vzal krajší neb krejčí z Prahy, příjmím Brumeysl,⁷⁾ a ten má nyní dům „Smerhof“ od starodávna řečený, na staroměstském tržišti. Syn jeden, Jakub, mydlářství se učil, na nějžto Jan strýček mnoho ve svém registříku vypočítal. Druhý, Prokop, v Škramníku na faře ministrantem nejprv byl a nyní u téhož krajšího, švakra svého, v Praze učí se krajšovství, kdež opět široký rejstřík se tu ukazuje. Jakub pak hodiv řemeslem chytil se sedství a přišed⁸⁾ do Chotouně do služby se dal.

[19] Zatím Kubeš, nájemník těch gruntů, vybyv tam 6 let a máje po ta léta poplátku, dobře pochodil a s velikým ziskem nasycený jsa, vída nějak jináč časy se obracetí, z toho se poděkoval a do Vrbčan na svůj po otci dědičný statek sedl.

Nato opět ouřad zámecký na jiných 6 let to hospodařství pronajal a to sice takto: Berkov rozliční lidé na 1 kopu na 2, na 3 pronajali; Zubíkovský Jan Tůma, kostelecký poddaný, u něhož sirotek Jakub Dubenecký s'ouže dceru jeho si vzal, očekávaje na ten některý grunt jako dědič; Dvořákovský tu jednu polovici vzal řezník Kubeš, předešlého Kubeše bratr, a druhou polovici jistý Mašin, oba kostelečtí poddaní.

Přihodilo se pak, že v roce 1783 druhá dcera po Antonínu Dubeneckém se v Praze vdala vybytím Jana, strýce svého, dostavši pekaře s domem. Za nějaký čas po vdání pekař chtěl mít peníze na ní. Tolikéž i Brumeysl krejčí jednak ještě ostatek věna své ženy, jednak co na dva chlapece naložil, chtěl mít. Rovně též mnozí věřitelové své dluhy zpátkem žádali, tak až onino páni zefové, krejčí a pekař, prokurátora na to vzali, kterýž u král. gubernium tak dalece to přivedl, že magistratus novokolínský, též poděbradský spolu s ouřadem říditelským [20] dostavše na to komissí, dne 29. prosince roku 1783 do Chotouně se sjeli a dne 30. téhož všechny ty grunty Dubeneckovské vyšacovali, kteréžto šacunky ku král. gubernium odevzdané byly. Na té komissí od zámku byl pan Jan

¹⁾ Ladýř = obchodník. Mezi sousedy ve Velimě ani v Siegfeldu Ocásek se neuvádí. Byl snad nájemcem mlýna. H.) — ²⁾ R: a nebyv s ní ani rok, ona. — ³⁾ T. j. Glückzu. — ⁴⁾ T. j. chalupu — ⁵⁾ R: držice to Jan, omrzelo. — ⁶⁾ V matrikách plaňanských připomíná se Jan Kratochvíl, vrchní dědičný rychtář ve Vrbčanech č. 3., v letech 1779—1801, kteréhožto roku byl hospodským na Kubšovce (hospoda o samotě na silnici, dříve Kratochvílka zvaná) a zemřel tam r. 1803. Rychtář Martin Kratochvíl, jenž se vyskytuje v letech 1749—1766, byl nepochybně jeho otcem. Před ním držel ještě r. 1738 dědičnou rychtu ve Vrbčanech Jan Kratochvíl. (Sděлил vsdp. kanovník Karel Hodinář v Plaňanech.) — ⁷⁾ Dle několika dokladů z městského archivu pražského Jan Michal Brumeysl (R: Brumajzl a Brumeysl) r. 1756 obdržel propustný list od hraběte Hartiga z panství Gishübl, oženil se s vdovou Annou — bezpochyby majitelkou „Smerhofu“ — a po její smrti r. 1765, stav se téhož roku měšťanem pražským, vstoupil ve druhý sňatek s dcerou Jana Dubeneckého, jak o tom Vavák píše. „Smerhof“ byl dům při radnici, jejíž nová severovýchodní část na jeho místě stojí. — ⁸⁾ R: přijda.

Kremla, starší sirotčenský písař,¹⁾ 2. František Vavák, rychtář milčický; od kolínského magistrátu pan František Tumlíř,²⁾ zasloužilý konšel, vznesený muž, a s ním odtud mistr tesařský a mistr zednický; od poděbradského magistrátu pan František Dvorský,³⁾ pan [Josef František] Peřina,⁴⁾ konšelé, a s nimi p [Jakub] Huttary,⁵⁾ syndikus, též odtud mistři, jeden tesařský a druhý zednický. Dne 31. prosince jeli jsme v tu nejprudší zimu každý do svého příbytku. Nato od slavného gubernu ku prodaji skrz již tak obyčejnou licitaci ty grunty jsou vypovězené.

¹⁾ O Kremlovi není bližších zpráv. Přichází v knihách pouze r. 1784 jako scriba pupillaris, tedy písař u sirotčího. (H.) — ²⁾ Byl ze zeman-ského rodu „z Borče“, usedlého v Kolíně. Jan Adam Tumlíř z Borče († 1748) byl purkrabím zámeckým v Kolíně. Syn jeho Dominik byl sou- sedem v Kolíně († 1768) a dcera Lidmila vdala se za Jana Šperlinka.

Povodeň v Praze r. 1784.

Syn Dominika, František Tumlíř, o němž Vavák píše, byl městským radním a tajemníkem v Kolíně († 1790). Syn pak jeho Jan byl tam zámeckým důchodním († 1854). (H.) — ³⁾ R: Dvořský. — Viz o něm Pam. I. 1., str. 127. Pocházel ze starožitné rodiny poděbradské, která se již v polovici XVII. století připomíná. Syn jeho Josef byl kožešníkem a měl dům čis. 30-I., který se dosud při potomcích udržel. Jiný syn, František, byl písařem rybníčním. (H.) — ⁴⁾ Soused Josef Frant. Peřina (R: místo křestního jména píše: N.) byl městským rychtářem v Poděbradech roku 1779—1780, pak senátorem a radním. Zemřel 31. března 1806 ve věku 72 let. Otec jeho, František, řezník, pocházel z Č. Brodu, ale záhy (od r. 1721) usadil se v Poděbradech. Sestra Josefova Rosalie († 1781) byla manželkou Václava Dlabače, řezníka, a matkou Jana Bohumíra Dlabače, bibliothekáře strahovského. (Viz o tom „Věstník Poděbrad“, roč. VII. str. 112. a násl. (H.) — ⁵⁾ Jakub (R: N.) Huttary, syndicus juratus et

A tak včera, dne 14. února, první licitací na ty grunty byla držána, a sice 1. Berkov neb Svatoprokopský dvůr má svého šacuňku 5439 zl. 36 kr., nyní má podání 3510 zl., licitanti byli Jan Kubeš, bývalý nájemník, a s ním sládek z Radimě,¹⁾ kterýž vydržel; 2. Zubíkovský má svého šacuňku 2757 zl. 48, nyní podání 2355 zl., licitanti: Jan Kubeš, Frant. Sixta, rychtář, a Jan Tuma, téhož statku nájemník a mladého Dubneckého tchán, kterýž i vydržel; [21] Dvořákovský spolu s dolejší hospodou má svého šacuňku 3214 zl., 20^{1/2} kr., nyní má podání 3700 zl., licitanti byli: 1. Jan Kubeš, 2. Tomáš Kubeš, kovář z Kratochvílky, bratr Janův, 3. Jan Tuma, 4. Frant. Sixta, 5. pan Josef Sepp,²⁾ důchodní poděbradský, k ruce své paní tchyně, vdovy Caubrtky,³⁾ kterýž i vydržel. Nato druhá licitací býti má dne 13. března a třetí dne 17. dubna.

Při té licitací seděli jemnostpán vrchní, pan sirotčí, pan listovní, z Kolína dva páni konšelé a s nimi syndikus, z města Poděbrad dva páni konšelé a s nimi též syndikus. Tu též přítomen byl mladý pan Dubnecký z Veleslavína⁴⁾ na místě pana Jana Dubneckého, otce svého, který pro svou na sluchu nestatečnost doma zůstal.

Dne 13. března druhá licitací: Svatoprokopský zas tak, 3510 zl., Zubíkovský 2460 zl., Dvořákovský 3700 zl. 17. dubna třetí licitací: Svatoprokopský 4300 zl., Zubíkovský 4970 zl., Dvořákovský 8550 zl. Všecky tři grunty koupil jistý pan Vojtěch Půlpán, bratr onoho Půlpána, jenž jest sekretářem při kourimsko-krajském ouřadě.⁵⁾

[22] Zima se sněhem a mrazy držela až do 24. února, kteréhožto dne konec masopustu i též konec trvanlivého sněhu byl. Na den sv. Matěje⁶⁾ a spolu na popelec již vlhnutí začalo, nato ve čtvrtek, 26. téhož, odpoledne až do večera hojně pršelo i tu celou noc na pátek a hned

causarum agens civitatis Poděbradensis, zastával úřad ten od r. 1773 do 1787 po Josefu Eklovi. Byl virtuosem na housle a pro své umění byl všude oblíben. R. 1787 stal se justiciárem panství poděbradského a také chlumeckého a kovanického. V dubnu 1787 rovnal sporné hranice mezi panstvím poděbradským a chlumeckým. Na cestě domů raněn byv mrtvici zemřel 21. dubna r. 1787 a tamtéž byl i pochován. (Viz podrobněji ve „Věstníku Poděbrad.“ roč. VII. str. 129.) (H.)

¹⁾ V matrice dobřichovské uvádí se 3. prosince 1784 narození Marie Anny, dcery Františka Miškovského, sládka v Radimi č. 3., a Barbory. — ²⁾ Josef Sepp, syn Kašpara, advokáta ve Vídni, dostal se do Poděbrad za pojezdného (obeques) r. 1770. Dne 30. ledna 1771 oženil se s Josefínou, dcerou po † Janu Zaubertovi, purkrabím poděbradským. V červenci 1786 uvádí se Sepp jako administrátor císařských panství, snad jen na čas po dobu nemoci vrchního ředitele Baierwecka. V Poděbradech byl Sepp ještě v dubnu 1789. (H.) — ³⁾ Purkrabí Zaubert (též Caubert) psaný) zemřel 15. června 1758 ve věku 59 let. Zanechal vdovu Annu a 5 dcer. (H.) — ⁴⁾ Byl to asi Prokop Dubnecký, uváděný v matricích libockých jako držitel Veleslavína, jenž oženil se s Karolinou, dcerou Karla Keyla, císařského rychtáře, měl s ní více dětí. Starý Jan Dubnecký zemřel ve Veleslavíně v č. 1. (v zámku) dne 24. května 1795 ve stáří 73 let, „věkem sešlý a dušnost“. (Z far. archivu v Liboci.) — ⁵⁾ Viz Pam. I. 2., str. 167. a více ve IV. knize Paměti. — ⁶⁾ R: Matheje.

vody ouprkem ze všech stran se valily, luka, pole, obce zatopily, a sice taková voda sem pod Milčice přišla a onde i onde na polích stála, že jsme to ještě, kteří tu rození jsme, nikdy neviděli. V pátek ráno již záhony dobře znáti bylo a sniž všecken v vodu obrácen byl, ač ho dobře na loket ztloušti bylo.

Dne 29. února, v 1. neděli postní, byl pěkný čas, ale již slyšeti bylo, kterak onde i onde lidi, dobytek i celé chalupy voda pobrala a zanesla.

Toho měsíce přišel patent pod datum 31. ledna, aby nekatolíci, tu kde již dříve nějaké místo k pohřbu svému vykázané aneb při své vystavěné modlitebnici ohražené maji, aby se zas na ně¹⁾ a ne na katolické hřbitovy kladli.²⁾ Zdejší odpadlíci věděvše to dřív, než jsem já to čísti chtěl, protož majíce to potom poslouchati, nechtěli, nýbrž domův odešli. Ač pak takové místo jim zvláště vykázané nikdež nemají a protož z té příčiny přece na katolické hřbitovy se kladou a rádi.

[23] V Praze povodeň taková byla, jakouž netoliko žádný tam nepamatuje, ale ani v kronikách zapsána není. Ačkoliv léta 1501 taková voda tam byla, že zajíc na ovesném mandeli seděl a tak na Staroměstském rynku ploval,³⁾ nicméně tehdaž spíše do města voda vyraziti mohla nežli nyní, a přece tehdaž přes zábradlí na mostě nešla jako nyní.

Povodeň ta v pátek první postní, 27. února, se začala a poněvadž všechny tři řeky, jež skrz Prahu tekou, s vrchů a skal ostře běh svůj vedou a v tom velikém sněhu náhlý rozjih se stal, protož předně dříví, které k jarnímu plavení při těch řekách onde i onde kolik mil před Prahou přichystáno bylo, voda náhle vzala a takové spolu s ledem, jenž na pět čtvrtí lokte tlustý byl, do Prahy přinesla. Mezi to přimíchalo se i mnohé stavení, střechy atd. a nastavělo se toho až zároveň s mostem, ano až na most takové věci házela a posledně i voda přes zábradlí u obou konců mostu šla. Skrže to tak veliké zdutí ledu a dříví voda na obě strany do pražských měst vystoupila, až jí bylo na Staroměstském rynku na půl lokte, na Malém rynečku na tři lokte; v Jesuitské ulici⁴⁾ před mostem tu celá dolejší patra⁵⁾ zatopena byla a ten chod od křižovníků, již u mostu jsou, až do Židův.

[24] Následovně se Žižkova a s těch strání a vrchů, jež okolo Prahy jsou, voda se též valila, že netoliko ty valy, jež okolo šanců jsou, zatopila a naplnila, ale i ten most, jenž do brány Poříčské vede, viděti nebylo, voda branou Poříčskou do Prahy i z Prahy šla; v domě invalidův neb valithause před Prahou spodního patra⁶⁾ okna docela zatopena byla.

¹⁾ R: na něj ... maje to. — ²⁾ To jest obsaženo ve dvor. dekretu z 31. prosince 1783 (gub. 8. února 1784). Nato dvor. dekretem z 8. (gub. 26.) ledna 1784 dovoleno akatolíkům na vlastních tolika jejich hřbitovech zpívati a řeči pohřební konati. — ³⁾ Viz Hájkovy kroniky list 459. — ⁴⁾ Nynější Karlova ulice. — ⁵⁾ R: cele ... štoky ... byly. — ⁶⁾ R: štoky ... byly.

V městě do sklepů a kvelbů jak voda jdoucí hlučela, hrozno bylo slyšeti a praví se, že kdyby se tak mnoho vody do sklepů, kvelbů a pivovarských spilek, sušenic atd. bylo nevešlo, že by mnohem výš byla vystoupila. Nyní s velikou prací takovou ven vynášejí a pumpují, ač přece veliké škody na staveních od podmoknutí následovati budou; též i vína, ledy a jiné věci, jež v sklepích a kvelbích své schrány mají, zkažené jsou. Také v těch místech vynacházející se kupci ve svých zatopených krámkách veliké škody na zboží mají.

Na mostě stojící strážnice („wachtštubny“) zadní díl spadl spolu se dvěma tam ležícími vojáky, dva pak vojáci přece na mostě zůstavše (neb pod ztracením hrdla ze stráže neodcházeti regule jest), potom když voda přes zábradlí u obou konců mostu šla, oni s velikým strachem dva dni a dvě noci zimou se třesoucí uprostřed mostu býti musili.

[25] Na vodárnách, mlyních takové škody se staly, že za celý rok napravené a na své místo přivedené býti nemohou. Vodu nyní na vozích po městě vozí.

Na ostrovích a zahradách dříví, stromy, lusthauzy neb veselky¹⁾ od ledu jdoucího a dříví plynoucího (které na všech třech řekách, Vltavě, Sázavě a Berounce, nad Prahou několik mil jež k jarnímu plavení u vody přichystané bylo, nyní ale všecko pobrané skrz Prahu šlo), vše otlučené, zkažené a i z kořen vyvrácené jest. Lidu mnoho i dětí tou povodní zahynulo, několik jich v Praze vysvobozeno a chyceno jest. Jak křesťané tak židé, kteří, kde vysoko voda topila, nemožouce nikam z domů, na svrchních ponebích jsouce hladem zápasili, tak že magistrát staropražský chléb dav²⁾ péci, takový skrz rybáře na lodích po ulicích rozvážeti a lidem do domů okny podávati nechal.

Všecky škody a smutné příběhy, které ta voda učinila, zvláště pod Mělníkem, kdež i celé vesnice zatopené, strhané i sebrané a množství lidu potopeno bylo, čas nepřipouští mně psáti. Ze všeho viděti jest: Trest Boží. [26] Na Labi ač veliká voda také byla, však nic paměti hodného se nepřihodilo.

Na den sv. Josefa, v pátek před nedělí Družebnou, první den byl toho roku něco vlažnější a bez mrazu druhý. První den byl bez mrazu 27. února, když ta povodeň šla.

V pondělí po nedělí Družebné začínali lidé teprv orati, 22. března, ač dobrá orba nebyla, nebo každý den tuhý mráz byl. Obilí v ten čas nic nepřiplácelo; ač setba jarní se začínala, proto přece ječmen nic draž se neprodával než jako prve měsíce února, totiž 1 zl. 54 kr.; žito 2 zl. 36 kr., taky 2 zl. 45 a 48 kr., pšenice 3 zl. 12 a 15 kr., oves 1 zl. 12 kr., proso 2 zl. 30 kr., bob a vika 2 zl. 45 kr.

Podivno to mnohým bylo, že ač se málo sklídilo obilí loňského roku, zima dlouhá všemu skotu, však obilí, seno, sláma v levných penězích zůstává, dosavad nic nepřiplácí, ještě dolů spadá radši. Tuť mocnost Boží vážiti můžem a z ní se učiti.

¹⁾ T. j. besídky (Lusthaus). — ²⁾ R: dadouc pécti.

Po osáknutí vody, když tak mlýny pražské na zkázu přišly, prohlásilo se v zemi, aby tam lidé vaření a mouku i jiné k potravě potřebné věci vezli. Mnozí mlynáři a handlíři na to se uctili, valem tam takové [27] věci vezli nadějíce se zisku, ale potkali se s netrefou; nebo páni Pražané vidouce mnoho for, dávali, co chtěli, ještě méně než před povodní, až mnozí, jestli chtěli peníze domů vézti, musili na své zboží prositi, ba i na dluh dáti. Z toho a

tak nejedni, co tam jeli,
ještě všecku Prahu kleli.

29. března byl čas přece příjemný, že se mohlo sít. Nato 30. přišlo celý den a 31. sníh padal, až ho zas na 4 coule lehlo, z čehož setba přestala. V pondělí po Květné nedělí, 5. dubna, přece tak v tom téměř sněhu, an v brázdách ležel, jsme orali a celý pašijový týden seli, ač vždy každý den byl mráz.

Dne 10. dubna, v Bílou sobotu, první byl den, ježto se jarní říci mohl, že bez kabátu jsme rozsvívali, a toho dne karmánýři,¹⁾ již tu před dvěma lety v těch městech při Labi leželi, zase sem z Uher přišli.

Dne 11. dubna hod slavný velikonoční třetí den byl letos bez mrazu; nebylo teplo ani jasno, větším dílem pošmurno, však u večer od západu mrak s hřměním a blýskáním přišel i hromové rány slyšeti bylo. Dnes 12. dubna, v pondělí velikonoční, čtvrtý den bez mrazu.

[28] Aby mnohý potomek o této zimě věděl, krátce a sprostě k paměti nechávám, že nejstarší lidé této zimě se diví a že jakživi takovou neviděli, jísti; nebo předně mrazy od Všech Svatých, to jest od 1. dne listopadu roku minulého 1783 trvají až dosavad v jednom 5 měsíců a 12 dní do dneška, pondělka velikonočního, mimo 4 dni, totiž 27. února, 19. března, 11. a 12. dubna. Sněhu jak mnoho bylo, již prve psáno jest, kterýžto ještě i dnes v ouvozích a stinných místech onde i onde leží. Hnuj v polích již přes čtyři neděle rozházený ještě pod hromádkami tak zmrzlý jest, že zaooran býti nemůže; mnoho pluhů lidí polámali. Dobytek hovězí i ovčí, kde více mrazy dobytí se mohly, zhubený jest. Zvěři, zajíců a ptactva, mnoho též ponynulo, neb je lidé do ruky chytati mohli a chytali.

A jak první den teplý, totiž v Bílou sobotu, se ukázal, hned po něm druhý den, totiž na hod Boží, bouřka přišla — a tak všechny časy vidíme neobyčejné a od nás ještě nevidané. Jak loňský rok podivný byl, již jsem loni psal. A tak z toho všeho poznáváme, že jak my se v náboženství měníme a v jednotě pravé samospasitelné víry státi nechceme, tak i Pán Bůh ty časy mění a nám je protivně činí, a my přece — buď Bohu žel! — nic na to nedbáme, vidouce znamení na nebi i na zemi.

[29] Na začátku dubna obdrželi jsme patent,²⁾ v němžto se nařizuje, aby se víc na mračna zvony nezvonilo, nebo prý ten zvuk zvonu netoliko hromobití a bouřky nerozhání, ale ještě takové mocí těch kovů, z nichžto zvonové slití jsou, přitahuje a nebezpečnoství činí, což že dokázáno jest loňského roku, když tak od hromobití množství lidu zabito a věži i kostelů roztlučeno a zapáleno bylo.

¹⁾ Viz Pam. I. 2. str. 124. R: 2mi ... městách. — ²⁾ Patent z 26. listopadu (gub. 16. prosince) 1783.

Z toho nařízení [odpadlíci] naši radosti opět nabyli pravice: „Hle, jak pomalu pořad katolická víra hyne; už zas mají jednu pověru zrušenou a jedno jejich bláznovství pryč. Cím dál, zas jiného něco pozbudou, ¹⁾ až k nám všichni případnou. Procesí mají pryč, statue na nich nošení pryč, svátky pryč, teď zas zvonění pryč, — pomalu všechno jejich bláznovství bude pryč.“ Na to všechno snadnou odpověď mohl bych učiniti, ale nemoha se do žádné šířiny pustiti, jen toliko o těch zvonech něco pro věrné katolíky, ne pak pro [odpadlíky] dotknou z té příčiny, že se taky mnozí katolíci nad tím zastavují a proti tomu repčí. Protož takto o tom rozumně smýšletí máme. K snadnějšímu pochopení sprostého, mně rovného katolíka v otázkách a odpovědích to položím krátce:

[30] 1. Syn: Otče můj, proč pak na mračna zvonění nyní se zapovídá an[*o*] se vždycky od starodávna zvonívalo?

Otec: Však jsi slyšel v patentu, proč: totiž že hlas zvonů mračna nerozhání, ale ještě je přitahuje.

2. A co pak to dřív lidé nevěděli, že by tomu tak bylo, že vždycky zvonívali?

Odpověď: Naši předkové horlivou víru měli a v náboženství svém stáli byli a tak z té víry s doufáním na mračna zvonili, že Pán Bůh netoliko hlasem těch zvonů, ale více mocí těch církevních modliteb, které nad zvony říkané při jejich svěcení bývají, mračna sám rozrazí, nebo jak dí: „Začkoliv prositi budete Otce mého ve jménu mém, dáf vám.“ Protož taky každý zvon světi se ve jménu a ke cti Krista Pána, Panny Marie a některého svatého. Modlitby církevní mocné jsou, nebo Kristus choti svou, církev milou, neoslyší.

Nyní se mnoho přirozenosti přičítá, — cos divného. Nedávno proti všem planetníkům, ježto oblohu se zemí rovnati, zemské mineralie s během planet míchati a z toho rok šťastný neb nešťastný předpovídati chtěli, psalo se a všechna starých matematikův vyzpytování za bláznovství počítáno a i do těch kalendářů klásti zapovězino bylo. Při tom přířknuto, aby tům a takovým šprochům žádný nevěřil. Nyní pak té samé přirozenosti aneb naturalii a mineralii takové místo se dáva, že tomu i díl nějaký náboženství [31] — jakž mnozí smýšlejí — ustoupiti musí. Předkové naši na takových přirozenostech mnoho záležet si nenechali, ale k Bohu měli své zření věduce, že on jest pánem i přirozenosti.

A protož když se na mračna zvoní, jedno sláva cirkve Boží v povětrí se proslýchá, svatí v nebi, jakž tomu pobožně věříme, své přimluvy před Bohem vylévají; zde na zemí lidé též horlivě se modlí, v noci hlasem těch zvonů probuzeni bývají a zdá se jim v strachu hrozné bouřky jako veseleji. Dáblové pak, již také někdy povětrí vedou, zaražení bývají — a tak netoliko hlas těch zvonů, ale více moc těch modliteb, které biskup při svěcení jich říkal a Pána Boha, aby kdekoliv toho zvonu hlas se rozejde, všechno zlé zahnáno bylo, žádal, mračna se rozptylují. Rovně jako při svěcení kostela žádá biskup Boha příkladem Salomounovým, aby kdokoliv věrný v tom chrámě modliti se bude, vyslyšán byl, tak tuto.

3. Nu, když jest tomu tak, proč pak se to přece nyní zapovídá?

Odpověď: Již jsem řekl, že nyní mnoho přirozenosti a náhodě se přičítá a v Bohu malá důvěrnost se vzkládá, nebo jako pád dobytka, též onen před 12 lety hlad i [32] taky ty loňské mlhy a bouřky i tuto zimu přirozenosti přičítají a všemu světské a politické příčiny dávají, nic za Boží dopuštění a metlu Boží neuznávajíce. Protož zase přirozené lékařství bez náboženství proti tomu se vymýšlí, an v takových případech jediné Bůh sám, kterýž to pro naše hříchy dopouští, pomoci může a pomáhá.

¹⁾ R: pozbydou.

4. Přece vždy něco takového oučinkování býti musí, poněvadž loni tolik lidu na věžích a při samých zvoních zabito bylo.

Odpověď: Více ale dole na zemí, v pokojích, světnicích, v chlívkách, v lesích, v polích ano i v sklepích nežli na věžích takových se od hromu zabítých našlo. Jestliže ti na věžích skrz zvonění zabiti byli, skrz co pak tito dole? Znátí jest, že rovně jako ty mlhy a ty přehrozné bouřky, tak tolik lidu od hroma zabítých, jichžto se v celé zemi 416 počítá, ¹⁾ z dopuštění Božího a nám k výstraze se stalo a ne nějakou náhodou a přirozeností, poněvadž dříve nikdy se to nestalo — a víme věže, zvonice a zvony přes 200 i více let staré, a ještě nikdy do nich hrom neudeřil.

5. Mně se zdá, že jest tato řeč jako proti patentu čelící a že by se to veřejně před celým světem mluvíti nemohlo.

[33] Odpověď: Milý synu, podle povinnosti své ²⁾ patentu se držím nic proti němu nesmyšleje, aniž chci koho odrážeti a bouřiti, neb poručení pána země plniti sám Pán Bůh přikazuje; však nicméně ten patent vymyslili lidé a ne císařská Milost, lidé snad takoví (což Bůh nedej!), kteří se vic policií a přirozeností spravují nežli vírou a náboženstvím. Protož na takovou radu snadno císař pán povolil a na zkoušku ³⁾ tuto změnu veřejně vyhlásiti nechal. Kdo ví, jak to dlouho trvati bude. V jiných křesťansko-katolických zemích přece na mračna zvoniti budou a po chvíli snad i zde.

6. Mně se zdá, že jest lepší hlas lidí než hlas zvonů v takových případech.

Odpověď: Ovšem žeť, ale hleď, že hlasem zvonů lidé vzbuzeni a pohnuti jsouc svůj hlas tím pilněji množí a k Bohu posílají a také tím hlasem zvonů zvěstuje a obnovuje se hlas cirkve, choti Páně.

7. To jest mně k pohnutí a snad každému katolíku, že se tak z toho ti nynější nováčkové radují a jako by se v naší cirkvi nevim co stalo, se posmívají.

Odpověď: Kdo blázen jest, snad se směje; však zvonění naše není žádný artikul víry, ani víra naše těmi zvony nestojí. Kdyby taky hned všechny zvony k zrušení přišly, proto víra naše přece pravou zůstává a [34] kdyby oni všechny ty zvony sami měli, proto jejich nevěra přece nevěrou zůstane. Však nedávno za to žádali, aby při jejich funusích taky se jim zvonilo, ale musili s hanbou na chuti přestati, nebo skrz veřejný patent pod datum 11. listopadu 1783 nejvyšší zápoověď přišla, aby se jim žádným způsobem nečinilo. Což jsou se už z toho prospalí?

8. Já jsem slyšel od nich, že o zvoních žádná zmínka v Písmě není a že je vymyslili lidé a že jsou na užitky kněžské, z nichžto oni své pytle plní.

Odpověď: Rád jsem tomu, že's to slyšel, ale radši bych byl, kdybys jim byl takto na to odpověděl: Když o zvoních žádná příkazání není v Písmě, proč jste vy o ně před pěti měsíci žádali a zvoněno mít jste chtěli? Za druhé, když je vymyslili lidé, proč vaši předkové, někdejší čeští evangelici a husité, zvony líti dávali a na nich mnoho záležet si nechali, ano i na ta mračna zvonívali? Důkaz toho jest množství posavad takových zvonů onde i onde visících, které dle nápisů jejich ti páni líti dávali, kteří takměř největší zástupcové náboženství evangelického a bratrského byli. Jichžto i já mnoho viděl jsem, mezi jinými i v Skramniku, o kterémžto kostele všichni vůbec hlásají, že musí [35] jejich býti, protože evangelický býval. Ale jakž by pak evangelický kostel mohl jejich býti, poněvadž oni kalvíni jsou, ba ani ne kalvíni? Za druhé či pak ten kostel byl, když ani ještě evangelici na světě nebyli, an kostel přes 800 let starý jest? Za třetí, když by jej dostali, tak ty samé zvony tam visící by je zahanbily; nebo jeden jest tam slit roku 1503 nákladem samých podobojistův a má tento nápis v latině: „L. P. 1503 tento zvon slit jest ke cti Boha všemohoucího a blahoslavené Marie Panny a sva-

¹⁾ Viz Pam. I. 2. str. 183. — ²⁾ R: me. — ³⁾ R: próbu.

tého Jana Křtitele skrze mistra, jenž sloužil Ptáček na Horách Kutných.“ V druhém pásu toto se čte: „Já zvon nikdy nadarmo nezvoním, nebo oheň nebo bouřku nebo pobožnost nebo smrt zvěstuji. Amen.“¹⁾ Tyto nápisy mohou nynějším padoušským provaz na chřtán²⁾ býti. I. Zdalíž se oni s těmi starými podobojisty ve víře srovnávají, poněvadž ti sami jejich předkové (jakž oni hudou) taky ke cti Marie Panny a sv. Jana zvon slíti a na něm i obrazy jejich vyrytí dali? II. Jestli ten zvon zvoní nadarmo, tak ti jejich předkové byli blázni, že jej³⁾ liti dali. A což druhý, ten tak krásný a spanilý, též veliký tam visící zvon je více zahanbí ne- toliko svým [36] obrazem, ale i nápisem, což pro šířinu zde smlčím.

Otázka: Kdo pak ten liti dal a kdy?

Odpověď: I ten nejzřetelnější pán a zástupce všech evangeliků a předního panského stavu, Jaroslav Smiřický z Smiřic, pán na Černém Kostelci a Klučově, léta 1585, který také dosavad v témž Kostelci v zámecké kapli sv. Vojtěcha v kryptě v cínové truhle odpočívá. Nu tehdy, jestliť jsou zvony bláznovství, tak ten vznešený pán musil by bláznem býti, že ten tak nákladný zvon i jiných mnoho po svých panstvích liti dal. Co kdyby nyní z hrobu vstal a oni mu to řekli, zdalíž by to od nich přijal a je schválil? Jistě ne.

Ještě dále na tu tvou od nich slyšenou propověď, jsou-li zvony na užitky kněžské. Mohl's jim říci, že oni sami svoji soudcové býti mohou, nebo taky od zvonění při funuse plativali; protož vědí, zdalíž to knězi aneb k záduší dávali. Oniť vědí, že to ne kněží, nýbrž kasa zádušní běře a odtud potom správy na kostel a na ty samé zvony se činí.

Inu, pravda jest, a jak pak to tehdy říci mohou?

Odpověď: I mají to ze starých kacířských knížek a to nejprv Jan Viklef v Anglii⁴⁾ sklepal, což se léta 1404 [?] s jinými bludnými artikuly do Prahy dostalo, až to i Hus taky [37] kázal a zvonění zničemňoval. [?] Z toho znáti jest, že to z ďábla pochází, poněvadž modlitby a pobožnosti, k nimžto zvony vzbuzují a znamení dávají, ďábel v nenávisti má.

Otázka 9. : Ale odkud pak ty zvony pocházejí a jak a kdy se začaly?

Odpověď: Což's to ještě nikdy nečetl?

Ještě ne.

Slyš tehdy: Léta Páně 470⁵⁾ v království sicilíanském v krajině Kampanii, v městě Nola nábožný biskup, Paulin jménem, ten při svém kostele nejprv zvonec slíti dal a zavěsiv na kostel nařídil, aby se tím hlasem lidé k službě Boží svolávali. Odkudž také až dosavad každý zvon v latině campana slove, že v krajině Kampanii nejprv vymyšlené byly. To vidouce jiná města, biskupové, až i sami panující páni knížata, králové atd. taky takové zvonce, až i velké a nákladné zvony liti a ku kostelům na věže přivésti dávali. Z toho potom pošlo, že církev celá uznává to za dobrý způsob k náboženství sloužící, přijala to. Pak papež⁶⁾ nařídil, aby se taky třikrát za den na památku Božího vtělení zvonilo a lidé, již to uslyší, aby kleknouce, to Boží vtělení [38] sobě připomínali a z toho Pánu Bohu vděční byli. Potom i za obyčej vzešlo, aby když

¹⁾ Viz Pam. I. 2., str. 35. — ²⁾ R: křtán. — ³⁾ R: ho. — ⁴⁾ R: v Englygi. — ⁵⁾ Sv. Paulin zemřel r. 431. Domněnka, dříve rozšířená, kterou také Vavák podává, že sv. Paulinem byly zvony do kostelů zavedeny, jest mylna. Zvony kostelní, mající původ svůj z malých zvonků plechových, v klášterech užívaných ke svolávání mnichů k bohoslužbám, začaly až ve století VII. Podle Kampanie mají pravděpodobně jméno, že tamního kovu bylo ke slévání jich jakožto nejvhodnějšího s počátkem užito. Od X. století byly zvony svěceny a dávána jim jména. — ⁶⁾ Pro jméno jeho vynechané místo nevyplněno. Zvonění klekání povstalo postupně; večerní, dříve již známé, předepsal pro celou církev papež Jan XXII. r. 1318; v témž století modlili se již i při zvonění ranní a v XV. stol. přikázáno i zvonění a modlitba polední.

kdo z věřících umírá aneb když již umřel, zvonilo se, a tu kdokoliv hlas ten uslyší, aby se pomodlil za duši toho mrtvého. Potom i při zpívání sv. evangelium zvoní se, že jako zvuk a hlásání sv. apoštolů rozešel se po všech končinách světa, tak tuto slavná Boží církev zvěstuje veřejně a slavně i v povětří skrze hlas zvonů to přechutné evangelium svaté. Potom zvoní se i při procesích neb pobožných spolujách, aby jako na zemi církevní zpěvy a hlasy se od věřících k Bohu odsílají, tak i v povětří od těch zvonů se rozléhal neb hlaholil. Potom zvoní se, když vrchní správce církevní, biskup neb jeho místodržící, vikář, do osady přijíždí a ji navštěvuje. Tím znamená se, že osada ta neb jako malá církvicka těší a raduje se z příchodu svého řiditele neb vrchního správce. Začátek toho stal se v Jerusalemě, když Pán Kristus na oslátku jeťi ráčil. Potom zvoní se též, když panující pán země, císař, král, kníže, zřetelně a slavně do své země, města neb zámku vjíždí. Tím znamená se, že jako

Prodáváč kozího mléka.

Deštníkář.

Pražské pouliční figurky z konce XVIII. století.

poddaní v běhu světském, tak také církev Boží v běhu duchovním raduje se, že zástupce a vyznavatel [39] i oud její zdrav sem přijíždí, kterýž taky jejím dobroincem i rozmnožitelem bývá a býti může. Naposledy za obyčej vzešlo i proti mračnám a mrazům zvonění. Nejprve sice s důvěrností k Bohu, s horlivou nadějí a spolu připojeným svým pobožným hlasem předkové naši to začali, a stávalo se, že šťastně bouře hromová rozrážena bývala. Nic tu přirozenost kovu a mineralie nepřekážely, ani hromový oheň nepřitahovaly. Co hádáš, kdyby až posavad na ten způsob se to činilo, zdalíž by se mračna nerozháněla? Ale když pohřichu ten dobrý obyčej taky ovšednil, a lidé myslíce,

aby samé zvony rozrážely hromy, sami na krátce hledí své práce neb sedí u stolu, nemodlí se k Bohu, nebo v noci spějí [!], mnozí se i smějí, ba i v krčmách sedí, pít, tance hledí, — tuť již není divu, že v takovém lidu Bůh nevšímaje hlas zvonu dopouští bítí hromu.

Opět ještě zvoní se každý pátek okolo hodiny deváté před polednem¹⁾ na památku přehořkého umírání Pána Krista a předraheho našeho vykoupení, a tu kdožkoliv hlas ten slyší, pobožně klekne a Pánu Bohu za vykoupení vděčen jsa upřímně se pomodlí. Místem v městech každý den v soumrak na to zvoní a jmenují to tenebrae, to jest tmy neb tma, nebo okolo toho umírání Páně staly se tmy po vsí zemi. [40] Zvonívá se taky proti nepříteli všeho křesťanstva, Turkům nebo Tatarům, když s nimi vojna jest, a to zvonění kdekoliv věřící slyší, kleknouce na kolena Pánu Bohu se modlí a za ukročení jeho božského hněvu prosí. Sumou, nač se koliv při kostelích zvoní, vždycky něco pobožného to znamená a k pobožnosti to vzbuzuje. Odkudž pošlo, že již dávno mnohé vrchnosti zde v Čechách na svých panstvích i v vesnicích, kde kostela není, zvonce na sloupích svým nákladem vyzdvihly. Některé pak vesnice samy na svůj náklad takové ustavěly a mimo všechna ta prv psaná zvonění zvoní také, když do vsi k nemocnému převelebná svátost oltářní se nese; a tuť věřící z domů svých vyběhajíce na zem padají a Boha svého v té svátosti skrytě vítajíce ctí a chválí. Jestliže s tím blázní, tak Rudolf Habsburský,²⁾ první císař z domu Rakouského, taky blázen byl.

Otázka 11.: Otče, již tomu rozumím, nač zvony jsou a že ke všemu dobrému v církvi jsou, že nejsou žádné bláznovství; ale přece slyším, že prý taky časem svým pomínou?

Odpověď: Synu milý, již jsem napřed navrhl, že o tomto i jiném k náboženství patřícím způsobu má se rozumně smýšlet. [41] Starodávni jest příslovi: „Co tělo a krev vymyslilo, všechno pomine, ale slovo Páně na věky zůstane.“ Ovšem ku skonání světa se blíží, lidé vždy jini a jini povstávají, tito tak, jini jinak smýšlejí, — vidíme jen za naší paměti veliké a divné světa proměny, — takýť stane se někdy, že zvony pomínou; nebo když Antikrist přijde, i obět mše svaté zkazí a viru zruší.

Syn: A tak vždy snad přece přijde k tomu, co ti odporníci naši mluví, že zvony pomínou, protože jsou vymyšleni lidské?

Odpověď: Ovšem žeť pomínou, ale jestli proto pomínou, že jsou vymyšleni lidské, takýť jejich celá vira pomine, neb jest taky vymyšleni lidské.

Syn: Vždyť³⁾ oni praví a já to taky čtu v jejich knížkách, že jest jejich víra na slovo Božím založena; toť snad zahynout nemůže?

Odpověď: Synu milý, užívají oni slova Božího k své víře tak jako ho užíval ďábel, když Krista Pána pokoušel, a výklady mu dělají tak jako činil výklady též on, když Evu v ráji podvedl. Tam zajisté Bůh řekl: „Budete-li jísti, smrti zemřete,“ ďábel pak řekl: „Budete-li jísti, budete jako bohové.“ Již jsem ti napřed řekl, kdyby hned zvony pomínuly, že víra naše přece pravou zůstává a že zvony nejsou žádný článek víry, ale toliko veřejný hlahol a [42] zvuk náboženství a ozdoba kostelů našich. Kdyby ti naši protivníci byli dosáhli zvonění, jakž je⁴⁾ míti chtěli, tak by byli o tom jináč houkli. Smýšlejme my jen s matkou naší, církvi svatou všeobecnou, a držme, že to, co ona kdy přijala neb dovolila, dobré a nehřešitelné jest a kdyby to někdy od ní mocí odjato bylo aneb že by sama skrze proměny časův něco vyzdvihla a proměnila neb zrušila, taky dobré a nehřešitelné jest. Však to zvonění ani církev posavad nepřikázala, ale horlivost víry, naděje a lásky starých křesťanů katolických to založila a církev povolila, rovněž tak jako svátky. Ze to nyníjší přikázání, aby se na mračna nezvonilo, nic církvi naší ani víře slávy a dobroty i pravdy neujímá, každý moudrý sám pomysliti může. Lidé někdy — ne církev — na mračna zvoniti začali;

¹⁾ „Okolo hodiny deváté“ dle evangelia (Mat. 27, 46.) jest okolo naší 3. hodiny odpolední, kteréžto zvonění, dosud obvyklé, nařídil pro celou církev papež Benedikt XIV. r. 1740. — ²⁾ Naráží na známý příběh, jak Rudolf Habsburský vyprovázal kněze, nesoucího nejsv. svátost k nemocnému. — ³⁾ R: Kdýť. — ⁴⁾ R: ho.

lidé také nyní na mračna zvoniti přestali. Církev nezačala, církev nepřestává; lidé začali, lidé přestávají. V jiných zemích jakož i v uherském království posavad zvoní a zdá se jim mračna rozháněti, a tuším, že sobě proto nedají bláznů nadati, jako ti zdejší nováčkové bláznovstvím to jmenují. Zatím ať jen sami moudří jsou, což stane-li se, tehdy plně pytle svého vlastního bláznovství najdou.¹⁾

[45] Až do konce dubna jednak přšelo, jednak zima byla, v dolních zemích dlouho zasít se nemohlo. Ozimní osení zimou sešpícatělo a zmohadlo, žita, která před sv. Václavem seta byla, ač do suché země, přece pěknější byla než ta, jež po něm seta byla. Při konci dubna obilí platilo: Žito 2 zl. 56 kr. i taky 3 zl., pšenice 3 zl. 24 i 30 kr., ječmen 2 zl., oves 1 zl. 15 a 18 kr., proso 2 zl. 45 kr.

V den 1. máje, ačkoliv od rána chladný vítr vál a nehrubě teplo bylo, přece na večer zakalená a strašlivá mračna s krupobitím a hromobitím²⁾ přišla od západu. Mezi Prahou a Běchovicí veliké jako slepičí vejce kroupy padaly, zde pak menší. Za Nymburkem a okolo Rožďalovic jich napadlo, že do třetího dne ležely. V té veliké bouřce, ač se na mračna nikde dle záповědi nezvonilo, přece však v Nymburce hrom do vysoké kostelní věže udeřil a tam zůstávající hlasnou omráčil a něco od dříví polámal, okolo Labe onde i onde do stromů rány dal.

[46] Toho dne okolo 3 hodin z poledne u vsi Senic a Srbec na rybníce stalo se, že tam v střílení plectva svou chut vedoucí urozený a krásný vysoký mládenec, Hynek Materna, z onoho starožitného rytířského rodu českého pánů Maternů z Květnice pocházející, nenadále se utopil a dne 4. v outery, v Poděbradech pohřben byl. Otec jeho zde na Poděbradě a Kolíně mnohá léta forštem býval, před třemi lety pak pro dobrotu svou služby zbaven jsa, v Městci Královém loni v listopadu³⁾ umřel;⁴⁾ tento pak syn jeho byv ve Vídni, nedávno sem přišel na službu adjunkta čekaje, že naděje byla, že on zase tu slavnou a tak starožitnou familií Maternovskou do vzhledu uvede. Zatím smrt se s ním potkavši, jemu i celé familii konec učinila. Chut mne podjala, abych mu tento aspoň náhrobek napsal:

Starodávni všech slavných Maternův tvrz Květnice pod Fidrholcem⁵⁾ bývala první sídlo, — poslednímu v prvním máje dnu u vsi Senice rybník pod Srbcem odňal skrz vodu hrdlo.

[47] První Materna s Čechy květoucími do Čech z Charvát přišel, poslední Materna s Čechy hynoucími zahynul a zašel.

Husté památky, činy slavné, víry pravé toho ctného rodu dokazují knihy mnohé i hrobové a hlas slavných zvonů.

¹⁾ Stránku [43.] a [44.] ponechal si Vavák pro „Vypsání některých obzvláštních zvonů“, stránky však kromě uvedeného nadpisu zůstaly prázdné. — ²⁾ R: s krupo- a hromo-bitím. — ³⁾ R: vloni in Novembri... byvše... adjunkta čekajíc. — ⁴⁾ Zemřel 20. srpna 1783 v Poděbradech, nikoliv v Král. Městci v listopadu. (Viz Pam. I. 1., str. 132. a „Věstník Poděbrad.“ roč. VI. str. 107.) — ⁵⁾ Veliký les u Ouval.

Tvé příjmení již víc není,
jen kus zdi nad Květnicí —
lépeť jest vám, pojal vás Pán
v nebeskou hlaholnici.

To ještě zůstává, že starého Materny bratr a tohoto utopeného strýc byv¹⁾ v onu sedmiletou vojnu na vojně majorem,²⁾ zdalíž ještě živ jest a syny jaké má-li, nemohu se dověděti.

[48] Toho též dne 1. máje prohlášeno jest v zámku nejvyšší dvorské poručení a to takové, že od dneška všem vesnickým rychtářům a posilákům žádný plat od vybírání kontribuce se nepassíruje, nýbrž toliko od platu robotního má iníti rychtář z každého odvedeného 100 zlatých jeden zlatý a od cesty jedné míle do zámku 2 groše a má jíti do zámku dvanáctkrát za rok to jest každý měsíc jednou. Posilák pak míval nyní 3 zlaté důchodu, ten již nic odtud mítí nemá, nýbrž každá vesnice má rychtáři i posilákovi nějakou odplatu, buďto role neb louku neb les neb v penězích uděliti a nato v příští sobotu, 8. máje, mají z každé vsi dva sousedí do zámku přijíti a to uvolení oznámiti i podepsati.

To když se sousedstvu oznámilo, žádný k tomu přivoliti nechtěl. Nato 8 máje z některých vesnic přišli sice sousedí a z některých ani nepřišli do zámku a tam jednou myslí a jedněmi ústy vyřkli, že nic přidávati nebudou z příčiny té, že svých platů dosti mají a z obecních gruntů taky kontribuci platí.

[49] Toho též dne v celých Čechách všichni páni farářové dostali v nově vyhotovené matriky neb zápisní knihy, každý tři, z nichž do první křtěné, do druhé oddávající, do třetí pak mrtvé osoby zapisovati bude.

Od 1. až do 9. máje studeno, pošmourno, chladno a větrno. Celé jaro až do tohoto dne po čtyry večery žáby toliko svůj hlahol vedly, ježto jinda hned před sv. Jiřím řehci. Až do toho dne také lidé ječmeny a ovy sejí, k prosám pak nedávno hnoje zaorané jsou a protož mísení k nim žádné nebude.

9.. 10., 11. máje po ty tři dni ve Českém Brodě u kapucínův vyhlášen jest za blahoslaveného Vavřince z Brindisi,³⁾ jeden z toho řádu rozený Vlach, kterýž také za Rudolfa II., když se v Praze klášter kupucínský na Hradčanech stavěl, roku 1608⁴⁾ tam prvním kvardiánem byl. Řeči tyto: chaldej-

¹⁾ R: byvši... dověditi. — ²⁾ Je to asi Adam František Materna z Květnice, jediný člen z toho rodu v šlechtickém katalogu při kalendářích tehdy uváděný, v letech šedesátých jako praporečník, pak hejtman u pěšího pluku Colloredovského, v letech pak osmdesátých jako „Oberst-wachtmeister und bei der Militär-Oeconomie-Commission zu Pilsen angestellter Praeses“. Jeho osobu uvádí Jirásek v „F. L. Věku“. — ³⁾ R: z Ursino... Rudolfa II. — ⁴⁾ Do Prahy přišel blah. Vavřinec s prvními kapucíny již roku 1599. R. 1602—1605 byl generálem celého řádu, nato r. 1607 na žádost císaře Rudolfa II. poslán opět do Prahy. Kapucínský klášter na Hradčanech dostavěn byl r. 1602. Za blahoslaveného prohlášen byl Vavřinec papežem Piem VI. dne 1. června 1783 (za svatého papežem Lvem XIII. dne 8. prosince 1881. Památka jeho koná se dne 9. července

skou, hebrejskou, latinskou, vla[š]skou, španělskou, řeckou, francouzskou, německou dobře, též z dílu českou uměl. Za svého živa divy činil a dosavad po smrti ve Vlaších zhusta se stávají. V jiných klášteřích již dřív vyhlášen byl.

[50] 13. máje krupobití veliké přes časlavský kraj přeběhlo, že okolo Křesetic a Oumonína na 2 libry těžké kroupy spadaly a osení do země stloukly.

Toho dne v Lysé na Labem kalvínský predikant, Josef Szalay,¹⁾ umřel nebyv tam ani zouplna rok, nebo loni dne 1. června nejprv tam v stodole jednoho ševce čisti začal. Pohřben jest na tom nedávno od nich zvoleném a ohraženém místě neb hřbitově za městečkem. Na jeho pohřeb sjelo se 17 predikantů dílem kalvínské, dílem lutriánské professi. Dne 16., v neděli Křížovou, byl zakopán.

Cena obilí okolo půl máje: Pšenice 3 zl. 30 kr., žito 3 zl., ječmen 2 zl., oves 1 zl. 24 kr., proso 2 zl. 45 kr., hrách 3 zl. 30 kr. Přes celý máj sucho bylo. ačkoliv jinde deště spadly, ale od Prahy až po Plaňany a Labe jen někdy něco maličko mželo. Ječmeny zasychaly, prosa nevycházelá, prosa přizinkův nedala.

31. máje, v pondělí svatodušní, s procesím do Brodu Českého z kostelů Liechtenšteinských převeliké množství lidu přišlo.

[51] Toho měsíce z těch vesnic odpadlíci, jižto pod pastora velímského patří, dostavše povolení, aby sobě hlaholnici neb modlitebnici stavěti mohli, s obzvláštní pilností k tomu se měli. Kamení, vápna, cihel, dříví a jiných potřeb nakoupivše, k místu „na průhoně“, kudy se z Velimě k Plaňanům jezdí, to svezli, zemi vyrovnali, grunty vykopali, rozvrhše²⁾ na každou osobu tam patřící jistý plat, i na tu čeládku, k tomu na sousedy forování, na podruhy pak ruční práci. Nejprv 28. dubna, potom 5. května grunty založiti chtěli, valně se tam sešedše,³⁾ ale zá-pověď dostali, že dokudž všecy resty jak kontribučenské, tak za robotu nezaplatí, stavěti že nesmí; nebo tak v nařízení vídeňském stojí, aby nejprv všecy své povinnosti zaplatili a nic dlužni nebyli, potom že stavěti mohou. Protož dosavad nestavějí.

Rovně téhož měsíce jistý soused z Kostomlátek na panství lyském, přijímím Strnad,⁴⁾ byv na začátku odpadu jako kapo a vůdce všech [odpadlíkův],⁵⁾ toto jaro oslepl. V té bídě naří-

¹⁾ R: „Salaj... nebyvši.“ Dle úmrtní matriky v Lysé zemřel Szalay dne 12. (nikoliv 13.) května 1784 ve věku 26 let. Z Uher již churavý přijel do Lysé 28. května 1783 a bohoslužby začal 1. června t. r. Pomocí Václ. Mat. Krameria přeložil Szalay „Krátké a sprosté vyznání a vysvětlení víry křesťanské“, jež však dotištěno (v Praze 1784) až po jeho smrti. (Jungm. VI., 1772.) — ²⁾ R: dostavši... rozvrhnuce. — ³⁾ R: sejdouce. — ⁴⁾ Vedle jednoho katolíka, Frant. Strnada, uvádějí se v matrikách z Kostomlátek tři Strnadové helv. vyznání: Josef z čís. 53 a 21., František z čís. 34. a 21. a Matěj z čís. 39. — ⁵⁾ Slova padouch, padoušství, jež odtud nadále častěji Vavák užívá, zmírňují vždy slovem odpadlík, odpadlictví, jež kladu do [.]. Tento význam měl jistě také Vavák spíše na mysli (kořen: padati), nežli onen příliš potupný, jaký my nyní do slova toho klademe.

kaje dostal radu od katolíkův, aby se zas obrátil, že mu Pán Bůh může zas zrak navrátiti. On uposlechna dal se vézti ku kapličce pod Sadskou; tam lázně užívaje a Panně Marii se poroučeje, hned něco málo, potom doma dočista prozřel.

[52] Též toho měsíce dne 10. farář ze vsi Horek blíž Benátek do města Poděbrad za děkana se dostal. Prázdnost tam bylo 1 rok a 7 dní. On se jmenuje Antonín Ziegelheim,¹⁾ rozený jest ve mlýně pod Benátky ležícím.

Rovně téhož měsíce skrz veřejný patent prošlo, kterak v Moravě pastor, Jan Vaníček jménem, ve vsi Velké Lhotě s jistým písařem Hlaváčkem pozdvižení poddaných proti víře a vrchnosti katolické²⁾ ztropiti chtěl, to však jejich dílo zjeveno bylo a³⁾ písař šestinedělním špinhauzem, pastor pak slovem toliko potrestán s tím doložením, kdyby se více toho dopustil, že ze země vyhnán bude. Hádej, kdyby se toho kdo z katolíkův dopustil, zdalíž by jen taky tak potrestán byl?

Item skrz patent prohlášeno, že každý farní kostel mimo církevní procesí, kteráž jsou ve dni křížové, na den sv. Marka a v den Božího Těla, nemá míti více než dvojce procesí neb spoluudy; ostatní, kde jich více bývalo, mají přestati, jakož i všechny pouti, schůzky a procesí bez duchovního otce konané nemají držané býti.⁴⁾

[53] Mnohým [odpadlíkům] opět k radosti bylo ten zvuk slyšeti, protož se vespolek potěšovali a ve svém bludu utvrzovali a že pořád katolická víra hyne a pomalu se trati, s chechtáním a plesáním mezi sebou provolávali. Nu, když již nic ve své slepotě nemají, co by je těšilo, hle, aspoň z naší víry ještě potěšení berou. Protož já jim říkávám: Hle, jak vás ještě ta naše a vaše matka těší! Co vás při ní mrzelo a na čemž tak mnoho nezáleželo (neb to žádný artikul víry není), ona to mění, — tím vás ještě k sobě volá, a vy majíce se obrátiti ještě se posmíváte.

Nato když k svátku sv. Jana Nep. lidé ze Slezska a od hranic českých valně do Prahy šli, nechutně na ně hleděli pravice: „Vždyť pak jsou jim ty pouti⁵⁾ a to běhání zapovězené, a přece do té Prahy běží!“ Až i řeč postavili, že prý tam do Prahy poutníkům nedadí a že je od brány vracejí zpátkem domův; u hlavního kostela varta že stojí, kamžto žádný že nesmí. Jaká bezbožnost!

[54] O procesích neb spoluudách vůbec to věděti a smýšlet se má: Stará našich předkův nábožnost tak horlivá byla, že chtěje v čas potřeby (jako ku příkladu v čas moru, hladu, vojny, neúrodných let) od Boha všemohoucího pomoc vyprositi, umínili sobě někam jinam ze své osady na jednu, dvě, tři a více mil odjíti, dům svůj a hospodářství své opustiti, domácích svých starostí se zbaviti a tak společně jdouce, jednou

¹⁾ Antonín Valentin Ziegelheim (*R*: Ciglhajm) uvádí se r. 1787 jako „canonicus ad S. Spiritum Regino-Hradec, vicarius foraneus et decanus loci“. Zemřel 21. května 1789 stár 50 let. Obraz jeho zachoval se na proboštství. (H.) — ²⁾ Týkalo se to poměrů poddanských, nikoliv náboženství. Písaři Hlaváčkoví pohroženo též jen výhostem, jakýsi pak Vodička potrestán nucenou čtyřnedělní prací. (Viz Prášek: Josef II., část II. str. 91.) — ³⁾ *R*: zjeveno jsoucy písař atd. — ⁴⁾ Dvor. dekret z 21. března (gub. 2. dubna) 1784. — ⁵⁾ *R*: Kdýt ... poutě.

myslí, jedním srdcem a hlasem zpívající neb modlíce se,¹⁾ Pána Boha za ukročení hněvu jeho, odpuštění hříchův a dosažení milosti potřebné prositi. Tam přisedše z hříchů svých se vyznávali, káli a Pána Boha ve svátosti skrytého přijímali — a stávalo se, že žádané milosti šťastně vyprosili a obdrželi. Někdy zas na poděkování Pánu Bohu za nějakou všeobecnou milost až i na budoucí léta takové procesí založili. Co hádáš, jest-li to dobré nebo zlé? A jestli taky hned v Starém zákoně toho začátkové nejsou?

[55] Odtud zde v Čechách starožitná procesí hned před časem všech kacířství bývala do Staré Boleslavi k tomu nejprvnějšímu, od sv. Crchy udělanému a jakž někteří tomu chtí, na rynku mělnickém slitému obrazu Marie Panny,²⁾ a v Stýrsku do Marie Cell. Potom v poslednějších věcích³⁾ i jinam, jako do Prahy, do Chrudimě, na Svatou Horu a na jiná rozličná místa procesí z těch prv psaných příčin se začalo, až i nás došlo. Onano pak procesí, která do nějakého farního kostela při jeho roční slavnosti ze dvou neb tří⁴⁾ jiných kostelů farních se vede, o mnoho starší jsou, neb hned při vystavení těch kostelů takové jedno-roční slavnosti a radostné i zvucné památky milí předkové naši založili a je pobožně oslavovali.

Z toho potom pošlo, že i ta světská muzika neb hudba v krčmách dovolila se, kteráž dobře užívaná žádný hřích není, nýbrž k politickému neb světskému běhu a taky i k zdraví jest nápomocna a prospěšna. Jestli pak toho [56] kdo kdy zle užíval a místo pobožnosti raději hřešil, tím ani církev a víra, ani ta slavnost, ani ta předků našich horlivost vinna není; neb taky mnohé věci jsou od samého Boha ustanovené aneb stvořené, avšak jich lidé zle užívali. Tak posměvači naši i víru samou od Krista Pána založenou zle užívali, ano ji i dokonce opustili a od ní odpadli. Víno, také Boží stvoření, tolikéž maso atd. mnozí zle užívají a ním hřeší, čímž víno samé vinné není, ale ti, již ho zle a nemírně užívají.

Nyní pak za příčinou hospodářství, že na taková mnohá a zvlášť vzdálená procesí mnoho outrat a nákladu záduším, obcím a cechům vychází, taková zrušena jsou. Lidé začali, lidé ruší; církev nezačala, církev neruší. Starožitná církevní procesí, jež bez outrat jsou, ta zůstávají v své podstatě.

Nu, měli bychom taky voj na ty našich posměvačův ne spoluudy, ale pošetile sběhy obrátiti: Z čího oni základu do těch stodol běhají a právě daremně outraty na pastory a na sbory činí i v krčmách hojně, třeba před přijímáním kořalku dusí? [57] Nechaje všech jiných, jen něco málo o zdejších milčických dotknu a to sice, co bych i všudy dokázati mohl: Oni v neděli ráno sejdouce se větším dílem u Brtky, sedláka v čís. 15.⁵⁾ odtud jdou do Velimě, — jest tam odtud veliké dvě hodiny, ano půl třetí hodiny cesty. Vyjdouce z domu humnami, hned okolo mě stodoly neb humna jdou a tu již hned na začátku cesty začínají dílo satanovo. Ach, jakž by jeho dílo nedělali, poněvadž v jeho království jsou a on je vede? Netřebať to Písmem tvrditi, ten nejsprostější rozum necht rozsoudi, jaké to dílo jest: Oni žádné jiné řeči nemají než o katolících, o tom toto, o jiném ono k potupě a posměchu jeho mluví. Jeden praví, jak oněmno katolíkův tam a tam žádné pozdravení nedal; jiný, jak toho neb onoho katolíka vyplatil, zahanbil a Písmem prý svatým přemohl; jiný, jak kněze potkal a před ním nesmekl; jiný, jak toho neb onoho pacholka, voláka, děvku rozviklal, pohnul, osvitil a že již do kostela nechodí, z toho se raduje a s ním jiní všickni. Takové hanebné, posměšné, utračné a bláznové řeči s šelmováním a proklínáním katolíkův vedou a sebe tím⁶⁾ potěšují a že jim Pán Bůh z toho Babylona pomohl,

¹⁾ *R*: modlece se ... přijdouce. — ²⁾ Pověsti o původu obrazu toho viz obšírněji v „Památkách staroboleslavských“ od Jana Kř. Votky (Děd. sv. Jana Nep. r. 1879). — ³⁾ *R*: věkách. — ⁴⁾ *R*: dvouch neb ze třech. — ⁵⁾ Byl to Jakub Brtek. Viz o něm častěji v předešlém svazku. — ⁶⁾ *R*: s tím.

jakoby vděční byl. Právě zlý vstal, horší do stodoly vešel, ještě horší do domu se navrátil.

[58] Takové spolujdy oni vedou. Každý pak hodný kus chleba [s] sebou v kapse neb v šátku nese a ten na cestě, než do Velimě dojde, sní. Někteří ale po starodávnu jak prv v katolictví dělávali, zdržují se před přijímáním a nejedí, až když domů jdou a s tím opět zachovávají katolický způsob a řád.

Do stodoly, jež souseda Hůly¹⁾ k tomu obrána jest, když se sejdou, hlaholem přílišným a právě sřeštěným posilu si dodávají, jeden na druhého se ohlíží a aby lépe²⁾ než on křičel a aby lépe jeho hlas zněl, se snaží.

Tu je křiku a hlaholu,
div nezboží tu stodolu.

Z toho takového křiku v pýchu divnou upadají a právě v ďáblovo osidlo; nebo za to mají, že již nebe v hrsti drží a že již jest s nimi vyhraná, že tu jim Pán Bůh všecky hříchy odpouští a tať pravá pocta a služba od Boha prý v Písmě žádaná že se tu od nich činí. Hle, jak tu satan pěkně kraluje: Cestou jdouce proklínají, tupí, haní, všecko zlé vinšují a záhubou i smrti hrozí bližnímu svému, to jest každému katolíku; tam zas pyšně hlasů svých pozdvíhují a ne chválu Boží, ale svou hledají; domů jdoucí opět takovou, jako když tam šli, vedou, leda jestli něco do toho o lásce Diany³⁾ přimíchají.

Ač již nyní pastor jim drobet toho břesku ujal a nedá jim tak příliš a mnoho křičeti; dvě neb jednu [59] píseň když odkřičí, on jim začne hned čísti, nebo, poněvadž on mnoho českému zpívání nerozumí a taky tomu doma v Uhřích zvyklý není, za zbytečnost to klade. Čte pak jim z knížky nějaké a to sice, co mu Hůla, hospodář té stodoly, navrhne a okáže aneb někdo jiný. A to jim taky k mrzutosti jde, že jim evangelium nečítá, jen vždycky výklad.

Po čtení, kdo chce, jde k večeri, kdež kousek chleba a částku vína dostane a za to desetník neb sedmik, chudší groš až i krejcar ano i troník položí.

Dost již to pastora mrzí, že jsou ochvátli tak brzy:

Kdo prve dal zlatý rejnský, sotva teď dá ten groš český;

kdo prv mariáš⁴⁾ stříbrný, sotva teď krejcar měděný.

Aniž tak často přistupují jako prve, nebo by prý to do roka mnoho stálo;⁵⁾ vždyť prý u katolíků jen jednou za rok nutí a ještě to nic nestojí.

Po vykonání toho čte jim patenty aneb je-li jakékoliv vrchnostenské poručení. Protož oni vždy dříve vědí něco nového, nežli se to doma prohlásí, a to proto, že ouřad říditelský dosáhna patenty, výtah z nich rozešle po vesnicích a taky obzvláště pastorům, pokudž je něco k jejich materii; a tak než do naší vsi, jež od zámku šestá jest, se patent dostane, on pastor již dříve jej⁶⁾ má.

[60] Již tu každý sám rozsudek učiniti může, jest-li to dílo Boží, jest-li to cesta k spasení, jest-li to ostříhání duše své. Já jen toto přidám: „Strážce duše své zachovává cestu svou.“ (Přisl. 16, v. 17.) Jestliže zachovává, tehdy od ní neodpadá, jako oni odpadli. Ach, milí bratři, nedržtež se té nevěstky smilné⁷⁾ a vyjděte z toho převedení pravého babylonského, jež se vykládá zmatení, a přidržtež se té nevěsty okrášlené, choťi jediné Beránkové, cirkve svaté, a neroztrhujte tu zkrvavenou naskrz setkanou sukni Kristovou, ale raději o ní losujte, aby se vám některému — ach, ba, všem raději celá dostala! Bůh vás osvět a posilň!

¹⁾ O Vítu Hůlovi viz Pam. I., 2. str. 173. — ²⁾ R: zde i dále: lepeji, lepeji, a též tak superlativ. — ³⁾ T. j. řeči nečisté. — ⁴⁾ T. j. sedmnáctník (Marianus). — ⁵⁾ R: koštovalo, když... nekoštoje. — ⁶⁾ R: ho, — ⁷⁾ Dle slov Zjevení sv. Jana.

V půl máje pastor velimský¹⁾ do ouřadu krajského do Bydžova jeti musil a tam ostrou domluvu skrz ony tři děti bez dovolení pana faráře škramnického z Milčic okřtěné a jednoho [odpadlíka] nezapsaného mrtvého vyzdvižení²⁾ též odtud dostal s tím doložením, pokudž by se toho více dopustil, že ze země vyhnán bude. Ta guberniální výpověď taky panu vrchnímu do zámku z ouřadu krajského poslána jest.

Až do konce máje a na začátku června sucho veliké bylo, ječmeny sešpičatěly a žloutly, žita špatně kvetla, prosa ani nevyházela a kteří zaorali a jiná seli, tolikéž v zemi zůstala. [61] Kdo před dnem 16. máje proso zasil ještě do staré vláhy zimní, tu některé zrno vyšlo, ale málo požitku k očekávání jest.

Při konci máje a na začátku června obilí o dva a místem o tři groše dražší bylo než v půl máji.

Též v začátku června pastor velimský opovážil se u slavného gubernium žádati, aby prý při onom nynějším nařízení, jež od prvního máje³⁾ stojí, nebyli povinni nekatoličtí kmotrové, otec a pastor na faru katolickou se dostaviti a se tam podpisovati při okřtívání jejich dítěte, jakž na to patent v dubnu tohoto roku 1784 zní;⁴⁾ ale byl ve své žádosti a opovážlivosti netoliko odmrštěn, ale i příkuknán,⁵⁾ aby se více neopovážil takové věci před sebe bráti.

Dne 17. června deštíček tichý a bez škody jsme dostali a sice takový, jakýž ještě to jaro nebyl, — ale pozdě (dle našeho smyslu), nebo již veliké škody na osení jsou. Po témž dešti prosa přece nevyházela.

Dne 19. téhož nařízeno bylo,⁶⁾ že když tak odpadlíci své pastory mají, protož tam jediné že se jim dovoluje zpívati a křičeti, kde pastor jest; ostatně ani pastor nemá jinde žádné sbory mimo své sídlo dělati a oni nemají se jinde podomácně scházeti, zpívati a křičeti, jediné tam v své stodole.

[62] Opovážlivě zde příkládám, že mnoho v peru nechávám, co bych víc mohl napsati, z častých patentů vybrati, jež jdou nové každý měsíc a někdy v počtu hojném sic. Ze pak do obzvláštní knihy vpisují je co žák jiný, protož kdybych druh dělati, v tomto spisu též je psati měl, pokládám za zbytečnost i též malou užitečnost.

A na krátce: Skrz mé [!] práce a starosti, nestálosti musím časem mnohým hlasem a dějinou neb novinou, jichž jest hustě, ba až tlustě, byt pravdivé, naučlivé, za pas vrci; neboť vlci stále vyjou, zuby myjou, zda by mohli nepohodlí neb i zkázu v náhém rázu nastrojiti, naléčiti neb raniti neb shladiti.

Ač z té hlúzy nemám hrůzy, ani strachu z toho prachu, vím, že co dejm [!] pomine jen, když my stále v naší skále⁷⁾

¹⁾ Štěpán Szeremley. Viz o něm v Pam. I. 2., str. 182. — ²⁾ Matěje Michálka, podruha. Viz Pam. I. 2., str. 193. — ³⁾ R: gubernium... onem... od Prima Maji... in Aprili. — ⁴⁾ Snad myslí patent z 20. února (gub. 15. března) 1784 o nových matrikách. — ⁵⁾ T. j. domluveno mu. (Admurmurare.) — ⁶⁾ Dle dvor. dekretu ze 17. (gub. 27.) května 1784 nemají protestantští duchovní mimo návštěvu nemocných nikde jinde bohoslužby a náboženská cvičení konati, leč ve vlastních svých kostelích. — ⁷⁾ T. j. ve víře, v cirkvi.

budem státi, o třihati srdce svého od zlostného převedení, pomatení, tmavých pustin, šustu chruštin, lstného svodu, ďábla rodu, tváře ženy smilné velmi.¹⁾

Pane, ty sám silu dej nám, ať v tvé svaté choti zlaté, církvi milé a spanilé a pravdivé, bezpečivé, zůstáváme, setrváváme, v ní tě ctíme, v se cítíme činnosti tvých milostí a tvé řeči vždy na péči ať míváme, hřích zbýváme, — tak spojení, zásobení s tebou ať jsme jak zde časně, tak práv věčně v nebi věčně ať zůstanem v tobě samém, amen, amen.

S tebou, Pánem, ať zůstanem, amen, amen! — F. V.

[63] Příklad pro ožralce: Blíž města Kouřima při samém klášteře skalickém leží mlýn Havraník jménem. Mlynář z toho mlýna, tichý a mírný sice člověk, ale ožralství velice odevzdáný, byv dne 14. června v Kouřimě v cechu, tam až do 17. téhož pořad pil, pak teď praveného dne u večer domův opilý jda do rybníka Hrázského, okolo něhož pěší cesta jde, žádný neví jak, spadl a se utopil.²⁾ Čtyři dni sem tam hledán byl, až ten čtvrtý den šos od kabátu na vodě plynoucí se spatřil, protož dosáhnout a vytažen, k hroznému divadlu každému byl.

K paměti: Když tak ten někdy krásný klášter skalický již nyní dokonce i duchovní přítomnosti zbaven jest, toto o něm k delšímu pamatování dotknou

Nějaký Theodorik³⁾ cisterciák tak platně a mile v rozličných důležitostech Karlovi IV., králi českému a spolu císaři sloužil, až z něho Karel za ty jeho zásluhy nejprv biskupa mindenského, pak probošta vyšehradského a naposledy arcibiskupa magdeburského učinil. Ten na poděkování Pánu Bohu za tak veliké milosti založil, vystavěl i živností opatřil klášter řádu svého blíž Kouřima, jméno mu dav⁴⁾ Mlost Panny Marie, léta Páně 1357. Že pak to místo, kde se [64] klášter ten stavěl, od starodávna Skalice sloulo, protož u Čechů vždy Skalice se jmenoval. Potom léta 1421 od kacířů husitův dne 14. dubna vypálen a zbořen a řeholníci, jichž 12 bylo, s Emerikem, v počtu pátým opatem svým zmodrování a ukrutným způsobem shlazení byli. Nato léta 1481 pustiny toho kláštera spolu s příležitým dvorem jistý Vilím Zub z Landštejna, toho držitel, daroval a odevzdal opatu a klášteru sedleckému, u Hor Kuten ležícímu. Opat sedlecký dav tam tři bratry, z nich jednoho opatem též zvolil, kterýž byl v počtu šestý. Po něm ještě bylo tam sedm opatův, až léta 1550 pro nedostatek důchodův a vyživení přestalo opatství. Tři duchovní vždy tam bývali a v malém kostelíku, kterýž jest mezi zbořenými zděmi zdělán,⁵⁾ služby Boží vykonávali, až za naší paměti toliko jeden tam zůstal, nyní žádný. Od toho malého kostelíka a obydlí řeholního všeobecně až posavad jmenuje se „Kláštýrek“ aneb „v Kláštýrku“, tak že mnozí i domácí lidé jiné jméno nevědí, než to jediné.

V zříceninách toho kláštera spatřují se až podnes vysoké, krásné vykroužené pilíře a sloupy kostelní z čistého pískového, subtilně skládaného kamena, že bez podivení na to nelze patřiti. Hle, co stará horlivost víry předkův našich činila a co zlost nedověry a slepoty kacířské zbořila! Kdybychom [65] my měli „Persekuci“ a „Korunky mučedníkův Božích českých“ a sice mučedníkův pravých psáti a dělati, všechny kni-

¹⁾ Rčení biblické. — ²⁾ Dle matriky kouřimské utopil se v Hrázském rybníce 29. června 1784 Jan Vrba, mlynář havranický. — ³⁾ T. j. Dětrich z Kugelweitu. — ⁴⁾ R: daje. — ⁵⁾ Kaple Zvěstování Panny Marie, vystavěná kolem r. 1630.

háry, ba kouty knihami bychom naplnili. Umlknětež, říčící koňové, s vaší „Persekucí“ a „Korunkou“, a přestaňtež korunovati! Naše mučedníky sám Bůh korunoval, čehož podle rozličných divův i ti vaši zbůjnilí předkové, ukrutní mordýřové a paličové, svědkové byli a jsou. Vaším Růžička a Komenský „Korunku“ dělali, ale drahých kamenů do ní nedostávalo se, to jest ctností, zásluh, divův.

Milý čtenáři! Jestliže Jan Mních¹⁾ a s ním mnoho jiných od staropražského magistrátu, který sice též husitského vyznání²⁾ byl, na smrt odsouzených aneb ze země vypovězených, tak slavně a mučednicku v té „Persekuci“ vyhlášen jest a jsou, tak o mnohem jistěji mohou se všichni zločinci, již na šibence se věšejí aneb kolem lámou neb upalují, za mučedníky vyhlášovati.

Za to každého pro lásku Boží prosím, kdo by to hrozné šelmovství, tu ďáblouvu rohoži, tu prach-zlořečenou bestii, „Persekuci“ a „Korunku“ četl, aby tomu nic nevěřil, ale aspoň Hájkovu kroniku přečta sám aby soudcem byl, zdaliž ti korunovníci i korunování dobře a spravedlivě korunovali a korunování byli.

[66] Že našich katolických mučedníkův Božích, pravých, svatost a nevinost svědectví netoliko divy Boží, při jejich smrti stálé, ale i sami ti, již mučili, dávali a dávají, jichž v knihách hustě psáno máme, také i jiné, bezdušné stvoření tolikéž až dosavad vysvědčují: Mezi jinými onde i onde po zemi české důkazy jest strom, lípa staříčká, všechna již spodíraná, u kostnice kláštera sedleckého, která až podnes listí své na způsob kápí řeholních cistercienských zrostle vydává, tím svědčíc, že na ní mnoho kněží toho kláštera a řehole zvěšeno bylo a to od kacířů, vojáků Žižkovských, léta 1421.³⁾

Co při zmodrování kněží kláštera botičského v Praze⁴⁾ na důkaz jejich nevinu se stalo a co při jiných sem i tam žalostivých popravách a mordech věrných katolíkův, to já zde vypsati nemohu: kdo pilný jest, může to v rozličných kronikách a pamětních spisích sytě přečísti. Dnes neb zejtra jednak tak, ba daleko hůře naši [odpadlíci] s velikou a obzvláštní chutí by činili; ale že jejich vůdce satan ještě v tom moci nemá, protož jen se v tom teprva líknoují a že to někdy přijde, se těší a potřásají.

Co se mimo všechny jiné bouře a mordy Žižkovské jen léta 1611 dne 15. února v Praze stalo, kdež protivníci [67] víry katolické beze vsí sobě dané příčiny jen z pouhé nenávisti a ďábelské zlosti učinili, nic ani na to nedbajíce, že tu Velebnost císařská, Rudolf II., na zámku pražském zůstává a přítomně jest! Nebo zbourivše se jako vztekli do některých klášterů vběhli, je vyrabovali, zloupili a kněží ukrutně zmodrovali, zvláště onen slavný klášter karlovský, v němžto když nejprve velebného opata, Kašpara Čepla, a s ním všechny jiné kanovníky ukrutně zmodrovali, všechny kostelní nádoby, roucha a klášterní věci pobrali, klášter ten

¹⁾ T. j. Jan Želivský. Viz Pam. I. 2., str. 74. a 162. — ²⁾ R: husitského professy . . . jistěc mužou . . . zlo-czincy, jenž . . . věší . . . kolem lámy atd. — ³⁾ Sedlecký farář Czeybek napsal do pamětní knihy farní roku 1819: „Na hřbitově za sochou sv. Jana Nep. stály dvě lípy, na jejichž větvích vyskytovaly se listy v podobě kápí. Já sám našel jsem na nich r. 1819 tři takové listy. Tato zvláštnost připisovala se tomu, že dal Žižka sedlecké řeholníky na stromech těch oběsiti.“ Jestě před 25–30 roky byly tam dvě veliké lípy, jedna však, jsouc silnými podpěrami podeprěna, hrozila památné soše sv. Jana Nep. podražením i byla tudíž poražena. Druhá stojí dosud na hřbitově u vchodu. Nejsou to však již ony původní lípy z doby Žižkovy, ale spíše vnučky jejich. (Dle sdělení vdp. faráře Jos. Ptáčka v Sedlci.) Viz i v dílku Veselského: „Fresky kláštera sedleckého.“ — ⁴⁾ Klášter mnichů celestínů s kaplí sv. Michala na Botiči. (R: Botického) pod Vyšehradem úplně zničen 3. června 1420 od Táborů.

zapálili a rozbořili. Tolikéž u Matky Boží Sněžné 14 františkánů nešlechtně zamordovali.¹⁾

Tento také způsob při loupení kostelův zachovávali, že kde na obraz ukřižovaného Pána našeho trefili, ohavně takový tloukli, bili, kopali, ven vyhodili i spálili; obrazům pak dvou lotrů, mezi nimiž Pán visel, nic neublížili. NB. Za starodávna býval obyčej, že téměř v každém kostele obraz Pána našeho, na kříži uprostřed dvou lotrů visící[ho], tak jako na hoře Kalvarii se stalo, se spatřoval. A protože jako v Jerusalemě lotři za lotra se přimlouvali a život mu přáli, Pána pak ukřižovali, tak tito lotři lotrovské obrazy ušetřili a zachovali, obraz pak Pána samého tloukli, sekali, šlapali, ven metali a pálili — a toť jsou taky před loňským rokem zdejší jejich potomci činili.

[68] Že pak taky i v politickém běhu a při světských osobách někdy Pán Bůh nevinu skrze divy ukazuje, rozličně to v knihách nacházíme a důkaz toho též nám přítomný v Poděbradech se nacházel; neb když tam léta 1496 dne 5. srpna deset havivů nevině sfáto bylo, na dubě velikém u téhož místa stojícím od té doby žaludy s kápěmi havivskými každoročně rostly a sem tam až do jiných zemí se dostávaly; i já sám takových žaludů mnoho sem tam jsem rozdál. Léta pak 1777 dne 20. srpna dub ten od větru zlámán jsa padl.²⁾ Jestli pak někde nějakého protivníka církve římské, kacíře, [odpadlíka] nevina divem ukázána jest, toho jsem ještě nikde nečetl ani neviděl ani neslyšel. „Persekuci“ sice ukazuje nějaké takové špásy, že by prý tamto nebo tuto tento neb onen katolík skrz pronásledování husitů tak a tak trestán byl, ale poněvadž autor³⁾ té knížky jiné věci v ní položené v hrdlo lže, a my víme odjinud, jak se to neb ono stalo, protože taky v tom pravda žádného místa nemá. Za druhé, poněvadž Pán Bůh při straně katolické v té bouři kacířské divy činil, jakž to zhusta víme, tehdy nemohl jest je při straně kacířské činiti.

Ach, milí bratři katolíci, buďte pilní více knih čísti, abyste těm šáleninám [69] kacířským lépe rozuměli, jim se obrániti a nad nimi s pomocí Boží a pravdou zvítěziti mohli! Sladouchce oni, lítostně a žalostně, pohnutelně a pronikavě své věci vypisují, tak že mnohý i dost zřetelný muž a zvláště ženy, chasa chytají se na ten lep neuměvše sobě pomoci, ale to, co oni katolíkům činili, kterak je beze vši lítosti mordovali a až hůř než Dioklecián pronásledovali, o tom mlčí, o tom ani zmínky u nich nenajde se. Zajisté v „Persekuci“ najdeš i baby jakési smrt⁴⁾ a lidí takových, kteří ne jednu, ale sto smrtí za své zlé činy zasloužili, — a vylašuje je za mučedníky; zatím o zboření klášterů, zmordování a ukrutnou smrtí shlazení na tisíce kněží a až na sta tisíce věrných, dobrých katolíků nemá tam ani zmínky.

Libé řeči a zlé srdce jest jed v medu, mečík v ruce, jest líbán, zdraví přání, a po straně v bok proklání.
Jidáš I bal, pozdravoval, avšak tím Pána zrazoval
hluku zlému, bezbožnému, tím ukázal cestu k němu.
Nevěřte jim, milé děti, šlapte po nich co po smeti
a ty knížky, chytré lišky, palte co borové šišky!
Satan pletl, co by smekl a za sebou všecko smetl.

Uzříte to v den soudu.

[70] Okolo svátku sv. Petra a Pavla obilí mělo cenu: Pšenice 4 zl., žito 3 zl. 15, též 18 i 24 kr., ječmen 2 zl. 24, oves 1 zl. 45 kr., hrách 3 zl. 30 kr. V ty časy sucho veliké osení hubilo a ačkoliv přes celý červen každý téměř den přšelo, ale nikdy ani dokonale prach se nemočil a sice tak divně deštiky a přehánky chodily, že nikdy u jedné

¹⁾ Obojí se stalo při vpádu Pasovských do Prahy. — ²⁾ Viz Pam. I. 1., str. 89. — ³⁾ R: Athor. — ⁴⁾ Snad tu má na mysli Kláru, hospodyni Mikuláše Vřetenáře, či Martu Poříčskou, o jejichž upálení vypravuje se v kap. 30. a 31.

vsi na všecka pole nepršelo. Ze všeho osení žita nejlépe se okazovala, ač dosti řídká nízká a malého klasu. Pšenice, ječmeny špatné, nízké; prosa více nic než něco.

Okolo sv. Prokopa a zvláště na ten den zima příkrá se studeným větrem byla, že v ruce záblo. Do Chotouně na pout ženské pohlaví v koziších všecko šlo. Procesí pak žádné nepřišlo tam z příčiny výš oznámené,¹⁾ bylo však tam lidu tak, jako by všecka procesí byla přišla.

Dne 3. července přišlo dovolení od krajského ouřadu odpadlcům, aby sobě sbor v Velimi stavěti mohli. Protož davše²⁾ sobě vědět, v den 6. července, v úterý, valně se tam sešli i sjeli a tu věž babylonskou proti nebi i Bohu založili. [71] Že pak ten den k tomu obrali, Jana Husu tím snad počítiti mínili, nebo on na ten den v Konstanci upálen byl léta 1415,³⁾ kteréhožto upálení svátek již taky opět ve svých kalendářích mají, jakož i Lutherův i také Jana Komenského.

V noci na 9. den července v kapli sv. Prokopa ve vsi Chotouni světlo opět ukázalo se a to již tento rok po třetí. Ačkoliv mnozí viděli to a jedni druhým okazovali,⁴⁾ žádný tam nešel.

Mnohá věc, když často bývá,
méně vážitelův mívá.

Dne 12. a 13. července v našem vůkolí žně se začaly a sice tak neobyčejně, že takové žádný nepamatuje. Předně, sláma uzrála, že jedva povřísla dělati mohl a zrno vždy měkké zůstávalo. Za druhé, nikde celé pole veskrz žiti se nomohlo, ale toliko na kusy; tuto kus bylo zralé a jinde zas zelené. Ječmeny a pšenice též tak. Za třetí, přehánky deštové až do 25. července trvaly a přece nikde nic nenamoklo. Orat možno nebylo, tak že i ouhory místem až dosavad orané nejsou. Za čtvrté, některý den taková zima byla, že ženci i v žeti zahřít se nemohli. Ouroda v žitě a ječmeně lepší než loni, v pšenici pak menší byla a jest.

[72] Obilí nové platilo: Žito 2 zl. 45 kr., též místem 3 zl., pšenice 3 zl. 30 kr. i 36 kr., ječmen 2 zl. i taky 1 zl. 45 a 48 a 50 kr.

Dne 16. července onino ariáni neb diistové, již do Banátu v roce 1782 zaslání byli,⁵⁾ zase zpátkem do svých domů přišli, a sice z panství pardubského dne 15. a do městečka Žiželic na panství chlumeckém dne 16. července. Příčina jest ta, že oni minulého 1783. [roku] v měsíci máji odřekše⁶⁾ se tam v Uhřích své slepoty a bludu, víru sv. katolickou přijali a přítomného tam císaře pána s velikou pokorou žádali, aby zase mohli domů se navrátiti. Protož byli tam ještě celý rok zanecháni, až letos máje měsíce odtud propuštění jsouce nyní domův se přibráli, sami revers na sebe činíce, jestliže by kdy od víry katolické odstoupili, aby mečem neb provazem i kolem trestání byli.

Téhož 16. července, jenž pátek byl, starožitný a velmi vzhledný klášter žďárský, v kraji časlavském na pomezí moravské ležící, řádu cistercienského, od ohně na čtyřech místech

¹⁾ Viz o záповědi procesí na str. 22. — ²⁾ R: dadouc. — ³⁾ R: s tím . . . l. 1414. — ⁴⁾ R: mnozí vidice to a . . . okazovavše, žádný atd. — ⁵⁾ Viz Pam. I. 2., str. 158. — ⁶⁾ R: odřeknouce.

bezbožně založeného vyhořel. Prohořel také i kostel, kdež škody veliké vzdělané jsou.¹⁾

[73] Klášter ten v latině slove Fons Beatae Mariae Virginis, Studnice Panny Marie. Založený jest od nějakého pana Gebharta z Berneku léta 1234, z kteréhožto rodu potom páni Kunštátové posli, z těch pak pošel taky Jiří z Kunštátu a Poděbrad, král český.

[73] Opat kláštera toho²⁾ doma nebyl, nýbrž v klášteře sedleckém, kdežto sedm opatův řádu toho na ten čas shromážděných bylo; tam mu dne 17. července ta smutná novina přinesena, že klášter vyhořel, protož on ihned domův odjel. Příčina, proč sedm opatův cistercienských do Sedlece se sjelo, jest ta, že ten tak někdy slavný, nádherný a v celé Evropě nejvznešenější klášter, na jehožto ještě celý kostel a kostnici bez podivení nelze patřiti, tak nyní dalece zašel a do dluhův upadl, až již více nemohou tam duchovní bratři živi býti, a praví se, jestli prý oni věřitelům dluhy na krátce platiti nebudou, že to místo v fabriku koželužskou se promění. Protož tito opatové radu zde drželi, jak by se tomu v cestu vkročiti a ty dluhy placené býti měly, a tak uznáno jest od nich, aby na šest let všechny statky a užítky toho kláštera pronajaté byly. Probošt sám jediný toliko zde zůstal³⁾ a jeden bratr v Malíně jako farář a jeden bratr ve Lhotě jako administrátor, ostatní do jiných klášterův rozesláni jsou. [74] Z příčině té zde pozůstalé pustiny, což dražšího jest od nádobí a roucha kostelního, to odtud vzato a do bezpečnějšího místa přeneseno. Dne 18. července já sám jeda tudy náhodou přes Sedlec, spatřil jsem mezi jinými věcmi i onu od ceny, krásy, starožitnosti a velikosti vznešenou monstranci, jenž přes dva lokte má výšky, na vůz dávatí a s ní jinou menší. Tu též z kostnice jdoucího potkal jsem opata zbraslavského,⁴⁾ a kostnice již za ním zamčena byla; i žádal jsem ho, aby mně byla otevřena, což on dobrý stařec netoliko ochotně rozkázal učiniti, ale i sám zase tam se mnou se obrátil, dolův sešel a ty posekané a zprorážené hlavy mučednické někdejších tam mnichů od Žižky ukrutně zmrdovaných mně ukazoval i též nynější bídu téhož kláštera vypravoval.

O tomto klášteře pro velikou šířinu nic zde nepřidávám; kdo chce o něm čísti, může Kroniku sedleckou⁵⁾ aneb aspoň Beckovského prohlédnouti.

Odtud jel jsem na Hory Kutny a tam [spatřil] onen memfitský⁶⁾ pěníaderný palác svatě panny Barbory, Vlašský dvůr

¹⁾ Viz obšírnou zprávu v Prager Oberpostztg. str. 276., 285 a 310. O zločinném založení ohně zmínka se nečiní. — ²⁾ Opat Otto Steinbach z Kranichšteina. Žďárský klášter 22. října 1784 zrušen. — ³⁾ Byl to Ferdinand Hausa, jenž po zrušení kláštera sedleckého (a skalického) zvolen r. 1785 za arciděkana v Kutné Hoře. — ⁴⁾ Byl to Celestin Stoy, po jehož smrti r. 1786 téhož ještě roku zrušen i klášter zbraslavský. — ⁵⁾ „Historia kláštera Sedleckého“ z r. 1630 od Kapihorského. (Junym. V, 396.) — ⁶⁾ Memfis, nejslavnější město starověkého Egypta.

i onen dům přestarožitný, dosavad celý, kde léta 1504 Filip, biskup nějaký,¹⁾ všech husitův milostník, zůstával i umřel a v kostele sv. Panny Barbory pohřben byl. Když [75] pak léta 1626 ten kostel byl dán jesuitům a hrob toho biskupa otevřen byl, oděv jeho biskupský tam se našel, a tělo ani kosti z něho se nenašlo. Ten dům posavad biskupský slove a jest nyní za 400 zl. na prodej. Tak pravím, kdyby Hory kvetly jako někdy a Kutná kdyby nebyla tak smutná, ten dům by nebyl ani za 4000 zl. dost placený, — co rozumět:

Když jsou tehdejší Horníci byli s Prahou ve víře společníci, žeť jsou biskupovi tomu popřáli slavného domu.

Ale nyní místa tato, Sedlec a Hora Kutná, popatř, Pane náš, sám na to, jak jest obojí smutná! Sedlec pláče, Hora kvílí, když na předky vzpomíná, — ještě čím dál každou chvíli více bída přibývá. Nedieme se, polepšme se, uhoďme se, zastydíme se, — my jsme vinni, žádný jiný, že při Hoře to jest hoře. Když zdřímáme, nic nedbáme, to, co máme, si mrháme. Když zdřímával Argus stooký,²⁾ ukradli mu krávu, — kdo chce z nížka být vysoký, snadno padne v jámu. Tělesně bděl, duchovně zdřímával, kdo Freisaf příjmení míval, tak zdřímaje zbloudil z cesty, až jest pozbyl své nevěsty...³⁾

[76] Dům Ruthardovský, o kterýchžto Ruthardích v kronice české něco čísti se může, trvá také na Horách Kutných v své staré způsobnosti.⁴⁾

Skrz patenty pod datum 7. července toto opět nařizeno a prohlášeno jest: 1. Olejkáři uherští a slovanští nemají zase zde v Čechách choditi a svými oleji lidi šiditi.⁵⁾ 2. Hry v kostky, též v kartách hry, jenž slovou barva, strašák, prungel, půldvanáctý a flaury, pod pokutou 30 dukátů zapovězené jsou. Hráče takové kdo by pronesl, ten třetí díl té pokuty dostati má.⁶⁾ 3. Nekatolíci k svému manželstvu mají se taky v těch katolických kostelích, na jejichžto farách bydlí, po třikráte prohlašovati.⁷⁾ 4. Ve svěcených věcech, jako jsou růžence, srdička,⁸⁾ svíčky, kouřidlo atd., nemá se žádný handl z ohledu toho svěcení vésti,⁹⁾ což taky dřív nikdy nebylo. 5. Nekatolíci při

¹⁾ Filip de Novavilla, biskup sidonský, z Itálie do Čech za „českého biskupa“ od podobojích povoláný r. 1503, nedlouho v lásce však chovaný, odešel do Kutné Hory r. 1506 (Vavák mylně piše 1504) a zemřel tamtéž r. 1507. Bydlil však jinde, nikoliv v onom dosud t. zv. „biskupském“ či „kamenném“ domě. — ²⁾ Bytost z bájeslovi feckého. Bohyně Héra ustanovila Argosa strážcem lóy, milenky Zevovy, v krávu proměněné. Hermes pak na rozkaz Zevův Argosa zabil, aby se zmocnil zakleté lóy. — ³⁾ T. j. své důstojnosti pozbyl, církvi a víře se zpronevěřiv špatným životem, Frant. Freisaf (R: Freuhaf), poslední opat sedlecký, jenž r. 1764 ujel do ciziny. Viz Pam. III., str. [321]. Další o něm dva verše vynechány. — ⁴⁾ Původní dům sesul se již v XVI. stol., nyní v místech těch jest zahrada „Ruthardka“ s malým domkem uprostřed. (Dle „Památek Hory Kutné“ od Zavadila a Laška.) — ⁵⁾ Dvorní dekret z 9. března 1786. — ⁶⁾ Patent z 1. května 1784. — ⁷⁾ Dvorní dekret z 10. (gub. 24.) května 1784. — ⁸⁾ R: srdička. — ⁹⁾ Dvorní dekret z 28. dubna (gub. 11. června) 1784.

svých křtinách a oddavkách mají vždy na katolické faře v matrice vlastnoručně otec dítěte a kmotrové, ženich, nevěsta a svědkové se podpisovati a teprva své určení vykonati — a toto již po druhém nařizeno jest.¹⁾

[77] Na zdejší poděbradském panství čtyři hlavní rybníky zrušené a k užívání ornímu lidem propuštěné jsou tyto: chlebský, bobnický, Draho a křečovský, dle čehož pod datum 28. července prohlášeno jest, kdo chce tam na svůj náklad stavěti, že hned začítí a před všemi emigranty, již ze Slezska sem běží, předek mítí má.²⁾

Již nás zajisté omrzelo těm ničemným lidem peníze dávatí a jim stavěti, již je známe, jak správní jsou. Může každý pomysleti, že kdo dokonalejší jest a poctivě živiti se chce, ten doma vždy práci najde a ze země ven nepůjde. Někdy naši utíkávali tam pro Pána Ježíše, nyní tam odtud utíkají sem pro chléb, však v těch prvních i v těchto druhých žádné dokonalosti není viděti. Onino dle svého zdání bludného pro duši tam nadáli se mítí potravu, tito pak zde pro tělo, aby tam hladem nemřelo, sem běží. Naši teď domnívají se Pána Ježíše mítí doma, ano v hrsti, tito pak přiběhše³⁾ sem, jim se smějí a jim bláznů a že od Pána Ježíše nejdál vzdálení jsou nadávají.

[78] Tohoto měsíce overejněno jest, kterak kraj chrudimský, čáslavský a z dílu hradecký z moci a správy arcibiskupa pražského vyňat a pod moc a správu biskupa králohradeckého dán jest.⁴⁾ Že pak v Hradci Králové pevnost nyní znamenitá jest (20 let již se staví, od roku 1763), tehdy z toho ohledu má odtud stolice biskupská, kanonie a školy, též konsistoř vyzdvižena a někde jinde (praví se v Chrudimi) postavena býti. Projížděje pak ty kraje biskup hradecký, jménem Leopold Hay,⁵⁾ a shlédnuv na Horách Kutných kostel sv. panny Barbory i kollej někdy jesuitskou, oboje převýborná stavení, nechal se slyšet, že by se to zde dobře již bez nákladu nového stavení hodilo⁶⁾ a konsistoř že by v klášteře tovaryšek sv. jedenácti tisíc panen, jinak sv. Voršily, býti mohla, což stane-li se, čas ukáže. Voršilinky ale v nemalém strachu jsou, musejí-li ze svého kláštera, ač pak ten jejich klášter daleko od kostela svatobarborského (řeknu, co v Praze z Karlova k Matce Boží Sněžné) vzdálený jest.

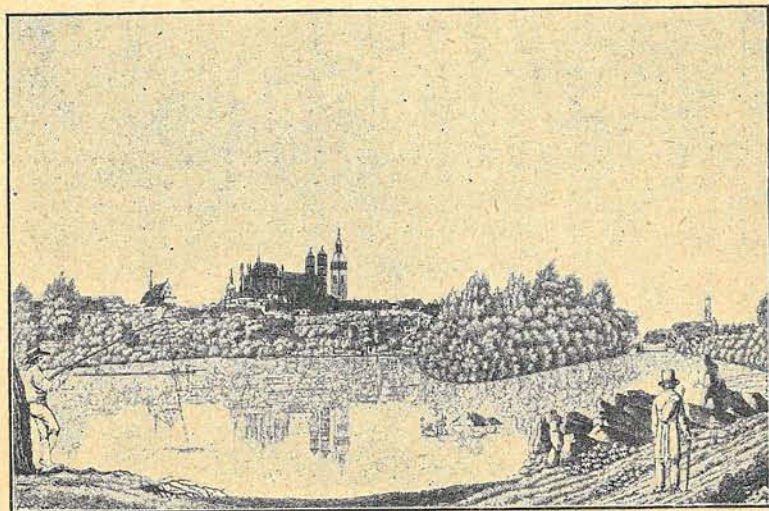
[79] Od dne 25. července začaly se přehorké časy a parna, pšenice hned ve třech dnech zralé a suché byly, a taková parna zvlášť 3. a 4.

¹⁾ Gub. nařízení ze 6. května 1784. Viz i str. 25. — ²⁾ S tolerančním patentem vydal císař Josef II. i prohlášení, že se smějí uprchlí poddaní nekatolíci vrátiti během roku do vlasti. (Viz Pam. I. 2., str. 17.) Čeští emigranti však se báli vrtkavosti vlády a místo nich přišlo sem hojně katolických Němců ze Slezska, již se dílem i na Poděbradsku usadili, dostavše mnohé výhody, na pozemcích bývalého rybníka bobnického, čímž vznikla tam osada Slezsko. (Viz: „Bobnice“ od J. Helicha.) — ³⁾ R: přiběhna. — ⁴⁾ Nové rozdělení a úprava českých biskupství (před založením nového biskupství v C. Budějovicích) ujednána mezi arcibiskupem a biskupy litoměřickým a králohradeckým 13. října 1783, papežem stvrzena 12. ledna 1784, císařem 17. února 1784 a od arcibiskupa všemu duchovenstvu a věřícím oznámena prohlášením z 27. května 1784. — ⁵⁾ R: Haag ... shledna ... Guttnách. — ⁶⁾ R: šikovalo.

srpna byla, že ledva mohli dělníci v poli dělati, nebo ani dech od člověka jíti nechtěl. Na lukách a obcích tráva tak suchá byla, že když se po ní šlo, tak šustěla a hlas vydávala, jako když mráz bývá. Dobytek z pastvy přicházející¹⁾ doma hnůj hladem žral. Zeli, řepy a jiné zeliny i stromy, vše suchem bělelo. Prosa též valně uschla, že hned v posledních dnech července jsme je sklízeli.

Dne 4. srpna, na den památky padání sněhu ke cti Marie Panny,²⁾ spadl také u nás žádoucí deštiček s velmi prodlouženou bouřkou a blýskáním a přišel mrak od východu. Okolo toho dne obilí mělo cenu: Pšenice 3 zl., 16, 18 grošů, též 4 zl., žito 2 zl. 10 grošů, ječmen 1 zl. 15 grošů, oves 1 zl. 5 grošů, hrách 3 zl., mira zde přivyklá vrchovatá, v Praze pak rovná v též ceně.

[80] Dne 8. srpna, v neděli ráno studeno a deštivo začalo býti a ačkoliv ten den [odpadlící] v Velimi svou večeri pro-

Kolín.

hlášenou měli, však pro ten deštiček, ba snad pro peníze, málokdo tam šel, zvlášť od nás. To nyní za reguli pastorové jim určili, že každý měsíc jednou večere držána býti má. Snad tudy nadějí se více peněz dostatí, než když by ta každou neděli byla.

Mezitím, ačkoliv čas žní jest, však proto se stavením svého Bábele v Velimi velmi pospíchají, rovně jako onino v Babyloně. Pane Bože, račiž je již tak nyní zmatené osvětiti a k pravému poznání a ctění tebe skrze jednotu katolické pravdy milostivě přivéstí! Amen.

¹⁾ R: příjda. — ²⁾ T. j. na den Panny Marie Sněžné, jenž jest však 5. srpna.

Vysvětlení, jak svorně i protivně noví stavitelové se starými zůstávají:

Svorně: Staří Boha znajíce a jináč bez stavení věže ctíli ho mouhou, z samé pýchy a zlomyslností, však v jednotě a bez zmatení věži stavěli. Noví též Boha a víru jeho svatou majíce a znajíce a že ho v ni ctíli i k spasení přijíti mohou, vědouce, z též samé pýchy a zpuřnosti jiné rozcestí sobě zvolivše, stav[ěj]í.

Protivně: Staří, dokud jednotu měli, stavěli a když se zmátli, stavěti přestali. Noví, dokud v jednotě byli,* na stavění nemyslili, až když se zmátli, teprv stavěti začali.

[81] A tak krátce: Onino když se zmátli, přestali, tito pak když se zmátli, začali stavěti. „Ránoť přivstanou a nenaleznou mne, protože jsou v nenávisti měli kázeň a bázně Boží nepřijali, aniž jsou uposlechli rady mé, ale utrhalí všelikému trestání mému. A protož užívatí budou ovoce cesty své a nasytíť se radami svými.“ (Přísl. 1. kap.)¹⁾ — „Synové Agar, kteříž²⁾ hledali opatrnosti, jež [ze] země jest (a, cesty pak moudrosti neviděli, aniž vzpomenuli na stezky její.“ (Baruch v 3.)³⁾ — „Majíce způsob pobožnosti, ale moci její zapřeli.“ (II. Tim. 3.)⁴⁾ — „Kterak pravíte: Moudří jsme my a zákon Páně s námi jest? Jistě lež činilo pero lživě písařův“ (b). (Jerem. 8.)⁵⁾ — „Vy, kteří jste opustili Pána, kteří jste zapomnuli hory svaté mé (c), kteří stavíte štěstí stůl.“ (Isai 65.)⁶⁾

Mé milé děti, pozorujte a vizte:

(a) Domnívají se být opatrní, a hledali víru, která prý jest bohatá, právě zemská, — ježto pravá moudrost a bázeň Boží blátem to nazývá.

(b) Lživým mistrem vedeni lživí písařové jejich lživě vykládali a psali, čehož tito se drží.

(c) Hory svaté, církve Boží, se spustili, za štěstí stůl svou večeri, jenž obecný stůl jest, staví a sytí se věcmi⁷⁾ zemskými v nich své kochání majíce.

[82] Takhle: Zapřítí nemohou (což já jim v oči mluvívám), že jedině k vůli bohatství zdejším mnozí tak hovadští byli, dali se navěsti a od víry naší staré odpadli. Nicméně přece až posavad bohatí nejsou.

Protož onano žena, Anna Bacilková ze vsi Opočnice souseda, jdoucí roku 1782 v únoru ze zámku poděbradského a potkávajíc⁸⁾ houfy lidu, ani k zápisu odpadění od víry katolické jako omámení běželi, řekla jim: „Kam pak, prosím vás, lidi, tak běžíte?“ I odpověděli, že se jdou dáti zapsati na tu novou víru. I dí jim ona: „Proč pak se k ní dáváte zapisovat a proč od naší staré víry odpadáte?“ Odpověděli zase: „Proto, že jest dobrá a bohatá.“ Řekla zase žena: „Ale jací jste vy blázni; co pak nevíte, kdyby to co dobrého bylo, že by to sobě taky páni brali? Nebo když se dvory rozdělovaly, oni sobě nejlepší familie vybrali a zapsati dali; takyť kdyby co do toho bylo, dávali by se zapisovat, — ale když páni nic nezachínají, tuším, do toho ani čert není. Pojďte⁹⁾ raděj domů a počkejte, až co budou páni dělat!“ A ačkoliv prostě a do té materie dosti nešikovně, nicméně přece dobře řekla a tou svou kratochvilnou řečí několik lidí, zvláště žen a děvek ze své vesnice zpátkem domů obrátila a je při svaté víře zachovala.

*) Katolické pravdy a církve.

¹⁾ Verš 28. — ²⁾ R: Agar, kterýž. — ³⁾ Verš 3. — ⁴⁾ Verš 5. — ⁵⁾ Verš 8. — ⁶⁾ Verš 11. — ⁷⁾ R: věci. — ⁸⁾ R: podkavajice . . . an. — ⁹⁾ R: Podte . . . lidu . . . staře víře.

[83] Z tohoto diskursu sluší nyní povážiti, zdaliž ti lidé k tomu odpadu a zápisu Duchem Božím, jakž oni praví, vedeni byli? Nebo kdyby byl nejučenější kněz ty lidi potkal¹⁾ a Písmem svatým k nim mluvil, byli by ho neuposlechli; ženu pak, ana žertovně mluvila a ještě čerta pojmenovala, poslechli. Já mám za to: Předně, kdyby je Duch Boží byl vedl, žeť by se ženě odraziti nedali. Za druhé, kdyby je Duch Boží byl vedl na ten oumysl a k tomu cíli, aby bohatí byli, snad by jim to bohatství až dosavad dával a v svém slibu stál, nebo Duch Boží nelže. Znáám dobře několik sousedů, že v katolictví tak možni zevnitřně byli, až jiným lidem peníze i obilí půjčovali, od čehož vážnost a slovnost nemalou měli, nyní pak ve svém [odpadlictví] tak jaksi na novo zbohatli, že se letos přede žněmi obilí na chléb dlužili, ježto ani v ona hladovitá léta toho nečinili. A byť pak každý ten [odpadlík] až příliš bohatý byl, ba všecken svět aby získal, — pokudž na duši škodu ponese, co platno bude? Tím samým souditi můžeme, že nechápají to, co jest Božího, když po bohatství touží, ježto pravý slouha Boží má se jedině v kříži těšiti.

[84] Dne 5. srpna pastor velimský do vsi Gliksu, jež na gruntech dvora někdy pňovského bliž Labe leží, přišel a tamního souseda, Černý příjmení majícího a obrátiti se chtícího, utvrzovati chtěl. On ale mu zrovna řekl: „Dejte mně pokoj i s vaší vírou, když nikdy evangelium nečítáte v té stodole, jen vždycky výklady; takových výkladů já sám mohu dost nadělat a za to vaše víno se vás neprosím.“ Žena pak jeho taky se svou vzadu²⁾ nezůstala, nýbrž pastora tak odbývala, že on časné raděj ustoupiti musil.

Dne 10., 11. a 12. [srpna] zima příkrá se studeným větrem byla, že v ruce záblo; mladí lidé v rukavicích orali, pšenice v kabátech lidé žali a sotva se kdo mohl zahřítí. Slunce po ty dni se neukázalo. Mnozí myslíce,³⁾ že brzy déšť po tom větru přijde, dost mnoho vlhkých pšeníc do stodol navezli.

Dne 14. téhož na jisto jsem se dověděl a to sice od nekatolíkův a [odpadlíkův], (ježto oni takovým věcem nevěří a i já sám dříve jsem tomu věřiti nechtěl), co se dne 2. srpna ve vsi Křečkově, půl mile od Poděbrad, na témž panství, přihodilo, z čehož všechny nezvedné děti i rodiče příklad míti mohou:

[85] Příklad pro zločinné⁴⁾ děti: V již pravené vsi Křečkově chlapec jeden, 11 let starý, z Velimě rodič, Jirka jménem, u souseda, jenž Kňourek slove, slouží, oba katolíci. Chlapec ten velice přivykl klení a zlého mluvení a jsa často dosti jak od hospodáře, tak od jiných lidí napominán, nic na to nedbal. I přihodilo se dne 2. srpna, že pásł voly na jisté louce v čisté planině, kde žádného roští a křoví není. a na podsednir:⁵⁾ volovi ležel vzhůru hřbetem a vola křel. V tom stalo se, že ho něco začalo bítí od náruční strany a vždy pět ran davši⁶⁾ přestalo a tak po chvilce opakujíc po pěti ranách tak dlouho dávalo, až chlapec nemoha vydržet křičel a chtěl s vola skočiti, žádným způsobem ani hnouti se nemohl, ale musel tak pořád ležeti. Nápodobně vůl ten, dosti čerstvý, na němž on mnohokrát z jiných luk honěn jsa ujel, tuť nyní ani krok učiniti nechtěl. Viděl on toliko, že ten prut, co ním šlehán byl, zdál se mu jak hranatý fišpan, co do šněrovaček dávají, ostatně nic neviděl. Když

¹⁾ R: discoursu . . . podkal . . . byllyby . . . an. — ²⁾ R: zádu. — ³⁾ R: mysleje. — ⁴⁾ R: zlolejně. — ⁵⁾ R: na pocedním (a dole připsáno: pod-sedním) . . . řbetem. — ⁶⁾ R: daje . . . chlice z vola.

již dobře až do krve zadní díl těla rozšlehaný měl, přestalo šlehání,¹⁾ a on ohlednuv se teprva, viděl as na půl honu od [86] sebe jakési strakaté pachole, které se mu čistě smálo a chechtalo, z čehož hrůza nemalá ho obešla. Jel on potom ostře domů a vypravoval, co se mu přihodilo. Napuchla mu ale [žáda]²⁾ tak, že netoliko seděti, ale ani dva dni choditi nemohl. Ten příběh jak katolíci, tak nekatolíci všichni stejně vypravují, jenž se stal ve dne, okolo 11. hodiny před polednem.³⁾

Dne 15. srpna, v neděli, pastor velimský prohlásil svým posluchačům v stodole, že kdo ten jejich katechismus věděti nebude, jakožto věc k spasení potřebnou, že ho k večeri Páně nepřipustí. Dle čehož někteří chasníci a děvky začali proti tomu se stavěti pravice: „Kdož by se to učil! My nemůžeme takové věci se učiti. Vždyť pak prve se mluvilo, jen když věří, že spasen bude, a teď toho kdo ví co na nás chtějí mít, brzy to, brzy to předkládají a peníze taky musíme dávat, — bude-li to tak dlouho, budem radši⁴⁾ katolíci.“ Hle, chasa nezvedná k ničemu se vázat nedá, vždy jen svou svobodu hledá.

Ten obyčej⁵⁾ sice v naší církvi taky býval, odkudž jej⁶⁾ lutriáni i kalvíni vzali.

[87] Od 15. srpna začala být zas převeliká horka a parna a mezi tím sucho tak již veliké, že jsme více orati nemohli. Obce bílé a suché byly, dobytek hladovitý z pastvy přicházel, že na dvořích doma hnůj žral. Svinský dobytek tuze zcepenal na hlízy celé tyto žně, ovčí i hovzí velmi hubený se spatřuje. Stromy napořád schnou, ovoce málokde co se nachází, krom okolo hor. Zelí, řepa a jiné zeliny vše jest suché. Mnohé a časté znamení deště se přihází, avšak přece nikdy neprší.

Ze všech stran viděti jest patrný trest Boží. Všeobecně se mluví, i ty sprostě ženy a mladý lid praví, že co ta proměna v náboženství se začala, všechny časy taky tak proměněné jsou, že nic svým starým během a obyčejným způsobem nejde. Zajisté nyní nejstarší a zkušený hospodář ve svém hospodářství učedníkem jest a neví sobě jak pomysli, kdy a jak co začíti dělati má. Starodávní pranostiky a všeliké obyčeje, ty jsou tak nyní omylné, ba i ty kalendáře, že se tím⁷⁾ žádný nic řídit nemůže. Pán Bůh buď s námi!

[88] Cena v obilí okolo půl srpna, vršitá míra zde: Pšenice 3 zl. 30 kr. i 36 kr., žito 2 zl. 45 kr. i 48 kr., ječmen 1 zl. 45 kr., oves 1 zl. 15 kr., hrách 3 zl., proso 2 zl. 36 kr.

Dne 18. srpna žádoucí déšť s bouřkou přišel, jakýž nebyl ani minutý 1783., ani přítomný 1784. rok. Budiž Pánu Bohu chvála věčná!⁸⁾

[89] 9. srpna byl den, v němžto nové ustanovení v městech pražských nejprv se začalo, dle kteréhožto všecka čtyři města pražská⁹⁾ za jedno právo sjednocena a pod jednu nejvyšší hlavu, z prostřed měšťanstva vyvolenou, k řízení a spravování poukázána jsou tímto pořádkem: Pan Bernard Zahoranský z Worlika, od učenosti i velikých ouřadů, v nichž drahně let trval, staropražský měšťtín a konšel slavný, ten

¹⁾ šlohaní ... ohledna. — ²⁾ R: S[it] V[enia] p. M ... a. — ³⁾ Výprask byl asi dle zásluhy skutečný, ale bez té báčorky o podivném kloučeti trestateli. — ⁴⁾ R: Kdýt ... rač. — ⁵⁾ T. j. vyžadovati znalosti katechismu. — ⁶⁾ R: ho. — ⁷⁾ R: stím. — ⁸⁾ Ostatek stránky nepopsán. ⁹⁾ R: „města Prahave“. Do té doby Staré Město, Nové, Hradčany a Malá Strana měly vlastní své magistráty s rychtářem v čele. Židovské město příslušelo pod král. komoru a Vyšehrad poddán byl tamní kapitule.

jest vrchním říditelem celé Prahy. K němu v radě pomocní: pan Leopold Fischer¹⁾ a pan František Pecher;²⁾ item ze tří měst, Starého, Nového a Menšího po osmi, z Hradčan pak čtyři — a tak všech 28 p. pánův konšelův a spolu soudcův zvoleno a slavně potvrzeno jest, dle čehož všecka Praha raduje se z toho taky ohledu, že při menším tom počtu ouředníkův užítky městské větší vzhled vezmou a všemu měšťanstvu k lepší citlivosti sloužití budou.

Toho dne při zavírce toho ustanovení slavný jeden 70 let starý měšťtín, pan Jan Tad.³⁾ Habřina [90] obzvláštní obšírnou a dobře štěpnou řeč jazykem českým z vnitřního plesání a jménem všech Pražanův k díku císařské Milosti za to vysoce zřetelné ustanovení učinil a s velikou pochvalou vykonal, kterážto řeč taky tištěná⁴⁾ vůbec se spatřuje.

Již se spravilo mnoho
a spravuje se stále —
Pane, požehnej toho,
ať jest to k tvé cti, chvále!

To celé Prahy za jedno právo uvedení a ustanovení mnohým nově se zdá, zvláště špatným čtenářům, ale když do Hájka a Veleslavína nahlédneme, najdeme tam, že léta 1518 za krále Ludvíka Staré a Nové města pražská na jedno právo a soud uvedena jsou, což potom zřetelně a slavně potvrdil král Ludvík léta 1523 dne 14. února. Má to též Becovský v listu 1003. a 1009.

O tomto novém zřízení a pražském ustanovení rým⁵⁾ v tisku vydal jest slušný Jan Tomáš Vysokovršný,⁶⁾ impressor na Malé Straně, kdo jej⁷⁾ chce, tam jej dostane. On též tlačí mnohé knihy na tyto teď nové víry, jež nastaly v tomto věku, ale má dost málo vědku: Mnoho v kvelbu mu jich leží, a žádný pro ně neběží, staré se jim zase zdají, nových novějších žádají.

[91] Když tak všeliké a mnohé hany, tupení a utržení, dobrého jména zlehčování všech katolíkův od [odpadlíkův] našich slyšeti, ano i v knížkách viděti musíme, které taky ne všechny pravdivé, nýbrž mnohé lživé a práv bezectné jsou, bude snad slušno již taky se ozvati a z tak mnoho střel⁸⁾ proti nám hustě padajících jednu aspoň zpátkem obrátiti, ač pak všechny mohly by se obracet, nebo ta sama každá střela již to sebou má a nese, čím by se ten tupiti mohl, jenž ji vystřelil. Že ale naše katolická víra má v sobě bázeň a stud a tu znamenitou ctnost trpělivost, protož nedopouští nám žádného tupiti, haněti neb se o něco vaditi, hadrovati, dišputovati, mudrovati, tím méně do knížek a tisku takové ošemetnosti a Bohu i poctivým lidem protivné zlomyslnosti stavěti a vůbec na světlo vydávati. Uchovejž Bůh, aby v které katolické knížce takové utržení, hanění, posmišky, nemravné úsudky, šalby, zbilené hroby, obalené až i pláštěm císařským podvody a šibřinky někdo najíti a čísti měl; nebo víra katolická tím se nevzdělává ani netvrdí. Za hanbu, lehkost a veřejnou nečest bychom sobě to katolíci pokládali, [92] co

¹⁾ R: Fišer. — ²⁾ V novinách psán Pecher i Becher. — ³⁾ R: Jan Judas. — ⁴⁾ „Chvalofeč na den 9. srpna 1784. od J. T. Habřiny.“ (Jungm. VI, 1992.) — ⁵⁾ R: „raým“. Myslí asi „Libé nabízení k radostnému plesání Pražských obyvatelů dne 9. srpna 1784.“ (Jungm. VI, 362.) — ⁶⁾ T. j. Höchenberger. Viz dále str. [115.] o něm. — ⁷⁾ K: ho. — ⁸⁾ R: stržeel.

vidíme v těchto od nových náboženství vydaných knížkách. Dost k po-
divu, že lidé, kteří praví a učí své náboženství nejjistší s Kristem
sjednocení, nebem hned na zemi obdaření býti, přece takové věci mlu-
ví a vůbec do tisku vydávati smí, že bláznovské, pacholské, ba hovad-
ské slouti mohou. Zatím budou se mít někdy zač stydět. Pravím, po-
tomci jejich někdy umoudří se, když hromady bláznovství otcův svých
najdou. Starodávni jest přísloví: „Nikda jsem nelitoval, že jsem mlčel,
ale častokrát jsem litoval, že jsem mluvil.“

Pán Bůh každého osvěcuj,
ducha k tvé chvále rozněcuj!

Nebude snad zle, z mnohých scestných a pravdivých oučinků při
nových stranách stalých tento jeden aspoň zaznamenati, ne proto, jako
bych na cti utrhati aneb souditi mnil, — toho mně víra má katolická
nedopouští, — ale abych historickým způsobem věc v pravdě stalou,
sice nejkratčej, zanechal:

Dne taky 9. srpna ve vsi Blatních Pečkách onano Čer-
mačka, souseda tamní, jež roku minulého ¹⁾ zdejšímu Stehli-
kovi dceru s připovídáním mnoho [93] peněz dala, víru ale
pravou mu vzala, a byvši v stavu vdovském chtěla se vdáti
za pastora velimského, kterýž ji taky často navštěvoval a co
možného těšival, ale vzíti jí sobě nechtěl. Ona pak potom mlá-
dence jednoho z svého cechu ze vsi Chotutic, přijímím Kovářika,
sobě sama skrz poselství namluvila a sama u krajského ouřadu
byvši, aby hned oddavky s ním míti mohla, to vyjednala a tak
na rychlost dne 19. prosince roku 1783, v pátek po 3. neděli
adventní ²⁾ jakožto v suché dni, na truc katolíkům svatbu sobě
s ním strojila a odbyla. Ta nyní v den 9. srpna dceru poro-
dila. ³⁾ [Pověst udávala za otce dřívějšího onoho nápadníka Čer-
mačkina. Kovářik odešel do Chotutic k matce své a k otcimovi
Sochovi, ⁴⁾ ale byv od nich přemluven vrátil se opět ke své
ženě.] Čermačka pak vidouc a slyšíc tu pověst, co se již ve-
řejně mluví, v hoře, ba snad v stud teprve upadla, z čehož
nemoc těžkou [94] dostala a 24. srpna ⁵⁾ umřela. Nato 29. té-
hož taky to dítě umřelo. Pověst pak veřejná zůstala, aniž mohli
co odporníci proti tomu říci, ačkoliv pokud mohli, nanejvýš
to tajili a hájili. Tuť se splnilo ono starodávni přísloví:

Dobré se pomní dlouho a zlé ještě déle,
budeš-li lidi haněti, hned se tvá také smeje,
tuť zviš, jakéhoš měl otce, děda i přátely,
ježto by o tom mnozí byli nevěděli.

¹⁾ Viz Pam. I, 2., str. 179. a další. — ²⁾ Dle matriky dobrýchovské
oddání byli Kovářik Matěj, „adolescens famulus ex pago Chotutice,
s Kateřinou, vdovou po † Matěji Čermákovi, oba helvet. vyzn., dne 3 (ni-
koliv 19.) prosince, t. j. na 1. neděli adventní 1783. — ³⁾ Byl to syn Jiří
a nikoliv dcera a narodil se 18. (nikoliv 9.) srpna 1784. (Z matriky do-
brýchovské.) Následující větou v [] zmírněn jest obsah dalších 11 řádků
v rukopise. — ⁴⁾ Jiří Socha, syn Tomáše Sochy ze vsi Chválovic, oženil
se 30. října 1769 s Kateřinou, vdovou po zemřelém 4. února 1769 Jiřím
Kovářikovi ze vsi Chotutic. (Z matrik skramnických.) — ⁵⁾ Zemřela
25. srpna ve stáří 37 let. (Z matriky dobrýchovské.)

Co dále následovalo, sám trnu, když na to pomyslím. Za
příklad všem boháčům, lakomcům, lichvářům, utrhačům a žvá-
cům sloužiti to může:

Poněvadž tu po té Čermačce a respective po prvním otci,
Matěji Čermákovi, tři děti ještě zůstaly, ¹⁾ protož se tu všechny
nábytky z inventovaly a následovně v den 9. září skrz veřejně
prohlášenou a drženou licitací prodávaly. Tuť se všecko vidělo
a i skrz ty židovské ruce prošlo, co po mnoho let shromaž-
ďováno bylo.

Místo pak peněžitých druhů
zůstalo půl třetího sta dluhův.

Za svrchky 220 zlatých utrženo

a do kasy sirotčí dětem uloženo.

Sláva, bohatství a vznešená slovnost

obrácena jest v zlou pověst, pustinu a bídnou smutnost

Tu mne srdce samého bolelo,

když pláč a kvílení těch dětí vidělo.

[95] Věřitelové pak, kteří k hlasu nebožky jen proto půjčo-
vali, aby prý dukáty neměnila, nyní chtějí takové oplacené
míti, musili s prázdnou kapsou, ba i s hanbou domů jíti. Na
to ale tak vždy slavně prohlašování bylo tu dost málo svrchků
a nábytku k spatřování. Grunt ten zůstal k správě a držení
pozůstalého muže Kovářika do zrostu dětí.

Náš Stehlik taky může nyní prohlídnouti a tělesné omá-
mení vida aspoň duchovnímu se vyhnouti; neb tam, kde se
mu připovídaly sta, již tam nemá ani k navštívení místa.

Jest v též vsi na gruntě nevěsta nebožky, která má po
Čermákovi nejstaršího syna. Ta při té licitaci pro písaře zá-
meckého z Poděbrad oběd strojila a při tom obědě prohlásila
se, že ona s těmito zdejšími helvety nic nedrží, nýbrž s křeč-
hořskými, odkud rozena jest, v kteréžto vsi ačkoliv všichni
odpadlí jsou, však s žádným tímto pastorem nic míti nechťi.
Tázána byvši proč, odpověděla [posměškem o velimském pa-
storovi.] ²⁾

[96] Do dne 26. srpna veliká parna byla, na to 27. téhož zima nes-
sitedlná, že v ruce záblo a rukavic potřeba bylo. Sucho taky ustavičně
trvalo, že jsme nemohli, jak by slušelo, pole orati.

V posledních dnech srpna a na začátku září obilí mělo cenu, a
sice v Praze: Pšenice 3 zl. 27 kr., žito 2 zl. 27 kr., ječmen 2 zl. 3 kr.,
hrách 3 zl. 15 kr., oves 1 zl. 15 kr.; zde pak vrchovatá míra: Pšenice
3 zl. 15 kr., žito 2 zl. 12, ječmen 2 zl., hrách 3 zl., oves 1 zl. 6 kr.

Ovoce velmi málo bylo, krom něco v studenějších zemích, při
horách a kde vláha trvající jest; 4 neb 5 malých hrušek za 1 kr., švestek
pak 20 se prodávalo.

¹⁾ Nezletilé, totiž Matěj, Jan a Rosalie. (Z matrik dobrýchovských.)
Všech dětí bylo celkem pět, z nichž nejstarší syn, Václav Čermák, ujal
statek po otci r. 1783. Matěj Čermák sám převzal za odhad 1296 kop
míš. týž statek po Matěji Hotovci, jenž nechav statek nedbalostí svou
zpuštnouti a ještě dluhův nadělav, byl ho r. 1764 zbaven. (H.) — ²⁾ Přímá
odpověď zmírněna slovy v [].

Dne 1. září vojenská ležení v již známém místě od Hloupětína k Praze z obou stran cesty založeno jest. Dne 6. téhož císař pán skrz Plaňany do Koloděj přijel a odtud 9. [září], ve čtvrtek, do ležení vjev, je ¹⁾ prohlédnouti a nato do kvartýru svého již obyčejného, hospody hloupětínského, odebrati se ráčil. Dne 13. září, v pondělí, držáno bylo slavné cvičení vojska skrze oheň anebo tak řečená batalie, bitva, na způsob oné, roku 1757 [97] dne 6. máje mezi našimi a Prušáky stalé, což také ke cti a k vidění pana hosta, prince anglického,²⁾ stalo se, který přes ten celý čas ležení v zámku krásném, Libni, zůstával.

V ten 13. den září časně ráno, když již regimenty do té bitvy se stavěly, já, jenž toto píši, spolu se sousedem zdejším Janem Šlechtou do Prahy jedoucí nad hospodou hloupětínskou musili jsme zastaviti, nemohouce pro vojsko jeti a tak uhnuvše se na levo, nad hutí kamencovou pod ten vrch, dostalo se nám, že císař pán spolu s jeneráiy Laudonem, Lascym, Wallisem Michaelem a Kinským právě vedle nás samých jeti ráčil na koni. Já teprv po prvé živého viděv poznal jsem ho podle malovaných jeho tvářností a vidouce jej přijížděti klekli jsme, on ale z daleka řekl: „Vstávejte, vstávejte!“ a my postavili jsme se. Když pak k nám přijel, promluvil na mne: „Odkad jste?“ Odpověď: „Z poděbradského panství, Jejich císařská Majestátnost.“ On zas: „Co to vezete?“ Odpověděl jsem: „Ječmen, Jejich císařská Majestátnost“ On zas: „Zač pak je ječmen?“ Odpověď: „Za 2 zlaté za 1 groš,“ — na to doložil Laudon: „Jeden strych“, a já též doložil: „Jeden strych, Jejich Milostí.“ [98] Nato jeli oni do té batalie a my se též na ni sytě podívali. Z Prahy i odjinud diváků na vozích, kočářích i pěšky veliké houfy onde i onde se spatřovalo a pro veliké prachy, jež z toho hrozného sucha všudy v polích byly, v 10 hodin všecko se skoncovalo. Císař pán zas do hospody a princ anglický do Libně se navrátili.

V úterý, dne 14. září, ráno všecku kavallerii u Prosíka při přítomnosti prince exerciroval a odtud v 8 hodin na pěším koni do Prahy přijeti ráčil. Hned taky z hospody hloupětínské všecka stolní, ložní a kuchyňská nádobí do Prahy se vezla, kdežto já právě byl. ³⁾ Princ onen po téměř exercirování od Prosíka na koni sem příjev, tu do vozu sedl a do Kolína spolu se dvěma knížaty, svými tovaryši cesty, odjel.

Hospodu tu v Hloupětíně šenkýř tamní tohoto roku nespoře nákladu dal vybiliti a co kde scházelo, dobře oprav ti, tak jakž viděti jest, an sice hned od svého začátku jest to poctivý kus stavení, jako hned schválně pro to vyzdviženo. Patří

¹⁾ R: do logru vjeda jej. — ²⁾ Fridricha, syna anglického krále Jiřího III. (R: englického... čas logru.) — ³⁾ R: kuchínske... vezly, kdežto já právě byvši, princ onen... přijeda... thovaryši.

křížovníkům bojovným, betlemským, již slují „s červenou hvězdou“, jejichžto každý jenerál již od roku 1252 v Praze ¹⁾ zůstává.

[99] Pro milovníky věcí památních toto přidávám, že tu v Hloupětíně tito křížovníci nejprvnější v Čechách obydlí měli, dostavše tu ves od královny Konštancie, Přemysla II., krále českého, manželky, roku Páně 1217, při kterémžto svém obydlí i kostel ten sv. Jiří, jenž tu dosavad stojí, vystavěli. Potom pak léta 1233 do Poříčan, jinak nyní na Poříčí v Praze říkáme, ku kostelu sv. Petra a Pavla od též královny převedeni byli. Nato roku 1234 svatá Anežka, dcera krále Přemysla a Konštancie, vystavěvši slavný špitál pro chudé u mostu pražského, těm křížovníkům jej²⁾ odevzdala, kamžto oni z Poříče zase se přestěhovali roku 1252. Táž sv. panna Anežka vyžádala jim od papeže Innocencia IV., aby pod svým červeným křížem též hvězdu červenou nosili na památku,

Prodavačka pučalky.³⁾

Popelárka.

Pražské pouliční figurky z konce XVIII. století.

že Albrecht z Šternberka v ty časy nejvyšší mistr jejich byl, jakož taky aby budoucně každý jejich nejvyšší mistr (nyní jmenují jenerál) v Praze v Čechách a ne v jiných zemích ostával. Křížovníci tito, ač někdy zde v Čechách na osmi místech své komendy neb stanoviště⁴⁾ měli, totiž v Praze dvě, v Kouřimě, v Klatovech, v Chebu, v Oustí nad Labem, v Písku a v Sušici, nyní toliko [?] právo patronství kostela farního v Zátci⁵⁾ a malou komendu ve Hbě neb Chebu mají.

[100] Za paměti otcův našich, totiž na skonání věku 17. a začátku 18., v tomto řádu slavný jeden vlastenec náš,⁶⁾ pravý upřímný Čech

¹⁾ T. j. od toho roku při kostele u mostu. — ²⁾ R: ho. — ³⁾ Pučalka jest zvláště smočený a zase pražený hrách, jaký pepřem sypaný v Praze postního času na ulicích ženy praží a prodávají. Prägerbhsen. (Slovník Jungmannův.) — ⁴⁾ R: stanovišťata... pantronství. — ⁵⁾ V Zátci nebyli křížovníci. Spíše měl uvěsti Most, Mariánský Chlum a j. — ⁶⁾ Jan Frant. Beckovský († 1725) vydal r. 1700 nově upravenou Kroniku Hájkovu pod názvem „Poselkyně starých příběhův českých. Díl I.“ Druhý díl, samostatně jeho dílo, dlouho zůstal v rukopise v knihovně klášterní

se nacházel, který pro své milé Čechy mnoho práce perem udělal, vlasti své se odsloužil, všem potomkům, zvláště pak lenochům a marnožroutům příklad zanechal. Mezi jinými mnohými spisy i Kroniku českou obnovil, rozšířil a Hájka téměř mrtvého zase jako z mrtvých vzkřísil, kteréžto první díl, (potud¹⁾) totižto, pokud Hájek psal, zhušta se nachází, druhý pak díl, rukou jeho sepsaný, leží v špitále u vody co u bravního rybníka a nemá již 78 let člověka, co by jej²⁾ do vody — chci říci do tiskárny hodil, an tou vodou nyní dosti často nevím jaký anjel hýbe a kalí.

Kdo „Poselkyni“ čtete,
tam ho jménem najdete.

Dne 16., 17. a 18. září císař pán v Praze všechny kláštery, osazené i pusté, prohlídl, jakož školy, seminarium a vojenské kasárny. Před tím dne 15. tábor³⁾ vyzdvižen byl a každý regiment do svého předešlého místa se navrátil. Pro veliké prachy a ustavičné sucho nebylo možné lidu v poli ležeti. Zajisté, takové stálé časy a tak mnoho prachu, jakýž jsme ještě nikdy neviděli, taky nemalá bída jest. Hle, jak nás Pán Bůh vždycky, všudy a každou věcí trestati může! [101] Abych něco málo dotekl: Na tři míle od Prahy a ležení⁴⁾ mohl prach v cestách konvi jako vodu bráti. Po polích, kudy kdo dost tiše šel, všudy se prášilo, obzvláště v tom ležení každý voják a kůň zaprášený tak byl, že ledva hleděti mohl. Vojáci ustavičně sebe i koně i zbraň čistili,⁵⁾ ale přemoci toho nemohli. Na stokrát deštiček žádali, ale dočkat se ho nemohli. Jindy s deští se jim stýskalo, letos pak s časy.

Dne 17. září, v pátek, aby ten princ anglický více vyrazení měl, s vůlí císařské Milostí kníže Josef z Liechtenšteina honbu polní na panství radimském držel, dav⁶⁾ tam dříve ze všech panství svých bažantů a koroptví nanést, nelituje žádného nákladu. A tu tak rovně co loni v Loučkách, mezi Radimí a Milčici dopoledne, kamžto ráno z Prahy přijeli, pak u Tatec odpoledne stříleno bylo. Byli pak p. páni tito: 1. Fridrich, syn Jiřího, toho jména III. krále anglického a arcibiskup v Osna-brücku, 2. Josef, 3. Franz, bratři, knížata z Liechtenšteina, 4. kníže z Anglie jeden, jenž s princem Fridrichem jezdil, 5. 6. dva bratři knížata z Reuss, 7. kníže mladý z Aueršperka, 8. hrabě Špork,⁷⁾ nejvyšší jägermistr císařský. [102] Jeden tisíc kusů všeho dohromady zabili a na večer sedše⁸⁾ do vozu zase všichni do Prahy odjeli.

Dne 19. září, v neděli, aby onen princ více vyrazení měl, dal císař pán slavné bály⁹⁾ neb veselé schůzky nastrojiti,

(jak o tom Vavák vtipně používá srovnání se známou událostí z evangelia), až teprve r. 1879—1880 dočkal se třísvezkového vydání v „Dědici sv. Prokopa“ péčí Dr. Ant. Rezka.

¹⁾ R: podsud. — ²⁾ R: ho ... řict. — ³⁾ R: loger. — ⁴⁾ R: logru ... v tom logru. — ⁵⁾ R: pucovali ... přemoct ... s deštěma. — ⁶⁾ R: da-douc ... koroptví ... nelitujic. — ⁷⁾ Jan Karel hrabě Špork, od r. 1780 nejvyšší zemský lovčí (R: jägermistr) v Čechách, zemřel roku 1790. — ⁸⁾ R: sednouc. — ⁹⁾ R: gbály.

kteřé v onom slavném paláci na hradě pražském držané byly. Sto muzikářů tam houdu a mohl přijíti kdo chtěl, tolikéž tancovati, — zajisté 300 párů tam volně tancovati může. Paletu dřív každý musil sobě dostati a jda tam ji ukázati. Svačina tu též i vína dobrého pro každou osobu jistá míra se udělilo, vše na náklad císařský. Do jedné hodiny s půlnoci to trvalo. Nato ráno v 6 hodin, než se kdo nejméně nadál, císař pán všecka dicasteria, ouřední kanceláře, prohlížel a tam málo písařů, tím méně ouředníků nalezl, čímž mnohé k větší bedlivosti pohnul. Nato v pondělí zase bál¹⁾ držaný byl předešlým způsobem v témž paláci.

Divím se, že při těchto rozprávkách mnozí hodní lidé, když o tom starožitném a slavném paláci slyší, netoliko nic o něm nevědí, ale ani v něm jakživi nebyli. Tak, hle, málo sobě starého pole vážíme, až když na něm pěknou ourodu vidíme, tu bychom ji rádi klidili, ale nevíme jak; musíme k tomu žence ledajakés horáky potřebovati a teprva do lepšího vzhledu to pole bereme. Tak tohoto paláce žádný ani z učných si nevšímal, ba snad vejda [103] tam nic ani jeho slávě nerozuměl. Nyní teprv, když slyší, co se tam dalo, chce jej²⁾ rád viděti a musí prozatím řeči samou, kdo, co chce, řekne, spokojen býti, což pro vznešenějšího člověka nemalá hanba jest. Já o tom paláci dobře vím, jej naskrz jsem prošel a toto o něm potomstvu napíši:

Palác ten dokonán jest roku 1501, v outerý před sv. Václavem. Má pod sebou jiné dvoje klenutí a nad sebou třetí klenutí tak velmi kunstovně, že bez podivení také všech mistrů zednických nelze naň patřiti, a ta vše klenutí bez postraních, vnitřních i zevnitřních pilířův stojí. Dlouhý jest 106 loktů pražských, široký 27 $\frac{1}{2}$ lokte. Že celá Evropa tak dlouhé, široké a vysoké klenutí bez pilířův stojící nemá, již dávno jest vyhlášeno. Stavěl jej³⁾ nějaký mistr zednický jménem Beneš, z města Loun nad Ohří rodič, za panování krále českého Vladislava IV. On též tu královskou modlitebni v hlavním kostele sv. Víta udělal. On též ve své vlasti, městě Lounech, znamenitý a kunstovně klenutý kostel vystavěl, tam též léta 1534 dne 19. října⁴⁾ umřel i v tom kostele pohřben. V tomž paláci za Ferdinanda I., též za Matyáše páni stavové do kroužku na koních honivali, že až sto jezdcův tam bývalo a dost vále měli.

[104] (Do kroužku honiti, taková regrací — vyrazení mysle — bývalo: Uprostřed toho paláce visel kroužek neb kruh, do něhožto jezdec v plném běhu na koni jeda kopí své hodil a podjeda kroužek zase to kopí letící do ruky chytil, což kdo nejrychleji a bez chyby dokázal, dík⁵⁾ a chválu i dar nějaký obdržel, jakož pak císař Matyáš roku 1612 zlatý koflík v dar vystavil tomu, kdo to bez chyby učinil.)

Dne 21. září, v outerý, den sv. Matouše, princ anglický přes Drážďany domů z Prahy odjel s komfojí císařskou. Nyní opět o tom princí tolik jest rozprávek a větším dílem chybných, že opět mnozí hodní lidé nevědouce nic jistšího nimi se kojí a se lži spokojeni býti musejí.

Hle jak to škodí přece,
kdo nikdy knihy nečte.

Já pro sprostáky, jako jsem sám, o jeho rodu z kalendáře anglického,⁶⁾ o jeho pak biskupství z „Pokoje westfalského“⁷⁾ toto dotknu:

¹⁾ R: gbál. — ²⁾ R: ho. — ³⁾ R: ho. — ⁴⁾ R: 1531 dne 30. září. — ⁵⁾ R: daňk. — ⁶⁾ T. j. z rodopisů panovníků a šlechty v tehdejších kalendářích. — ⁷⁾ T. j. „Pokoj německo-švédský ... v Münsteru ve West-

Otec jeho jest Jiří III., král anglický a kurfiřt hanoverský. Tento Fridrich, starší¹⁾ syn, narozen jest léta 1763 dne 16. srpna. Za arcibiskupa v Osnabrücku²⁾ vyvolen léta 1764 dne 27. února. Jest pak v Osnabrücku arcibiskupství již od kacífů dávno opanováno, nicméně, že až posavad katolíci tam obývají a někdy ho protestanti moci katolíkům vyděli, protož v onom westfalském pokoji, jenž tam v Osnabrücku roku 1648 zavřen byl, tak [105] ustanoveno jest, aby tu vždy jeden arcibiskup katolický, po něm pak zas jeden protestantský bývali. Ze pak to arcibiskupství znamenité roční příjmy má (až na dva milliony se praví), protož, když tu roku 1764 arcibiskup katolický umřel, vyvolil a dosadil i potvrdil tam král anglický z ohledu těch příjmů syna svého, kterýž ještě rok starý nebyl, jakž výš viděti; nebo u protestantů, kteří nic na duchovním ouřadě záležet nenechají, dítě a někdo jiný ženatý jedno jest biskupem býti. Musí on ale přece jak od své strany, tak pro katolíky své místodržící míti a jim ročně platiti. Tu viděti jest, která strana děle to arcibiskupství a z něho vyplývající užítky užívá. Od katolické strany přijde tam arcibiskup třeba okolo 50 let starý — nemůžeť tam žádný kaplan dosazen býti, — ten byv některý rok tam umře, pak spadne successi na protestantskou stranu a ta vyvolí a dosadí dítě, jakož nyní vidíme, že již 20 let ho užívá a může ještě 30 i 40 let užíváno býti.

Dne 22. září císař pán taky z Prahy do Terezova, té nové pevnosti, odjel.

[106] V tom čase obilí mělo cenu: Pšenice 3 zl. 36 kr., žito 2 zl. 54 kr., ječmen 2 zl. 12 kr., hrách 3 zl. 30 kr., čočka tolik, oves 1 zl. 30 kr. Item dne 22. září deštíček žádoucí přišel, ač nevelký, ale vděčný, a to byl ode žni první. Sucho ovšem tak veliké bylo, že jsme nemohli orati a síti. Které zrno hned na začátku září vseto bylo, nyní teprv začalo vycházeti, ač ne všecko, ale to toliko, které touto vlažičkou zasáhnuté bylo.

Na den zástupce našeho, Václava svatého, kostely staroboleslavské přichozími lidmi a poutníky naplněné byly, a letos kostel ten sv. Václava obilný a statuemí patronů našich, kamžto z kostela sv. Václava z Malé Prahy přivezené jsou,³⁾ ozdobený se vidí, což z příčinlivosti nábožného pastýře a biskupa Kriegera jakožto tohoto chrámu boleslavského děkana pochází.

V ten den císařská Milost v Hradci Králové se vynacházeti ráčil, kdežto o tamním poštímistroti náležitě zpraven byl,⁴⁾ kterýž jak v bankocedulích, tak v hotových penězích na zlaté [107] mnoho tisíc sem tam patřících za sebou jest nechával, statky sobě kupuje.⁵⁾ To když všecko prozrazeno a dokázáno bylo, takto byl potrestán: (Nejprv doma u pranýře po tři dni stál, poslední den 25 ran a cejchy na obě tváře obdržel, nato do špinhausu na tři léta a potom do smrti na galery odsouzen.)⁶⁾

phali dne 24. října 1648 podepsaný a spečetěný. Tištěno v Praze u Jiř. Sipaře, 1648. (Jungm. V, 264.)

¹⁾ Druhorozený. — ²⁾ Psáno všude: Osnabruk. — ³⁾ Bývalý farní kostel jezuitský na Malé Straně, jenž r. 1782 zrušen a r. 1784 přestavěn a spolu s přílehlou kolejí jezuitskou přeměněn v budovu úřední (nyni c. k. hlavní zemská pokladna). Za farní kostel místo něho vyvolen hned r. 1775 druhý chrám při koleji, sv. Mikuláše. — ⁴⁾ R: jsa. — ⁵⁾ R: v bankocedulích ... kupujic. — ⁶⁾ To, co je v () závorkách, opravuje Vavák pozdějším přispiskem: „To se nestalo, jen v špinhausu byl.“

Sucho vždy zas a pořad veliké bylo. Obilíčko špatně vcházelo a urostalo. Síti žádný již víc nemohl. Okolo sv. Havla obilí platilo se: Pšenice 3 zl. 56 kr., žito 3 zl., ječmen 2 zl. 24 kr., hrách, čočka, oves jako prve, proso 3 zl.

Dne 24. října, v neděli 21. po sv. Duchu, ve vsi Velimi vystavený od [odpadlíků] sbor nejprv nimi naplněn a ohlučněn. Na vozích jeli a běželi tam na dvě i na tři míle ti, jimž to na tento čas milo jest, jakož i 11 pastorů sjelo se, všichni veřejně mluvíce,¹⁾ že prý budou svůj chrám světiti. Masa, drůbeže a jiných k pokrmu náležitých věcí [108] naposílali tam tak mnoho, že pastory stráviti toho nemohli. Mnozí i z katolíkův všetyčkové běželi tam, aby prý věděli, jak pak jej²⁾ budou světiti. Viděli pak, že nejprv pastor sánský a potom velimský, oba bratři, řeč k lidu učinili napomínajice je, aby se v tom (od Boha prý) vyvoleném místě nábožně modlili a zpívali, že jistě nebe dosáhnou. Po vykonaných řečích chléb a víno, kdo chtěl, dosíci mohl — a s tím konec svěcení. Radovánkám ale ani do rána konce nebylo.

Okolo těch časů pár deštíků zase spadlo, po nichžto nejpěknější setí pšenice i žito následovalo. Při konci října a na začátku listopadu cena obilí zas přibyla: Pšenice měla 4 zl., žito 3 zl., ječmen taky 2 zl. 30 kr., jiné vše jako prv.

8. listopadu na faře škramnické stalo se, že chlapec jménem Karel Baroch, po nebožtíkovi tamním p. Janovi Barochovi, kantorovi, synek okolo 10 let stáří,³⁾ vzav⁴⁾ pistoli nabitou v čelední [109] světnici mířil ní k jednomu jinému chlapci, též sirotkovi, jménem Longin, právě k němu: „Já tě zastřelím.“ A tu k němu přistoupiv,⁵⁾ košilkou na prsíčkách mu rozhrnoval a pistolí k samému tělu přikládal. Chlapec ten Longin, okolo 8 let stáří, coufal mu mluv: „Nech toho, nech toho.“ Onen pak natáhnuv přece spustil a tu sukno na pánvičce pod kohoutkem podložené spadlo a na prázdno křeslo. Nato když viděl chlapec Karel, že tu nic prachu na pánvičce není, opět natáhnuv spustil, a zase zhaslo. Vždy však přece po třetí pravě: „Já tě zastřelím,“ natáhl a spustil a tak celou ránu chlapci Longinovi pod levý prs zrovna k srdci vrazil, že tu hned na místě ležet zůstal.⁶⁾ Nebyl tu žádný při nich, jedině toho zabitého chlapce bratr vlastní, jménem Isidor, okolo 10 let stáří.

Ránu tu po celé faře když slyšeti bylo, všichni se sběhli, a tu, nastojte, chlapce již mrtvého viděli. Velebného pana faráře, dobrého šedivého starce, největší zármutek z toho napadl, jakož i kantorku vdovu, toho všetečného chlapce matku;

¹⁾ R: mluvě ... drubeře. — ²⁾ R: ho ... napomínajic. — ³⁾ Narodil se 24. ledna 1769. Otec jeho, Jan Baroch, zemřel 24. dubna 1778 ve Skramníkách. (Z far. archivu skramnického.) — ⁴⁾ R: vezma ... mířil s ní ... pravíc. — ⁵⁾ R: přistoupě ... natáhna ... natáhna. — ⁶⁾ Longin, filius ... (vice v matrice není udáno), zemřel 8. listop. 1784, stár 7 a půl roku. Příčinu smrti praví matrika: Ex casu occisus. Narozen byl on i jeho bratr Isidor na jiné osadě farní. (Z far. archivu skramnického.)

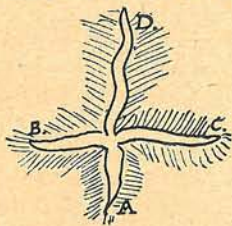
ta nebohá běžíc tam na cestě omdlela, že ji musili zase domů donést. Nato chlapec střelec od rychtáře opatřen a do Černého Kotelce, odtud pak do Kouřima dodán, zabitý pak do kostnice položen, nato dne 11. téhož od landfysika visitován a pohřben.

[110] Matka toho zabitého chlapce Longina, jakož druhého, Isidora, nyní doma není. Ta před dvěma nedělemi do hor len prosit odešla a tyto dva chlapce své ve mlýně ve vsi Taticích nechala. Že pak chlapci již ve mlýně málo aneb nic lásky viděli, protož na faru do Škrámníka odcházeli a tam hojně nasyceni bývali, jakož i v tento den ráno oba tu chleba dostali.

Když ta matka přijde, nevím, jakou povede; jest ona taková, že u katolíků katoličkou, u [odpadlíků] pak [odpadličkou] býti se praví, u helvetů helvetkou, u lutriánů lutriánkou — tak právě všech barev jako salamandra aneb ischneimon.¹⁾ K tomu hubou svou žádné pražské hokyni neustoupí. Mlynář jako helvet měl jí ty děti přichraňovat, až ona domů přijde, on pak je mezi katolíky a to ještě na faru pustil, na fare zas mezi katolíky chlapec k zabití přišel.

Ačkoliv pak skrz patenty záповeď jest zbraň v domě nemíti, což mnozí na zlé velebnému panu faráři vykládají, nicméně poněvadž nyní zhusta zlí lidé jak kostely tak jiné příbytky obírají a fara ta podál ode vsi jest, protož pacholek domácí bez vůle pana faráře tu pistoli pro sebe měl a časem s ní okolo kostela i fary obcházel; protož každý rozuměti může, zdaliž tu potřebna byla, anebo ne.

Dne 11. listopadu, na svátek sv. Martina, když svítati začínalo, práv nad východem slunce nebe na kříž se otevřelo a převelikou jasnost ze sebe vydalo, která až na zemi padla a všecko se zaskvělo a hned zase táž jasnost vtáhla se do té otevřeniny a zůstalo znamení kříže, tak že lépe se na

to patřiti mohlo, tímto způsobem: Litera *A* nejkratší konec dolů a nejjdřiv se ztratil, *B* o něco delší konec a pozděj ztracený, *C* ještě delší a drobet pozděj ztracený, *D* nejdelší vzhůru konec, jenž nejdéle krvavou barvu maje trval a na způsob nějaké pružiny neb metly vyhlížel. Já sám od začátku až ku konci viděl to a²⁾ takovou jasnost to vydalo, že snáze na slunce než na to patřiti se může.

Že někdy z hvězdy taky jasnost veliká na zem padla a zas do též hvězdy se vtáhla a též nad východem slunce, viděl jsem a to okolo 10 hodin večer, toto ale nikdy jsem neviděl aniž kdo jiný, starý i mladý, nepraví, že to kdy spatřil. — „Budou znamení na nebi i na zemi.“ (Mat. 24.)

[112] Patenty³⁾ tento měsíc takové prošly: Předně, hrbitov kde se mezi stavením nachází, má se zničemiti a jiný za

¹⁾ Správně: ichneumon, avšak Vavák má tu na mysli nikoliv ichneumona, nýbrž chameleona. — ²⁾ R: vidice to, takovou. — ³⁾ Dvorní dekret z 23. srpna (gub. z 2. září) 1784.

městem neb za vsí vyvoliti, obhraditi a v prostřed kříž postavit, a tu se budoucně mrtvá těla mají klásti — však za druhé, bez truhel, toliko v plátně zašité aneb jako v pytlí nějakém zaobalené má být v hrobě vloženo a vápnem nehašeným posypáno. Za třetí, truhla obecní trojí, malá, větší a největší, býti má, která má do domu mrtvého přinešena, tělo do ní vloženo a ku pohřbu v ní donešené a do hrobu vloženo býti. Dno pak při té truhle jako dvířce nějaké má se otevřiti, tak že když ona zase vzhůru z hrobu vytažena bude, tělo tam zůstane. Hrob každý má býti 3 lokte dlouhý a tak též hluboký, item 2 lokte široký a jeden od druhého na 2 lokte dalece.

Poněvadž pak zde v zemi naší mezi jinými dobrými, chvalitebnými a poctivými zvyky i ten starodávni a poctivý zvyk jest, těla mrtvá v truhlách pohřbívat, protož všichni napořád lidé — i odpadlíci — neradi tuto proměnu slyšeli, proti tomu žehrali, zvláště pak ženy, když se to v kostelích prohlášovalo, až k vůli tomu plakaly a jakousi vnitřní truchlivou pohnutku na sobě znáti daly.

[113] Na začátku prosince obilí mělo cenu: Pšenice 4 zl. 3 i 6 kr., žito 3 zl. 3 kr., ječmen 2 zl. 15 kr. i 18 kr., oves 1 zl. 30 kr. i 33, hrách 4 zl. 10 kr. i 15, čočka tolikéž, sena centnýř 1 zl., zde vrchovatá míra, v Praze pak rovná tak platila. Pěknější obilí pak o 2 i o 3 groše jak v Praze tak zde prodávalo se.

4. prosince povětrí veliké celý den trvalo, nato 10. a 11. sněhu drobet napadlo a mrazy býti začaly.

Těchto dnů pastor sánský, Samohel Szeremlay, se oženil vzav¹⁾ sobě za ženu šenkýře ronovského blíž Skrinče dceru, z čehož netoliko on, ale všichni ti, již mu přejí, veselili se, a ten jest ze všech nejprv ženatý.

Rovně tohoto času rozličné sem tam příhody, proměny a smutné historie staly se za příčinou toho nového bez truhel mrtvých lidí pohřbívání. Jak od zvyklého způsobu jakékoliv věci těžce lid odvyká, nyní jest viděti.

[114] Tohoto měsíce skrz veřejný, v trojím jazyku tištěný cirkulář²⁾ prohlásilo se, kterak tak Jeho císařská Milost pod datum 28. října roku běžícího naříditi jest ráčila: I. Že pastorem nekatolickým dovoleno jest lidí svého náboženství navštěvovati a dětem jejich naučení udělovati, však ale při tom vyučování krom domácího hospodáře a čeládky nekatolické žádný z jiného domu, tím méně kdo z katolíkův, přítomen býti nesmí. II. Když tak od času k času mnoho lidí od pravého katolického náboženství odpadá, protož nemá víc katolickým kazatelům zbraňováno býti, lidí katolické k stálosti v pravé samospasitelné víře vzbuzovati, jim o bludu oněch³⁾ dvou v zemi trpěných sekt (totiž kalvínské a lutriánské) výstrahu dávatí a ten důvod jim dokazovati, že v těch bludných, od

¹⁾ R: Seremlay... vezma. — ²⁾ Dvor. dekret z 28. října (gub. 18. listopadu) 1784. — ³⁾ R: onnych dvauch... trpěných.

církve katolické oddělených sektách žádné svěcené kněžstvo se nevynachází, poněvadž oni žádného řádně svěceného biskupa nemají, a proto taky posluhovači jejich žádní duchovní nejsou. Při tom vády a rozepře nemají z toho vznikati.

[115] Mnozí moudřejší z [odpadlíkův] slyšíce to, teprv si usrozuměli a že jejich nájemníci žádní kněží nejsou, uvěřili, ani prv žádným způsobem říci to sobě nedali. Nebo (ach, ó zlost!) tak zaslepeni jsou, že je za pravé kněží majíce „velebný pane“ jim říkají, jakož i v Sánech tu novou pastorkyni tak titulují a ji „velebná paní“ jmenují, katolické pak kněží „babylonské šelmy“ nazývají.

Ba i ten pan Höchenberger, ¹⁾ impressor na Malé Straně v Praze, aby víc kalendářův, které pro ně tlačí, rozprodal, všecky, co se jich v Čechách i Moravě nachází, do něho vecpal, každého pak z nich takto „jeho dvojí cti hodnost pán“ ²⁾ otituloval a tak jim oči i uši náležitě polektal, ba zapleštil, že oni tomu kalendáři víc než breviáři a víc Höchenbergrovi než Pavlu apoštolovi věří a pro ten kalendář z Čech i z Moravy sotně běží.

Ten dobrý muž, pan Höchenberger, natlačil taky mnoho všelikých knížek i písniček sektářských s doufáním hojného zisku, ale přešlo je to, zůstaly mu v kvelbu. Nedávno mně je všecky ukazoval a na ně lál, že již nekupují, a protože tento kalendář jim zamyslí, na nějž větší odbyt má. [116] Mně pak jeden daro dal a tomu chtěl, abych sobě, jaké chci, knížky i písne vybral, že mně daro mají k službě býti, ale já jsem na to řekl: „Poněvadž, kdo pracoval (t. j. ty písne a knížky skládal), dokonale nebyl, takyť práce za mnoho nestojí.“ Taky jsem mu řekl, proč ty pastory v tom kalendáři tak velebí, ježto jsou jen holé privátní osoby? Odpověděl, že to prý ti blázní rádi mají a tím spíš kupují.

Hle, jak k dosáhnutí zisku
někdo třeba za nehet
vedřel by si třisku!

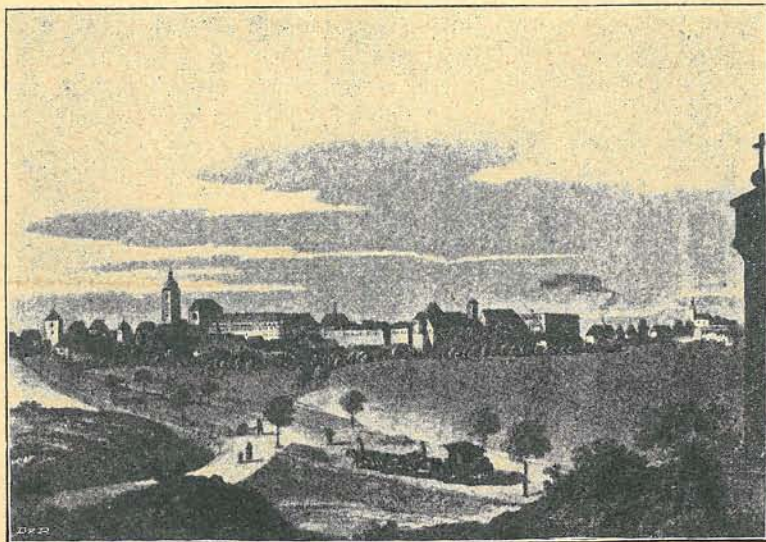
Dne 30. prosince v zámku poděbradském na kanceláři sirotčenském byv rychtář z Opolan, přijímím Herčík ³⁾ (ves Opolany blíže u vsi Sán leží na panství kolínském), jako člověk

¹⁾ R: zde i dále omylem: „Höhenberger“. Toho roku vydán byl „Historický Kalendář na rok po narození Páně 1784, jenž jest rok přestupný: Pro lid Cýrkvi Českých obnovených: V Praze, u Jana Tomáše Höchenbergra, malostranského knichtlačitele v Nru. 63“. Již na rok 1783 vydal Höchenberger (tiskem u Rosenmüllerovských dědiců) „Nový kalendář neb Měsíčník k potřebě a užívání lidu evang. náboženství“. (Jungm. VI, 1411.) — ²⁾ V kalendáři tištěno: Jeho Dvojicitihodnost Pán. — ³⁾ Václav Herčík, rychtář z Opolan, převzal r. 1779 od Jana Hollana, souseda z čís. 13. st., polovici gruntu, totiž 9 kop 40 záhonů rolí, při nichž vystavěl si hospodářství pod čís. 32. st., jež dědil Jan Herčík, syn jeho z druhého manželství. Vnučkovi svému, Václ. Stankovi, synu tu jediné dcery své z prvního manželství, odkázal Herčík chalupu čís. 27. s 10 měrami polí. Zemřel r. 1802. (H.)

sprostý, sprostě taky panu sirotčímu a všem jiným, již tam byli, tuto novinu pověděl takto: Naši dva sousedi už nechtějí chodit do Sán k večeri a já jsem se jich ptal proč. Oni pak ¹⁾ [velice neslušně se vyslovili o svém pastorovi, jenž se nedávno byl oženil]. Odpusť, každý dobrý čtenáři, že to zde tak kladu, neb ten sprostý muž, jak to od těch dvou slyšel, tak to zas zde na kanceláři vyřek[!]. Kdo by pak řekl, že to čtveráctví ²⁾ jest a zde to nemělo býti psáno, mohl taky onen do knihy Josefové ³⁾ tolik čtveráctví nedávati.

[117] Svátky vánoční byly světlé, cesty tvrdé, na sv. Štěpána drobet sněhu přibylo, mrazy vždy mírné bez veliké zimy až do konce roku. Obilí platilo rovně tak jako před vánoci.

Při konci tohoto již míjícího roku všech proroků, již o něm

Jičín.

loni prorokovali, samá faleš a lež, ovčí roucho a vnitř hltavost vlčí poznalo se a mistr jejich Radamáš na suchu zůstal.

Utvrď se, horo sionská, dcerko jerusalemská, převelebná choti Kristova, krásná církev česká katolická, utvrď se a posilň se! „Vládní moudrosti, neboť jest lepší nad zlato.“ ⁴⁾ „Milosrdenstvím a pravdou shlazuje se nepravost... a když se budou líbiti Bohu cesty člověka, tehdy teprv nepřátely jeho uvede v pokoj.“ [Přisl. 16, 6–7.] ⁵⁾ Nebo „převrácená myšlení oddělují od Boha, ale ctnost zkušena tresce

¹⁾ Další hrubé vyjádření větou v [] zde zmírněno. — ²⁾ R: štve-
ráctví. — ³⁾ „Kniha Josefova, sepsaná od jistého spátrujícího 18tého sto-
letí, dílem stalé věci, dílem proroctví. Na způsob bibli. V Praze 1784.“
Z němčiny vydal V. M. Kramerius. (Jungm. VI, 1040.) Nově otiskl Dr.
V. Řezníček v „Aethei“, IV. roč. — ⁴⁾ Příslovi 16, 16. — ⁵⁾ R: Pro-
verbí 16.

nemoudré. V zlobivou duši nevejde moudrost, aniž přebývati bude v těle oddaném hříchům; nebo duch svatý kázně vzdálí se od člověka licoměrného a odejde od myšlení, kteráž jsou bez rozumu, a trestán bude od přicházející nepravosti¹⁾. (Moudr. v 1.)¹⁾ A což vy, bratří bloudící, „tak-liž blázniví jste, že počavše duchem, již tělem konáte; tak mnoho jste trpěli nadarmo?“ (Galat. 3.)²⁾

[118] Tohoto 1784. roku zveličené jsou stolice biskupské litoměřická a reginohradecká, tak že k litoměřickému biskupství připojen jest kraj žatecký a mladoboleslavský, k hradeckému pak kraj chrudimský, čáslavský a celý díl bydžovský, any prve tyto kraje všechny do pražské arcidiecése³⁾ patřily. Kladské hrabství, které tolikéž biskup hradecký míti chtěl,⁴⁾ král pruský, jakožto vladař na tento čas téhož hrabství, při Praze je⁵⁾ zanechal nechť ho hradeckému dáti. A tak to hrabství až posavad, tak jak od starodávna bývalo, pod pražským arcibiskupem zůstává. Také on pruský král ony statky ku klášteru broumovskému patřící a v Slezsku ležící od téhož kláštera odňal a v místě Waldsatz řečeném, kdež převor benediktinský býval, tam praelaturu neb opatství vyzdvihl a statky při tom zanechal.⁶⁾

[119] Též tohoto roku opět velice krádeže a zlodějstva se rozmohly, nejvíc pak v kostelích a v ovčím dobytku. Příčina toho býti může tato: Předně, že nyní žádný zloděj na hrdle se netrestá, toliko obecním dílem neb špinhausem to odbude. Za druhé, z oněch⁷⁾ reducirovaných klášterů mešní roucha a nádoby oltářní židům se prodávaly. Protož židé pod tou zástěrou snadno i kradené věci mohou kupovati a je s dobrým svým užitkem sem tam svobodně rozšantročiti. Jakož pak žid nějaký ze Slezska mnoho prý takových věcí v Praze nakoupil a pak doma, když to prodávati začal, byl u krále v Berlíně pronesen. Protož král poručil mu to všecko pobratí a psal do Vídně ke dvoru našemu, zdaliž se tu v Čechách co kde z kostelů ztratilo, že on tak mnoho židovi toho vzíti kázal a hotov jest to všecko navrátiti. Když ale odpověď dostal, že se zde takové věci svobodně prodávají, tehdy sám to těmuž židovi zaplatil a do katolických kostelů rozdal. [120] Za třetí, krádeže dobytí tato jest hlavní příčina, že nyní cech neb pořádek masařský, jináč řeznický, vyzdvižen a zrušen jest a může každý svobodně, kde chce, v městech i vesnicích maso prodávati. Jakož pak rozliční, vždy prve bídni řezníci i židé jak do Prahy, tak do jiných měst maso v putnách nosí a kde chce, na ulici prodává. Žádný se ho neoptá, kde je⁸⁾ koupil aneb je-li spravedlivé, ano čím kdo laciněji dává, tím spíš odbude — a kdož kradené maso má, taky laciněji dáti může.

¹⁾ Verš 4.—5. — ²⁾ Verš 3.—4. — ³⁾ R: zveličené... an... archy diecesy. — ⁴⁾ Na okraji přípisek: „Nežádal to, ale dvůr na to myslil.“ — ⁵⁾ R: jej... nechť jej. — ⁶⁾ Po straně oprava: „To neučinil, ale učiniti chtěl.“ R: bronuovskému. — ⁷⁾ R: odbyde... z oných... měšne roucha. — ⁸⁾ R: jej... odbyde.

Podobně obecnímu vesnickému lidu jakéž takéž nepřiležitosti a zkrácení skrze cikány dějí se, když také tohoto 1784. roku dostavše¹⁾ svobodu v Čechách se toulati, zhusta velmi přicházejí, lid sprostý, zvláště ženy a děti mámi, věci k potravě patřící i ten obrok koňům vymluví a kde co mohou, ukradnou a tak nás velmi obtěžují, že často vzpomínáme na onen r. 1744 vydaný patent, nímžto pod ztracením hrdla všichni z této naší země vypovězeni byli.

Jest to jistě lid zřízený —
ó by nebyl víc viděný!

Rok 1785.

[121] Den rokV noWlJho CeLlJ až k WeCzerV Mlrno gasneg. „Pozdvihněme srdcí svých²⁾ s rukama ku Pánu v nebi“ atd. (Pláč Jerem. v 3.)³⁾ — „A Pán nevzdálí se, až rozsoudí spravedlivé“ atd. Tak „vděčné jest milosrdenství Boží v čas zarmoucení jako oblak dešťový v čas suchoty.“ (Sirach v 35.)⁴⁾ — „Jestliž zisk veliký pobožnost s myslí, kteráž na tom, což má, přestává.“ (I. Tim. v 6.)⁵⁾ — „Pamatujte na ty, již předčí mezi vámi, kteříž vám mluvili řeč Boží, jejichžto... následujte víry.“ (K Žid. 13.)⁶⁾ — Těch pak, bratří, se varujeme, kteří „majíce způsob pobožnosti, ale moc její zapřeli.“ (II. Tim. v 3.)⁷⁾ — „Obraťte se a uzříte, jaký rozdíl jest mezi tím, který slouží Bohu a kterýž neslouží jemu.“ (Malach. 3.)⁸⁾ — „Kdož doufá v svých myšleních, nedobře činí.“ (Přísl. 12.)⁹⁾ — „Zdá-li se někomu, že by něco byl ničím nejša, sám svou mysl sklamává.“ (Galat. 6, 3.)¹⁰⁾

Po Novém létě obilí platilo: Pšenice 4 zl. 6 kr., žito 3 zl. 3 a 6 kr., ječmea 2 zl. 12 i 15 kr., hrách 3 zl., proso 3 zl., oves 1 zl. 40 i 45 kr., vrchovatá míra. Sena centnýř 15, 18 grošů, v Praze pak 1 zl. 15 kr.

[122] Od dne 2. ledna v hradeckém kraji žádný víc mrtvý v truhle pohřben býti nesměl a jestli by kdo mocí to způsobiti chtěl, tehdy 25 ran na veřejném rynku a place má vydržet a 14 dní u kolečka na obecním díle dělat. Jestli by rychtář to dovolil, tehdy on tolikéž to vydržeti má; pakli by farář dovolil, tehdy 10 tolarů pokuty složití má. V Praze pak vždy přece dle starého způsobu pohřbívají, dle čehož i v kraji kourimském tak se drží.

Stalo se v Smrkovicích za Bydžovem, když ženu jednu v té obecní truhle do hrobu vložili, rychle jiné ženy shlukše¹¹⁾ se hrob obstoupily a ty, jižto truhlu ven táhnouti chtěli, odstrčivše i s tou truhlou tělo tam zemí zaházely.

V Kourimě truhlář jeden svému dvouletému dítěti truhličku sám udělav, v ní to dítě v noci sám na hřbitov¹²⁾ donesl a zahrabal. Proto však tři dni v šatlavě býti musil, dítě zas vyhrabáno a bez truhličky pohřbeno.

Mnoho jiných smutných příběhů onde i onde stalo se, jako že při tom bez truhly zahrabávání umrlci krev ústy hojně se

¹⁾ R: dostanouce. — ²⁾ R: našich. — ³⁾ Verš 41. — ⁴⁾ Verš 22. a 26. — ⁵⁾ Verš 6. — ⁶⁾ Verš 7. — ⁷⁾ Verš 5. — ⁸⁾ Verš 18. — ⁹⁾ Verš 2. — ¹⁰⁾ R: Galat. v 5. — ¹¹⁾ R: schlukvše. — ¹²⁾ R: krchov.

vyčila, oči na tvář vylezly, žebra praštěla a se lámala a tak dále. Bylo by o tom dlouho psáti.

[123] Dne 25. ledna, v úterý, byl svátek Obrácení sv. Pavla na víru. Myslíli jsme mnozí, že švýcaři ¹⁾ neb helveti naši do sboru poběhnou jako loni, když ten svátek v neděli byl, valně tam běželi a že ten jejich nejslavnější svátek jest, mluvili, protože prý i oni na víru se obrátili. Ale letos snad ani na něj nepomyslíli. Já sám za příčinou jisté důležitosti celý tento den ve vsi Velimi jsem byl a tam se švýcary jednal, ale ani zmínky o sv. Pavlu od nich jsem neslyšel. Sbor také celý den zavřen byl.

26. téhož do téhož sboru velimského přivezené byly stolice, kteréž ti odpadci z kláštera sv. Maří, kde dominikáni byli z Malé Strany koupili a vezouce je, zde v Milčicích s nimi přes noc byli, na šesti fůrách. Jsou to ovšem stolice nákladné, dubové a velmi krásnou řezbou ozdobené. Ti pak ²⁾ zbožnickové, když je do Velimě přivezli, všechny vyřezávané kunstovně anděly sekerami odsekali a tak ty stolice a tu krásnou řezbu ohyzdně zohavili. Do vsi Sokolče jeden pacholek toho jednoho anjela přivezl, ale hospodář jeho na zahradu přes plot k jednomu katolíku ho hodil.

[124] 28. ledna jeden voják, karabinýr od regimentu Toscana, jda z dovolené ³⁾ ze vsi Chvaletic, kraje chrudimského, k své kompanii do Mělníka, zde o kvartýr aneb přenocování žádal, kterémužto dal jsem kvartýr u souseda Nováka zde v čís. 20. Týž voják máje bratra svého s sebou, kterýž s ním šel, oba helveti, poznali hned také hospodáře svého co vlka po srsti, že by on téhož cechu byl. Neméně hospodář vděčen byl svých hostí a protož večeri i ráno snídani hojnou jim poskytl. U večer pak ptal se hospodář téhož souseda, vojákova bratra, věda již, že by taky v Chvaleticích pastor byl: „Jaké pak řády u vás při večeri Páně zachovávejte a zdaliž váš pastor chléb láme aneb krájí, aneb jak pak to dělá?“ Odpověděl: „Náš pastor ⁴⁾ nejdřív, když se k nám dostal, on nám chléb lámal; potom, že se to při tom lámání drobilo, zase jej ⁴⁾ krájel a teď nám peče placky a podává, že prý se to tak nedrobí.“ Řekl hospodář: „Jak pak je peče, taky je kvasí kvasnicemi?“ Odpověď: „To já nevím, jestli ⁵⁾ je kvasí, ale to vím, že zadělá na mísu těsta a nadělá placek a nahází jich do [125] pece, pak je vyhrabe a v možně nosí je do sboru. Ale tuze je suší, není to možná ukousnout ani zažít, staří lidé si stýskají, že to nemohou rozžvýkat a zažít. Tak mu už kolikeří říkali, aby to tak tuze nesušil, že to není možná zažít; tak nevím, jak zas teď bude dělat.“

^{*)} Týž pastor slove Joel Jessenius. [Viz Pam. I. 2., str. 127.]

¹⁾ R: vždy: švejcaři. — ²⁾ R: bak ... angele ... angela. — ³⁾ R: uhrlaubu. — ⁴⁾ R: ho. — ⁵⁾ R: jesly.

Z toho každý pomyslíti může, jaký je to handl ve večeri Páně, jaká stálost a jednota v ustanovení a v náboženství, jaký pokrm duchovní, když ho tělo chce kousat a zažívat. Pozoruj dobře, čtenáři: Zažívat prý to nemohou. ¹⁾ ... Tak tehdy ne pro duši, ale pro tělo pokrm žádají míti. Mohl by na to mnohem širší výklad býti, ale já krátkosti se držím.

Okolo hromnic každému obilí o groš i o dva spadlo. Až posud stejně zima stála, mrazy mírné, osení a zem tím sněhem, jenž před vánoci spadl, přikryté bylo. Dne 4. a 5. února drobet sněhu přibýlo. Celý masopust cesty obzvláště dobré a pěkné byly.

[126] Dne 5. února poručení přišlo, aby každý rychtář zprávu písemnou dal, zdaliž ve vsi kdo se vynachází, jenžto by se k jakému z bludných trpěných náboženství přihlásil a posavad šestonedělní cvičení u faráře katolického neodbyl. Na to říci mohu, že dost mnoho jest lidu obojího pohlaví, zvláště té sprosté chasy, již od těch bludníků svedeni jsou, s nimi zároveň táhnou, katolických řádů a povinností se varují, avšak s veřejným zapsáním posavad čekají a tak ani katolíci ani nekatolíci nejsou, právě Boha pokoušejí a vrchnost země šáli.

Ves Chválovičky Krabicovy, na panství radimském a na kollatuře škramnické ležící, tak nešťastna jest, že ještě tohoto r. 1785 v lednu několik osob tou ďáblovou vichřicí zachváčeno jest. Ti davše se v Radimi zapsati (tak důkaz své slepoty a zlovolnosti k soudu si chystajíce), k šestonedělnímu cvičení do Škramníka odkázáni jsou. (Chválovičky Krabicovy odtud slovou, že před 200 lety z onoho starožitného českého pánův Krabicův z Weitmile rodu držitele měly, jakož pak tvrz valy ²⁾ i vodou obehnaná, sídlo jich, teprva roku 1752 ve špýchary jest obrácena.)

[127] Se začátkem postu, dne 9. února, taky nová zima se začala. Sněhu až do 20. téhož mnohem více, než ho prve bylo, přibýlo, prášenice a větry každý téměř den byly, z toho závěje veliké se nastávaly. Cesty ale velmi zlé nastaly, neb skrz to zafukování a zametání i na hovada i na vůz i na sáně zle bylo. Dle toho vždy pořád v každém téměř měsíci něco neobyčejného vidíme. Struky také i veliké řeky nemajice na zimu vody pro sucho, nyní téměř do dna promrzly. Tak praví, že tlustší ledové jsou nežli loni, protože maličko sněhu nejprv bylo a vždy pořád mrzne, ač mírně; loni pak ledy velkým sněhem přikryté byly, nemohla voda tak hrubě mrznouti. Nouze o mletí nemalá jest a ta již celá tři čtvrti léta trvá. Píce pro dobytěk taky málo jest, nebo předně sena a otavy málo se pro sucho sklídilo a mnoho onde i onde skrz povodně a zakalení v zkázu přišlo. Item obilí na mandele taky málo bylo, od čehož i málo slámy jsme dostali.

[128] Dne 15. února šenkýř neb krčmář ze vsi Krupy veza půl sudu piva z Kostelce Černého na saních a byv již jako 16 neb 20 hodin od města, skrze zlou cestu sáně zvrátil, skrze což stalo se, že sud padl dolů a ³⁾ půl dna z něho při jednom konci vypadlo. Protož krčmář rychle tou děrou vzhůru sud postavil a uvázav koně u saní, běžel zpátkem do Kostelce pro bednáře, aby mu šel ten sud spravit. Ze pak jedna kobyla blíže toho sudu stála, protož napila se, co mohla, takoh piva, až od toho padla a jako mrtvá ležela. Krčmář přišed ⁴⁾ s bedná-

¹⁾ Důsledek z řečeného v další větě zde ze slušnosti vynechán. — ²⁾ R: valmi. — ³⁾ R: padna dolu půl dna. — ⁴⁾ R: přijda.

řem, když sud spraven byl, vida, co se s kobyloou stalo, nechal ji tu ležet, poněvadž ani hnouti se nechtěla, řka: „Však ona až se vyspí, sama domů přiběhne.“ S druhou tehdy kobyloou a se sudem domů jel, nemaje odtud víc než 15 honů cesty. Stalo se pak, že hned brzo po jeho odjezdu biřic jakýsi tudy jda a vida místo umejčené i kobyly ležeti, nešetřiv ani neváže jejího dýchání, ji celou dočista odřel, na hlavě toliko kůži ji nechav pro pospíchání, aby jej tu někdo jakožto do práva kosteleckému katu lezoucího nenapadl a nezajal. Že pak při tom dření nikde vnitřnosti neprorazil, protož vstala ta nebohá kobyly a tak odřená domů přiběhla. [1] Šenkýř ovšem s užasnutím po hlavě svou kobyly poznal a na své neštěstí nařikal, ač při tom ne o kobyly, ale o kůži toliko přišel. [1]

[129] Dne 19. února veřejně v zámku našem při řízení oznámeno jest, že již při pohřbívání mrtvých těl každému na vůli zůstává, buďto v truhle, aneb bez ní v pytlí dáti se pohřbíti, hřbitovy ale ven za městem a za vsí že býti mají.¹⁾ Každý téměř jaksi tomu byl povděčen.

Hle, od zvyku starého, politického, jenž se těla již mrtvého týče, nechtějí lidé upustiti a divně i pošetile skrz to sobě mnozí počínali, tak že pro uvarování bouřek a rozržitostí raděj přestatí se musilo. Od zvyku pak a řádu také starého, Božího, jenž se duše na věky živé týče, víry a církve pravé, tak snadno a lehce a bez vsí příčiny i bez rozkazu mnozí upustili a mohouce v truhle — v arše církve svaté — pochování býti, duši svou do nebeského Jerusalema odevzdati, oni zatím v pytlí všeho bláznovství a zmatenosti do jezera ohnivého padnouti usilují a vápnem nehašeným, totiž červem svědomí hryzícím na věky posypání býti chtějí.

[130] Od 19. až do 28. února skrze celý týden sníh pořáde padal mimo 22. den a při tom větry a prášenice silně byly ve dne i v noci, tak že již teprva takové závěje neb záměti jsme viděli, jakéž ještě nikdy za naší paměti jsme nespátřili. Žádný nikam ode vsi ke vsi ani s vozem ani na saních jeti nemohl, cesty ustavičně se zamítaly; kdo teď kam jel neb šel, již po něm ani stopy znáti nebylo; formani s hovyady svými státi a nikam jeti nemohli. Na vídeňskou silnici z celého kraje kouřimského lidé nařizeni byli sněh shazovati, ale nic neprosplěli, neb hned po nich ze se všechno vítr zafoukal a sněhem zanesl.

V Praze pro nedostatek mletí mouka namletá, kdo ji tam vezl, dobře platila, jakož i seno, nebo pro zlé cesty žádný tam se senem jeti nemohl, tak že 1 centnýř až za 28 i za 30 grošů tam platili.

Zde obilí v posledních dnech února takto se platilo: Pšenice 3 zl. 12, 15 i 18 kr., žito 3 zl., taky 3 kr. i 6 kr., ječmen 2 zl. 24 kr., oves 1 zl. 36 kr., hrách 3 zl., sena 1 centnýř 45 kr., 1 mandel slámy 45 kr.

[131] 26. února Václav Novotný z Lustdorfu 12 ran dostal²⁾ a na týden do šatlavy dán proto, že sám k veřejnému odpadlictví zapsaný nejsa, dítě své narozené pět neděl bez křtu nechal. Pastor libický nechtěl ani nesměl ho okřtiti, nebo dle patentu, kdo zapsaný není, katolické řady držeti má, a zase po katolicku otec a matka nechtěli. Protož vzdalo se to na krajský ouřad, odkudž to poručení přišlo, aby tak ten neruda potrestán byl; pakli by mu to vhod nebylo, tehdy 25 ran na rynku aby obdržel. Dítě pak jeho téhož dne skrz vyslaného tam Jana Krmla, staršího pisáře kontribučního, vzato a v Poděbradech v kostele řádem katolickým pokřtěno.

¹⁾ Dvorní dekret z 20. (gub. 28.) ledna 1785. — ²⁾ R: dostavši.

Z příležitosti místa toho Lustdorf nyní řečeného, kteréž ač na panství našem poděbradském leží, však málokdo na této naší straně Labe o tom místě, jakými dary Božími ono obdařeno jest, říci může, protož jakožto místa toho zkušený a dobře povědomý něco potomkům o něm zanechám:

[132] Vypsání slovuťného vrchu Vozkobrhu.

Jednu míli od města Poděbrad k straně východní, nad samou silnicí, jež ze Slezska od Hradce Králova k Poděbradům a do Prahy vede, leží vrch Vozkobrhu aneb Voškobrhu. Podle starodávních rozprávek aneb posloupného od otců dětem povídání jméno to má od kněžny Libuše, kterážto léta Páně 710 [!], když hrad Libec a město Libicí založila a při stavení toho obého dvacet dní se zdržovala,¹⁾ na tent²⁾ vrch vězti se dala. Když pak tam přijela a jej prohlížela a zas dolův jeti chtěla,³⁾ vozka její jak vozem obracel, tehdy vůz zvrátil. Služebnice její (snad všech těch deset panen, jež s ní v Libicí byly) zkrikyly: „Vozka brk!“ to jest: „Vozka zvrátil!“ od čehož ona prý Libuše tomu vrchu jméno dala Vozkabrk. Po letech potom říkali Vozkobrck, až i Voškobrhu a tak až dosavad.

Pro mladé lidi lépe ještě to vyložím: To starodávní slovanské slovo „zbrk“ tak mnoho jest, jako nyní říkáme zvrh neb převrh, zvrátil, skácel atd. Odtud snad posavad také ono slovo pochází, které zvláště od žen slýcháváme, když praví dětem neb komu jinému: „Kýž se zbrknul!“ to jest: „Kýž se zvrátil!“

Někteří myslili, že od nějakého Vaška jméno má, kterýž prý tu někdy způsobem loupežnickým se zdržoval a lidi po silnici jedoucí a jdoucí loupil, a protož od něho Vaškobrhu, to jest Vaškův hrb jej jmenují. [13] Ale nedůvodně, nebo předně nikde v kronikách ani v pamětech starých toho nenacházíme; za druhé, když staré knihy zámku poděbradského kdy jsem četl a zmínku nějakou o tom vrchu napadl, tehdy i před 250 lety jmenovali jej³⁾ jako nyní Voškobrhu, ano v jedné knize jsem napadl psáno Vozkobrhu.

Vrch ten na dél táhne se od východu k západu. Dlouhý býti může 16 honův a při tom západním konci dělí se na dvě homole, jedna od druhé může býti 8 honův. První homole jest menší a leží k straně polední k Libicí, má v sobě lom bílého kamene měkkého a na nejvyšším místě † † † [tři kříže] jako horu Kalvarie. Na té homoli, jež velmi jest do povětří zvýšena a celodennímu slunci vystavena, mnohdykrát zázvor nalezen byl. Svědek toho, jeden ovčák, jenž ho také nalezl, roku 1783 umřel, i jiní mnozí. Pod tu homoli a celou její délku ocházejí role orná ze vsi Opolan. Stalo se pak, že roku 1771 a 1772, když ta vlhká léta byla, k podivnému dosavad spatření převeliké tíže a okršky země z toho vrchu na ta role i s velikými stromy⁴⁾ dolů se svezlo a veliké díly těch rolí zařítilo a to vždycky v noci když se dalo, ukrutně zvučení v okolních vesnicích slyšeti bylo, že lidé strachem z loží vstávali.

[134] Druhý díl, k straně půlnoční ležící, jest mnohem větší, prostranější, širší a delší. Na špicí⁵⁾ jeho k západu nad silnicí jest kostelík dosti hrubý sv. Petra a Pavla, roku 1730 čistě obnovený, kdežto valní pout na ten den bývala a procesí z Poděbrad slavné pontificaliter⁶⁾ sem přicházivalo. Bliž od kostela jest studánka čistě, studené a zdravé vody, též hromady rumu, cihel a jámy všeliké, jak tu někdy dosti obšírné stavení bývalo. Odtud též začíná se les liskový a jasanový a táhne se na dél k východu, přikrýváje celou také stráň až dolů. Na čtyři hony od kostela k východu jest ten vrch holý a lác na něm do okrouhlosti, mohu říci, za 3 kopy záhonů rolí, jakož pak, že se tam někdy orávalo, záhony dodnes jest znáti. V tomtěž place jest místo

¹⁾ Hájek, list. 6. — ²⁾ R: chtice. — ³⁾ R: ho ... na dyl. — ⁴⁾ R: stromami. — ⁵⁾ R: štici. — ⁶⁾ T. j. vedl je probošt poděbradský, maje pontificalní své odznaky (mitru). R: in pontificaliter.

velikým vašem obehnané, jako by někdy vojenské ležení bylo, na šif i na dél dva hony; uprostřed toho je jáma neb kal,¹⁾ (slove Libuše), jenž vždycky vodu drží a dobytčím tu se pasoucím velmi slouží.

V celé délce toho dílu lom krásného bílého kamene se nachází, tak že i nejkrásnější bílé dlažice z něho řeží, které zdaleka v kostele neb v pokojích jako alabastr se zdají. Ten kámen hned svrchu mezi stromovím se láme; když pak tři lokte dolův se vybere, přestává býti a jest samá bílá zem. Protož vždy jinde a jinde [135] se lomí, v těch pak opuštěných lomích, jamách a zasutinách zase k podivení jiné mladé dříví jasanové, klenicové a lískové roste. Z té strany a konce, jenž k východu leží, jest nějaký kus lesa i lomu, jenž k chlumeckému zámku Kinských neb Vchyňských²⁾ náleží, ostatně vše k Poděbradům patří. Hřebenem téhož vrchu na dél přes poděbradskou a chlumeckou půdu jest příkop veliký v rovné linii běžící, kterémuž od starodávna „brázda sv. Prokopa“ říkají, a jest tu rovně stará tradice, že prý sv. Prokop na tom vrše ďáblý, když ho pokoušeli, chytil a s nimi oral.

Darové zevnitřní téhož vrchu:

I. Každého roku z jara, hned března měsíce, obyčej tam mají myslivci choditi na ptáky, sluky řečené, jichž tu mnoho přilétá jakožto na místo vysoko pod oblohou čnějící. Dubna a máje měsíce takový hlahol, pískot a jekot ptačí všelikých pokolení, které taky ani v jiných lesích k vidění nejsou, jest tu k slyšení, že každý člověk tak na sluchu obrazen jsa veliké potěšení a libost z toho mívá.

II. Bylin rozličných, známých i neznámých, počnouc od fialy takové jest tu množství, že jak tou krásou zrak, tak vůní čich³⁾ se tu obráží a těší. Neví zajisté člověk, co dřív viděti, k čemu spíš voněti a co snáz poslouchati má. [136] Byliny, které já toliko znám a zde jsem je viděl, přes 60 pokolení mohl bych jich vyčísti. Na místech slunných obzvláště eleboru,⁴⁾ bedrníku, jenž co prst tustý kořen má, a vlašské⁵⁾ mateřídoušky, centum grana,⁶⁾ lappa,⁷⁾ pupava, pulegium;⁸⁾ v místech stinných aristochia,⁹⁾ veronica,¹⁰⁾ item obzvláštní scabiosa,¹¹⁾ též výborné abissinthum,¹²⁾ jablečník,¹³⁾ hojně jest k nalezení. Ano i takové byliny zde jsou, za jakéž lékaři naši Vlachům, Španělům¹⁴⁾ a Francouzům peníze dávají, v zemi pak je majíce liknují sobě je hledati. Příklad toho:

Četl jsem kdesi, že roku 1562 císař Ferdinand I. když byl¹⁵⁾ u Poděbrad na honbě zvěři, jeho životní lékař, Rhibera řečený, rozený Španěl, v jednom místě na horách 7 mil od Prahy našel takové množství byliny scurzonera,¹⁶⁾ že jí mohli s fasaňk nabrati, kterážto bylina vždy až potud ze Španěl do Čech se dodávala. Ze pak na poděbradském panství a 7 mil od Prahy žádné hory nejsou, jediné tento vrch Voškovbrh a jest právě 7 mil od Prahy, protož jinde jí nalézt nemohl, jediné na tomto vrchu. Ó by pilnost naši lékaři přičinili, našli by zde v zemi naši všech bylin důstatek, že by jich nebylo potřebí z ciziny přivážeti a byly pro nás Čechy mnohem užitečnější, nežli ty horké z poledních a východních zemí. Každý rok ovšem z jara mnozí felčáci a zvláště mnoho bab na ten vrch chodí, byliny tu hledajíce.

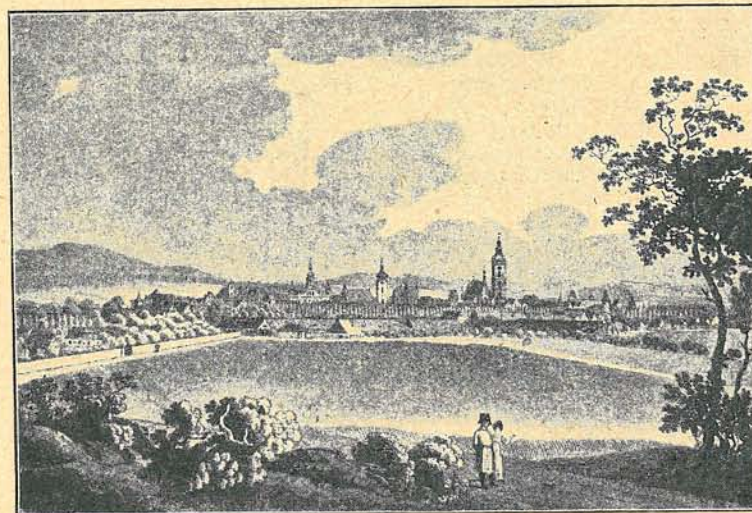
¹⁾ R: kall. — ²⁾ R: Khynských neb Vhynských. — ³⁾ R: čuch. —

⁴⁾ Helleborus viridis, čemeřice zelená (též kýchavice, čemerka, koření sv. Duchy), patří k pryskyřníkovitým. — ⁵⁾ Snad mateřídouška úzkolistá. — ⁶⁾ Snad stozrník, radiola millegrana, ze lnovitých. — ⁷⁾ T. j. lopuch (z artyčokovitých), z nichž též pupava = carlina. — ⁸⁾ T. j. polej (z pyskatých). — ⁹⁾ Správně aristolochia = podražec obecný. — ¹⁰⁾ T. j. rozrazil. — ¹¹⁾ T. j. hlaváč (ze štětkovitých), snad lesklý (scabiosa lucida) či vonný (sc. suaveolens). — ¹²⁾ Správně absinthium = pelyněk. — ¹³⁾ Marrubium (z pyskatých). — ¹⁴⁾ R: Španhelum. — ¹⁵⁾ R: Ferdinand I. byvší. — ¹⁶⁾ Správně scurzonera, hadí mord úzký (humilis) nebo španělský (hispanica).

[137] Oznámil mně onen starý ovčák, Novotný příjím, kterýž tu přes 46 let byl, že před 30 lety nějaký doktor z Prahy každoročně na ten vrch jezdil a máje hrnce a truhlíčky s sebou, byliny i s prstí vykopával a do Prahy vozil. On také že mu musil to místo okázati, kde ten zázvor nalezl, kdežto doktor široce tu oko'oběžnost dal zkopati, ale nic nenášel.

Ona bylina scurzonera má býti nejmocnější lékařství pro uškntnutí hadovo, neb tak praví, kdyby kořen její na hada položil, že zdřevění; pakli by mu ji do úst vstrčil, že hned zcepení. Od čehož Španělové i jméno jí dali scurzonera, neb oni hada svou řečí scurzo jmenují; protož my Čechové mohli bychom jí hadovec říkati.

O jiných bylinách, které já neznám, aniž kdo jiný okolo bydlící a kterých velké množství tu se nachází, musím mlčeti, kromě o jahodách dotknou, jichžto zde takové množství bývá, že z okolních vesnic sem sbíratí je chodí. A je starodávní přísloví, že od měsíce června

České Budějovice.

počta od jahod až do měsíce listopadu na tom vrchu člověk kromě mouky samými bylinami a ovocem živ býti může. Nebo než jahody pomínou, již jsou lískové ořechy; než ty pomínou, již jsou tu ranná planá jablka a hrušky, potom maliny, item všeliké třešně od června až přes srpen trvající, pak tvrdé ovoce až do listopadu.

[138] Dříví a stromoví rozličné mého vlastního spatření vynachází se zde 24 pokolení, z kteréhožto každého pokolení stromu, byv já tu se panem Jiráskem¹⁾ zemoměřičem roku 1777 více než čtyři neděle, na jednu píď špalíček jsem řezal a takové do Prahy panu profesorovi Hergetovi,²⁾ geometrie učiteli a věci přirozených slavnému vyhledá-

¹⁾ Viz o něm v Pam. I. 1., str. 79. R: Iráskem. — ²⁾ Inženýr František Ant. Leonard Herget byl od r. 1767 professorem inženýrství na stavovském inženýrském ustavě v Praze, kdež odchoval řadu slavných inženýrů různých oborů. Později stal se doktorem filosofie, čestným měšťanem pražským a r. 1788 vrchním stavebním ředitelem pro Čechy. Zemřel r. 1800 v Praze.

vateři, jsme poslali. A jsou tyto: 1. Dub, 2. borovice, 3. lípa, 4. lykodra,¹⁾ 5. javor, 6. klenice, 7. vaz, 8. topol, 9. břiza, 10. osyka, 11. babyka, 12. jasan, 13. líska, 14. olše, 15. rokyta,²⁾ 16. jiva, 17. jilem, 18. jablůň planá, 19. hruška planá; 20. loh, 21. brslen, 22. svída, 23. krušina,³⁾ 24. trn třešně. Tyto [č. 20.—24.] ačkoliv jinde malé, zde ale tlusté se nacházejí.⁴⁾ Jiných mnohých menších stromových pokolení, která se tu nacházejí a která taky žádný jmenovatí neumí, do počtu nekladu. Jedle, buk a smrk, ty zde nejsou.

Nejkrásnější dříví zde jest jasanové, z něhož latě velmi dlouhé a tak pevné jsou, že krom ohně přes 100 i více let vydržeti mohou, neb jich červ nezžírá. Tak zdařile a hustě tu roste, že skrz něj nelze projíti. [13.] Liskového dříví též velké množství tu se nachází, na němžto časem tak mnoho ořechů bývá, že lid z daleka sem chodí a tu je sbírá. K dokázání toho stalo se roku 1755, že pan hejtman poděbradský, Hynek Oppelt,⁵⁾ vida zde ořechů takové množství, dal je pěti robotníkům hřdati a potom též robotou je trásti a sbíratí a uklidil jich 36 strychů, z nichž 8 strychů sem tak rozdál a pro sebe nechal a 28 strychů jich po 12 zl. prodal. Mimo to jak ti hlídačové tak jiní přibíhačové dost mnoho jich roznesli.

Některé⁶⁾ třešňové, jablonoňové a hruškové stromy tak dobré, chutné a veliké ovoce nesou, že arci žádný nemůže ním povrci, nýbrž jako zahrádové ovoce vděčně přijí. Žádný pak nemyslí, že by tu ovocný strom jeden od druhého kdo ví kde stál, ale místem samé hruškoví a jablonoňovi, místem samé třešňovi a místem samé lískovi tak hustě jako jiné lesní stromy se tu spatřují. Ušatý dobytek znamenitou pastvu od srpna až do prosince⁷⁾ zde mívá a maso jeho obzvláštní chuti bývá.

[140] Od zvířel nízké títo se tu u velikém množství nacházejí: Zajíci, veverky, tchořové,⁸⁾ kuny, divoké kočky, kolčavy, chramostejlové, křečkové, syslové, ježkové atd. a před nemnohými lety mnoho lišek a jezevcův tu bývalo, jakž přehustá doupata jejich podnes dokazují. Od ptactva mimo všechny jiné, ve všech téměř lesích bývalé ptáky mnoho se tu drží divokých holubův a divokých hrdlíček.

Ať již⁹⁾ vždy konec činím, ještě to přidati míním:

Kdo na ten vrch přijde v létě, tak se v myšleních zaplete, nevěda, co má poslouchat anebo nač po zemi koukat.

Stromy, byliny a kvítí an se před ním všudy chvítí, rozličných jmen pokolení jest tu Božího stvoření.

Kdo to umí povážiti, musí se až podiviti,

Stvořiteli chválu vzdáti a tak se zas dolův bráti.

Potomkové, zvlášť mé děti, mám to za hodné paměti,

bude-li tam z vás kdo někdy, vzpomeňtež i na mne tehdy.

[141] Rozličné povídačky a bajky, které staré babičky u kamen povídávají a o tom vrchu víc než o nějakém křesťanském mravu malé děti vyučují, abych vždy mlčením nepominul, aspoň krátce odbudu:¹⁰⁾

I. Libuše, kněžna česká, měla prý z hradu libického na tento vrch pavlače aneb chodbu dřevěnou. Mnozí staří sedláci z Libice a ze vsí Odřepes vyorávali prý znamení od sloupu, kudy ta chodba stála.

II. V tom vrchu vojáci prý jacísi skryti jsou, rovně co v blanickém. Rozliční lidé, když okolo v noci šli, viděli prý státi jednoho jako na vartě a někdy ten voják viděn byl k vrchu jeti a tu se ztratil; někdy opět mnoho pospolu.

¹⁾ Druh jilmu. — ²⁾ Druh vrby. — ³⁾ Frangula almus (z řešetlakovitých). — ⁴⁾ Později k tomu připsáno: „Roku 1795 byvši já zas na tom vrchu, vyhledal jsem tam 45 druhů dříví, což v tomto spisu jsem položil. [Viz o tom ve III. knize str. 261.] Roku 1813 50 druhů dříví jest tam.“ — ⁵⁾ R: Opl. — ⁶⁾ R: Někteří... pojedli. — ⁷⁾ R: ode Augusti až do Decembri. — ⁸⁾ R: thořove... kolčavové. — ⁹⁾ R: a Atiž. — ¹⁰⁾ R: odbydu.

III. Mezi Cidlinou a Mrlinou, řekami, nepřátelé jacísi, již od půlnoci do Čech přijdou, zahynou a poslední porážku vezmou. Dle čehož někteří na tom stojí, že to pruský král býti a tu blíž toho vrchu Voškobruhu mezi těmi řekami poslední boj vykonati má. Cidlina zajisté pod Libicí, Mrlina pak u Nymburka od sebe na dobré půl druhé míle české do Labe vpadají.

[142] Prospekt aneb spatření s vrchu Voškobruhu, jak daleko se vztahuje:

I. K straně východní na témž vrchu nejvyšší místo jest ono valem neb náspem obehnané, o kterémž já aspoň smýšlím, že tu kníže české Soběslav s vojskem svým ležel, když proti císaři Lotharovi, u Chlumce již rozloženému, táhl a snad odtud (něbeským zjevením hnut jsa) do kostela vrbčanského, odtud tři míle vzdáli, kaplana svého Dobrovíta pro paporec Slavníkův poslal; neb tu na půdě někdy Slavníkově blíž Libice vojsko leželo a nejsouc než jedu míli od nepřátel, jich se strchovalo. (Hájek na rok 1126.)¹⁾ Z toho místa k východu hledě jest k spatření onen celý rybník žehuňský, skrz nějž Cidlina tok svůj má, a některé vesnice chlumecké. Jestli ale kdo na strom málo výš vystoupí, uhladá zámek chlumecký 1 1/2 míle, též horu Kunětickou 6 mil odtud vzdáli, ostatně pro lesy nelze víc spatřiti.

II. K straně polední jest odtud viděti všecky tři hřbety Hor Kuten a Kaňk 3 míle, horu Vysokou 4 míle, město Kolín 2 míle, Kouřim 3 1/2 míle, hory a lesy okolo Sázavy 4 1/2 míle, Hřib a Lipany, kde poslední porážka Sirotků a Táborů léta 1434 se stala, 3 1/2 míle, ves Chotouň, [143] vlast sv. Prokopa 3 míle, Kostelec Černý 4 míle, město Poděbrady 1 míli, město Sadskou 2 1/2 míle, Libicí pod sebou 1/4 míle. Item onde i onde řeku Labe.

III. K straně západní nejdále odtud může se patřiti, nebo předně hory nad Lovosicí a Litoměřici vzdáli 14 i 15 mil, vrch Říp nad Roudnicí 10 mil, Bezděz 7 mil, hory okolo Prahy 7 mil, horu Radošinskou nad Škvorčem 5 mil, hory okolo Mladé Boleslavi 5 mil, hory Přerovské blíž Labe 3 míle, Horu Sadskou 2 1/2 míle. Města, opět Poděbrady, Sadskou, Lysou, Mělník 8 mil, Nymburk 2 1/2 míle. Item všecky hlavní poděbradské rybníky, obzvlášť onen rozhlášený, Blato řečený, léta 1475 od Hynka knížete Minsterberského, Jiřího krále syna a pána na Poděbradech, udělaný. To a mnohem více a velmi vesele od kostela prv pověděného se spatří, jakož i také celé poděbradské panství.

IV. Ke straně polnoční, když rok bžší letem, mohou ukázati staří malým dětem krkonošské hory i ten zámek Velíš, — čítávej kroniky, jestli to kdo nevíš, — vrch nad Rajchenberkem²⁾ i Rožďalovice, též i jiná mnohá města i vesnice.

[144] Místa okolní blízka téhož vrchu Voškobruhu:

Při konci poledního, menšího dílu téhož vrchu, k straně východní leží ves Lustdorf. Před lety ovčinec panský tu býval a sloul podle vrchu Voškobruhu. Okolo let 1752 a 1753 onen ovčák, Novotný přijímám, vida, an[o] tu okolo vrchu mnoho lad a pastvišťat leží, navedl na to tehdejšího hejtmana poděbradského, Oppelta z Werthenfeldu,³⁾ aby taková lada v pole obrátil, což se i stalo. I naoráno jest tu mnoho kop polí a stodola ve dva mláty při ovčíně přistavena a tak tu byl jako dvorec nějaký

¹⁾ List 170. — ²⁾ Reichenberg = Liberec. — ³⁾ R: „Opltt z Wirttenfeldu“. Z Oppeltů byli hejtmány poděbradskými dva: 1. Jan Michal Oppelt, vulgo „Velký Oppelt“ pro vysokou postavu, r. 1741—50, pak byl vrchním hejtmánem všech císařských panství a zemřel as r. 1753; 2. synovec jeho Hynek Fridrich Oppelt, o němž Vavák mluví, vulgo „Malý Oppelt“, byl hejtmánem od r. 1750 do 1758, kdy zemřel. (Oprav Pam. I. 1., str. 64. pozn. 3.) Oba byli povýšeni do šlechtického stavu s týmž praedikátem. (H.)

až do roku 1777, kteréhožto roku tentýž ovčák na pět familií, totiž třem synům a dvěma zefům svým celý ten dvorec s ovčínem ujal a rozděliti nechal. A tak dvorec v malou vesničku obrácen jest a dáno jí jméno od slavné paměti p. paní matky naší, Marie Teresie, Lustdorf t. j. Veselá Ves, jakož v pravdě taková jest. Tu též zalíbilo se baronovi Raabovi, Aichelburkovi¹⁾ a panu vrchnímu nějaký veselý den užití a jako instalaci neb usazování všech těch v novo usedyých lidí, kteří dvořská panská pole již v svých rukách měli, odstrojiti, tak že téhož 1777. roku dne 25. máje davše²⁾ dřív blíž toho [145] ovčince stany vojenským způsobem rozliti, tam s celým oficírským obojího pohlaví přijeli a jak skrz správný oběd, tak skrz muziku i moždířovou střelbu poplesali.³⁾

Ovčák ten, ten starý, byv zde ovčákem 46 l. t, takto roku 1782 ze světa sešel. Zdálo mu se, že nedaleko od ovčina pod jistým dubem, který on dobře znal, peníze schované jsou. Protož vzal on své syny a ukázav jim dub, dal jej podkopávat, sám u nich stojí, až jej vykopali i položili; po čemž dal ještě zemi hlouběji vyházovati⁴⁾ a v tom větev dosti hrubá, která z vyvráceného teď dubu na jiném vedle stojícím dubě vžeti zůstala, začala s chrěstem dolů padati; tehdy utíkali všichni od práce, ale stařec v zadu zůstal, tak že větev ta nohu pravou mu zastihla a jí ve dvě přerazila a od té rány potom umřel — a to byly ty peníze, o nichž se mu po tři noci zdálo. Stařec ten v témž 1782. roce se vši tou rodinou mráкотou bludu pikhartského, v níž prve tápal, docela se přikryl, ačkoliv⁵⁾ zapsati se nedal, jakož po něm tento svrchu psaný syn, Václav Novotný, též dosavad zapsaný a veřejně od pravého katolického světa odstrčený není. Bůh mu dej, aby jakož sám od téhož světla utíká, k němu se zas navrátil! A to jest, co jsem z strany toho Lustdorfu o celém vrchu Voškobruh předočniti umínil i učinil.

[146] Z toho místa Lustdorfu málo níže, asi 10 honův, stojí chápě neb chalupa při řece Cidlině panská, kdež jest Cidlina přehrazena, odkudž širokým náhonem neb kanálem běží voda do rybníka Blata a několika jiných hlavních rybníkův poděbradských. Odtud dolů po vodě a téměř náhoně 5 honů jdouce, práv naproti Lustdorfu jest vesnička Horní Opolany neb Opolánky nyní nazvaná, z dvoru panského velmi nákladného, veskrz klenutého a prejso přikrytého učiněna v roce 1777. Kterýžto dvůr baron Toussaint,⁶⁾ bývalý císařských panství inspektor, ne tak opatrně jako chtivě roku 1755 a 1756 ze vsi Opolan sem přenesl, o mnoho tisíc tím naši nebožku královnu paní připraviv, a nic neprospěl; nebo již to stavení přetěžké na vlhkém místě vystaveno, již nyní samo od sebe se bořilo. Dost často pak ten baron okolo shořeného kostela Panny Marie v Libici jezdival, ale ani na stavení jeho nevzdechl.

Vždy dále podle toho náhonu po vodě jdouce na 8 honů, jest opět ves Podbřezí⁷⁾ a při ní hned připojena Opolany, obě kolínskému panství náležející. Jest tu most přes Cidlinu dosti dlouhý i misto, kde dvůr onen přestavený k Poděbradům náležející stával; k vrchu Voškobruhu, a práv naproti leží, jest odtud 12 honův. Z Opolan vždy po Cidlině jdouce na ¼ míle jest ves Libice, o níž nyní:

[147] Vypsání někdejšího hradu a města, nyní vesnice Libice, našeho milého vlastence, biskupa, apoštola a orodovníka, sv. Vojtěcha, vlasti.

Pro lásku, kterou mám a povinován⁸⁾ jsem míti k našim milým předkům, otcům, upřímným a věrným Čechům, kteří hřívnou sobě od Boha svěřenou do země nezakopali, ale s ní těžce jiných mnoho vyzískali a ty Panovníku svému nebeskému vděčně odvedše, odplatu od něho sto-

¹⁾ Viz o nich Pam. I. 1., str. 46. a 86. R: Eychelburgovi . . . instalati. — ²⁾ R: dadouc . . . moždířovou. — ³⁾ Viz Pam. I. 1., str. 86. — ⁴⁾ R: davši . . . vyhazovati, v tom . . . stařec. — ⁵⁾ R: přikryl a ačkoliv. — ⁶⁾ Josef svob. pán Toussaint (R: Dusyngk), cis. tajný finanční a dvorní rada. — ⁷⁾ Obec Podbřezí patřila k panství kolínskému a splýnula od konce 18. století se vsí Opolany. Před tím měla vlastní o rychtáře. (H.) — ⁸⁾ R: povinovat.

násobní ano věčnou dosáhli a nyní až posavad skrze něho a v něm z té stodoly nebeské, kdež shromážděni jsou, na nás rostoucí i hynoucí patřice (čemuž dle Písma ústy vyznávati a srdcem věřiti musíme), nám k témuž pšeničnému nebeskému shromáždování svou přímluvou dopomáhají,

necht se Lucíš jak chce vzteká¹⁾ a cokoliv provádí, svých miláček uší lektá, ano divy vyvádí, na nás v našich chumeleninách pamatují a prosbu svou s naší spojující před Pánem vylévají, — zavazují se (ne proto jako by to živi vlastencové moji nevěděli aneb věděti ani nemohli, ale proto, že nyní všeliké podstatnější pravdy Lucíš proměňuje v lež a má mnoho těch, již ho následují; tak i tuto [148] mezi obecním sprostým lidem vesnickým o té Libici a o sv. Vojtěchu jasné pravdy v babské povídačky, klevety a bajky proměňuje, skrze což i světlo starokatolické u těch takových lidí se zastěňuje a mnozí — dost zle! — z vlastencův sprostých takovým povídačkám, ježto nejsou než samé lži, více než starožitným knihám viru dávají, z hodnověrných kronik pro své děti a ostatní své české potomky okolo Poděbrad bydlicí, co sem tam porozdílně zapsáno jest, v tuto jednu sumu sebrav²⁾ předočniti.

Máš se, panství poděbradské, právě čím honositi, tak slavné patrony české zes mohlo uroditi, totiž v Libici Vojtěcha a Prokopa v Chotouni — tiť jsou tvá pomoc, útěcha v čas moru, hladu, vojny. Nyní ale, buď Bohu žel, máš příčinu k truchlení, neb tvých Čechův, jak Lucíš chtěl, jest mnoho v zavedení: Opustili svou nevěstu, dali se svěstí lehce, vstoupili na mrzkou cestu k babyloňské nevěstce;³⁾ ctnostných a svatých příkladů svých předkův zanechali, Lucíšových pak oukladů slepě následovali. Ach, milí, zlatí synové, co pak někdy řeknete, v oudolí Josafatově zdalíž se neleknete, [149] když Vojtěchy a Prokopy, ba mnohé tam spatříte, však že při vás jejich stopy není, znát se musíte? Suďte, pokudž jest hodina. koho jest lepší stopa, Husa, Luthera, Kalvína, neb Vojtěcha, Prokopa? Radš svých milých předkův českých viru tu starou držte, nových pak bláznů německých (a) bludem do pekla vrzte.⁴⁾ Ani toho Komenského nevěřte pletichářství (b), kterýž Vojtěcha svatého zaplétá do pikhartství. Kdež tehdáž pikharti byli i všickni Bratři český⁵⁾ když Vojtěch lid zpohanilý vedl k slávě nebeský? Vojtěcha kteří slyšeli, v Římě ho hledávali, pikharti pak, jak vyčněli, hned Řím proklínávali. Zdalíž Lhotka za Rychnovem tak mnoho v sobě měla (c), aby v zákoně Kristovém nejlepší rozuměla? Cili v Berlíně a v Lešně pravda se teď nachází? (d) Ach, bratří, raděj pospěšme, ať nám Vojtěch neschází! Držme s Vojtěchem, Prokopem pravdu a viru starou, ne s ledajakýms pochopem ve Lhotě uvískanou.

(a) Luther, Melancthon, Kalvín byli Němci, též Petr Drážďanský. (b) V „Peisekuci“ mezi pikharty sv. Vojtěcha klade, že též viry byl. (c) Léta 1450 v též Lhotě Jednota bratrská založena. (Lasitský.) (d) Nejpravější církev Boží tam prý se nachází.

¹⁾ R: vzteká. — ²⁾ R: pro me děti . . . me české . . . zberouce. — ³⁾ Obrazně rčení o nevěře dle slov Zjevení sv. Jana, jehož i nekatolíci opět užívali se zálibou o církvi katolické. — ⁴⁾ R: vrzte. — ⁵⁾ Pro zachování rýmu ponechán chybný tvar ve verších, jako i dále vždy, kde toho potřebí.

A tak když někdy přijdeme na nejposlednější soud,
s nimi do nebe vejdemo, kamž nepůjde žádný bloud.¹⁾

[150] Léta 710²⁾ Libuše, po smrti otce svého, Kroka II, kněžnou a paní země české jsoucí, pojala času jednoho svých deset panen neb služebnic a z hradu Psáry blíž Řípu na pěších koních s nimi jela k straně východní a přijevši do hustých lesův, tu kde Cidlina do Labe vpadá, zastavila se a prstem ukázala místo, na kterém také hned hrad i město založiti rozkázala; neb [s] sebou také mnoho rozličných dělníkův, již za ní cestou šli, měla, nad nimižto i nad stavením muže jednoho jménem Hotouše ustanovivši a 20 dní tu se zdržovavši, domů odjela. Za osm měsíců dílo když vykonáno bylo, Libuše opět sem přijela a shlédši³⁾ ten hrad i město, dala jméno hradu Libec a městu Libice. Při tom všem přítomným oznámila, že tu na tom hradě má pohřbena býti. Lidmi pak oboje osadivši, domů se zas navrátila.

Léta 735 [?] Libuše, kněžna česká, na hradě Libině, jenž prve Psáry sloul a nyní Vyšehrad se jmenuje, umřela a kníže Přemysl, manžel její, dal ji v truhle zasmolené do Libice véztí a tam mezi vraty hradvými, kde sama poručila, ji pochovati. Rozkázal také rypákoví na nejtvrdším kamenu jméno i důstojenství její napsati a tam též položiti. (Rypák za starodávna sloul ten, jenž na kameni reje, nyní říkáme řezbář neb kameník.) [151] Cesta na ten hrad ze vsi Libice až do dnešního dne jest ta, jež tehdy byla, aniž možná, aby kudy jinudy na hrad kdy se jezdit mohlo; odkudž můžem[e] mysliti, kdyby se v těch místech kopalo, že by snad znamení nějaké dosavad tam se nalezlo.

Léta 955 [?] za panování Boleslava I. město i hrad Libice od nepřátel Uhrů, již do Čech vpadli, vypáleno. Po tom ohni hrabě Slavník, sv. Vojtěcha otec, držitel téhož hradu, dal jej zase vystavěti a na něm obýval.

Léta 939 [?] sv. Vojtěch na téměř hradě libickém se narodil a v kostele Zvěstování Panny Marie pokřtěn, kteréhožto dne až do časů kacířstva v téměř kostele každoročně libá vůně bývala. Byl pak sv. Vojtěch z počtu osmi⁴⁾ synů Slavníkových syn sedmý. Jména jejich tato jsou: 1. Soběbor, 2. Spytimír, 3. Bohuslav, 4. Pobraslav, 5. Čáslav, a těchto pět jest tu v Libici zsmordováno i pohřbeno; 6. Radim neb Gaudencius, 7. sv. Vojtěch, 8. Bořita neb Pořej.

Léta 981⁵⁾ pohané uvalivše se do Libice, pět bratří sv. Vojtěcha v kostele zsmordovali, město i hrad opět zapálili. Hrabě Slavník, otec, i Střežislava, matka, doma nebyli. [152] Druhý den po zsmordování jejich otec Slavník i s matkou Střežislavou a u přítomnosti množství křesťanův, když ty bratry pohřbivali, sv. Vojtěcha tu přítomného také viděli, an sice právě toho času v Římě mši svatou u přítomnosti papeže Beneše VII. sloužil a tam dvě hodiny u oltáře pořád stál; zde pak na důkaz toho v Libici jednu rukavičku zanechal a tak jedním časem na dvou místech viděn byl. Ta rukavička v Libici nechaná v Staré Boleslavi, ta pak v Říma v kostele hlavním sv. Víta zůstávají.

Léta 983⁷⁾ Slavník hrabě po vystavení opět hradu umřel a v ko-

¹⁾ Původně psáno: „nechť jde, kam chce, každý bloud.“ — ²⁾ Tento a další letopočty, většinou však chybné, a celý vůbec obsah, zvláště z doby starší, v němž nerozeznávají se skutečné události od pověstí a legend, převzal Vavák z Beckovského (a ten většinu z Hájka. — ³⁾ R: shlednouc. — ⁴⁾ Narození sv. Vojtěcha klade se do počátku druhé polovice 10. století. — ⁵⁾ Chybně dle Beckovského. Synů všech uvádí se vždy sedm: Soběbor, Spytimír, Pobraslav, Pořej, Vojtěch, Čáslav a Radim. — ⁶⁾ V dalším má Beckovský a dle něho zde Vavák opět více omylů. Bratří sv. Vojtěcha (čtyři: Spytimír, Pobraslav, Pořej a Čáslav; Soběbor byl tehdy při vojště Oty III. a Radim byl se sv. Vojtěchem) zabití byli až r. 996, úmrtí Slavníkovy klade se do r. 981 a Střežislavino (Vavák píše dle Beckovského důsledně: Střežislava) do r. 987. — ⁷⁾ Viz pozn. předcházející.

stele Panny Marie pohřben. Léta 986¹⁾ umřela Střežislava a v téměř kostele k manželu svému pohřbena jest. Dřív však, totiž léta 972 [?] týž Slavník při konci města k straně východní kostel druhý ke cti sv. Jiří vystavěl a svatý Vojtěch již jsa biskupem pražským jej posvětil a při tom posvěcení tu píseň „Hospodine, pomiluj ny- tam v Libici složil. [?] Ten kostel dodnes v své celosti stojí, po jedné straně a sice k polední okna toliko má, dobře vysoký a zděný jest. Ostatek o něm níže.²⁾

[153] Léta 997 dne 23.³⁾ dubna sv. Vojtěch v zemi pruské od pohanův pro víru Kristovu všeobecnou, římskou (ne pikhartskou, jakž ti blázní v své „Persekuci“ bájí) zsmordován jest, maje věku svého 56 let.

Po smrti Slavníkově, když žádných dědicův po něm nezůstalo, hrad a město Libici Vršovcové sobě osobili, jakožto páni tehdy v Čechách velmi sloutní a mocní, kteří také hned s knížetem Čechem z charvátské země sem přišli, a drželi ji až do léta 1108, totiž 125 let pořád. Léta 1108 kníže české Svatopluk vida, an[?] Vršovcové všeliké a hrozné oklady a mordy a veřejná nepřátelství proti všem knížatům českým vždycky činili a posavad i proti němu činí, umínil všecken ten rod Vršovský hned z kořene vyhubiti za příčinou Mutiny Vršovce, jenž o bezhrdlí knížete smýšlel. Byl pak toho času na Libici Božej Vršovec, bratr vlastní Mutinův. Když pak někteří služebníci a rytíři knížecí slyšeli od knížete, kdo Božeje zabije, statky jeho dostane, tehdy tři, Vakula, Heřmánek a Krása, vsedavše na koně rychle do Libice jeli a Božeje práv obědvajícího zastihše⁴⁾ i s synem jeho Bořitem zsmordovali a vybrašve zboží, pryč ujeli [154] Onen pak Krása, kterýž tu nejprv syna, pak i otce oba sám zabil, Libici za to dostal. Jak dlouho by on a rod jeho tu seděl a panoval, věděti nelze.

Léta 1216 příčiněním Ondřeje, bis⁵⁾upa pražského, těla sv. pěti bratrů sv. Vojtěcha, totiž Soběbora, Spytimira, Bohuslava, Pobraslava a Čáslava byla z kostela Panny Marie v Libici vyzdvížena a na hradě pražském v kostele sv. Jiří, v štoku velkého oltáře pohřbena, kdež js u až posavad.

Léta 1370, za panování Tatíka českého, Karla IV., připadla Libice k téměř klásteru svatojiřskému k užívání, ale nelze se dověděti, jak a proč.⁶⁾

Léta 1420 Libice od kacířův husitův, jakožto pannám duchovním náležející statek, opět vypálena byla a lid katolický v ní zsmordován a tu teprva jak hrad tak město docela kleslo a nikdy až dosavad nepovstalo.

Léta 1457 za panování Jiřího Poděbradského Libice již k poděbradskému zámku náležela, k němuž jak připadla, ačkoliv zřetelně nemůžeme věděti, nicméně souditi nechybně se dá, že když Viktorin, jináč Hynek⁶⁾ Boček z Kunštátu a na Poděbradech, Jiříkův otec, to poděbradské panství jak ze statků kartuziánských, již tu na [155] Poděbradech byli a téhož rovně 1420. roku zsmordováni jsou, tak z městských své panství zveličil, ano tehdaž kdo komu co uchvátiti mohl, to držel; tak rovněž Libici jakožto blízko od Poděbrad ležící a pannám někdy patřící k téměř svému panství připojil, aniž byl kdo, jenž by to zpátkem žádal aneb mocně míti chtěl. Ano Zikmund, císař a král český, kterýž pro ty kacířské Žižkovské a tábořské bouřky 17 let do Čech nesměl, potom roku 1434, chtěl-li⁷⁾ králem zase býti, podvolil a zapsal se všem kacířským stavům, rytířům, zemanům, že je při všem tom, co sobě kdo od klášterských statků a zboží v ty bouřky uchvátí a uloví, zanechatí chce,⁸⁾ což po Zikmundovi i jinší králové po dlouhý věk při korunování svém slibovati ano i přísahou potvrditi musili. Sám Jiří ještě v čas po-

¹⁾ Viz pozn. 6. na str. 62. — ²⁾ R: nížeji. — ³⁾ R: 29. — ⁴⁾ R: zastihše. — ⁵⁾ Zbožím kláštera svatojiřského stala se ves Libice pravděpodobně již ve 12. stol. a byla jim až do r. 1420. — ⁶⁾ Viktorin byl otec Jiříkův, Hynek byl bratr Viktorinův. — ⁷⁾ R: chtělíje. — ⁸⁾ Zapsal skutečně Libici poděbradským páním r. 1437.

koje, jak prve než byl králem, tak za času kralování svého mnoho statků, panství a zámek u mnohých katolických páních vyharcoval a vydřel, je ochudil, sebe bohatil, je vyháněl, sebe osazoval.

Léta 1495 panství poděbradské Jindřich¹⁾ kníže Minstrberské, krále Jiřího vnuk, prodal králi Vladislavovi, k čemuž že horníci horokutenští mnoho peněz přispíjčili, tu čest měli v to panství spolu se panem podkomořím se uvázati a z užitků jeho půjčenou sumu zase vybíratí.

[156] Nynější stav Libice, hradu:

Jméno jeho Libec již více v užívání není, ale vůbec říká se „na hradě“. Leží při samé vsi na konci k straně západní Žádný tu více není hrad, kromě znamení jeho; dle toho znáti, že vždy dřevěný býval musil. Jest sice onde i onde viděti kusy kamení, cihel atd. a praví obyvatelé, že tu gruntů kamenných ledakdes se doorrá i sklepy že tam jsou. Dvoje hony dlouhé a 2½ honův široké místo to býti může, v přepěkné rovině a lukách ležící, tak hned od Stvořitele způsobené, že kdo čemu rozumí, diviti se musí. Kolem okolo v stejné výšce straně jako valy na 6 sáhů vysoké, trním a všelikým dřívím obrostlé i příkré, že ani člověk ani jaké hovado jinady tam můž[e] jíti, jediné cestou. Navrchu zároveň s těmi straněmi všecko jest vyrovnáno, kdež jsou krásná a sice u Libice nejlepší pole, k jednomu sedlskému gruntu do vsi patřící.

Při konci toho krásného místa, ať již díím hradu, k západu pod těmi valy jest ono jezero Libušino, jménem tím Libuše podnes řečené; v okršlku svém může míti 200 kročejů. To vždy vodu i v čas sucha, když jiné tu tůně a močidla vyschnou, drží a hlubokost jeho ani provazy vystihnuta býti nemůže. Smutnost jakási na mnohé při něm stojící připadá. Přes to jezero prý Libuše kněžna lávku majíc, když na ni se posadila, hned zába jakási na klín jí vskočila, — každý zlatou žábu jmenuje, — a tu ona ducha věštčího napadši,²⁾ budoucí věci předpovídala. NB Rozuměj, jako pohanka, s pomocí zlého ducha. [157] Vedle toho jezera jde pěší cestka od Poděbrad do Libice, a sice od jezera vzhůru na strán úzce skrz stromoví a chrastiny šikou na tu pěknou hradovou rovinu se přijde a jde se k Libici prostředkem té roviny na dél až do vjezdu neb brány hradové, kudyž se ze vsi a to velmi povlovně na hrad vjíždí a říká se tu podnes „v bráně“.

Prve než se k té bráně přijde, na téměř hradě aneb na té pěkné rovině po levé straně jest to místo, kde před lety v pluhu táhnoucí volí často klekávali. Umřel již ten sedlák, Nedoma řečený,³⁾ jemuž se to mnohokrát přitrefilo a jsou tam lidé staří, již za svého mládí to též viděli i mně to tvrdili. Z příčiny toho klekání stará již pověst jest, že tu snad na tom místě obydlí bylo Slavníkovo a tu že sv. Vojtěch i jiní bratři jeho narození jsou, a jest tu posavad kusy kamení a cihel viděti. Nenašel se nikdy žádný, kdo by tam do země kopal, zda by grunty jaké neb co jiného v tom místě našel, jakož ani v bráně nikdy ještě hýbáno zemí nebylo, ježto dle mého soudu dosavad snad aspoň ten kámen tvrdý na hrob Libuše daný by se tu nalézti mohl. [!] Častokrát naše nedbalost zbavuje nás něco pěkného viděti i věděti. Vyšší nedbají, sprostí nesmějí a nemohou.

[158] Z brány ke vsi Libici vozní cestou jak se začne jíti, hned po pravé straně blíž brány pod valy⁴⁾ aneb pod stráni jest studánka čerstvé a zdravé vody. Roku 1756 kohosi velkou zimnicí ztrápeného mysl nutila, aby se té vody napil, což on jak učinil, hned té nemocí byl zbaven. To když se rozhlásilo, š i, ano běželi tam také jiní lidé i na vozích jelí a každý skutečně zimnice i opuchliny a bolesti noh pozbyl, až v neděli a v svátek stávalo se, že víc lidu bylo u té studánky než

¹⁾ R: Karel. — ²⁾ Viz u Beckovského str. 45. R: napadnouc. —

³⁾ Asi Václav Nedoma, jenž převzal po otci r. 1745 tříkopovou chalupu (čís. 39. st.) za 243¾ kopy grošů míš. Zemřel r. 1770 a vdova jeho Anna vdala se pak za Václava Hněvsu, o němž zmínka na str. [176]. (H.) —

⁴⁾ R: vallami.

v kostele u Matky Boží. Zapovědělo se to od pana děkana poděbradského i pan kaplan, který do Libice na služby Boží přijel, lid odtud pěknou řečí odvracel i zaháněl, ale nic nebylo platno. Až pan děkan Jakub Prokop Wolf infulovaný probošt, tam přijeda studánku tu zaházeti a zkaziti dal a všeliké tu již rozvěšené obrazy rozmetal i na jeho žádost hejtman poděbradský přísnou záповeď, aby více žádný tam nechodil, učinil. Mnozí nerozumní lidé oba je za to ještě kleli. Nyní malý pramínek toliko odtud teče, ač sice na širokých tu lukách v létě pracujícím lidem vděčný bývá.

Prve nežli s brány hradové a hrobu Libušiného do vsi přijdu, nahrobek té rovněž matce naší české a sice ten, který jí někdy Kořínek v „Kutně“¹⁾ udělal, [159] tu na jejím hrobě pro delší památku zazpívám, při čemž vinšuji sobě, abych také ten, kterýž jí Přemysl vyryl a zde nad ní položiti dal, přečísti mohl, kterýžto že zde až dodnes leží, nepochybují:

Hadrářka.

Listonoš.

Pražské pouliční figurky z konce XVIII. století.

Libuše, kněžno přeslavná,
česká máti,
jenž[s] Hory Kutny od dávna
dala znáti.

Stříbro v nich být vyjevila,
hojnost mědi;
jak ho vlast naše užila,
všichni vědí.

Kterak[ž] se ti odměníme
za ty dary?
Čechové,²⁾ věru nevíme, --
dluh jest starý.

NB. Že pak Kořínek dále verš čtvrtý takto zpívá:

Kdybychom zprávy nabyli
o tvém hrobu,
v němžto tě někdy pohřbili
v truchlou dobu . . .

¹⁾ T. j. ve známé knížce Kořínkově. Viz dále. — ²⁾ U Kořínka (ve vydání Devotýho): Horníci.

z toho nenásleduje, že se o jejím hrobě neví. Kořínek ovšem myslil, že tu v Libici tak vše zkaženo jest, až by se ani o jejím hrobě nic nevědělo; ale kdyby byl do Libice přišel, hned by mu byli obyvatelé ukázali místo v bráně hradové, kdež ji někdy pohřbili. Ač chtěl-li¹⁾ Kořínek ostatní toho svého eucharistikonu verše tak pěkně po hornicku způsobiti, musil se stavěti, jako by se o jejím hrobu nic nevědělo. Kdo chce celý [zpěv Kořinkův] přečísti a krásu zvuku jeho i s výkladem spatřiti, najde jej v „Pamětech kutnohorských“ na stránce 14., 15. a 16. Já pro délku jeho nemohu psáti více. Raděj z Libce hradu již jdu do

Libice [160] vesnice :

Ves tato Libice v stavení a pořadí svém až dosavad způsob a formu města ukazuje. Táhne se na délku od samého hradu a západní strany až ku kostelu sv. Jiří a k východní straně i mostu přes Cidlinu dobře 4 hony. Do města jak někdy tři brány bývaly, tak až dodnes jichudy tam nelze. Vúkol celá ves vysokými náspy a valy jest obehnaná, ano od Voškobrhu když se tam jede, tak jsou z té strany vysoké, že jen špice od věží kostelních viděti jest. Při konci strany východní přiráží k ní Cidlina, řeka dosti slovutná, na vodu i ryby hojná, a neobejdouc ji zouplna do půl cirkle, pod most nákladný, dřevěný panský pod samou vsí proběhnouc k valům hradovým při straně polední přiráží a jako by se jí od Libice nechtělo, teprva asi 2 hony odsud do Labe vpadá a své jméno trati.

Zajisté, kdo to položení hradu i města tak od přirození spořádaně dobře pozoruje, usouditi musí, že ne nadarmo Libuše to tak spanilé místo z pustiny a hustých lesův vyklesáti, stavením ozdobiti a lidmi osaditi dala. Já soudím, že spíš od Boha než od zlého ducha návštějí o tom dostala. Její také pěkná rozšafnost a moudrost i na potomky pamětlivost tu uznati se může. Ano obzvláště to místo zamilovati musila, protože ne na hrobce otcův svých, ani na kterém jiném hradě neb krásném kopci a vrchu, ale zde mezi hradem a městem [161] a to sice v bráně hradové pohřbiti se dala.

Na pevnosti dle způsobu předešlých časů nic ovšem tomu místu nescházelo. Ze pak ono vždy přece slezeno, vypáleno a jinak zkaženo bylo, to se proto stalo, že vždycky nenadále a bez vědomí nepřátelé tam přišli a žádný nikdy nebyl, ježto by se byl bránil. Ze to místo i dnes, kdyby tam nějaké vojsko na kommandu lehlo a střelbu s sebou mělo, nedobyté by zůstalo, kdo spatří, sám usoudí. Nebo při té straně, kde nejtvrďší země jest, řeka Cidlina obzvláštní tu hlubinou se chlubí: brání; z polední strany Labe a okojo luka, měkká velmi země, tůně, marasty, jezera a roviny se spatřují. Žádný soused při samé vsi pole nemá, toliko na tom hradě, ale všecko podál, že přes hatě a mosty na svá pole jezditi musejí.

Když z hradu jakož i od města Poděbrad do rynku aneb do návsi se přijede, jest uprostřed po pravé straně onen Zvěstování Panny Marie kostel, od Slavnicka hraběte léta 929 [?] vystavěný,²⁾ v kterémžto on také dosavad i s manželkou svou Sřežislavou odpočívá, ale o jeho hrobu nic se neví. Ten kostel léta 1758 shořel, tak že jen zdi státi zůstaly. Taková pak dbalost jak při tom slavném muži, děkanu poděbradském Wolfovi, [162] tak při hejtmaních tamních, již v 25 letech tři byli,³⁾ se

¹⁾ R: chtělyje. — ²⁾ Kostel ten byl původně dřevěný a takovým se jmenuje ještě ve stol. 14. Kostel sv. Jiří, od sv. Vojtěcha vysvěcený, byl kamenný. Ve válkách husitských oba kostely zničeny, později znovuzřízeny a následkem požárů častěji přestavovány. R. 1786 v Libici zřízena fara a farním kostelem prohlášen kostel sv. Jiří či sv. Vojtěcha, jak jmenován od století 18., kostel pak mariánský zrušen a r. 1798 přestavěn v budovu farní. Kostel sv. Vojtěcha vyhořel poslední r. 1832 a pak znovuzřízen v podobě, jakou má dosud. (J. Hellich: Libice.) — ³⁾ Hynek Bedřich Oppelt z Werthenfeldu od r. 1750, Michal Hroznata Briccius od r. 1762, Ondřej Bart. Grim od r. 1772 do 1775, kdy přišel Baierweck.

nacházela, že jsou jej¹⁾ tak zařícený 22 léta nechali. Až roku 1776 pan František Červenka, sirotčí poděbradský, tak mnoho se přičinil, že stavení jeho bylo povoleno i vyzdvíženo a jeho, musím říci, pilností do toho dosti krásného stavu, v kterém nyní jest, ten kostel jest přiveden a roku 1777 dokonán.²⁾

V témž kostele zedníci když dlažbu kladli, před velikým oltářem do sklepu nějakého neb krypty se probořili i v kostele na klenutí jiného sklepa se dostali. Což když oznámili, poručení dostali, aby jen díru, jak mohou, zandali a zaházeli a pořád dláždili, že by to meškání i nákladu stálo,³⁾ kdyby se to prohlíželo a že na to od nejvyššího místa nic povoleno⁴⁾ nebude, ano že se to ani nesmí do vydání postaviti. Nu, někde není divu, že nechcem kopati, poněvadž tu, kde se až samy díry dělají a nás vábí, nechceme tam léztí a co by nám okázaly, spatřiti. Antonín Zeidler, pisar sirotčenský,⁵⁾ chtěl na otevření té krypty sám nakládati, ale byl v tom oslyšán.

Jest ten kostel hřbitovem otočený a hned od času Slavnickova farní, jak sám pro sebe, tak fara dobře polí⁶⁾ a lukami i lesy opatřeny, tak že po vystavení svém nic dlužen nezůstává. Nebyl pak tu farář od té doby, jak ho Sirotki zabili léta 1420, aniž posavad nynější politika přeje mu tam bydlo; jest prý poděbradská [163] infule slavnější, když má při sobě víc farních kostelů a statků. Protož patří pod správu poděbradského děkana a skrz to nejvíc vzniklo tam nyní panství satana.

Nechci o tom zde šířiti více,

zvíš tu, kdo chceš, jen přijď do Libice.

Od toho kostela jdouc po rynku neb návsi pořád k východu, po pravé straně uzří se most přes Cidlinu, po němž cesta z Poděbrad do Pardubic, koňské obory u Semína a dále do jiných měst i do Moravy vede. Na levo pak v konci a v čele vesnice, zrovna do rynku štitem blýskající jest druhý kostel, sv. Jiří, od Slavnicka léta 972 [?] vystavěný a od sv. Vojtěcha jakožto pražského biskupa posvěcený, hřbitovem tež obsazený, vysoký i volný dosti, s stropem prkenným.

Ze pak tam od dávna na 2 i na 3 míle věrní vlastencové jak na sv. Vojtěcha, tak tu neděli po něm s valným procesím⁷⁾ chodívali, tím Boha v vlastenci svém dle nejstarší víry naší chválíce, z toho pošlo, že dávno již, hned po vyklizení odtud kacířských neřadů, předkové naši vstavili na velký oltář obraz sv. Vojtěcha.

Roku 1746 Anton Molinári, děkan poděbradský, muž staré češtiny ještě plný a probošt infulirovaný zde první, dav nový obraz sv. Vojtěcha namalovati, jej do spodního [161] štoku, obraz pak sv. Jiří do svrchního dílu oltáře vsadil a tak nyní jak podle té procesí, tak podle hlavního na oltáři obrazu obecně říká se tam „u sv. Vojtěcha“. Staříčky ten předešlý sv. Vojtěcha obraz, jenž tu býval, daroval týž pan děkan jednomu dobrému člověku v Poděbradech, jménem Janovi Válko, uzdáři, který podnes živ jsa má je v účtosti až dosavad a ten já často vidávám.⁸⁾

Rozvážení, zdalíž a jací kacíři v Libici byli :

Že Jiří Poděbradský, pán na Poděbradech, podobojí, onoho tak nazvaného v Čechách po Petrovi Drážďanském a Žižkovi pozůstalého náboženství byl, je⁹⁾ k vůli radě své, Janovi Rokycanovi, hájil a rozmnožoval, všem a každému veřejně vědomo jest. Z toho souditi se dá, žeť ne jiné než takové faráře na své panství usazoval a ne jiné než takové své poddané měl. Jakož pak že i v Libici takoví farářové i obyvatelové až do roku 1620 byli, z toho znáti, že oněch 12 věnců a křížů v tomto

¹⁾ R: ho. — ²⁾ Viz Pam. I. 1., str. 90. — ³⁾ R: koštovalo. — ⁴⁾ R: passyrováno. — ⁵⁾ Uvádí se jako scriba pupillarís do r. 1781. (R: Seidler.) — ⁶⁾ R: polmi. — ⁷⁾ R: s valní processy. — ⁸⁾ O obrazu tom teď není ničeho známo. Rod Válkův, z Poděbrad již vymizelý, pocházel z Kolína; synové měšťana tamního, Jana Válko, přistěhovali se do Poděbrad, z nichž Václav Válko, panský vodák, avšak vyučený uzdář (zemřel r. 1787), byl bezpochyby ten, o němž Vavák píše. (H.) — ⁹⁾ R: jej.

koste, kteří tu od času sv. Vojtěcha [?] namalováni byli, zabilili a zamazali.¹⁾

Kdo pak dnes na tento starý obraz sv. Vojtěcha, jenž tu v Poděbradech se nachází, patří, rozumí-li co starému malování, uznati musí, že ten obraz ne po odjiti kacířů okolo roku 1620, ale přes 300 let starý jest. [?] Nu, z toho někdo zavřítí by mohl: Ten obraz tak starý býti nemůže, nebo by [165] jej byli kacíři v kostele netrpěli, ale musí býti po zkáze jejich a po roku 1620 malovaný. Když pak zase malování okolo toho roku pozorujem, musíme říci, že tento obraz s tehdejší dílem se nesrovnává, ale daleko na předešlé věky patří. Z toho oběho tato hlavní závěrka následuje, což i taky mnohému sprostému vlastenci vědětí potřebno jest:

Kde jsou tak nazvani podobojisté bývali, ti jsou obrazy netloukli a nekazili, nýbrž jako vi katolíci jak v kostelích, tak v domích je měli, obzvláště potom, když léta 1436 od sněmu basilejského za syny církve přijati byli. Farářové jejich čistotu (bezženství jako naši drželi, konsistoř svou v Praze měli, řády a obyčej církve naši zachovávali jakož i posty atd. A ti snad až dosavad v Čechách byli by zůstali, kdyby byli léta 1619 spolu s lutriánskými a pikhartskými stavy proti Ferdinandovi II. nepovstali. Ale že dříve spojovali se s jejich bludy a mnoho již od svých prvních řádů pouštěli, spojili se taky teď psaného roku s jejich nenáležitou bouřkou, od krále odpadli, proti němu válčili a jiného krále volali. A tak stalo se, že po vítězství na Bílé hoře roku 1620 za těmi, jichžto se přidrželi, taky z Čech běželi. [166] Kde pak jsou lutriáni neb pikharti byli, ti obrazů netrpěli. Protož zde v Libici musili onino podobojisté (kteří v pikhartských knížkách kališni slovou, protože oni proti pikhartům a jejich bludům ostře jednali a psali) býti. A tak tento obraz hned za jejich časů že tu v Libici byl, není žádné pochybnosti.

Obraz ten neb postava sv. Vojtěcha malována jest v biskupském oděvu, pravou rukou pozhnání dává, v levé berlu a v ohnutém loktě svém všech 7 kopí i veslo zahrnuté má. V stínu po pravé straně jest předočněno, jak v Římě mši svatou slouže, v Libici též své bratry pohřbívá, po levé straně opět, jak onen nezveda pastýř do ucha mu zatroubil.²⁾ Pod tím vším napsáno jest starožitnou velmi literou latině i česky takto: „Sancte Adalberte, ora pro nobis. Svatý Vojtěše, oroduj za nás“ — Nu, nynější blazníčkové, kteří z nevědomí a pouhé hlouposti své³⁾ taky k starým českým podobojistům někdy se hlásíte, avšak o přimluvě svatých slyšeti nechcete, naučte se zde, co jsou ti, ti podobojisté, o tom smýšleli, že při tomto obraze ten nápis napsati dali, a sami učiníte rozsudek, zdalíž s nimi zároveň věříte

Obruba neb rám okolo toho obrazu jest černý, hrubě již od červů zvrtnán. V téměř rámu nahore nad hlavou obrazu jest tabulka malá, 1/2 píde zdělá a 2 prstů zšíří, do téhož [167] rámu vsazená a zároveň s rámem shoblovaná, která teprva nedávno, když barva odpadla, znáti se dala. Tu tabulku již několikrát byl jsem žádostiv vyníti a spatřiti, zdaž co psaného pod ní se nachází aneb co jiného, ale měšťan ten tak jest z Prostějova,⁴⁾ že k tomu nikdy svoliti nechce, pravě, že by se snad celý rám rozpadl.

To sv. Vojtěcha v Římě mše svatě sloužení bývalo na velikém obraze namalováno v kostele starožitném Nanebevzetí Panny Marie ve vsi Kostelní Lhotě, mezi Sadskou a Poděbrady na silnici slezské ležící, kdež taky podobojí farář býval. Ten pak obraz tak starý byl, že mu mnozí rozumní na 500 let hádali. [!] Hle, jak jsou předkové naši svých milých svatých vlastencův zázračné činy mlovali, že je i v kostelích pro ustavičnou památku sobě představovali! Že pak v tom kostele velice

¹⁾ Úsudek Vavákův o stáří oněch konsekračních křížů, jakož i dále o stáří oltářního obrazu jest očividně mylný. — ²⁾ Dle pověsti stalo se tak u Milavče, když se sv. Vojtěch z Říma vracel. (Hájek, list 90. — ³⁾ R: vaši. — ⁴⁾ T. j. prostý, nevědomý.

vlhko jest, protož ten obraz tak shnil, že roku 1774 bílivše kostel, již jej ani pověsiti nemohli. A ten jsem já od své¹⁾ mladosti vidal a otcově dětem vždy povídávali o tom zázraku a takřka nezměnitelně tu památku z úst do úst tlačili.

Ale ještě do Libice musíme. Kostel ten sv. Jiří a spolu již taky sv. Vojtěcha že tak až posavad stojí, jak jej Slavník léta 979 [?] vystavěl, pochybnosti není. [?] Jest o něco menší, avšak vyšší než Panny Marie; okna v kůru toliko a v boku poledním má, k půlnoční straně žádné není a protož světla [168] v něm nezbyvá. Léta 1758 kněz Matěj Jelínek, rozený z Černovic od Pěhlřimova,²⁾ kaplan poděbradský a potom roku 1763³⁾ první farář kovanický, vida ten kostel velmi již ošadlý a zaprášený, pohnul k tomu Kryštofa Holfelda,⁴⁾ purkrabí poděbradského, a některé jiné paní oficírky, že jsou učinili peněžitou sbírku na obilnění téhož kostela. A tak davše⁵⁾ vápno tam dověztí poslali zedníky, aby ten kostel obilili. Kterážto přisedše a prach se zdí smetše, začali biliti, ale žádným způsobem vápno na zdi chytiti nechtělo. Protož mistr díla toho do Poděbrad odšel a to jak panu děkanu Wolfovi a panu kaplanu, tak panu purkrabovi oznámil dokládaje, pokudž obilěn býti má, že se musí to staré vápno veskrz otlouci, v nově ovrhnouti a teprv biliti. Páni divící se tomu všichni tam jeli a viděvše sami, že vápno chytiti nechce, povolili, aby se všechny zdi otloukaly. Tu pak u jejich přítomnosti hned začal zedník tlouci a ukázala se červená barva. Příkladal hned pan děkan, aby šetrně tloukl, zda by se co zřetelného spatřiti dalo, a toť, hle, našel se věnec a v něm kříž, takto: ⊕ Nebyl pak věnec ratolestný, ale toliko čára neb obruba okolo kříže, jak tuto viděti. I připadlo hned panu děkanu, zdalíž to bude kříž od konsekrací neb posvěcování od sv. Vojtěcha. Proto poručil v té výšce dále tlouci, a tu v jedné hodině všech dvanáct takových ⊕ nalezeno bylo. Nato rozkázal biliti a hned vápno výborně chytalo, že krásně celý obilěn jest. [169] To však nechválím, že jen jediný ten starožitný věnec aneb kříž nechali, a sice u samé zákříště, ostatních jedenáct malířovi slavně pýchou nynějšího světa namalovati dali. Musilátě přece ta svatá samého sv. Vojtěcha aneb otce jeho Slavníka sprostnost a starožitnost té nynější zpupnilé, ač poslední nádhernosti ustoupiti.

Do toho kostela každoročně tu neděli po svátku sv. Vojtěcha z těchto míst slavná procesi neb spolujdy přicházivaly: 1. z města Poděbrad pod infulí proboštskou, 2. z města Kolína, 3. z městečka Tejnice nad Labem, 4. z městečka Žiželic, 5. z Starého Kolína, 6. z Žehuně, 7. z Čiňovsi, 8. z městečka Městce Králova atd. Takový sbor lidu tu bývalo, že oba kostely nemohly stačiti, což však roku 1782 všecko přestalo. V čas suchoty za dešť když tam odkud přijdou, žádoucí deštíček vždy následuje. Mnohdykrát se sta'lo, což bych i napsati mohl, že mnozí pastýřové duchovní se svými ovčičkami, páni ředitelové se svými poddanými přisedše tam, než z kostela vyšli, hojný dešť spadl.

Nyni jest od politiky

daleko jinší znění:

Sníh, mrazy, sucho všeliký

jest pry' vše z přirození.

[170] Obyvatelové nynější Libice zdalíž praví potatili synové otcův svých a pravověrní následovníci vlastencův svých jsou, z následujícího pošetření se uzná. Což proto zde přísadím, aby někdo prostý od těch

¹⁾ R: me. — ²⁾ R: Belhřimova. — ³⁾ Matěj Vincenec Jelínek nastoupil nově zřízenou faru v Kovanicích dne 29. května 1763 (R: 1760) a setrval tam do své smrti, 29. července 1768. Pohřben jest v kryptě kostelní. (Z far. archivu kovanického.) V Poděbradech byl kaplanem od r. 1752 do 1760. (Z probošt. archivu v Poděbradech.) — ⁴⁾ Jan Křištof Holfeld (R: Honfeld) byl purkrabím od r. 1744. Zemřel 4./2. 1757. (H.) — ⁵⁾ K: dadouc... zedí smetvše.

...¹⁾ svěsti se nedal, když od nich tu ďáblu lež slyší, že tu víru mají, kterou měl sv. Vojtěch a on tu že měl, kterou oni nyní mají. — Odstup, satane, a nepohoršuj více! „Nebudíš v rouhání dáno dobré naše.“ (Řím. 14. v. 16.)

Z Říma, z Říma pravím, ne z francké země, ne z Pikhardie, ne z Witt-berku,²⁾ ne z Jenevy, ne z Kunvaldu, ne z Lhoty Rychnovské, ne z Pecinova, ne z Litomyšle, ne z Mladé Boleslavě, ne z Lipska, ne z Berlína, ne z Lešna, ne ze Zitavy, ne z Těšína, ba ani z Prahy ne, — ale z Říma a to od papeže Adriána toho jména II. poslání byli³⁾ dva biskupové, Crcha a Strachota, bratři, mezi národy slovanského jazyka užívající, aby jim víru Kristovu všeobecnou zvěstovali a je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého křtili, a to okolo roku Páně 870. Jakož pak léta 871 krále moravského a léta 884⁴⁾ Bořivoje, knížete českého, té víře svatě katolické vyučivše pokřtili a základ té víry v těch dvou zemích ve jménu Páně učinili. [171] Ale jak pak? Ne v jamách, ne v stodolách, ne v lesích a skalách, ne v sklepích a skrýších, ne v nočním pokoutním scházení, ne s dáváním na lidi přísahy a slibův, ne s chloubou svobody, ne s nadějí tělesného zisku, ne s ponoukáním k mordu, ba ani ne s tím artikulem, že může mužská osoba osobu ženskou, kde chce a kterou chce, užívat i ji milovati.⁵⁾ Hle, oni začali na královských a knížecích dvořích, nebo „žádný rozsvitě svící nestaví jí pod kbelcem, ani město na hoře vystaveno nemůže skryto býti“.⁶⁾

Nyní vezme, jak pak Bratři začali. Chvalitebník jejich Lasitský, Polák,⁷⁾ i sám slavětník jejich Komenský praví, že prý léta 1450 v Praze i tu i tam po české zemi pučeti⁸⁾ i růsti začali Bratři. Ale odkud? Z pikhartův i Táborův, což oni sice zapírají a praví, že sami ze sebe Jednotu a novou církev vyzdvihli. Tak divně začátek té rohože Komenského plete, že já zde krátce nemohu na to odpověditi; kdo ale čte knihy a zví, z jakých pak lidí ta nová církev se začala, tuť pozná, z jakého a čího ducha ta mladá nevěstka vlněla a čím se miláčkům svým mazala. [172] Já mám dost na tom, že sami sobě postavili rok, v němžto se začali, totiž 1450, a proto prý začali, aby ani s bouřlivými kalíšnými, ani s papežskými nic neměli, nýbrž aby praví následovníci mistra Jana Husi býti mohli.

Nu, nyní každý nejsprostější vlastenče posuď, dobře-li se to spolu srovnává:⁹⁾ Sv. Crcha léta 884 a z Říma byv poslaný a začna od knížete, zem tuto naši na víru pravou obrátil. Sv. Vojtěch zde v Libici léta 939 [!] se narodil, léta 972 [!] kostel zde sv. Jiří posvětil, v Římě třikrát byl, římským řádem služby církevní konal, v Římě s papežem jednal i od něho na kázání slova sv. evangelium do Uher, Polska i Prus potvrzení dostal. Hle, tyto apoštolové naši poslání byli, nevyčněli sami od sebe, ani nezaložili, ačkoliv mnohem víc Ducha svatého daru síly, moudrosti, horlivosti měli, než tyto pražští chlapi i jiní v zemi skotáci, vilní měkci. K tomu obraceli pohany, tyto pak převraceli křesťany. Oni roku 884 [!] a tyto 1450, — o 434 léta později. A poněvadž o sobě praví i píší, že pravou víru začali, tak Crcha, Strachota a sv. Vojtěch musili míti nepravou. Jestliže měli nepravou, proč je do svých knih za své spoluvěrcé kladou?

[173] Ale slyším nejednoho [odpadlíka], který as dvě neb tři knížky pikhartské četl, takto odpovídati, což i v Libici někteří báji a tím hrozným bludem sebe svozují, tak, co jim Komenský napsal, jako Písmu svatému víru dávající: „Naši předkové toho 1450. roku založili, vyzdvihli a ob-

¹⁾ Slovo hrubé vynecháno. — ²⁾ R: Wirtenbergku . . . Libska . . . Perlýna. — ³⁾ R: byvše. — ⁴⁾ Letopočty nepřesné. Na Moravu přišli sv. Cyrill a Methoděj r. 863. Rostislav byl již před tím křesťanem, Bořivoj pokřtěn asi r. 873. — ⁵⁾ Naráží na povluku a lež o Ochránovských, které Vavák nesprávně víry přikládá. — ⁶⁾ Podle Mat. 5, 14, a 15. — ⁷⁾ Viz Pam. I. 2., str. 143. — ⁸⁾ R: pučiti se i rusti. — ⁹⁾ Opravy dalších chybných letopočtů viz již v poznámkách dřívějších.

novili církev a víru onu starou, za času apoštolův užívanou, teď ale již od papežův porušenou, převrácenou a zmotanou, tak jak Jan Hus ji obnovovati začal i jiní svatí muži po něm. Ze pak my Crchu a Strachotu, Vojtěcha a Václava mezi své¹⁾ mučedníky stavíme, to činíme proto, že oni tehdy v církvi té staré byli, když ona ještě nezloudila, ale pravou byla, a tak oni věřili, co my nyní věříme a my věříme, co oni tehdy věřili.“

Prve než odpovím, ještě se ptám: Zdaliž pak sv. Prokop také té vaší víry byl, poněvadž se za času sv. Vojtěcha a sice roku 979²⁾ narodil? — Tu bys, milý čtenáři, divně kroucení a přezvykování od těch bludných bratří viděti měl, neb život a skutky toho divotvorce jim jaksi nic nechutná. Jeden praví: „Byl taky Prokop naší víry, sedlákův syn z Chotouně, ale knězem nebyl, toho tak jen knězi katoličtí knězem dělají.“ Jiný praví: „Nebyl naší víry, byl papeženec.“ Jiný ještě [174] praví: „Nevím ani, byl-li je jaký Prokop, neb o něm v našich knížkách nic nečtu.“ Hle, jaká zmatenost!

Nyní odpovídám: Když tu víru máte, kterou Crcha zde založil a sv. Vojtěch rozmnožil — a sv. Vojtěch tu starou nezfalšovanou měl, — tak tehdy srovnáme nyní tu vaši s tou jeho: Vojtěch předně byl pokřtěn v kostele a byl obětován k pomoci a přímlově Panny Marie, vy pak o její přímlově slyšení nechcete. Sv. Vojtěch byl posvěcen na kněžství i na biskupství; od kohož pak vaši pastorové posvěcení vzali? Vojtěch tu v Libici kostel druhý ke cti sv. Jiří posvětil; vy pak oba ty kostely tu dosavad majíce, zvolili jste sobě stodolu a na kostely hledět nechcete. Vojtěch sloužil mši v ornátě, ale vy z ní posměch máte. Ano i Jan Hus až do upálení svého mši sloužil; proč vy jí nevěříte? Vojtěch klatbu na ty dal, jižto se na hřbitvích pohřbívati nechtěli; vy pak po svém odpadení chutně jste své³⁾ mrtvé na zahradách a cestách pohřbívali. Vojtěch se řídil Římem⁴⁾ a celá země naše Vojtěchem; vy pak řídíte se ledajakou knížkou bláznovskou a nyní Mojžíšem Tardy,⁵⁾ rozeným Uhrem, ježto Vojtěch rozený Čech a váš dokonce vlastenec byl. Tak tehdy když římská církev ještě za času Vojtěcha nezloudila, proč to neužíváte, co on užíval? Jestli pravíte, že to modlářství jest, tak byl Vojtěch modlář a církev [175] již tehdy zloudila. Tož jestli zloudila, nemějte ho Komenský mezi mučedníky svého cechu dávat, ani do počtu vašich svatých zapisovati.

Odpovídám po druhé: Jestli církev římská kdy zbloudila, musil dříve od ní Duch svatý odstoupiti, sice s jeho přítomností by zblouditi nemohla. Jestliže kdy Duch svatý od ní odstoupil, musila ona dřív zblouditi a jej opustiti, sice dokud ona se jeho drží, on od ní neodchází. To pak oboje a všecko žádným způsobem státi se nemůže, nebo kam by se děla slova Pravdy, jenž řekl: „Aj já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa?“ (Mat. 28. v. 20.)

Takové a těm podobné řeči s těmi Libickými jednou jsem měl a je přemohl i dokázal, jak se knížkami Komenského velmi svozují. A protož, mé děti a všichni milí vlastenci Čechové, nedejte se svoditi, „porušují dobré mravy zlá rozmlouvání“ (I. Kor. 15. v. 33.) a takoví odpadlíci svědčové „skrze sladké řeči a pochlebne svodí srdce nevinných“. (Řím. v. poslední.)⁶⁾

Na tento čas v té vsi Libici jest 58 numer neb počtů stavení, z nichž toliko 13 katolických zůstává, ostatních 45 roku 1781 a 1782 do bludu upadlo.

[176] Přidání: Když již toto vypsání hotové bylo, stalo se, že dne 17. října roku tohoto 1785 já, jenž toto píší, byl jsem od říditelského

¹⁾ R: naše. — ²⁾ Přesný rok narození sv. Prokopa není znám. Narodil se, když byl sv. Vojtěch biskupem (982--995). — ³⁾ R: vaše. — ⁴⁾ R důsledně: říditi se s něčím. — ⁵⁾ Mojžíš de Tardy, rodem Uher, přišel do Libice r. 1783 a setrval tam až do své smrti r. 1837, jsa dosud vděčně vzpomínán od svých souvěrců. — ⁶⁾ K Řím. 16, 18.

ouřadu svého¹⁾ do též vsi Libice za komisaře a spolu zemoměřiče k onomu letos nařízenému měření a zrnování polí takměř přinuceně odeslán, při čemž celé tři neděle v tom místě jsem strávil a tak mnohem pilněji a bedlivěji to, o čem jsem dříve psal, spatřil a vyšetřil, ano i změřil a dle toho také k tomuto traktátu toto přidání za dobré uznávám a pravím, že na té pěkně hradové rovině na pěti místech jest viděti, kterak tu někdy dosti prostraná a veliká zděná stavení bývala. V samém kamení se v těch místech oře, že ale země dobrá jest, přece se zde obilí rodí a sice u celé Libice nejlépe, tak že role ta na 5 $\frac{1}{2}$ zrna vynešena jest. V tom místě, kde volí klekávali, kteréž mně ti odpadlíci, ač bezděk, ukázati musili a při tom přidali, že tu nedávno přes 30 sáhů kamena z gruntů vykopáno jest a ty grundy že někdejšího stavení svého na způsob kříže formu měly takto

což obzvláště zedník jeden, Hněvsa,²⁾ jenž to kamení lámal, mně ukazoval, ač taky [odpadlík].³⁾

[177] Tu noc před slavností Přenesení svatého Václava, okolo 11. hodiny zlí lidé v počtu 16 osob do fary škrarnické dostavše se, pana faráře, Jakoba Hynka Zelenku, an jim sám otvíral, na postel vrhše,⁴⁾ někteří na něm leželi a jiní, co se jim líbilo, jakož i jeden kalich okolo 30 zl. drahý a věci pana faráře až na 104 zl. pokradli a s tím, když tak skrze bdění i obzvláštní opatrnost pacholka domácího již lidé ve vsi zvěděvše to na faru běželi, utekli. Hned pak v čtvrtý den ve vsi Velimi na panství poděbradském skrze stříbrné nože v dolní hospodě prodávané jeden z těch loupežníků byl chycen. V též hospodě i ten kalich, již však roztlučený a na kusy kleštěmi roztrhaný se našel, načež i šenkýř, Kašík přijímám,⁵⁾ s ženou i synem svým do Kouřima vzat. Ve 14 dnech 11 osob z té zlostné bandy již dostáno bylo.

Toho též dne 4. března okolo 11 hodin před polednem Pán Bůh mé manželce Barboře pomoci a společně nám manželům syna již sedmého dáti jest ráčil, jemuž dáno jméno na křtu svatém František Podivín.⁶⁾

Toho měsíce díl vikářství dobřichovského, jenž do diecési

¹⁾ R: meho do tyž. — ²⁾ Viz na str. 64. pozn. 3. — ³⁾ V rukopise jest půdorys ten toliko tužkou zběžně naznačen, vlastní výkres však, jakož i popis jeho a vůbec dokončení tohoto „Přidání“ o Libici bohužel v rukopisu schází. Bylo by jistě pro nás zajímavé. Další stránka (a spolu nový arch) měl začítí slovy: „Lit. A“, t. j. asi podrobnějším popisem nákrese toho a ostatního výzkumu Vavákova v Libici vůbec. Arch ten chyběl již při vazbě rukopisu. — ⁴⁾ R: vrhše . . . zvědice. — ⁵⁾ Byl jen pachytřem, mezi sousedy se neuvádí. (H.) — ⁶⁾ Ze zápisu v matrice skramnické: Pokřtěn 5. března. Otec: Franc. Wawák, judex. Kmotr: Václav Vozáb, souseď milčický. Svědkové: Martin Žert, souseď milčický, confess. Helveticae, Alžběta Schlechtová, souseďka. Křtil P. Václ. Simek, kaplan.

hradecké připadl, zas tu v Poděbradech dostal velebného otce Antoně Ziegelheima, děkana, a ten má Sadskou a Čiňoves.

[178] Do 14. března sněhu ještě více přibýlo i mrazy ostřejší nežli prve a to ve dne i v noci trvaly. Poručení přišlo, aby cesty a struky se vyhazovaly, což ovšem dělali jsme, ale zase vždy sněhem všecko zavító bylo. Proroků mnoho bylo, již té zimě do Veliké noci termín, ouklad dávali, ale netrefili.

Píce pro dobytek již přecházela, protož seno již za 1 zl. až i za 1 zl. 15 kr., sláma ječná mandel za 1 zl., taky za 1 zl. 15 kr., žitná za 1 zl. 30 kr. se prodávala. Do Nymburka a Poděbrad pro seno a slámu až z Kostelce Černého, z Kouníc, z Škvorče i Ouřínovsi robotou posílali.

Před velkonocí cesty již zlé byly, nebo jednak stále se zamítaly, jednak vždy výš nahoru jich přibývalo, tak že na 2 i na 3 lokte zvýšené byly. Takové cesty kdo minul, hned zvrátil. Vyhýbání pak ovšem nejhörší bylo. S vozem nebylo možná žádnému nikam jeti, vše na saních se jezdilo.

Obilí již také připláceti začalo v polovici března takto: Pšenice 4 zl. 15 kr., žito 3 zl. 30 kr., ječmen 2 zl. 24 i 30 kr., oves 1 zl. 39 kr., hrách 4 zl. atd.

[179] Když equinoctium vernum¹⁾ v úterý po neděli Květné odběhlo, nadáli jsme se, že již jakožto v dni dlouhé ten sníh pomíjetí bude, ale ještě ho vždy přibývalo.

Veliký pátek trefil se práv na ten den, v který Pán náš trpěti ráčil, totiž 25. března, nebo v který den se vtělil, v týž den také umřel.²⁾ Dle toho našli se mnozí, již pravili, že se to od času umučení Páně ještě nestalo, jiní zas, že ve stu letech sotva se to stane neb stává. Protož já, abych na grunt přišel, vyhledávati to jsem nezanedbal a našel jsem, že jen věku předešlého a tohoto nyní běžícího v těchto letech se to přihodilo: 1622, 1644, 1673, 1702, 1712, 1771 a letos 1785. Léta pak 1652 byla Veliká noc 23. března a tak Veliký pátek 21. téhož, popelec pak 3. února se trefil; od té doby ještě kratší masopust nebyl. Kdybych dosti času měl, mohl bych vypočítati na budoucí léta, zdaliž a kdy ten svátek trefí se v Velký pátek, neb skrze samé počítání k tomu přijíti se může. Ale nechť se s tím někdo jiný párá, nebo mně místo intervallum minus počítání jest lepší orba aneb hnuj nakládání.

[180] Ale jiné věci letos vidíme, které ve stu letech, ba nikda snad ještě se nestaly, totiž tak veliké a dlouho trvající sněhy. Pán Bůh rač to k dobrému konci přivést! O Veliké noci na saních do kostela jsme jezdili.

Obyčej vajec koulení
nebylo ani k spatření.

Jakož pak také v těch vejcích nemalý nedostatek byl, nebo skrz tu prodloužilou zimu slepice nenesly. Zde po vesnicích 2 vejce za 1 krejcar, v městech pak jakož i v Poděbradech a Nymburce jedno za grešli bylo, též i jedno za krejcar.

Po Veliké noci již teprva mnohým ta metlička Boží v oči šla, když ani dříví, čím by se zatopilo a zahřívlo, ani chleba a jiné mouky, co by se jedlo, ani píce pro dobytek nebylo.

Do lesův pro sněhy nemohlo se jeti,
mouka na chléb nemohla se mletí,
na půdách, v stodolách nic není, jen smetí.

naproti tomu ale ti, které svět od sprostých odmísl, dobře svého užili;

¹⁾ T. rovnodennost jarní. — ²⁾ Domněnka nezajištěná.

nebo na těch saních jak o masopustě
jezdili po bálích vesele i v pústě.
O Veliké noci zas jako na novo
jezdili jsou s moci, málo šetříc toho,
že neobyčej[n]é tvrdé časy máme,
o teplo veřejně (a) Boha nežádáme.

[181] Všelike bída a psoty, co jsou lidé zakusili, není možná na krátce vysloviti. Pro přemrznutí malých potokův v Poděbradech a Nymburce na 5 i na 6 mil od hor lidé mleli, ač pak také i na Labi málo vody bylo, nebo někdy jen na jednom mlýně toliko, někdy na dvou mleli. Maso telecí ale laciné bylo, nebo pro nedostatek píce málo lidí odstavovali, raděj prodávali; místem bylo za 4 kr. 1 libra, ano i za 3 kr. Sláma již vystoupila na 2 zl. mandel, seno centnýř 1 zl. 30 kr. až 1 zl. 45 kr., až taky 2 zl. Posledně mnozí s velikou ještě žádostí, co kdo chtěl, za seno a slámu dávali. Přece však dobytek zmořený jak hovězí, tak ovčí zůstal. Ovce jednak na sucho se bahnily t. j. žádného mléka neměly, jednak když dlouho pásti se nemohly, při suché píci mléko ztratily a tak i s jehňátky hynuly. V mnohých dvořích i hovězí dobytek padal. Zvěř v lesích hladem a zimou utrápena jsoucí padala; zajáci a koroptve, kde je obzvláště nehlídali, dokonce pohynuli.

Dne 2. dubna, jenž byl pátek po slavnosti velikonoční, první teplý den byl toho roku.

4. téhož, v pondělí po neděli Provodní, světli jsme slavnost Zvěstování anjelského Panně Marii, nebo [182] z Velikého pátku na tento den přenesena byla.

5. dubna jakož i 7. a 8. téhož celé ty dni sníh hojně opět padal, že zase všechny cesty a struhy pracně od lidí vyházené zapadly a zamýtily se, až nic znáti nebylo. A tu již v rovinách bylo sněhu na 1 1/2 lokte, v dolínách pak takové závěje neb záměť byly, že snadno na 12, 15 i 20 loket výšky vystoupily.

V noci na 7. dubna opět loupežníci do kostela plaňanského a zákříšťe dobyvše se všechna mešní roucha i nádobí až do té komžičky ministrantův pobrali.

Den třináctý dubna první byl bez mrazu. Od dne 10. prosince roku minulého 1784 až do tohoto dne mrzlo pořád, celé čtyři měsíce a tři dni. Sníh také od toho dne 10. prosince až dosavad leží. Hned téhož 13. dubna pouštět začalo, sníh řidnul a voda se ukazovala, 14. téhož opět bez mrazu a tu již voda valem téci začínala, 16. téhož kvalitěm již voda běžíc nejen struhy naplnila, ale i po polích, lukách a všudy vesměš šla. Pod zdejší ves Milčice tak mnoho jí přišlo, že jsme nikdy, ani loňského roku tolik jí neviděli. A ten den jsme nejprv zimní osení spatřili, které, buď Bohu díka, [183] zelené, krásné a beze vší škody vyhlíží.

V týž den čtyři fúry z Chotouně byvší v Praze pro sůl panskou a tudy do Poděbrad ji vezouce, ze vsi nemohli, protož takovou u mne složivše zpátkem domův se obrátili.

17. dubna malý byl mráz, voda drobet zapadla, nato udělal se čas, že okolo 9 hodin zas voda velmi běžela, tak že od nás jdouce do Škramníka do kostela, ve vsi Taticích pro vodu přejítí jsme nemohli. Onde i onde škody mnohé i nenahraditelné jak země pobráním, tak zas horské červené blyšknavé země nanesením voda způsobila. Aby pak zdejší potomci věděli, jak zde mnoho vody bylo, podle toho to mohou myslet, když na tom mostě, jenž „na liškách“ slove, přes nějžto se z Milčic do Střebestovic jede, na jeden loket výšky byla a jej taky, ač loni na panský náklad docela nový udělán byl, rozházela a roznesla, čehož ani předkové naši nikdy neviděli.

Rovně veliké škody na střechách jsme zkusili, nebo ptactvo, které tu v Čechách zimuje, nemožouce tak dlouhý čas k zemi, střechy velmi

(a) V kostelích žádné modlení není.

trhali, ano i hnůj na dvořích ani před lidmi nesletující žrali i do stavení taky jíti se nezdrali. Skřivánkové také hned měsíce března se ukázali, ale pro sníh k zemi nemožoucí [184] na dvory, prahy a kde plac jaký bez sněhu byl, valně šli. Já sám ze stodoly před vraty zrni když jsem jim házel, hned jich množství přiběhlo a u mé přítomnosti jako domácí kuřátka zobali. Lítostně ovšem bylo na to ptactvo se dívati.

Ten den před svatým Vojtěchem začali jsme sit s prospěchem, ačkoliv prv každé léto bývalo zcela zaseto.

Na svatého Jiří nejprvnější byl den, v němž ovce na pastvu teprva vyšly ven.

Od 16. prosince roku minulého nebyly venku ovce až do dne přítomného — učiní 4 měsíce 10 dní.

Od 23. dubna až do 5. máje dnové byli zimaví, oblační, bez blesku slunečního. Tráva málo rostla, obilí zimní i jarní nevycházelo. Na začátku máje obilí platilo se takto: Pšenice 4 zl. 45 kr., žito 3 zl. 30 i taky níž 3 zl. 27 kr., ječmen 2 zl. 45 kr., oves 1 zl. 45 kr., seno 1 centnýř 1 zl. 30 kr., sláma žitná 1 zl. 30 kr. i taky 1 zl. 45 kr.

[185] Dne 5. máje slavnost Nanebevstoupení Pána Krista se světla, na kterýžto taky právě den, jakž tím jisti jsme, Spasitel náš na nebe vstoupil. Památka toho slavného Božího vstoupení v starozitném kostele škramnickém od dávna skrze ceremonii t. j. tažením vzhůru obrazu Božího vzkříšení držívala se, skrze ale nynější působlosti letos vynechána jest. Lidu dle starého zvyku přišlo sem veliké množství; když ale nic neviděli, mnozí (kteří sobě všechny věci dobře rozvážiti neumějí) na to žehrali.

Rovněž tato ceremonia byla jest od cirkve toliko dovolena, ne pak přikázána, pro upamatování a posílení víry v lídech věřících, aby to vidouce tím spíš mysl svou k nebeským žádostem pozdvihnouti mohli. Jakož pak v pravdě říci mohu, že při spatřování toho Božího vstoupování každému člověku srdce se rozhorlilo a nebe zachutnalo, mnohým hojně slze z očí tekly. V dětech obzvláště tak nezměnitelně ta památka uvízla, že ten artikul víry „vstoupil na nebesa“ tím spatřováním do sebe vtělovaly. Za starodávna v každém farním kostele to bývalo, odkudž i dosavad v každém bez rozdílu kostele uprostřed [186] stropu díra aspoň býti má [?] pro památku Božího vstoupení.

V témž Škramnice velkou mši svatou odzpíval plný dnův velebný otec, pan Tomáš Skřivánek, děkan kouřimský, kanovník vyšehradský, sacerdos jubilatús a po 45 let děkan v Kouřimě, totiž od roku 1740.¹⁾ Kazatel byl pan Václav Šimek, domácí kaplan.

Dne 6. máje první jarní rosní, jasný a teplý den byl toho roku, jakož i 7. a 8. téhož a hned po ty tři dni obilíčko ozimní divně vzhůru se mělo, jarní též vycházelo, tráva se zelenala a znáti se dávalo k hojně Boží ourodě. Každé srdce lidské se zaradovalo. Ovčičky již napasené domův chodily a jehňátkům potravu mléčnou²⁾ hojně přinášely. Seti ječmena nejlepší bylo, neb země vyspěly a v místech nízkých vysychaly. Na Labi povodeň, kteráž 14 dní trvala, již také býti přestala. Okolo 20. máje již sucho začínalo býti a dnové i noci vždy studené a zimavé byly. V celém máji tři dni toliko tak teplé byly jako jindy bývají.

Při konci máje pšenice 4 zl. 30 i 27 kr., žito 3 zl. 18 kr., ječmen 2 zl. 27 kr. i 30 kr., oves 1 zl. 45 kr., proso 4 zl.

¹⁾ Viz Pam. I. 2., str. 83. — ²⁾ R: mlýčnou.

[187] Tohoto měsíce řeholníci bosáci sv. Augustina se svým sv. Václava klášterem v Novém Městě pražském taky se rozloučili, kdež 180 ornátů, z nichž 12 s dalmatikami a pluviály byly, 30 kalichů, 8000 knih a mnoho slavného Škrétovského malování nechavše, do jiných svého řádu klášterů se rozešli. Klášter pak v jakési prádla proměněn býti má.¹⁾

Rovněž toho měsíce, v noci na den 14., u vigillii letnic, loupežníci do kostela sadského dobyvše se, všechna mešní roucha pobrali, že neměl pan děkan se pány kaplany v čem mši sv. sloužit²⁾ Tolikéž v Lysé, Mochově, Vyšerovicích, Kostomlatech, Žabonších a jinde namnoze kostely okradené byly. Není mně možná všeho zde vypsatí.

Jak pak by takoví loupežníci, když se dostanou, trestáni byli, z toho se pozná, že onen Kašík, šenkýř velimský, u něhož se roztlučeny škramnický kalich nalezl, byv čtyři neděle v Kouřimě v šatlavě, zas domův puštěn jest a zboží jeho, které mu ouřadně od zámku poděbradského vzato bylo, zas mu vše vráceno. Slyšet obecně se dalo, že v Praze takový jeden při právě řekl: „Když [vláda] ³⁾ bere ve dne, proč bych já nebral v noci?“

Ač to za pravdu nestavím,
ani ty řeči neslavím.

[188] V noci před dnem 29. máje opět loupežníci kostel dobřichovský okradli, kdež všechny svícny a ciborium vzavše, svaté hostie za zdí hřbitovní vysypali a některé po cestě k Cerhenicům rozházeli.⁴⁾

Toho též měsíce a sice od dne 1. máje začalo se biskupství a konsistoř v městě Budějovicích Českých v kraji bechyňském, které Jeho Milost císařská založiti a fundirovati ráčil, dav⁵⁾ k té stolici k řízení kraj bechyňský, prachyňský a díl plzeňského (ten díl nyní slove kraj klatovský), any prve k arcibiskupství pražskému patřily. Prvním biskupem tam učiněn hrabě [Jan] Prokop Schaffgotsch z Kynastu a Greiffensteinu,⁶⁾ kanovník holomoucký v Moravě.⁷⁾ Jeho děd před 45 lety nej-

¹⁾ Klášter i s kostelem pronajat vojenskému eráru, jenž do zrušeného chrámu dal sklad vojenských postelí a do kláštera prádelnu. R. 1809 zřízena z kláštera trestnice a konečně r. 1826 i chrám sv. Václava upraven znovu ke službám Božím. Za našich let trestnice zrušena a sbořena, starobylý kostel pak právě se opravuje. — ²⁾ Dle farní knihy pamětní v Sadské ukradli skoro všechno kostelní prádlo a tři ornáty. V Lysé ukradena monstrance a ciborium v klášterním kostele dne 9. srpna 1784. (Z „Inventáře zrušeného kláštera augustin.“ sdělil vdp. děkan K. Kopal.) O krádežích dále jmenovaných není v příslušných farních archivech ničeho zaznamenáno. Ve Vyšerovicích již také r. 1779 byl kostel a zvláště svatostánek svatokrádežně vyloupen. — ³⁾ Zmíněno. — ⁴⁾ V pamětní knize farní není o tom záznamu, avšak mezi lidem pověst o tom dosud se udržuje. (Dle sdělení vdp. děkana J. Musila v Dobřichově.) — ⁵⁾ R: dadouc... Bechyňský, Prachyňský... Plzeňského... an. — ⁶⁾ R: hrabě Prokop Šafgotz... Greifenštajnu. — ⁷⁾ Od r. 1783 byl již samostatným gener. vikářem v Č. Budějovicích.

vyšším purkrabím pražským býval¹⁾ a roku 1743 dne 12.²⁾ máje naši slavné paměti matku a paní Marii Teresii spolu s Jakubem z Liechtenšteinku, biskupem holomouckým, slavně v kostele svatém hlavním na království české korunoval. Při té stolici jest též probošt, děkan a pět kanovníků ustanoveno. Do počtu těch šesti [189] sídelních milost měl posazen býti velebný pan Jan Michalovic, děkan pardubský, jenž prv na Poděbradště ve vsi Čiňovsi farářem býval.³⁾

Vždy téhož měsíce patenty přišly, že měření rolí po celé zemi se založí, jakož i nové klasování a výnos půdy neb země vysvětlí, aby tak spravedlivě jeden každý z toho, co má, budoucně platiti mohl.⁴⁾ K tomu cíli ustanovení jsou dva slavní komisáři⁵⁾ do celé země, přes to ještě do každého kraje na některé panství jiné od zámku direktorové zvoleni, jakož i náš poděbradský pan direktor do kraje čáslavského, kamžto také dne 30. máje odjel.

Jaké pak to má příčiny, nemůž' zde psáti šířiny.

Dost zle sice, že v měrice, ty německé míry zemské, proměněno, odměřeno všechno bude a nabude usedlosti, výsevnosti, též i více kontribuce.

Neb v té práci (a) ti měřáci (b) mez, příkopy, cesty, ploty na papíře v stejné míře vymalují, vyrýsují, spočítají a v grunt (c) dají. Tak ze všeho, třeba z zlého i co dusí (d), sedlák musí vol nevolně platit hodně, buď že klidí neb neklidí, — nemůž-li nic, musí jít pryč.

[190] Takovou zemoměřickou⁶⁾ práci, které jsem já z obzvláštního daru Božího a přičinění svého dobrý díl uchopil, mohl bych co jiní měřičové vykonávati, ale na cizím panství můj pan vrchní mně brání, na našem pak mně se nelíbí pro příčiny, které sobě nechávám.

Měření země pěkné jest umění,
radím každému, by v něm měl zkušeni.
Užitek, ne škoda, jest i pro sedláka,
dobrá jest příhoda taky pro vojáka.
Stačitedlnou pamět a dobré svědomí
sluší mít každému při tomto umění.

Dne 11. června patenty tištěné do každé vsi dostávali jsme, v nichžto i vynaučení, co a jak se měřiti má, skrz figury poukázáno jest.⁷⁾ Jáť ovšem to chválím, dobře a dost schopi-

(a) V nynější rakouské míře. — (b) Ingenie[ur]ové, měřiči. — (c) Do usedlosti vpočtou. — (d) Z lad, písků, porostlin, bahnišťat, dolů.

¹⁾ Jan Arnošt Ant. Schaffgotsch byl posléze od r. 1721 nejvyšším zemským komořím a od r. 1734 do své smrti 11. června 1747 nejvyšším purkrabím. Jeho syn Arnošt Vilém, jenž byl od r. 1760 dvorským sudím království Českého a zemřel r. 1766, byl otcem jmenovaného biskupa budějovického, Jana Prokopa, jenž se narodil r. 1748 a zemřel r. 1813. — ²⁾ R: 13. — ³⁾ Viz Pam. I. 2., str. 53. — ⁴⁾ Tak zvaný katastr josefinský, nařízený patentem z 20. dubna 1785. Panská i selská půda měla býti vyměřena a pak stejně zdaněna podle stupně svého výnosu. — ⁵⁾ Gubern. rada Jan Frant. Hermann z Hermannsdorfu a Jan Josef Erben, král. administrátor komorních statků. (Viz Prager Oberpostamtstztg. ze 14. května 1785.) — ⁶⁾ R: Zemo-měřickou... přičinění meho. — ⁷⁾ Při onom patentu z 20. dubna 1785.

tedlně jest to předočněno, nicméně lidem od moře vzdáleným darmo jest vlny jeho ukazovati. Kterak možná jest staré sedlské lidi, sousedy, rychtáře za jeden, dva neb tři dni tomu umění vyučiti, ježto zemoměřičové, an[í] v tom po mnoho let pracují, často s netrefou se potkají? Já sám mohu říci, že větší pilnosti k tomu sotva který inženýr přisadí, jako já když co měřím; avšak přece časem chybím, zvláště v počítání¹⁾ a protož nápravu vždy s sebou taky nosím a jí potřebuji.

[191] Dne 13. června pan sirotčí, jakožto komisař panství, s jedním inženýrem a spolu s celým oficírským vyjeli do vsi Chválovic nad Labem, kamž také mnoho rychtářů a sousedů přijíti musilo, a tu dělala se toho měření zkouška.²⁾ Prve než se na pole vyšlo, rychtář chválovský, Jiří Poupa, se svými třemi sousedy, jakožto výchozními,³⁾ a rychtář polabecký, Jan Kůrka,⁴⁾ též se třemi svými přísahali v návsi u kříže, ti, již katolíci byli; nekatolíci pak bibli svou hallskou přinésti musili, v nížto na evangelium sv. Jana, první kapitolu, prsty pravé ruky položivše přísahali.

Ves Chválovice a Polabec za jednu obec jsou spojeny,⁵⁾ tak jak v patentu zní, kde malé vesnice jsou, aby dvě neb tři v jednu spolbu vejdouce, výnos zrna vynášely. Obou těch vsí rychtářové katolíci jsou.

K prvnímu poli když přišli,⁶⁾ zemoměřič tu přítomný, pan Jan Müller, Pražan, kterýž také r. 1778 při naší vsi Milčicích měřil,⁷⁾ začal to pole měřiti a to umění pánům oficírům, písařům i sedlákům ukazovati, ale na ten čas nic jiného nespravil, než jako by slepému kvítí na louce ukazoval. Hospodář pole tázán byl nejprve, co by na to pole vysel, za druhé, co by zase z něho na zrně sklídl, k jehožto odpovědi musili také rychtářové a ti zvolení výchozní svůj rozum dáti a co oni řekli, to se zapsalo a šlo se k druhému poli.

[192] Tak a na ten způsob jinde a všude v měření tom se pokračovalo, kromě že na císařských panstvích každé pole jako jinde se neměřilo z příčiny, že nedávno, v roce 1777 a v 1778, všecko skrz vyslané zemoměřiče se vyměřilo a takové vyměření každý soused v knížce k tomu zhotovené v rukou svých má. Jestli pak kde domnění bylo, že by některé pole větší neb menší bylo, to toliko se změřilo, ku kterémužto měření z oné strany Labe na zdejších panství pa. listovní a písař,

¹⁾ Dobře se znal Vavák; zmátl se i v počtech příkladů, které dále zde za vzor uvádí. — ²⁾ R: průba. — ³⁾ Vavák jmenuje je důsledně „vejchozní“. Je to, myslím, lidově přizpůsobeno názvům „vejhoz, vejhozni“, jak tehdy překládána slova Ausschuss, Ausschussmann, t. j. nyní „výbor“. (Viz na př. „Pražské české noviny“ z r. 1784 v čís. 26.) — ⁴⁾ Jan (R: N.) Kůrka, sedlák z čís. 1. nov., ze starého rodu domácího, držel statek druhý největší ve vsi ve výměře 62 strychů. (H.) — ⁵⁾ R: su [!] spojení. — ⁶⁾ R: poli přišedše. — ⁷⁾ Viz Pam. I. 1., str. 99. —

pan Thadeus Oudrcký z Oudrče,¹⁾ z starožitného rytířského rodu, z této pak strany Labe já František Xaver Vavák odkázání jsme byli.

Na některých panstvích rychtáře a sousedy tomu umění učiti vrchnosti daly, jako z panství knížete z Liechtensteina v Českém Brodě a jiní jinde atd. se učili, poněvadž v patentu stojí, že sedláci sami měřiti a výnos zrna usuzovati mají.

V tomto měsíci deštikové hojní tři spadli; obilí krásně rostlo, ječmeny ale po těch deštích se ztratily a sešpícatěly. A že při tom vždy studeno bylo, prosa, ač vláhu měla, nic od země nerostouc[e] sežloutla, špatnou naději dávající. Na den sv. Petra a Pavla první byl den, v němžto jsme mohli říci, že parno jest, a toho času žita odkvítila.²⁾

[193] Okolo 25. června obilí cena začala se menšiti: Pšenice 4 zl. 15 kr., žito 3 zl. 12 kr. neb 15 kr., ječmen 2 zl. 18 kr., oves 1 zl. 36 kr., proso 4 zl., 1 mandel žitné slámy 1 zl. 30 kr.

Dne 13. června z této strany Labe a 14. téhož z druhé strany Labe na panství poděbradském rychtářové a výchozní v zámku na spravedlivý výnos rolí přísahali jsme, katolíci před krucifixem, odpadlíci pak na evangelium sv. Jana první kapitolu ruce položené majíce. Dejž Pán Bůh, aby to všecko spravedlivě vyměřeno, usouzeno a k dobrému konci jak pro nejvyššího monarchu našeho, tak pro nás uvedeno bylo!

Že pak nyní, jakž patent praví, i vrchnostenská, panská, svobodnická, městská, kostelní i farská pole k změření přijdou a ze všech kontribuce platiti se bude, protož, když extraordinarium, co až posavad vrchnosti platily, s naší kontribucí se smísí, pokudž více na to se nepřidá, naděje se tu nemalá činí, že by sedlákům kontribuce ubýti mělo; nebo s tím rovně, zvlášť u vrchnosti, množství země, rybníků, lesův atd. se najde, že se z toho až dosavad neplatilo a nikda ani do míry nepřišlo. Zatím — čas nejlépe ukáže.

[194] Na začátku července časy deštivé začaly býti, sena klizení nehrubě bylo veselé a trvalo to přes celý měsíc červenec. Sena sice hojně bylo a kdo časné sklídl, otava též dobře se založila; kdo ale až po deštích při konci července klídl, poněvadž suché časy potom přišly, tehdy nehrubě otava se zarodila. Jak v červnu, tak v červenci vždy přece více studeno než teplo bylo, noci obzvláště chladné. Žádné obyčejně v těch časech bývalé horko jsme nezkusili. Blech a much málo bylo. Dobytek z pastvy přijda vždy do stavení a do chlívkův se tlačil a tam raději přes noc nežli venku býti chtěl.

Okolo sv. Prokopa a po něm obilí zase připlatilo, zvlášť žito, že bylo za 3 zl. 24 i taky 30 kr.; ječmen 2 zl. 30 kr., oves 1 zl. 45 kr. Pšenice též vyšla až na půl páta zlatého.

Dne 12. července pan František Xav. Tuschitz,³⁾ starší písař purkrabský a fišmistrovský, sem do Milčic na zrnování neb klasování rolí za komisaře poslán jsa přijel.

¹⁾ R. 1757 byl nadlesním v Hradištku u Sadské; toho roku oženil se s Annou, dcerou Frant. Andrle, sládka brandýského a později kolínského. (H.) — ²⁾ R: odkvíťaly. — ³⁾ R. 1783 oženil se s Josefou, dcerou Jana Kleina, městského syndika. Otec jeho, Vojtěch Tuschitz (R: Tušicz), kameník z Chrudimě, byv zaměstnán při přestavbě zámku v Poděbradech, koupil si pak hospodu v Kovanicích od Frant. Konráda za 3000 zl., kterou později ujala vrchnost. (H.)

[195] Jak při tom spisování, vyměřování a zrnování rolí se pokračovalo, krátce toliko přednesu, neb mám za to, že tato tak zřetelná věc v pamětech řečnických dlouho zbudoucní:

I. Při každém městě, vesnici atd. pole do jistých a zřetelných položení neb obsahu se sepsala, — ku příkladu mezi touto a onou cestou, až do cizích hranic neb nějakého hlavního příkopa neb struhy všecka pole, buď z této neb z oné vsi ležící a jakémukoliv panství neb držitelí patřící, — ta, pravím, dle topografického neb pořadního počtu se do jednoho obsahu neb položení (německy Flur slove) ouhrnkem vepsala a dále nic přes cestu, struhu, příkop se nepřecházelo, tak že má-li¹⁾ kdo na obou stranách cesty neb příkopa pole, tehdy co na druhé straně cesty zůstalo, to již ne k tomuto, jako prve měl, poli, ale do jiného obsahu zase zapsáno a tam v zrně pojištěno bylo. Někomu se dostalo jedno pole ve dvou, ve třech, ve čtyřech [196] obsahách mítí. V Pečkách Blatních, kdežto jsem já téměř všecka pole měřil, tamnímu rychtář

Uzenkář. Židovka vetešnice.
Pražské pouliční figurky z konce XVIII. století.

Kratochvilovi²⁾ jedno pole jeho do pěti obsahů neb položení připadlo z té příčiny, že je³⁾ cesty sem tam jdoucí dělí neb řezají.

Začatek takových obsahů vždy v zahradách domácích jest takto:
Ves Milčice.

- Čís. topograf 1. Místní plac vsi Milčic neb náves, docela neužitečný.
" " 2. Jan Šlechta, čís. domu 19.
" " 3. Jehožto domovní zahrada má sáhů do □ 83.
Sklidí na ní sena $\frac{1}{4}$ centnýře, otavy 0.

Tak vždy dále počet domů a zahrad následuje. Když pak celá ves tak popsána jest, tehdy to první pole za vsi má počet po těch zahradách poslední; ku příkladu zde poslední počet ve vsi jest 55, tehdy první pole za vsi má 56. Následovně, jsou-li dvě vesnice spolu spojené, [197] tehdy u té první vsi jaký jest počet poslední, ten po něm následující jest u druhé vsi první. Ku příkladu zde v Milčicích jest posledního pole počet 389, tehdy u vsi Peček Blatních jest náves jakož tam první, k to-

¹⁾ R: maje. — ²⁾ Při zápisu novorozené 20. února 1784 Marie Anny uvádí se otec její rychtář Vojtěch Kratochvil v Pečkách čís. 4., katolík. (Z děkan. archivu v Dobřichově.) — ³⁾ R: jej.

muto ale přisazena činí 390. U těch obou vesnic topografického počtu zahrad a polí vynašlo a do fassí vepsáno jest 1897.

II. Zahrada jedna každá změřena byvši, nechť ona cokoliv plodí, vyšacovala se toliko jako nějaká louka, co by se na ní sena a otavy skliditi ročně mohlo. Pole též každé změřilo se rakouským provazcem, který v sobě 10 sáhů rakouských drží (O českém padesátidvouloketním provazci již není zmínky.) Kólik □ (čtverhranných) sáhů pole v sobě drželo, z takových jochy (po moravsku) se dělaly. Jeden joch nebo jitro drží v sobě dva rovné české¹⁾ strychy nebo korce, tolikéž tři rakouské měřice; následovně na sáhy drží těch rakouských □ sáhů 1600, — což však, aby mnohý potomek lépe věděl, touto tabulkou vysvětlím:

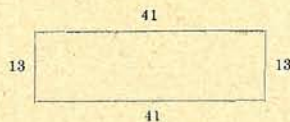
[198] Klíč aneb tabule vysvětlující, jak se ze sáhů výsev zrna srozuměti a dělati má.²⁾

Čtverhranných sáhů	činí výsevu			
	jochy	korce	měřice	mázlíky
8 $\frac{1}{3}$	.	.	.	$\frac{1}{4}$
16 $\frac{2}{3}$	.	.	.	$\frac{1}{2}$
25	.	.	.	$\frac{3}{4}$
33 $\frac{1}{3}$	.	.	.	1
41 $\frac{2}{3}$	.	.	.	1 $\frac{1}{4}$
50	.	.	.	1 $\frac{1}{2}$
58 $\frac{1}{3}$	.	.	.	1 $\frac{3}{4}$
66 $\frac{2}{3}$	.	.	.	2
75	.	.	.	2 $\frac{1}{4}$
83 $\frac{1}{3}$	.	.	.	2 $\frac{1}{2}$
91 $\frac{2}{3}$	.	.	.	2 $\frac{3}{4}$
100	.	.	.	3
533 $\frac{1}{3}$	.	.	1	.
800	.	1	.	.
1600	1	.	.	.

[199] Představení nejjistšího měření rolí provazcem:

Moje milé děti, chcete-li věděti,
jaká jest mira v poli,
musíte nebýt voli [!] —
Tomuto způsobu věřte
a takto pole měřte:

Figura I.

I. Toto pole má:

délky 41 sáhů
šířky 13 "

multipliciruj: 123
41

činí 533 [sáhů], to jest jedna měřice.

NB. V klíči musí se vždy menší suma vynajíti a pod tuto podsaditi; pakli co zbude, tehdy zas na menší sumu v mázlíkách pohlédnouti a mázlíky vysaditi.

¹⁾ R: dva rovná česká strychy . . . lepeji. — ²⁾ Z celostránkové tabulky, počítající až do 80.000 čtver. sáhů, vybral jsem jen menší řadu čísel, z nichž je celá soustava klíče toho patrna. Počet sáhů stoupá vždy o 8 $\frac{1}{3}$, kterážto plocha činí výsevu $\frac{1}{4}$ mázlíku, dle čehož tedy 1 celý mázlík výsevu počítá se na plochu 33 $\frac{1}{3}$ čtver. sáhů. Dle toho pak dále 16 mázlíků = 1 měřice, 24 mázlíky = 1 $\frac{1}{2}$ měřice = 1 korec (strych), 48 mázlíků = 3 měřice = 2 korce = 1 joch (jitro).

Figura II.

II. Toto pole má v rovné linii délky 84 sáhy,
následovně na kratší mezi šířky 45 „
tehdy smultipliciruj 420
336

dělá sumu 3780 sáhů.

Poněvadž pak druhá šířka meze má 54 sáhy, protož
po srážce 45 sáhů zůstává tam ještě 9, a toť jest triangl
neb tříhranník.

Protož od těch 9ti vezmi polovic, totiž $4\frac{1}{2}$ a mul-
tipliciruj zase s těmi 45 t. j. s délkou¹⁾ takto:

$$\begin{array}{r} 45 \\ 4\frac{1}{2} \\ \hline \text{polovickrát 45 činí } 22\frac{1}{2} \\ \text{nato 4krát 5 } 0^2) \\ \hline 4\text{krát 4 } 18 \end{array}$$

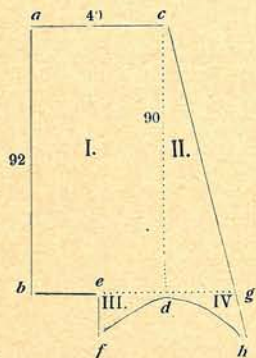
tak má ten triangl 202 sáhy³⁾

Nyní postav svrchní sumu 3780
a teď z toho triangle 202

žeť výsev.

činí 3982 sáhů. S tím popať do klíče, uká-

[200] Figura III.

I. Od a do b jest 92 sáhy
od c do d „ 90 „

nyní obojí addiruj, činí 182,
opět spoloviční, učiní 91,
pod to podstav šířku 40

dělá sumu 3640 sáhů. Postav

ji zvlášť pod signum \triangle .

II. Jest triangl a má délky 90
šířky od d do g 20,
z toho polovic 10,

činí sumu 900. Postav

ji pod signum \triangle .

III. Jest triangl. Od e do d má délky
15 sáhů, od e do f má šířky 6 sáhů. Z těch
6ti vezmi polovic, totiž 3 a podstav pod

15
3 a smultipliciruj, ukáže

opět 45; ty podstav pod signum \triangle .

IV. Jest opět triangl. Od d do g má délky 11 sáhů,⁴⁾ od g do h
má šířky 6. Zase vezmi z té šířky polovic, totiž 3 a smultipliciruj
s těmi 11 takto: 11
3

dá tobě 33 sáhy. Postav je pod signum \triangle .

¹⁾ Zde se Vavák zmýlil, vzav omylem místo délky (84 sáhů) číslo
šířky. Správně tedy má být počítáno takto: $84 \times 4\frac{1}{2}$ (nebo $84 \times 9 : 2$,
vůbec jakožto pravouhelný trojúhelník) = 378 a celkový součet bude
tudíž v této úloze 4158 čtver. sáhů. — ²⁾ Rozvádí násobením 45×4 . (Dvě
desítky připočítává hned k 6 desítkám v následující řádce.) — ³⁾ Má být
správně $202\frac{1}{2}$ sáhu, Vavák však pomíjíje zlomky uvádí jen čísla celistvá.
— ⁴⁾ Opět omyl. Svrchu ve trojúhelníku čís. II. počítána táž linie v délce
20 sáhů. Bude tedy zde v oddíle IV. správný součin $20 \times 3 = 60$ jakožto
výpočet plochy trojúhelníku čís. IV. a v úhrnném součtu plochy celého
obrazce (pod signum \triangle) místo 4618 vyjde správně 4645 čtver. sáhů.

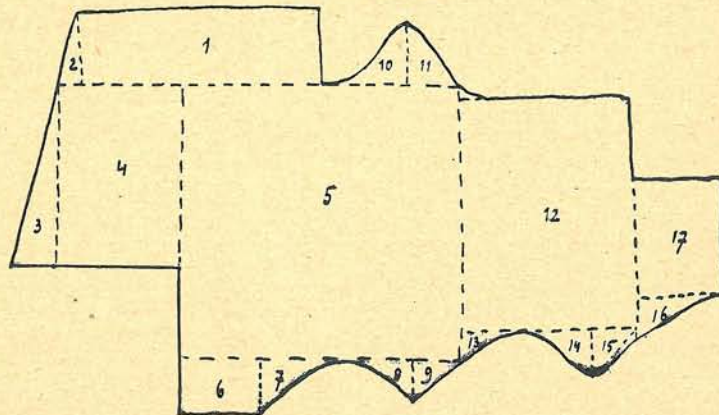
\triangle [t. j. součty všech čtyř částí:]

I. 3640
II. 900
III. 45
IV. 33

[správně 60]; [viz pozn. 4. na předešlé stránce.]

addiruj 4618 [správně 4645]. Nyní vyhledej v klíči menší sumu než
ta, a najdeš 4266, tu podstav a dostaneš 8 měřic.¹⁾ Zbude ti ještě 352
sáhy [správně 379]; najdi je v klíči, dostaneš na ně zase $10\frac{1}{2}$ mázliku
[správně $11\frac{1}{4}$].

[201] Figura IV.

Toto pole má 17 figur. Ty linie puntičkované znamenají, kudy se
má s provazcem jíti a jak kvadráty a triangle vyměřovati. U každého
kvadrátu délka se šířkou celou se smultipliciruje, u triangle pak vždy
polovic šířky s délkou. Vypadající z toho sumy vždy po sobě (jakž u fi-
gury III. pod signum \triangle viděti jest) se položí, pak dohromady saddirují.
Nato s celou hlavní sumou vejdi do klíče, tam ti ukáže, co celé pole
výsevu drží.

Kde pak se triangle tuze krátce v poli řezají, tu není potřeba
s provazcem takovou linií měřiti, jako zde při 7, 8, 9, 13, 14, 15, 10, 11
viděti, ale takové kratičké šířky mohou se dřevěným²⁾ sáhem spěš-
něji, zvlášť když obilí stojí, změřiti. Každý ouval neb půl cirkle nejlépe
jest na triangle rozřezati a vypočítavati.

[202] III. Když tak pole vyměřeno a do fassí, co sáhů a jochů
v sobě drží, vepsáno bylo, tážán byl hospodář, jak mnoho zrna naň
vyseje a jak mnoho zase hotového zrna obdrží. Jestli méně opověděl
výsevu než míra ukazovala, byl napomenut k spravedlnosti, pakli málo
sklizeného zrna, tolikéž. Přítomní přísazní výchozní hned musili soud
učiniti, zdalíž to pole jen tolik aneb více zrna nese. Ti uznavše jako-
vost půdy a země, vyřkli, co by zrna nesla, a to se zapsalo. V každém
městě, vsi aneb obci tři, čtyři, šest i více sousedů k tomu zvolených
bylo a ti slouli výchozní; misty jim říkali volenci. Mnohý hospodář sám
od sebe dobře a spravedlivě své výnosy vypověděl, že k tomu nebylo
potřeba nic přidati, některý ale s Ananiášem lstivě zapíral svůj výnos,
protož zas od jiných k pravidlu dohnán byl.

¹⁾ Správně dle klíče připadá 8 měřic výsevu na plochu $4266\frac{1}{2}$
čtver. sáhů. — ²⁾ R: s dřevěným.

Psalo se pak do fassí takto:

Číslo topograf. 382.

Jméno držitele i gruntu i domu	Vyznává výsevu	□ má sáhů	jochů	Zbytečných sáhů
Frant. Vavák, číslo domu 16. Pole kontribučenské na Třmeně	korců 15 $\frac{1}{2}$	12366	7	1166
Vyseje:				
1. Pšenice 6 korců na 4 $\frac{3}{4}$ zrna žita 9 $\frac{1}{2}$ " " 4 $\frac{1}{2}$ "				
2. ječmena 10 " " 4 $\frac{1}{4}$ " ovsa 5 $\frac{3}{4}$ " " 4 "				

[203] Z toho nyní vypadá sklizuňku první rok z pšenice a žita: Vyseto pšenice 6 korců na 4 $\frac{3}{4}$ zrna činí 28 strychů 2 věrtele, následovně na měřice 42 měřice 12 mázliků; žita 9 $\frac{1}{2}$ korce na 4 $\frac{1}{2}$ zrna činí 42 strychy 3 věrtele, následovně na měřice 64 měřice 2 mázliky.

Druhý rok:

Ječmena 10 korců na 4 $\frac{1}{4}$ zrna činí 42 strychy 2 věrtele, následovně na měřice 63 měřice 12 mázliků; ovsu 5 $\frac{3}{4}$, na 4 zrna činí 23 strychy, item na měřice 34 měřice 8 mázliků.

A tak to pole jsouc na zimu celé zaseto vynáší:

Z těch 6 korců pšenice 28 strychů 2 věrtele, na měřice 42 měřice 12 mázliků, z 9 $\frac{1}{2}$ korce žita 42 strychy 3 věrtele, na měřice 64 měřice 2 mázliky.

Suma celého sklizuňku 71 strych 1 věrtel, na měřice 106 měřic 14 mázliků.

Druhý rok jarního osení:

Ječmenaz 10 korců 42 strychy 2 věrtele, na měřice 63 měřice 12 mázliků ovsu z 5 $\frac{3}{4}$ korců 23 strychy 0 věrtele, na měřice 34 měřice 8 mázliků

Suma 65 [strychů] 2 věrtele, na měřice 98 měřice 4 mázliky.

Tu jest vysvětlení sklizuňku z jednoho mého pole — nevím ale, bude-li vždycky v stodole.

My jsme ovšem zrna opověděli,

ale jak je Pán Bůh dávat bude, to jsme nevěděli.

Nedá-li nám je Pán Bůh a k tomu slušné časy, konec přec bude s námi i s celou fassí.

[204] Páni a jejich hospodářští ouředníci musili svůj výnos polí z devítiletých počtů ročních vytáhnouti a tak skrze prořiz, co z toho na jeden rok prostředně vypadá, sklizuňku zrna vypsaný podati a do fassí vtáhnouti nechati. Že pak jim to na jejich panských dvorských polích vždy až na 5, na 6 i na 7 zrn místem vynášelo, protož z toho ohledu i sedláci k vyřknutí většího zrna dohánění byli, jakož i zde v Milčicích k vůli panským radimským a chválovským až na 5 i přes 5 zrn výnosu dohnání jsme byli, ačkoliv spravedlivě říci mohu, že tolik někdy nesklidíme.

Některá ves, když se vši svou fassí hotova byla, musila zas v nově na všechna pole výnos přidávati. K tomu víc dohnal patent, jenž v měsíci srpnu přišel, ¹⁾ v němžto se jednomu

¹⁾ Z 18. srpna 1785.

každému předočnuje, jestli by kdo malý výnos zrna aneb malý výsev svého pole opovídal, tehdy ten, buď on kdokoliv, třeba podruh, jenž by na to pole o čtvrt, o půl aneb o jedno zrna více výnosu přidal, ihned to pole má se jemu připsati a tak první držitel má je ¹⁾ ztratiti, tento pak dědičně jim vládnouti.

[205] Dne 29. července byli jsme zde v Milčicích s vyměřováním a zrnováním hotovi a hned 30. téhož v sobotu začal jsem měřiti zahrady ve vsi Pečkách.

Dne 2. srpna, na slavnost porciunkule, začali jsme zde žeň, an[!] po dvě přední léta vypláceli jsme žence na ten den. Okolo nás na míli ještě teprv za týden.

Něco málo jasných a teplých dní v čas žeti žita viděli jsme, ač vždy studeno bylo. Nato začaly se vlhké a deštivé časy, že žně velmi prodloužile byly.

Mezitím na zdejších panství dodělána jest struha Výrová, ²⁾ jinak Kouřimský potok slove. Tu začíná se na panství ratajském z jednoho rybníka slovutného u vsi Vavřince, do kteréhožto rybníka z jiných množství malých rybníků voda svůj sklon má. Odtud hojným tokem bere se k městu Kouřimu a podle kláštera skalického — jinak „Milost Panny Marie“ — řádu cistercienského, již pak nyní pustého, přichází k Plaňanům; tu bera s sebou ³⁾ dva jiné menší potoky přiráží k Radimi a hned pod Dobřichovem [206] napájí onen slovutný rybník Domek řečený, někdy klášteru sázavskému, nyní panství černokosteleckému patřící. Kterýžto rybník tu čest má, že v čas lovu vodou z něho tekoucí množství sádek a přhrad pod hrází se naplní, nato ryby hlavním krechem ⁴⁾ spustí se do jedné sádky pod hráz a tu se loví; co pak se za den slovíti nemůže, zase ta čistá voda z těch naplněných sádek do téhož hlavního krechtu od zadu se pustí a ryby proti čisté vodě zase všechny zpátkem do rybníka vejdou a tak ta voda, která v rybníce byla, neobejdouc sotva šest honů, zase tam vchází. Lov toho rybníka trvá tři i čtyři týhodny; díváku na to vzácných přijíždívá z daleka. Odtud ta voda teprva, když onde i onde veliké množství rybníků a mlýnů spokojí a utěší, vchází na naše panství poděbradské do pěkných polních a loučných rovin, kdežto rozvodněním svým nenahraditelné škody působí. Jen loňského a letošního roku přes 20 tisíc škody se počítá. Protož císař pán daroval na ni letos 1000 zl., z kterýchžto peněz širší a hlubší od [207] splavu pečeckého až do Labe, kteréžto ji u vsi Píst požirá, udělala se. Na kteréžto práci mnozí chudí lidé obživu svou měli; nebo místem od jednoho sáhu 30 kr., taky 40, 45, 50 kr., ano i 1 zl., též 1 zl. 20, 30 kr. se platilo. Před 12 léty taky se ten potok čistil ⁵⁾ a dáno bylo od něho z našeho důchodu 700 zl.

Obilí nové okolo sv. Vavřince mělo cenu: Žito 2 zl. 10 a 12 grošů, ječmen 1 zl. 10 a 12 grošů, oves 1 zl. 8 grošů. Pšenici starou kdo měl, dal jí za 4 zl. 15 grošů. Nová ještě tehdy nebyla.

Okolo Nanebevetí Panny Marie začaly se vlhké a studené časy. Pšenice, ječmeny a ovsy málo zrály, zralé pak bídne se klidily. Každou téměř noc přšelo i taky ve dne, až z toho ležatí i stojatí obilí již rostlo a kdyby byly teplé časy, bylo by mnohem více škody se vidělo; pro studena nemohlo kvalitou zrno růsti. V celém červnu měsíci byly teplé 3 dni a 5 nocí, v celém červenci 2 dni a 3 nocí, v celém srpnu 4 dni a 2 nocí, což jsem sám velmi dobře vypořizoval. [208] Na den Nanebevetí Panny Marie velmi ostrá zima byla a 16., 17. srpna ještě větší.

Okolo sv. Bartoloměje ženci z hor přichozí, nemohouce se na dozrání pšenice dočkati, od žita a ječmenů plat vzavše ⁶⁾ domův odcházeli.

¹⁾ R: jej. — ²⁾ Zvaná teď Výravka. — ³⁾ berouc sebou dva jiná. — ⁴⁾ R: T. j. struhou. — ⁵⁾ R: pucoval. — ⁶⁾ R: vezmouc.

Ač něco málokde pšenice se sklídilo, že přece v srpnu mouka z nové pšenice se viděla i jedla. Na začátku měsíce září pšenice, ječmeny, ovsy, hrachy, vikve klidily se. Tu, když potřeba byla orání k seti, ještě jsme klidili a podvůrky začínali.

Dne 1. září v Pečkách dokonáno jest měření a zrnování a dne 6. téhož zde bylo všeho nové předělávání. Pán Bůh rač tomu dáti své svatě požehnání.

Obilí mělo cenu: Pšenice 4 zl., žito 2 zl. 36 kr., ječmen 1 zl. 30 kr., oves 1 zl. 6 kr., proso 3 zl. Okolo sv. Matouše ještě hrachy, vikve, ovsy hlavně se klidily, místem i pšenice. Na den sv. Václava zima byla tuhá, odpoledne pak studený déšť se sněhem padal, na horách pak ho spadlo, až se bělely. Na sv. Michala zas sněh padal.)

[Dne 11. listopadu odešli řeholníci augustiniáni ze zrušeného svého kláštera a kostela na Karlově v Praze,] kdež [mimo jiné památnosti] představuje se útrpné, dosavad neznámé trápení Pána Krista, soudný trůn Piláta i schody oněm jerusalemským podobné, tak jak v Římě u sv. Jana v Lateranu spořádané i takovými milostmi obdařené. Kostel ten, jakž vědomo, jest dosti hrubý a obšírný i dlouhý, však na půl cihly toliko sklenutý jest, což mistr zednický stavení toho proto učinil, aby dříve se stavením hotov byl, viděv, že málo projednal; pak boje se, kdyby to spadlo, že by o hrdlo přišel, ze země ven utekl, aniž více se vrátil.²⁾ Klenutí pak až do letoška 409 let v dobrém způsobu a podstatě stojí a ačkoliv léta 1757 při dobývání Prahy od Prušáků zhusta prostříleno, pumami³⁾ a koulemi prolámáno bylo, což jsem i sám viděl, když Prušáci odešli, avšak přece nespadlo.

Před dvěmi lety v témž klášteře byv, s opatem tamním a bývalým provinciálem dominikánským, Pekem,⁴⁾ z Poděbrad rozeným, drahně jsem počel i od opata sklenicí burgundského vína poctěn byl. Opat ten poslední, dobrá, horlivá bez pýchy duše, jest rodič z Německých Lipchav⁵⁾ u Oustí nad Orlicí, na panství litomyšlském, jmenuje se Augustin Paukrť.⁶⁾

¹⁾ V Pamětech jest další arch vypuštěn (viz předmluvu), v němž psal Vavák o rušení klášterů císařem Josefem II. Následující arch od str. [209.] pokračuje ve vypravování o zrušení kostela a kláštera na Karlově v Praze, jež nařízeno císařským dekretem ze dne 1. května 1784 a rozeznání klášterníků provedeno po půlroční lhůtě dne 11. listopadu 1785. Stránka [209.] začíná v rukopise zlomkem slova „... lař, kdež představuje se“ atd. Aby byla aspoň nějaká souvislost, přidal jsem jakožto začátek odstavce toho větu vloženou do [] závorek. — ²⁾ Ovšem zcela nesprávně vykládá si Vavák původ i způsobu mistrné stavby té. (Viz Ekertova „Posvátná místa Prahy“, II. svazek.) — ³⁾ R: bumami. — ⁴⁾ Bohumír (Gottfried) Josef Antonín Beck (R: Pek) vstoupil do řádu dominikánského, několik let strávil v Bologni a Římě, r. 1755 stal se professorem na pražské universitě. Později byl priorem u sv. Jiljí v Praze. pak i provinciálem. Zemřel r. 1787 v Praze. Byl vynikajícím hudebníkem, zpěvákem i skladatelem. (Viz Věstník Poděbrad, VII., 35.) — ⁵⁾ R: „Lipchav“. Původně psáno chybně „rodič z Litomyšle“, to pak po straně i v textu trojím přípisem téhož obsahu opraveno. Dle Ekerta narodil se Paukrť přímo v Ústí nad Orlicí. Viz poznámku následující. — ⁶⁾ Poslední opat na Karlově, Augustin Jan Nep. Paukrť (R: Augustýn Paikert neb Pajgrt), po uzavření kláštera odjel později do svého rodiště, Ústí n. Orlicí, a r. 1791 dne 16. prosince zemřel v Lipchavě a tam i pochován.

[210] Jiní klášterové, sedlecký, osecký, plaský, zbraslavský, žďárský řádu cistercienského,¹⁾ milevský řádu praemonstrátského,²⁾ někteří řádu augustiniánského, dominikánského, františkánského, minoritův, paulánů, servitů, karmelitánů, křížovníků atd. zrušení jsou.

Mezitím sbor švýcarský v Velimi aby bez potěšení nebyl,³⁾ poslal jim 16. listopadu František Kovacs,⁴⁾ prozatím na dvě léta udělaný superintendent ze vsi Krovny⁵⁾ kraje chrudimského, svého kaplana, jménem Jana Bednara neb Bednáře,⁶⁾ kterýž v župici a botkách uherských přišed,⁷⁾ hned od Velimských na zdejší módu přešacen byl; sami z nich mnozí řekli, že prý jako nějaký kortizon⁸⁾ neb pacholek vyhlíží. Ten více slovansky než česky mluví, protož k velké chuti jim nejde.

Skrz celý měsíc listopad tepla velmi bez větru i mrazu byla a spíše mohl bez kabátu orati, nežli ve žních mandele voziti.

Na začátku prosince obilí tak jako v listopadu a říjnu platilo. [211] Dne 3. prosince u večer sněh poprvé padati začal a do rána dne 4. téhož zase sešel. Cesty velmi byly dobré, až se prášily. V adventu ač mrazy z rána byly, že se již nemohlo orati, ale vždy časy povolné.

Dne 7. z Velimě do Krovny pro superintendenta švýcaři jedouc[e], takového 10., v sobotu, přivezli. Jeli tam v neděli ráno na třech vozích odtud, aby ho viděli i slyšeli; on pak napomenul je k svornosti a pokoji a aby každého katolíka ctili a žádného netupili, což oni nehrubě rádi slyšeli.

21. prosince byv já v Praze, tam v kostele paulánů⁹⁾ licitací na všeliké kostelní i klášterská zboží jsem spatřil, kteréžto nejvíc židů, jichž množství v kloboucích po kostele chodilo, kupovali a domův odnášeli, ano před velkým oltářem in presbyterio oheň sobě topili. Vzpomněl jsem tu na ony historie, kteréž ještě v mnohých klášterech malované jsou, když někdy v času Žižky onino zbůjníci kláštery hubice, mešní roucha a potřeby kostelní z nich vynášeli: Dnes takové věci [212] židé, ježto to

¹⁾ Dále uveden v textu „želivský“, správně však pozdějším přípisem na okraji opraveno, že „želivský pozůstal“. — ²⁾ R: praemonstrátského. — ³⁾ Na vynechaném archu byla tudíž i řeč o odchodu velimského pastora Štěpána Szeremleye, jenž ustanoven byv duchovním správcem evang. reform. církve v Krabčicích, rozloučil se s Velimskými dne 14. listopadu 1785. Po něm přišel do Velimě Kovacs sám a pobyl tu do r. 1788, kdy se vrátil do své vlasti, Uher. František Kovacs byl spolu s Jesseniem první duchovní reform. vyznání do Čech přišedší a to již r. 1782, od kdy zůstal až do 1785 v Krouně. Když pak bylo evangelikům zdejšímu povoleno Josefem II. zříditi si samostatnou organizaci církevní v Čechách s vlastním superintendentem, zvolen byl roku 1784 za něho Kovacs, na dva roky prozatím. — ⁴⁾ R: Frant. Kovář neb Kovač. — ⁵⁾ T. j. Krouná. — ⁶⁾ Myslil tu asi Jana Bodnara, jenž přišel tedy do Velimě toliko na výpomoc do přesídlení Kovacsova. Jan Bodnar, rodem z Uher, ustanoven byl od dubna 1786 prvním pastorem reformovaného vyznání v Sázavě, onemocněv však vrátil se již po roce do své vlasti. — ⁷⁾ R: přijda. — ⁸⁾ T. j. šašek, kejkliř. — ⁹⁾ Kostel sv. Salvatora poblíž Staroměstského náměstí, od r. 1864 v majetku české luteránské obce v Praze.

vždy v největším posměchu měli, z kostela nosili. Ačkoliv nejprv mešní roucha do farních kostelův ven z Prahy se prodávají a co se již ven neprodá, židé kupují.

Mnozí katolíci nad tím se velmi urážejí a že posvěcené věci, ty, které k počtě Boží se potřebovaly, židům do rukou a na handl se prodávají, nad tím truchlí a praví, kdyby se to bylo aspoň před tím toleranc-patentem stalo, že by z toho nyní ti odpadlíci takového posměchu neměli. Neb oni vidouce to, tím víc v bludu svém se utvrzují a jako by již všecka katolická víra svůj konec brala, radostí plesají. Mnozí posavad viklavi katolíci berou sobě příčinu z toho ještě od vry odpadnouti, myslíce, když kláštery pomijejí, že snad celá římská katolická církev pomine.

Ale kdo to moudře a bedlivě povází, nemá žádnou příčinu k nějaké urážce aneb k odstoupení od víry. Nebo předně (tak jak já smýšlím), byť všechny kláštery pomínuly, přece s tím ani jeden artikl víry katolické nepomine. Za druhé, ačkoliv kláštery a řehole byly veliká ozdoba a podpora víry, nebyly ale žádná podstata [213] a grunt víry; nebo na začátku víry žádné kláštery a řehole nebyly, nad čímž se taky všichni sektáři vždycky uráželi a že řehole jsou vymyšlení lidské, pravili. Za třetí, ačkoli svatí ustanovitelové řehol s velmi dobrým, svatým a od celé církve schváleným oumyslem své řády, zákony a pravidla ustanovili, tak že na začátcích svých církví Boží k znamenitému prospěchu, pomoci a slávě byly, ale že nyní rovněž, jako my všichni, s cesty své staré ustupovaly, snad Pán Bůh sám v srdce královo vliil a na ně dopustil, aby zrušeny byly¹⁾ [214] A tak, jestli prve císařové, králové, knížata atd. kláštery stavěli pro jedinkou Bohu milou pobožnost, aby čest a chvála Boží ve dne i v noci k Pánu Bohu vstupovala, — jakož dosavad přísloví trvá: Sedláci chléb dobývají, vojáci vlast obhajují, kněží za obojí se modlí, — nyní, když se toho při nich nevidí, tak snad slušno jest, aby nebyli. Za čtvrté, v klášteřích na jednom místě mnoho pospolu kněží a každodenně tolik mši, zvláště v Praze bývalo, při nichžto taky někdy žádný z lidí se nenacházel, an[í] v mnohých místech po vesnicích třeba [215] několik neděl lidé mši svatou neslyšeli. Protož lépe bude, když budou do filiálních kostelů rozvedeni, tuť každou neděli budou lidé mši svatou slyšeti.

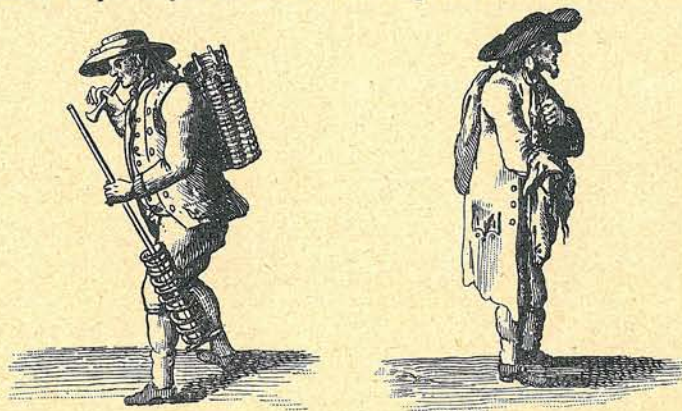
Ač posledně žádným soudcem já býti nechci, neb co u nich, to rovně i u nás a u každého se nachází; a jestli řeholníci pro své výstupky mají zkažení býti, tak i my všichni, majíc[e] je taky, musíme zkázu vzítí. A byť toho nebylo, nynější politia za dobré uznává, že tolik tisíc lidí, kteří by v rozličných důležitostech k veliké platnosti zemi a vlasti prospěšni býti mohli, oni zatím v klášteřích zavření jsouce žádnému nic, leda aspoň sobě sami platni jsou.²⁾

¹⁾ Na konci str. [213.] a na začátku další rozvádí Vavák důvod svůj, že pro pokleslost kázně kláštery zrušeny. Je to jistě ozvěna tehdejších řečí o vadách řeholníků mnohdy zveličovaných a i vymyšlených a pak bylo snad lito Vavákovi nechati v péře několik dalších vět vždy na konci se rýmujičích, v nichž ostrými, jinak vtípnými (ač i u něho ne již původními) antithesemi srovnává povinnosti řeholníků s nedobrym jejich plněním. „že jsou spíše s Martou v kuchyni vězeli, nežli s Magdalenou u noh Páně leželi“ atd., vytýkáje jim pohodlnost, lakotu, pýchu, tělesnost, k lidu nevlidnost a vůbec nedostatek disciplíny, tak že prý „mnozí své vrchní až ve Vidni obžalovali jen proto, že je v staré kázní zdržovali“, a vykládá to vše tím, že „rozkošni a svévolní študentičkové, když se do řádu dostanou, s těžkem toho, čemu z mládí navykli, přestanou“. Dále však řády sám opět v ochranu běře, jak to i dříve byl činil. — ²⁾ Opět ohlas nepřátelských námitek tehdejších proti životu klášternímu a jeho ceně.

S jakým oumyslem, pobožností a svatostí někdy řehole se začínaly a kláštery stavěly, toť v kronikách, kdo chce, najíti může a uzná, že ti, již to dělali neb potvrzovali, rozšiřovali, ustanovovali, zakládali, taky proto žádní blázni nebyli. Zde v Čechách nejvíc klášterů vystavěl onen otec vlasti naší, přeslavný král český a spolu císař římský, Karel toho jména IV., pán svatý, který také v kostele hlavním leží dosavad na těle neporušený. [2]

[216] Veřejně nyní se prohlašuje, že od Nového léta roku příštího 1786 na 265 míst kněží dosazení budou a to jen v samém arcibiskupství pražském.

Velebný kněz, mistr Václav Rokos, kaplan u sv. Vojtěcha v Praze, vydal knížku nevyvrátitelnou,¹⁾ v níž dokazuje, že mimo katolickou církev v žádných jiných sektách právě kněžstvo není, což taky i císařský patent tvrdí a sám rozum jednoho každého to pochopiti může. Nicméně přece někdo z nekatolické

Preclíkář.

Židovský vetešník.

Pražské pouliční figurky z konce XVIII. století.

strany pod jménem Petra Záchodského²⁾ na ni odpověď dal, která, jaká jest a srovnává-li se s Písmem aneb aspoň s rozumnou policií, každý sám suď.

Neméně i katolík jakýsi, který Václav Kramerius³⁾ se podpisuje a u pana Schönfelda,⁴⁾ kněhotiště v Jezuvitské ulici v Praze, faktorem jest, vzal sobě do práce postillu jakousi německou,⁵⁾

¹⁾ „Důkaz, že kazatelé augšburského a helvetského vyznání nejsou kněží ani řádní služebníci církevní, kterážto věc od Jeho císařské Jasnosti Josefa toho jména Druhého všem katolickým kazatelům roku 1784 dne 28. října k dokázání nařízena byla.“ V Praze u Jana Jos. Diesbacha, 1785. (Jungm. VI., 1782.) — ²⁾ Viz dále str. [20]. — ³⁾ Václav Matěj Kramerius (1753–1808), jeden z nejzasloužilejších buditelů českých, spisovatel, redaktor a vydavatel neúnavný. — ⁴⁾ R (i dále): Šenfeld. — ⁵⁾ „Křesťanská katolická užitečná domovní Postylla na celoroční nedělní i sváteční epistolů a evangelia, proti všemu nedělnímu i svátečnímu zlému užívání spořádaná etc. přeložená a vydaná od M. V. Krameriusa.“ Díl I. (Další nevyšel.) V Praze 1785. (Viz Jungm. VI., 1895.)

schválně pro potupu a katolického utrhaní kněžstva vydanou, přečísti a její první díl, na advent Páně znějící, vydati. Kupují ji chutně nekatolíci, velmi se s ní těšice, proto jen, že plna jest těžkých utrhaní a pomluv duchovenstva katolického.

Ale suď každý moudrý, zdalíž Písmo svaté, epištoly a [217] evangelia mají se na takový utrhačný způsob vykládati, a kdo tu postillu přečte, zdalíž srdce své k Bohu rozhrané, od hříchu odvrácené, čili osálené, k posměchu, k utrhaní cti bližního a k zlosti nachýlené a tak právě v čas adventní k příští Syna Božího připravené mítí bude aneb mítí může? Kdo jsme věrní katolíci, těšme se z toho, že raději hříchy dle Písma přikrýváme, než odkrýváme; neb jsme již na nekatolických pastorech (jak se zde jen drobet zahřáli a sádlo s krku smyli taky ledacos viděli, avšak jsme to přece ještě v spisu veřejném nevydali. I mějmež ještě dále ten stud a žádného nesudme před časem. Co se nám krvího mluví, trpme, a co pravdivého, v tom se napravme, aby viděli nekatolíci, že jak naši viru, tak ani nás v mravech přemoci nemohou a tak se sami stydět a zahanbiti musejí. „Zármutek a bolest jsem snášel a jméno Páně jsem vzýval.“ „Ostříhaje maličkých Pán: ponižil jsem se a vysvobodil mne.“ (Žalm 114., 3—4, 6.)¹⁾ A připomínejme sobě taky, že „střely mocného (a) jsou ostré: s uhlím — ale však „do zpuštění vypalujícím“ (Žalm 119, v. 4.)

[218] Okolo vánoc cena v obilí byla následující: V Praze pšenice 3 zl. 30, taky 45 kr., žito 2 zl. 45 kr., oves 1 zl. 30 kr., hrách 3 zl. atd. Zde pak vrchovatá míra byla pšenice 4 zl., žito 2 zl. 54 kr., ječmen 1 zl. 36 kr. i 39 kr., oves 1 zl. 30 kr., proso 3 zl., hrách 3 zl. 30 kr., čočka tolikéž.

Den Narození Páně byl mírně jasný, nepřilíš studený. V noci pak ke dni sv. Štěpána spadlo něco sněhu do rána a přibýlo ho víc na den sv. Jana, tak že se mohlo na saních jezdit.

V tomto vánočním čase koleda farářská aneb jednorocní navštěvování a požehnání každého katolického domu dle nejvyššího nařízení přestalo.²⁾

Tuť opět odpadlíci, jako by zlatou rudu našli, radostí plesali, katolíkům se vysmívali, čeládku a sprosté katolické lidi svozovali řkouce:³⁾ „Hle, jak vám pořád jedno po druhém pomiji, až vám všechno pomine; hle, jak vás ti kněží tou koledou svozovali a mámili! Kdyby to bylo co dobrého, byl by to císař nezrušil. Již ale teď prohlédněte a toho kněžského mámení zanechte a nás se přidrže.“ [219] Ale sluší o tom moudře takto mysliti: Ta koleda nebyla předně žádný artikl naší víry a taky nebyla k ničemu zlému aneb k nějaké ouhoně, nýbrž raděj k rozmnožení a upevnění věřících. Aniž také nebyla po celém světě, toliko zde v Čechách, v Moravě, Polsku, Slezsku a v Lužici. Ani také žádný papež jí nenařídil; kdo chce vědět, slyš jak se začala:⁴⁾

Za panování v Čechách Břetislava II., knížete českého, léta 1097 tehdejší biskup pražský, Kosmas, vida, an[yl] v zemi onde i onde jak mnohé pohanské obyčeje při křesťanech, také ďábelná kouzelnictví neb čarodějnictví,⁵⁾ ano místy pod jménem křesťanským docela pohané zůstávají, protož smluviv se o to s knížetem nařídil, aby každého roku při vánocích jeden každý farář své všechny osadní farníky v každém domě navštívil, jim požehnání udělil, obraz Pána našeho ukřižovaného ukázal i k políbení dal a při tom vyzvíděl, zdalíž tu praví křesťané čili pohané jsou; nebo pohané i čarodějníci obraz Krista Pána ukřižovaného

a) Satana.

¹⁾ R: 114.v. 3. 5. — ²⁾ Dvorní dekret z 27. listopadu 1785. U mnohých farářů činila prý koleda polovinu jejich příjmů. (Viz Prager Oberpostamtstzgt. z 10. prosince 1785.) — ³⁾ R: řka . . . s tou. — ⁴⁾ Dle Beckovského, str. 271. — ⁵⁾ R (i dále): čarodějnictví, čarodeník.

vidět i líbatí nechtěli. A tak kde by [220] skrze to nedokonalost křesťanskou sěznal, to aby potom skrze vyučování pilně napravoval. Nepřikázal pak, aby farář za to od koho peníze bral, ale takové (již nyní zvyklé) peníze sami lidé z pouhé lásky a náboženství svému pastýři, co kdo chtěl, dávali. Kdo neměl aneb nechtěl, ten nucen nebyl. Rovněž jako nyní vidíme, kterak naši odpadlíci svým pastorům ba až přilíž dary dávali a dávají. Od dávání takových darů dostalo to navštěvování latinské jméno *colleda*¹⁾ a trvalo až dosavad. V Moravě, Polsku a Slezsku rovně z té příčiny, jako v Čechách, vidouce tu věc býti velmi k víře pomocnou, takové navštěvování neb koledy hned tehdaž založili a ty tam také ještě nepřestaly krom v Moravě, poněvadž Morava spolu s Čechy stejné nařízení dostává.

Léta 1725 císař Karel VI. pod datum 28. prosince nařídil, aby jak královské zřízené v zemi rady a appellaci, tak všichni stavové a ouředníci zemští největší zřetel na to měli, aby skrze roznášení bludných knih pravověřící katolíci, zvlášť lidé sprostí po vesnicích nějakou ouhonu netrpěli a skrze bludné knihy od víry právě se nesvzovali. [221] K tomu cíli i vůli svou arcibiskupu pražskému oznámil dal, aby on všem v zemi farářům nařídil takové bludné knihy vyhledávati a svedený lid vyučovati. Kdo pak by se víry katolické přídržeti nechtěl, ten aby jeden rok na obecní práci a když by se ještě nepoznal, tehdy i druhý i třetí rok aby touž prací trestán byl a jestli by se ještě bludu odřeknouti nemínil, tak ze země na vždycky aby vypovědin a vyhnán byl a jestliže by se kdy vrátil, tehdy mečem aby byl ztrestán. Odkudž stalo se, že farářové při té roční držané koledě každému hospodáři knihy jeho prohlédnouti, dobré podepsati, zlé pak vzíti a do konsistoře, odtud pak do gubernium odvésti musili. Máme posavad takové patenty léta 1726²⁾ v Praze tištěné. To opět všecko obnoveno, ano i přísně dotvrzeno jest od slavné paměti Marie Teresie, paní naší, léta 1749 dne 11.³⁾ září. Item zase v roce 1770.⁴⁾ Opět od nynějšího monarchy, Josefa II., roku 1780.

Mimo to císař Karel VI. roku 1732⁵⁾ nařídil veřejné misionáře neb vyslance z řádu jezuitského, kteří po městech veřejně kázali a tím, jižto jim jaké bludné knihy přinesli, zase jiné nové katolické dávali.

[222] Trvala tehdy ta koleda od roku 1097 do roku 1786 a řeknu do roku 1787 (protože kam to poručení déle nepřišlo, přece místem farářové chodili), ve všem 690 let.

Z toho si nic nedělejme,
jenom pravou víru mějme —
jestliže jest koleda pryč,
z víry nám neubýlo nic.

V městečku Sadské paň děkan, Tomáš Čížek, prve než ho poručení došlo, na sv. Štěpána několik domů obchodil; když pak v týž den poručení obdržel, dále víc nešel a těm, u nichž byl, peníze na koledu dané zase vrátil, s čímž posměchu dosti měl.⁶⁾

A tak kdo uzná a rozváží, kdy, od koho a proč ta koleda se začala, musí se přiznati, žeť taky nadarmo nebyla. Že pak nyní již za povinnost téměř to vešlo, peněz nějaký jménem té koledy otci duchovnímu dávat, byloť to rovně od nejvyšší země vrchnosti již dávno dovoleno a za slušnost uznáno, aby jednou v rok pastýř své ovečky navštěvuje a celému jich domu jménem Božím požehnání uděluje, ně-

¹⁾ Vykládá se spíše z lat. *Calendae*. Vavák má na mysli asi výklad z lat. *collecta*. — ²⁾ Ze dne 29. ledna. — ³⁾ R: 17. září. — ⁴⁾ Týž patent z roku 1749 (resp. 1726) byl pak každoročně znovu prohlášován, až posledně r. 1780. — ⁵⁾ Viz Pam. I. 1., str. 62. pozn. 2. — ⁶⁾ Viz Pam. I. 1., str. 61. pozn. 1.

jaťv dárek k svému obživení dostal. Ač v tyto časy žádný se nepředal, [223] eb má každý jinam co dávat a již bývalá štědrost u všech lidí jako siunce za horu zachází.

Pamatuji, že před lety zde v Milčicích mimo peníz, obyčejný sedmnáctník, ještě obláč lnu, 20 neb 30 vajec a hrubou štědrovečerní housku v každém sedlském domě dávali; nyní pak sotva samotný ten sedmnáctník sedlák dal, u chalupníka dva groše, v baráku groš aneb nic.

Máme práv teď jinší daně —
Bože, rač nadělit na ně!

A ať něco aspoň dotknu: Zdejší ves Milčice roku 1700 platila kontribuce 500 zl., okolo roku 1720 platila 700 zl. a robota tehdež ledajaks se odbývala, že sobě na ni žádný co naříkati neměl. Okolo roku 1746 již platila 806 zl. a robota toho času začala se zvyšovati a takovou tvárnost vždy dále na sebe brala, až Turky a Tatarý¹⁾ v ukrutnosti daleko převýšila, a tehdy naše ves, majíc dříve 10, pak 12 usedlých, již toho roku 14^{9/16} dílu dostala. Roku 1764 dostala 16 usedlých a kontribuce 1065 zl., k tomu jinších rozličných daní, až i latinskými jmény okřtěných, tak že všeho platu bylo 1887 zl. 46 kr.

[224] Tohoto roku, když to piši, 1785, platíme kontribuce samostatně	996 zl. 6 kr.,
rozličného vydání, t. j. služba kontrib[učnímu]	18 zl. 5 kr.,
na vojenské kvartýry	6 zl. 10 kr. 2 feniky,
million půjčky za obilí v čas hladu 1771	22 zl. 16 kr.,
na službu kominíka	3 zl. 42 kr.,
interes ²⁾ ze staré kontribuce	1 zl. 27 kr.,
v jednom	1047 zl. 46 kr. 2 feniky.
K tomu za robotu	816 zl. 28 kr.,
hlavně	1864 zl. 14 kr. 2 feniky.
Na to máme a užíváme polí sousedských obecních pastev	1999 měřic 260 „
a tak hlavně dle míry rakoušské roku 1777 vyměřeno	2259 měřic

Co pak teď dále budeme platiti,
Pán Bůh račiž sám na to přispořiti;
neb ustavičně zrna přidáváme,
kde je ani nikda nesklízíváme.
Páni nás nutějí [!] se svými prořízy,
až nás snad zřezají co slámu kosíři.
Bude-li tak s nebe tolik zrn padati,
kolik jich dáváme, budem hodní chlapi.
Ale jestli nebe s námi se nesrovná,
bude v tom prořízu linie nerovná.³⁾

¹⁾ R: Tartary. — ²⁾ T. j. úroky. — ³⁾ Na dvou následujících listech str. [225.—228.] menšího formátu do knihy přivázaných jest „Psalni některých pěkných pamětí“, jež zde vynechávám. Jsou to stručné

Rok 1786.

[229] Den rokV noWeho bIL MIJrnY, tepLI, Wšak bez sLVneCžne gasnostl.

Hospodine, Pane náš, pro své milosrdenství
chraniž nás tento rok od všelikých nebezpečství!

Po Novém létě sněhu něco víc přibylo. Mírná tvrdost zimy stále trvala. Cesty dobré. Obilí platilo: Pšenice 4 zl., taky bez 2 i 4 grošů, žito 3 zl., ječmen 2 zl., taky bez 2 grošů, oves 1 zl. 30 kr., taky 2š grošů, proso 3 zl., taky 4 i 5 grošů vic, hrách 3 zl. 30 kr., seno 18 grošů.

Pan z Schönfeldů, impressor pražský, do chuti sobě vzal taky zase české noviny tlačit a je od Nového roku vůbec vydávati.¹⁾

Kdo je od něho chce bráti,
má za rok dva zlaté dáti.

Mnoho českých knih taky on vydává,
jen že s utrhaním katolíků je promíchává —
(ač z některých dělají už kornoutky;
koupil jsem sám v Praze v jednom pokroutky).

[230] Na knížku Václava Rokosa, kaplana u sv. Vojtěcha v Praze, v minulém roce vydanou,²⁾ v níž dokazuje, že pastorem augšpurské a švýcarské konfessi žádní kněží nejsou, kdosi z protivné strany odpověď dal pod jménem Petra Záchodského z Slevizu,³⁾ právě v záchodě študýrovanou, která ač před Novým létem u Rosenmüllera tlačená byla, však teď teprva a sice rok 1786 na sobě nesoucí ven vyšla. Jest pak v ní tak tupé žvaní, že se za to brzy protivníci styděli, ano Matěj Markovicz, pastor luteránský v Praze,⁴⁾ když zvěděl, že on té odpovědi autorem býti se praví, aby to na něm nezůstalo, posloužil mu pan z Schönfeldů a jeho výmluvu do novin českých i německých pod datum 21. ledna Nr. 3. posadil takto:

Poněvadž já níže psaný u mnohých v podezření jsem, že by ode mne knížka pod tímto nápisem: „Psalni školního mistra, Petra Záchodského z Slevizu, k obraně evangelických učitelů atd. atd.“ pocházela, za tou příčinou mnohováženému publikum k vědomosti dávám, že já do-

nesouvislé výpisky z knih a vlastně jen pouhá data o pokřesťanění země české a okolních, o Lutherovi a konfessi augsburské, o Kalvínovi, novokřtěncích a o zrušení některých řeholí ve stol. 14.—17.

¹⁾ Schönfeldské cis. král. poštovské Noviny redigoval r. 1785—1788 V. M. Kramerius, jenž pak začal vydávati od r. 1789 vlastní své „Pražské poštovské noviny“, přezvané od r. 1791 na „Kramériusovy c. k. vlastenské noviny“, jež se těšily, dokavad je Kramerius sám řídil, veliké oblibě. — ²⁾ Viz str. 89. pozn. 1. — ³⁾ „Psalni školního mistra . . . k obraně evangelických učitelů a svobodného učení evangelického proti nedůvodnému důkazu, že učitelové evangeličtí nejsou kněží. V Praze 1786, u Rosenmüllerských dědiců.“ (Jungm. VI, 1787.) Pod jménem autora Petra Záchodského neskrýval se však pražský pastor augsb. vyzn., Markovič, ani jiný evangelík, jak se Vavák mylně domníval, nýbrž kněz Václav Stach, od r. 1787 professor české pastorálky na bohoslovném učení v Olomouci, horlivý josefinista. — ⁴⁾ Od r. 1783. Vydal několik českých knih.

konce předřečené knížky spisovatelem nejsem. Matěj Markovicz, kazatel slova Božího augšp. vyznání v Praze.“

[231] Nu, považ každý moudrý, jakéž pak je to knih vydávání, když sobě netroufá autor za svou práci odpovídati. Falešné jméno na knihu dáti a z práce její se vymlouvati, je-liž pak to jaká poctivost? Nebo ta práce neb ta knížka že od katolika žádného nepochází, věc jest jistá.¹⁾ Pokudž tehdy od nekatolíků pochází, jestli poctivá jest, proč se za ni stydí a k ní se hlásiti nechť? Hle, my katolíci pořád vidíme, jakými dveřmi nekatolíčtí pastorem aneb jiní jejich náhonci do ovčince lezou, jak své rohože divně pletou. Ještě postilla adventní²⁾ nevystydla, s kterou chtěli znamenitou díru do ovčince katolického prorazití, — již nyní závoru, nížto dveře opřené býti vidí, zlámati chtějí. Ale nic nesvedou, nebo jest

od Nejmoudřejšího určino,
od Nejvyššího vystavino,
od Nejmocnějšího chránino,
ba sedmi pečeti[m]i zapečetino,

co oni tak všetečně, jen samým politickým vtípem chtějí pochopiti, vyložiti, rozmetati, rozhrmati, roztrhati a dle své světem ošálené vůle užívati.

[232] Okolo 18. a 19. ledna sníh mírně bez prudkých povodní sešel, teplý déšť jej provázal a hned země orat se nechaly: 27., 28., 30. a 31. ledna lidé orali na Radimsku i na panských polích robotou.

29. ledna, v neděli, dcera má druhá, Kateřina, s Václavem Vomáčkou z Nučic do stavu manželského vstupila.³⁾ První dcera, Anna, roku 1780 v listopadu⁴⁾ za Václava Hotovce zde vdána jest.⁵⁾

1. února začaly silně větry váti a trvaly téměř dvanáct dní.

Mnozí lidé, zvláště v Praze, v nemalém strachu tohoto měsíce byli v příčině jistého prorocství,⁶⁾ dle kterého mezi 18. a 22. dnem února mělo přes českou zem zemětřesení přeběhnouti a Prahu podvrátiti, až z toho mnoho panstva v Prahy ven vyjelo.

Dne 18. února, v sobotu před nedělí Sexagesima, zimy veliké se začaly a trvaly až do konce měsíce. 23. byl mráz loňským podobný; 27. téhož obloha na půlnoční straně všechna červená se ukázala u večer, nato v noci jasnost na zem spadla, ji osvitila a zase vzhůru se vznesouc zmizela.

[233] Toho dne, totiž 27. února, všichni karmanýři, již v bydžovském a chrudimském kraji leží, do města Pardubic se sjeli, kamž také jejich slavný generál, princ Albert neb Voj-

¹⁾ A byla přece, od Stacha. Viz str. 93. pozn. 3. — ²⁾ Viz svrchu str. 89. — ³⁾ Ze zápisu v matrice skramnické: Zeních Václ. Vomáčka, z Nučic soused, katolík, 31 rok stár, vdovec. Nevěsta Kateřina Vaváková, dcera rychtáře, katol., naroz. 4. dubna 1767, svob. Svědkové: Michael Balšánek a Kateřina Šlechtová, dcera souseda z Milčic. Oddával je farář Frant. Puchler. — ⁴⁾ R: in Novembri. — ⁵⁾ Z matriky skramnické: Václav Hotovec, chalupník (gazarius) v Milčicích č. 6., a Anna, dcera Frant. Vaváka, narozená 20. února 1763, oddání 26. listop. 1780 od faráře Jak. Zelenky. Svědkové: Václ. Čermák a Kateřina, dcera Matěje Doležala, oba z Milčic. — ⁶⁾ O prorocství superintendenta Ziehena viz v Prager Oberpostamtsztg. z 24. ledna, 4. března a 14. dubna 1786 a již z 24. prosince 1785 zmínky, o žertovné odpovědi pak Staphové na ně viz v č. 15. z 21. února 1786. Odpověď ta („Rezept für die Anhänger der schreckbaren Ziehenschen Prophezeyung“) byla pak i ve veselohru zpracována od F. G. Fruhwirtha pod názvem „Das Erdbeben, oder die Hindernisse der Heurath.“ (Viz v čís. 17. z 28. února 1786.)

těch (kterýž jest saského kurfiršta, Augusta, bratr a našeho monarchy, Josefa II., švagr, mající sestru jeho, Marii Kristinu, za manželku, a rakouského Nizozemská¹⁾ vladař) z Vídně přijel a tu dne 1. března, v středu Popelní, celý ten svůj regiment v parádě a v novém munduru stojící ponejprv teprva spatřil a každému muži 1 zlatý daroval.²⁾ Nato 5. března, v Invo-cavit neděli, z Pardubic do Poděbrad na noc přijel, odtud ráno v pondělí přes Brandýs do Citova na noc, pak do Terezova, nové pevnosti, a odtud do Drážďan k svému panu bratru přijel.

Dne 3. a 4. března, v první pátek a sobotu postní, dle nejvyššího, již v únoru příslého nařízení zde na Poděbradště všechny filiální kostely se zavíraly a zapečetily, farní toliko ke službám Božím zůstaly. Tu práci od jednoho kostela k druhému jezdící pan Jan Burghardt,³⁾ purkrabě, [234] a pan Ondřej Kitler, listovní, z zámku poděbradského vykonávali. V jiných krajích v zemi někde dříve, někde pozděj takové zavírání kostelů se stalo. A tak na den Přenesení sv. Václava, kterýž kostely stavěl a zavřeně od Drahomíry, matky své, otvíral, letos se zas zavíraly.

Kdož z toho byl povděčnější jako opět odpadlíci! Tiť zase nové radosti nabyli a ve své marnosti se tvrdili. Ani snad déšť májový v čas velikého sucha nebyl by novinou milejší do jejich ucha. Tuť scházejice se spolu se těšili a že ty kostely jejich budou, sobě svědčili.

Mé děti, pozorujte, jak, kdy, z čeho a proč ty bludy v zemi naší se utvrzovaly, jaké příčinky sobě ti bídní lidé k utvrzování své slepoty brali; my ale poznejme, že z toho taky jest na nás trest.

A tak tehdy dne 3. března zavřeně a zapečetěné jsou na Poděbradště tyto kostely: 1. v Pňově Narození Panny Marie, 2. v Chotouni sv. Prokopa, 3. u Hradištka v Kersku Božího Těla, 4. v Pístech Seslání Ducha svatého, 5. kaple Panny Marie při lázních pod Sadskou horou. [235] Dne pak 4.: 1. kostel Panny Marie za mostem u Poděbrad, kterýž léta 1516 vystavěn jest na tom místě, kde léta 1496, v pátek po sv. Vavřinci, oněch 10 havířů nevinně sřato bylo, o čemž Hájek obšírně na rok 1496. Všech těch havířů hlavy a kosti v vykle-nutém okně blíž velkého oltáře za mřížkou, jakož i ta poprava jejich s přiloženým jménem každého z nich v témž kostele jest k spatření. 2. Petra a Pavla na Vaškobrhu.⁴⁾ Co dále z toho vypadne, čas ukáže.

8. března sněhu opět něco spadlo, kterýž dne 14. téhož sešel a hned sucho pod ním zůstalo tak, že 16. téhož již orati a sítí se mohlo, ano veřejná sej jarní se začala. Osení zimní pod tím sněhem obživ-nuvší⁵⁾ pěkně se ukázalo, až milo patřiti. Nízké, vlhké a mokřinovaté

¹⁾ R: Rakouských Niderlantu. — ²⁾ Staří vojáci po 1 zl., nováčkové dvojnásobný denní plat. Obšírná zpráva v Prager Oberpostztg. z 11. a 14. března 1786. — ³⁾ R: Purkhart . . . Gittler. — ⁴⁾ V rukopise byly původně jmenovány ještě tyto kostely: „sv. Prokopa v Budiměřicích, sv. Václava v Oumyslovicích, sv. Vavřince v Pátku, Panny Marie v Podmokách, sv. Jiří a Vojtěcha v Libici, nejsv. Trojice Boží v Libci.“ Pak Vavák jména ta přeškrtl a připsal: „NB. Ty ne.“ — ⁵⁾ R: obživna.

půdy tak jsou vyspělé a suché, že hned v nich můžeme síti, což již od roku 1775 se nestalo.

[236] 15. března konškrupcí roční byla zde, já pak se třemi výchozními musil jsem do zámku jíti a tam jsme po třetí již našich polí zrnování předělávali a zde u Milčic a Peček nejlepší pole již až na 8 zrn přinuceně napsat nechati jsme musili.

Pán Bůh rač jich nadělovati,
bychom je mohli sklizovati!

K lepšímu vyzvzdění od lidí jakosti polí chytré formuláře vyšly, dle kterých, jak za starodávna bývalo, do čtyř dílů každý své pole rozděliti mohl, totiž 1. dobré, 2. prostřední, 3. špatnější, 4. nejšpatnější, — což mnohým ovšem i mně zalíbilo se, že tak budeme moci pole dvojího neb trojího způsobu zase podle jakovosti půdy zrnovati, — a tím rádem každý rychtář se sousedy doma musili své pole vyzrnovati a tak sepsané do zámku podati. Což aby lépe a trefněji udělali mohli, rychtářové s kantory byli s této strany Labe sem do Milčic ke dni 27. února nařízení, před nimižto já ves naši jsem řídil, a viděvše, jak se to má psáti, zase doma tak psali. Když ale jsme to do zámku odváděli, zase to jinší tvárnost mělo a z rozdělování pole na dvě neb na tři¹⁾ sešlo, v jednom celému poli zrna se dávala.

[237] Dne 17. března, v pátek před nedělí Oculi, mlha jarní hustá po prvé byla a následující dva dni, totiž 18. a 19., a při tom jasně a krásné časy. V noci mezi 21. a 22. dnem března neobyčejné hlučení a bouchání na obloze nebeské slyšeti bylo, až ty, již to slyšeli, hrůza obcházela. Franc Vašátko, foršt sřebestovský, byl na čizbě v lese s hajným a oba²⁾ hrůzou domů utekli — a zdálo se to, jako by nějaká střelba na obloze byla. Nato zas druhou noc, mezi 22. a 23. dnem března, polovic téměř firmamentu (oblohy) na půlnoční straně červeně s ohnivou a krvavou barvou neobyčejně a strašlivě přetaženo bylo.

20. března velebný otec, pan Tomáš Čížek, děkan v Sadské, jsa již k službám církevním nestatečný, od konsistoře hradecké jest z ní propuštěn; 200 zl. na rok mu vyhozeno a on rozprodav své zboží do Hořic, své vlasti, na odpočinutí výše psaného dne odjel. Byl tu děkanem 22 léta, věku svého má 67 let a knězem 45 let.³⁾

[238] Od 16. až do 25. dne března časy byly pěkné a k seti velmi pohodlné. Na den pak Panny Marie Zvěstování spadl večer deštiček k pomilování. Mezitím a toho času obilí mělo cenu dle posavad zde užívaného způsobu míry vrchovaté: Pšenice 4 zl., žito 3 zl., ječmen 2 zl., oves 1 zl. 20 kr., hrách 3 zl. 30 kr., proso 3 zl. 12 kr., 1 mandel ječné slámy 36 kr., taky 40 kr., 1 centnýř sena 18 grošů. Telátka, jehňátka, hřibátka, prasátka větší než loni rodila se. Zmetků málo bylo.

Tohoto měsíce skrze vůbec vydané tištěné patenty⁴⁾ založení živnosti pro chudé opět se obnovilo. Již pak nyní ne k zámku, ale k faře náležející vesnice mají almužnu dohromady

¹⁾ R: lepej... na dva neb na tři. — ²⁾ R: byvši... s hajným oba.

³⁾ R: Viz Pam. I. 1., str. 61. — ⁴⁾ „Zpráva o založení chudých [Armeninstitut] pod jménem společnost z lásky k bližnímu. — V Praze, dne 26. ledna 1875.“

skládati a z té má se chudým na též kollatuře jsoucím dle potřeby jednoho každého rozdělovati. Při tom k podnětu ochotnějšího darů dávání i bratrstvo, „z lásky k bližnímu“ řečené, založilo se, do něhož každý, jakékoliv konfessi — i žid — může dáti se zapsati. Každý farář knihu pro zapsání má míti. Ale to zapisování málo komu chutná, myslí mnozí, kdyby se dali zapsati, že by snad potom přinuceně musili almužnu dávat. [239] V každé vsi má být jeden souseď vybraný dobrého srdce a ten „otec chudých“ slouti. Almužna jednou za týden skrze souseda aneb koho jiného má být sbírána, k tomu otci chudých dána, kterou on mezi ty žebráky, již ve vsi jsou, dle potřeby rozdělí. Pakli by co zbylo, to na faru odešle, odtud pak do jiných vesnic, kde by více potřeba kázala, se podá aneb v záloze do jiného týhodně zůstane. Žebrák žádný více dům od domu choditi a lidi trápit nemá.

To ustanovení ovšem jak pro sousedy, tak pro žebráky dobré jest. Pro sousedy, že jednou za týden o mnoho hojnější almužnu a chutně každý dáti může, když pokoj od každodenních mnoho žebráků míti bude; pro žebráky, že oni mohou jen doma seděti, Bohu sloužiti, zimě, horku, nečasům, bublání i psiho štěkání ujíti a almužnu do svého příbytku dostanou. Za druhé, kteří praví žebráci nejsou, nebudou ze vsi do vsi běhati, lidi šáliti, ale musejí doma prací svou aneb ze svých výminků, polí, dobytka atd. se živiti. Za třetí, všelici zlí lidé, zloději, již pod pláštěm žebroty v domích příležitosti ku krádeži prohlédli, biřící, cikáni a jiní tuláci své toulky zanechati a dílem rukou svých živiti se musí.

[240] Pane, rač nám požechnati,
ať můžem udělovati
té almužny
pro lid nuzný
z naší těžké práce plužní.

Jen sám sedlák, téhož správce,
vzdělavatel, spolu rádce,
ten jim smrdí
co klín tvrdý,
pro něho jít každý hrdý.

Myť jsme živobyti nástroj,
všech stavů a věků zástoj,
buď kněz, neb pán,
jen hledí k nám,
za to třebas vinšuje trám.

My však na to málo dbáme,
jenom když nad sebou máme
vždy živého,
příznivého
Pána Boha nebeského.

Mnohý leží, mnohý sedí,
mnohý i poklady dědí,
avšak přece
jináč nechce,
jen z sedláků živ být lehce.

Tenť vždy všecko napravuje
a sám nás tak oslavuje,
že se diví
z panstva lidí,
kterak jsou sedláci živi.

Ti páni od svých vrchností
mají ročně služby dosti,
však jehňátko
i telátko
vezmou od nás i hřibátko.

Nechť se kdo chce chlubit rodem,
buď kdo veliké cti hoden,
sedlák má čest,
že nástroj jest
živností, zámků, vesnic, měst.

Cokoliv se u nás rodí,
všecko se to pro ně hodí,
buď jest živý,
aneb mrtvý,
všecko se jim dobře líbí.

Někteří pak ač to znají,
dobré slovo nám nedají,
vere, vere,¹⁾
bere, žere,
řeknem-li slovo, hned pere.

¹⁾ V pravdě, v pravdě.

Nu, jen trpělivost mějme,
křivdu rádi odpouštějme,
nebo snadně
rozkoš zchladne,
ctnost bez protivníka zvadne.

Trpíme-li, trpíme s chutí,
nechť nás k čemukoliv nutí,
však Stvořitel
a Dařitel
bude náš věčný těšitel.

[241] 22. března, o středopostí, kříž veliký, dřevěný, za zdejší vsí Milčici na kouřimské cestě stojící, od roku 1763. starý, vida jej býti naskrz shnilý, aby na někoho cestou jedoucího neb na děti někdy nespádl, dal sem posilákovi a Hájkovi poraziti, dav¹, jim jej k spálení.

Tuť zdejší odpadlíci tak malomyslní byli, že s radostí mezi sebou mluvili: „Hle, již náš rychtář musí dát kříž porazit, dostal poručení. Již žádné kříže nikde nebudou. Hle, již jim to bláznovství taky pomine, již to modlářství zahyne.“ Nu, posuď každý, jak ti lidé, chudáčka. Jsouce světa pravé víry zbaveni, sem tam v mrákotách myšlení svého tápají, jak se ledacims těší, jak se vždy víc a víc mámi. Ale my pomysleme, zdaliž to dobré jest: Nač ďábel nevráží, oni taky; ba právě nepřátelé kříže Kristova, i toho zevnitřního, ďáblu se rovnají, když kříž a pochválení Krista Pána²) v nenávisti mají. Nevím, coť pak řeknou, až z milosti Boží zase ten kříž nový a na něm i krucifix plechový, který ze staré zvoničky³) zachovaný mám, spátrí. Inu, posmívejte se již do vůle; přijde přece čas, že se řekne: „Konec vzal posměvač a podřátí jsou všichni, kteří bděli nad nepravostí.“ (Isai. 29, v. 20.)

[242] Dne 28. března opět sněhu něco spadlo, kterýž 30. téhož sesel a časy velmi pěkné, k seti pohodlné se ukázaly. Obilíčko zimní ještě ozdobněji se ukázalo, až milo patřiti a již z toho znáti, že letos hojná zemská ouroda následovati by měla. V pravdě tak krásné jaro nebylo, jak v roce 1763 a 1778.

Obloho nebeská,
rozkvétáš, i zemská,
pojíte se (a) jedna s druhou
co dešť s hroudou —
z toho nám užítky půjdou.

Rosička svlažuje,
větříček fochruje,
slunéčko povolně hřeje,
zem se směje,
voda se z studánek leje.

Ptactvo sladce zpívá,
až se svět rozlihá,
z cizích zemí semí vandrují,
osazují,
svá pleménka (mláďátka) rozmnožují.

Obilíčko řásně
vzchází velmi krásně,
stromové v zahradách pučí,
včely bručí,
dobytek skáče a zvučí.

Na duby, topoly
sluky a sokoli
sedají, ti vzácní ptáci,
i jeřábci,
v polích až hustě skřívánci.

[243] Ach, ó lidské srdce,
poznej, považ brzce
tu dobrotu Stvořitele,
dařitele,
laskavého těšitele.

K vodním místům rády
husí⁴) hned armády,
kachny, lísky, čejky, šnepi⁵)
stále letí,
jejich vejce nosí děti.

Jak nás k sobě vábí,
abychom jen rádi
jeho pravou víru znali,
milovali
a hřichu se varovali.

(a) spojujete.

¹) R: davši jim ho. — ²) T. j. pozdrav „Pochválen“ atd. — ³) Viz Pam. I. 2., str. 9. a 119. — ⁴) R: místam rádi husejch. — ⁵) Šnep = sluka (Schnepfe.)

Zvlášť pak ty slepoty,
všeliké holoty (b),
do nichžto se mnozí vpletli,
od nás ztekli¹) —
ó by zase z nich utekli!

Z tak krásného jara
tvé milosti vláha
ať srdce naše rozvlaščí,
mile zdaří,
ať se z nás žádný nezmaří.

Ach, Pane náš milý,
přispořiz nám víry
a rozjasniž srdce naše
v tomto čase
i těch bludných bratrů zase.

Utvrď katolíky
a osvěť bludníky,
a bychom v jednotě víry
živi byli
i v nebi tě věčně ctíli.

Abychom zde v světě
ještě v tomto létě
všichni na jedné vinici c)
tví dělníci
byli tvou milou pšenici.

SLVneCzne tepLe garo — 30.
března —
toto Mně psátil DaLo.

[244] Při konci března cena obilí menšila se; žito i ječmenu místem o groš, místem o dva spadlo. Dne 7. dubna, v pátek post Judica²) a večer deštiček spadl, po němž do rána všechny louky a obce spanile se zazelenaly, obilíčko libě zavonělo. 8. téhož v sobotu, krásný čas slunečný následoval. V neděli Palmarum opět teplý a tichý deštiček zem svlažil.

Tolikéž 8. dubna komisař od krajského bydžovského ouřadu do Sadské přijeda role orná od kůru literátského skrz licitací prodal a peníze s sebou do Jičina vzal. To též v Poděbradech i v jiných městečkách a městech stalo se. Jiné materialia aneb příslušející od týchž literátských kůrů, jako pláště, flory, přikrovky, svíce, kancionály, jakož hotové v kasách peníze již hned loňského roku prodané a vzaté jsou a takové literátské zpěvové kůry docela zrušené. Že pak po několika letech, když my pamětníci toho vymřeme, mnozí nic věděti nebudou, co jsou byly literátské kůry, protož jejich jestost tuto krátce napíši:

[245] Milí naši předkové, právě věřící katolíčtí Čechové a Moravané, tak v lásce a službě Boží rozhorleni byli, že netoliko na stavení chrámů, oltářů a k tomu patřící potřeby, jako kalichy, monštrancí, mešní roucha nescíteně takměř náklady vedli, ale i taky, aby v těch chrámech ustavičně chvála Boží jak říkajícím, tak zpívajícím způsobem zněla a trvala, k jednotě a společnému zpívání sebe zavazovali, do chrámu na vigílie a přede mši časně se scházeli, jakož i k nemocným, k mrtvým na pohřby, a procesí atd. a tu společně a jednosvorně pobožně zpívali. Odtud takové zpěvové společnosti vzaly jméno literátské kůry aneb zpěvové spolby. Až z toho pošlo, že i kasu, základ peněžítý, buď dobrovolným dáním aneb od oumrťi odkazem založili. Z takových peněz potom zase potřeby rozličné, zvlášť k mrtvému tě u přikrovky, pláště, klobouky, flory, — vše černé barvy, svíce, kancionály se kupovaly, dílem též něco předním a počet vedoucím literákům ročně, dílem též na mše svaté za živé i mrtvé spoluoudy dávalo se. Kniha též v každém městě, městečku k tomu cíli chovala se, do níž [246] kdo v té společnosti býti chtěl, za-

(b) Všeliký holý tvor, jenž srsti nemá, žáby, hadi, zeměplazi — i takoví lidé, již bez všeho řádu svémyslně živi jsou, „holota“ od starodávna slove.

(c) Jen na jednu vinici dělníci se posílali. (Mat 20.)

¹) T. j. utekli. — ²) T. j. po neděli Smrtelné.

psati se dal a do té kasy nějakou maličkost,¹⁾ někde dva groše, někde groš složil. Takový člověk když umřel, byť někdo žádného přítelíčka neměl, funus jeho přece zřetelný a krásný byl. neb bratří a sester mnoho sejdouce se, netoliko zřivali, ale i pod příkrovem a v plášť ch k hrobu donesli, mimo to i mše svatá za duši jeho odsloužila se.

Takové zpěvové spolby hned dávno před Karlem IV. a Arnoštem, arcibiskupem prvním, zde v Čechách byly [!], což Karel a Arnošt lépe utvrdili a rozmnožili, když na vypisování písní a mšálů i bibli veliké náklady vedli a je do kostelů rozdávali (impressi ještě tehdy nebylo). Odtud hned máme podáno tak mnoho překrásných výročních, ku každému času v roce náležitých písní; nebo v tom způsobu jsme my Čechové i od jiných národů chváleni, že jsme na zpěvy bohatí a že umíme všecko v písně obrátiti a uvéstí.

Když pak od Žižky a jeho potomků, Sirotků a Táborů, všechny kláštery a kostely zbořené a služby Boží zmařené i zpěvy katolické zkažené byly a města i vesnice z většího dílu, jestli nechtěli ukrutně zmordováni a spáleni býti, přinuceně Husových a jiných [247] pražských a tábořských bludů přidržením se musili, tuž zhybnulo všecko pobožné zpívání. Ale pikharti vidouce často na zpěvy vzpomínání a od pravých katolíků tak nevyvrátitelně jich²⁾ užívání, vzali sobě příčinu taky své bludy na zpěvy skládati a ve svých jamách, stodolách, sklepích a skalách, kde se rojili, tak zručně zpívali, až skrze to zpívání nejvíc toho lidu sproštěho (rovněž jako před třemi lety) od víry katolické odvedli. Nebo Čech každý, zvlášť pohlaví ženské, to sobě od přirození dané má, že buďto uměje čísti rád zpívat, aneb neuměje, rád písně poslouchá. Aby pak pikharti, již potom v roce 1440 dali sobě jméno Bratří čeští, tím snáze a více katolíků mezi sebe přivéstí mohli, užívali mezi svými bludnými písněmi mnoho našich katolických a zvlášť výročních, pravice lidem: „He, vždyť my takové písně zpíváme jako vy, buďte mezi námi,“ — jakož posavad je v jejich bludných kancionálech vidíme. Opozřeli se potom i psáti, že jsou ty písně od nich skládané. Takž některé Husovi, Rokycanovi, Korandovi, Jan Augustovi, Michalovi připisují, ježto víme, že ty písně daleko dříve [248] na světě byly, nežli tito skladatelové svět spatřili, jakož jim to již před 200 lety vůči mluvil i napsal doktor Václav Štorem v protestaci na jejich bratrský, pěkně vymoděný kancionál. Nicméně tak neústupní, zatvrzelí lidé směli celý rejstřík, kdo z jejich cechu kterou píseň skládal, chlubně a pyšně i líživě vydati, nímžto se zas teď nedávno v Berlíně vytlačeným taky nynější nováčkové chlubí, — ale chudáčka nic dokonalého nevědí; jen když je knížka v Berlíně³⁾ neb v Amsterdamě aneb kde tam jinde tlačená, již oni ji víc než Kristu Pánu věří. Pravím dokazitelně: víc než Kristu Pánu; nebo co Kristus mluvil o těle svém, tomu nevěří, co pak Komenský aneb Liberda zmontaně napsali, tomu věří. Dosvědčí nám to též staré kancionály katolické, v kterých jsou některé písně, aniž se k nim pikharti hlásí, ježto kancionál dříve jest tištěný, nežli od pikhartů jmenovaný skladatel rozum poznal aneb na světě byl. Což dokážu, když ten pikhartský rejstřík zase dostanu, nyní ho nemám. Zavírám zas s literáty a pravím, že do toho jejich shromáždění obojího pohlaví a všech stavů lidé dávali se zapisovati, tolikéž i já z nich jeden jsem.

[249] Rovně i onino někdejší čeští podobojisté, již dle dovolení sněmu basilejského pod obojí přijímající katolíky⁴⁾ také slouti chtěli, zpívání v kostelích velmi milovali a rozmnožovali, čínice znamenité náklady na pěkně psané i kunstovně velmi malované kancionály, kteréž posavad po nich ještě v některých městech s podivením spatřiti se mohou, jako v Kouřimě, v Českém Brodě atd. Jakož pak v Brodě Českém v jednom velmi krásně a spanile na pergamentu⁵⁾ psaném a malovaném tak čistě jako dnes kancionálu i ona mezi jinými píseň se nachází: „Svatý Václave,

¹⁾ A: pacatellu. — ²⁾ R: jej. — ³⁾ R: Berlíně. — ⁴⁾ R: katolíkami. — ⁵⁾ R: pargamenu.

vejvodo české země.“ Tito podobojisté, že rovněž církve matky katolické poslechnouti a ní¹⁾ řídit se nechtěli, svých důvodů a vymyšleností se držice tak se v náboženství vždy měnili, že po roce 1540 větším dílem sekty Lutherové se chytali, jakož i pikhartů tak, že okolo roku 1600 málo již podobojistů pravých dle sněmu basilejského k nalezení bylo. Odkudž stalo se, že v roce [250] 1547 skrz tu Lutherovu sektu tak stavové i města kurfiršta saského, Jana Fridricha, milovali, že proti němu bojujícímu králi svému, Ferdinandovi I., pomoc dáti nechtěli a skrze to potom o své hlavy, statky a svobody přišli. Jakož také v roce 1618 zbouřených evangelických a pikhardských stavů se přidržejíce, spolu s nimi ven ze země vypovězeni byli. A tehdyž zajisté a nejvíc v roce 1624 spolu s jinými všelikými sektami taky tito podobojisté v Čechách pominuli.

Měsíce dubna obilí mělo cenu: Pšenice 3 zl. 30 i 45 kr., žito 2 zl. 45 kr., ječmen 1 zl. 48 i 51 kr., oves 1 zl. 24 kr., proso 2 zl. 51 kr., seno 51 i 54 kr. Do dne 15. dubna, jenž Bílá sobota byla, docela jarní sej se skončila. Velikonoční svátky jasným teplem obalené byly.

NB. V Kouřimě za pole literátské utržilo se 35.200 zl., které do fišku císařského vzaté jsou.

[251] Tohoto měsíce ještě Luciš některé nerozumné chasníky, takové sice, kteří u odpadlců slouží, skrze ně svedl, že běhali do zámku poděbradského dávajíce se k švýcarům připisovati, odkudž i na šestinedělní cvičení (které aby raděj nebylo!) k svým farářům odkazování byli.

Ačkoliv při konci dubna a na začátku máje několik mrazů bylo, nicméně přece stromovi pěkně odkvétalo. Osení zdárně rostlo, místem však štírové ječmeny podžírali.

Před svátkem sv. Jana Nep. opět veliké množství lidu z okolních zemí, zvláště ze Saska a Slezska do Prahy na pout přišlo.

Dne 15. máje ve vsi Litoli, pod Lysou při samém Labi ležící, sedm sousedů, vše [odpadlíků] vyhořelo. Okolo 9. hodiny večer zapálilo se, žádný neví jak. Všem lidem k podivu naproti větru statky se od ohně chytaly. Item z Lysé přivezené stříkačky žádným způsobem vodu [252] hnáti nechtěly, ráno pak když po ohni bylo, dobře stříkaly. Šenkýř tamní, jenž ani katolík ani švýcar dokonale není a jemuž jako v prostředku těch pohořalých jsoucím svršky toliko na stavení shořely, ten ráno hned veřejně vyhlašoval, kterak onino [odpadlíkové] poutníkům do Prahy jdoucím hanebně se posmívali, ano i jemu z Lysé před večerem s pivem přijedoucím takto mluvili: „Strojí-li pak v Lysé Janka? Bude mít zejtra svatbu; budouť oni mu celou noc svítit.“ Stalo se pak, že sami celou tu noc truchlivé světlo měli, které až do podvalí všecko strávilo; z katolíků pak žádný nevyhořel. Příčinu toho ohně tabáku chtělo se přičísti, ale našlo se, že tam jen jediný muž tabák kouří a ten ještě v týž den ani doma nebyl. Ačkoliv vítr velmi silně vál, přece však všech těch sedm stavení naproti větru se zřálo, neb oheň proti větru šel.

[253] V půl máji obilí ještě levněji se prodávalo: Pšenice 3 zl.

¹⁾ R s ní.

8 grošů, žito 2 zl. 12 a 13 grošů, ječmen 1 zl. 12 grošů, oves 1 zl. 7 a 8 grošů, hrách 2 zl. 15 grošů.

21. máje neděle Rogationis aneb Křížová připadla, v nížto slavnost u Boží vody neb u kapličky pod Sadskou s přivedením procesí ze Sadské, z Škrámníka a Poříčan bývala, letos ale pro zavření a zapečetění té krásné, nedávno vystavěné kaple ¹⁾ všecko přestalo. Mnozí lidé podle starého zvyku přišedší na to velmi žehrali. Ačkoliv pak tu kapucín z Opočna, jménem Michal, ²⁾ dovolení od krajského ouřadu dostal, každodenně mši svatou čísti, ale tu jakožto v 6 hodin odečtenou mnozí zmeškali. Kapucín ten přes 20 let každoročně v máji přicházejí a lázeň tu užívají, zdraví své téměř přičítá.

Těchto dnův najisto dověděli jsme se, že nikde v celé zemi takové kaple a malé kostelíky zavřené a zapečetěné nejsou, jen v biskupství králohradeckém [254], což, proč by biskup rozkázal, ještě nám dosavad nepovědomé jest. ³⁾ Ač někdo praví, že biskup jen takové kaple, které na hřbitovích a v městech obyčejně bývají, zavřítí kázal, čemuž politika dobře prý nesrozuměvší všechny kaple, budtež ony jaké budtež, ⁴⁾ zpečetila.

Tohoto měsíce staré matky české jeden syn se vydařil, jménem František Faustín Procházka, ⁵⁾ který kroniku českou, od Dalimila Mezeříčského hned za krále Jana staročeským zvukem psanou, ⁶⁾ do tisku položil, tolikéž pro nedbalé a necvičné čtenáře některá v staré užívaná slova na nynější způsob přezvučil, což kdyby byl neučinil, mnohý ten lenoch nynější nevěděl by, co čte.

V tom však vydavatele nechválím, že sám od sebe onen div svatého Vojtěcha v Římě a v Libici v jednu chvíli jsoucího, za povídačku staví, an[*y*] nám to obrazy až na 500 let staré [?] tvrdí. Zdalíž by naši předkové věc nikdy nestalou malovati a lidi šáliti chtěli? Obraz takový v kostele lhotském u Sadské, ježto i husiti vystáli, nedávno byl. ⁷⁾

[255] Dne 18. máje na zdejší panství zase některé ty zavřené a zapečetěné kostelíky a kaple otevřené a k veřejnému navštěvování zanechané byly.

Rovně skrz ty nyní tak zhusta v nově uvozané věci, ač snad někdo na dobrý způsob to vymýšlí a zdá se mu, že se tím nic církvi

¹⁾ Viz Pam. I. 1., str. 132. — ²⁾ P. Michael Angelus, Wosečanensis, přišel do Opočna r. 1783 a zemřel tam jako jubilar a senior provincie 15. dubna 1806, ve věku 95 let, z nichž v řadě žil 69 let. (Z klášterní kroniky v Opočně a u sv. Josefa na Hradčanech.) — ³⁾ Později připsáno: „Nerozkázal to biskup, ale císař Josef II.“ Byly ovšem zavírány i jiné. — ⁴⁾ R: buď oni jaký buď. — ⁵⁾ Kněz řádu pavlánského, po jehož zrušení byl ředitelem pražských gymnasií a posléze i správcem universitní knihovny. Zasloužilý buditel a literární historik český. S Fort. Durychem podnikl nové vydání bible české, jež je základem i pozdějšího vydání v Dědictví svatojanském. Dalimilovou kronikou zahájil r. 1786 vydávání starých spisů českých, dějepisných i náboženských, chtěje tak odpomáhati nedostatku dobré četby pro lid. Zemřel r. 1809 v Praze. — ⁶⁾ Dalimilova či boleslavská kronika není sepsána od boleslavského kanovníka Dalimila (jak smyslil Hájek), nýbrž má původce neznámého; název Dalimilovy kroniky však zůstal v užívání. — ⁷⁾ Viz str. 68.

a náboženství neublíží, však přece znamenitá pohnutka v lidu a jakéž takéž rozpakování, též u mnohých katolíků truchlost, u sprostých rozviklání, u odpadlic pak radost a v bludu utvrzování se tím ¹⁾ činí. Ačkoliv mnohým za ouraz se to zdá, ale když pomyslíme, že dědictví církve Boží jsou zármuky, radujme se z toho a budme tím stálejší a při tom plnitelé zákona; nebo vždycky a ve všem „pokoj mnohý milujícím zákon Páně a není jim pohoršení.“ (Žalm 118.) ²⁾ Však když na své záslužky dobře pomyslíme, které jsou jen samá nepravost, tuť ůznáme, žeť nic nezaslужujeme potěšitelného. A protož na nás „aj vichr Hospodínů s prchlivostí vychází, vichr trvající nad hlavou nešlechetných.“ (Jerem. 30.) ³⁾ Sem patří k přečtení Isaiášova kapitola 24. od verše 1. až do 20. Kdo by se z toho ve víře viklal, ten by na čas věřil a v čas pokušení by odpadl.

[256] Rovněž i politika těchto časů znamenitou pohnutku a myslé rozondění zkouší, aspoň taky dle toho, co nejvíce miluje; nebo od 1. března ⁴⁾ dukátům opět přibýlo ceny, tak že 1 celý sufrýn, ⁵⁾ jenž měl 12 zl. 40 kr., nyní má 13 zl. 20 kr., $\frac{1}{2}$ sufrýnu, „ „ 6 zl. 20 kr., „ „ 6 zl. 40 kr., kremnický, „ „ 4 zl. 22 kr., „ „ 4 zl. 30 kr., císařský, „ „ 4 zl. 20 kr., „ „ 4 zl. 30 kr. Hollandský, salcburský, benátský franco[uz]ský a jiní, ty zůstávají ve své první ceně; papežské pak dokonce se neberou. Nyní tyto všechny dukáty poněvaď od židův a jiných zlých lidí velmi mnohé zkazeň jsou, protož žádný se bráti nemá, jen ten, který dobrou zoupna váhu má, a jestli by 1 grán ⁶⁾ scházal, tehdy na něj 4 kr. má se přidati; pakli více než grán schází, takový žádný vzíti se nechce.

Tuť, kdo nezkusí, žádný věřiti nemůže, jaká jest s tím všem ouřadům, rychtářům, formanům a všem lidem psota, neb dukáty žádný bráti nechce. Někdo za obilí, vlnu, dobytek dostane [257] dukáty a vzíti je musí, když kupec jiné peníze nedá, sám pak v zámku na své povinnosti odvésti je nemůže, aniž za ně co koupiti; neb větším dílem již žádné dukáty ani bráti se nechťi, aby s nimi daremné mrzutosti nebylo. Mnozí ač dukáty váží, však v zámku přec váhu nemá; odtud když do krajského ouřadu neb Prahy se vezou, tam zase schodky na nich činí. Příklad: Rychtář jeden přijal na povinnosti mnoho dukátů a takové do ručních knížek sousedům odepsal, které ač doma vážil, však když odvedl ⁷⁾ je v zámku, tam na novou modu vzdělaných vážkách váhu neměly, protož byly mu vráceny. On přinese-li ⁸⁾ je domů, někdo se ovšem k svým dukátům přihlásí aneb k lepšímu, někdo nechce, tuť rychtář samou mrzutost a škodu z toho mítí musí. Kdo dukát vezme, zas dlouho jiné peníze nenese; ku kterému se pak žádný hlásit nechce, rychtáři zůstane.

¹⁾ R: s tím. — ²⁾ Verš 165. — ³⁾ Verš 23. — ⁴⁾ Správně: od 1. února. Viz Prager Oberpostztg. z 24. ledna 1786. — ⁵⁾ T. j. nizozemský souverainsdor. — ⁶⁾ Grán (z latin. granum = zrno), váha pro drahé kovy a kameny, obnáší přibližně 0.06 gramu; 4 grány = 1 karát. — ⁷⁾ R: odvádí. — ⁸⁾ R: On přinese je.

[258] Z poděbradského zámku písař kontribuční když odváděl¹⁾ peníze v Jičíně, ač doma všechny dukáty zvážené měl, tam pak přece váhu neměly, protož za 150 zl. se mu jich vrátilo. On pak nic neví, který od koho jest. Protož když dal²⁾ je do důchodu a v Praze je s důchodenskými penězi odváděl, tam jich až za 600 zl. vyvrhli a dodavku na ně 25 zl. chtěli. Protož je zas domů přivezli.

Tohoto máje měsíce v nově se prohlásilo, že se na každý dukát jeden grán passiruje, tak že kdyby bez jednoho gránu byl, vzítí se má. Ale což to platno, když závaží na ně zase o ten jeden grán těžší jsou. Byl jsem já³⁾ 27. máje v zámku [a tam] když se všem rychtářům napořád dnkáty vracely, veliké tu žehrání i proklínání veřejné bylo; jak páni, tak sedláci, všichni se zlobili a kleli. Mnohý oficír a zvlášť rychtářové od velikých zmatků a restů nevinně skrze to velmi snadno upadnou. Já sám toho dne za vrácené dukáty hned od února, [259] března a dubna jiné peníze odváděje, chtěl jsem sobě již jednou spo kojenou mysl učiniti; ale že přece taky některý dukát (ač doma vážený) jsem měl, zase mně vrácené byly. Dle toho nemohu své⁴⁾ příjmy s odvody již na čtyři měsíce srovnati.

Tuť považ každý, kdyby se státi mělo, aby mnohý oficír neb rychtář v náhle umřít měl, byť tu dost dobře všecko zapláno bylo, není možná, aby jeho pořádnosti dobře na vše strany vypadnouti měly. Já sám, ač za sebou nic dokonce nemám, však v té případnosti přece po mé smrti můj grunt bez dodavku by nebyl. Uchovej Pán Bůh! Tuť sobě pomyslit můžeme, jak z rozličných věcí, taky i z těch peněz soužení povstati a lidi trápití můžeme.

Že pak při tom všem prohlášeno jest, že jen do Nového léta 1787 všechny dukáty bráti se budou a místo nich jiné nové přijdou, jakož pak i proskakují a mají okolo sebe stříbrný okolek neb [260] obrubu, protož tím spíše žádný se s nimi držeti nechce. Odkudž židé žně takměř z toho mají, neb oni na nich víc než na zboží vyšídí, neb mají zase vážky těžší a tu u nich již právě na každém dukátu schází a oni za 1 grán 5 kr. a mimo to z každého zlatého 1 krejcar berou. Dle čehož druhé soužení a škoda následuje. Mnozí lidé rádi to dají, jen když dukáty odbudou a za ně stříbrné peníze dostanou,⁵⁾ za něžto své potřeby a živnost spraviti mohou.

Kde se mince mění,
vlast od nepřátel plení,
mnoho židův se žení, —
běda bývá té zemi.

¹⁾ R: odvádějíc. — ²⁾ R: Protož dadouc je... odvádívše. — ³⁾ R: Byvší já... v zámku, když se. — ⁴⁾ R: mé. — ⁵⁾ odbydou... dostana... mužou.

Právě nyní dukáty jest hnuto, neb z toho hlasu, že od Nového léta jen samé nové s tou stříbrnou obrubou půjdou, každý taky lakota své dávno skryté zamilované dukáty na světlo vynáší, tak že taky takové, jež 8, 12, 16 a 20 kusů dukátů vynášejí, k spatření jsou, na nichžto jak starých císařů a králů rozličných vyobrazení i všelikých svatých, tak vtipné nápisy a erby viděti jest.

Svět se krouť i bohatým,
ač ho nazývají zlatým.¹⁾

[269] Od 20. máje sucho již začínalo býti a ty tak krásné časy proměnu braly. Studené a zimavé větry a rosy, zvlášť v noci, až do 8. června trvaly. Vycházející prosa. lny, konopě atd zastydly a vláhy málo majic[e] od toho žloutly. Při konci máje již od toho sucha výhory

Mlékačka.

Prodavač pastí na myši.

Pražské pouliční figurky z konce XVIII. století.

na polích, zvlášť v jarním setí, se ukazovaly, ječmeny špatně se metaly i pšenice; žita, ač na výšku zrostla, že ze všeho obilí nejpěkněji vyhlížejí, ale špatně velmi tím suchem a zimou kvetou.²⁾ 31. máje nečas, to jest studený vítr s deštěm několikrát za den přeběhl, ale málo tím bylo té suchotě spomoženo.

Toho měsíce ve vsi Křečhoři na panství kolínském soused Václav Němeček, [odpadlík], když mu jeho manželka dítě pacholet porodila, sám takové, vzav³⁾ také jiné dva sobě rovné za kmotry, okřtil pravě, že jak u katolíků každý kněz, tak u švýcarů každý pastor jest člověk jako on a protož že on sám jako oni může tu službu křtu vykonati.

[270] 4. června hod Seslání Ducha svatého se trefil. Vždy jasné časy a studené noci a větší suchota následovala. Ovoce z většího dílu suchem opadalo. Mušek jakýchsi maličkých, zelených na stromích až

¹⁾ Následující arch (zde v tištěném vydání vynechaný), str. [261. až 268.], jest omylem vsunut sem do r. 1786 a to již Vavákem samým při úpravě rukopisu do vazby, patří však do roku 1787 mezi stránku [350.] a [351.] v rukopise. — ²⁾ R: květnou... s tím bylo. — ³⁾ R: vezma,

obaleno se ukázalo, které stromy hubily. Zeli, řepy sázet se nemohly a kde co dřívě vysazeno bylo, to poschlo. Na horách k Stezsku a Lužici zase velmi veliké vláhy, časté deště, jež i odtud vidíme, přicházejí. Formani praví, že tam zlé a blátivé cesty mají, zde pak zase prachu v cestách tak tlustě leží, že i lidem i hovadům obtížný jest. Okolo svátku nejsvětější Trojice Boží, jenž 11. června připadl, již místem obilí bělelo, ječmeny, ovsy i taky žita práv odkvétající. Z toho již patrně trest Boží znáti se dáva. Smutno velmi v polích jest choditi.

[271] Od začátku do půl června obilí mělo cenu: Pšenice 3 zl. 30 kr., žito 2 zl. 42 kr., ječmen 1 zl. 42 kr., oves 1 zl. 24 kr., hrách 3 zl., míra s vrchem. Okolo sv. Vítava pastva dobytku tím suchem již také přecházela, na lukách tráva maličká a řídká, k sekání neschopná, obilí dokonce již zkázu bralo. Pán Bůh smiluj se nad námi!

Okolo svátku sv. Jana Křtitele vypadlo sto dní od oněch tří¹⁾ jarních mlh, dle čehož dávní jest přísloví že kolik mlh jest v březnu, za sto dní že jest tolik přivalů. Nebylo ale nic. 25. června přede dnem zde v našem vůkolí deščík spadl, ale jen na dva prsty namoklo; 27. maličké mžení asi třikrát přešlo, nic nenamoklo. Až do posledního června každý téměř den onde i onde myačna s deštěm stály, ale od Prahy až po Čáslav na dél, od Kostelce Černého až přes Nymburk na šir nikdy nepršelo.

Zajisté všechny starodávni pranostiky, dle nichžto jsme někdy dešť předzvězovali, prošly a přece nikdy neprší. [272] Pranostiky a předzvědění deště a sice pravdivé tato od starodávna jsou: 1. Polední strana oblohy jasná, půlnoční zakalená; 2. teplý polední vítr; 3. přílišné štípání much, dobytka poskakování; 4. husí, kačic koupání, kohouta ve dne pění; 5. psů vytí a jiného nic než trávu jedení neb žraní; 6. slunce za mráčno kalné zacházení, vodu tažení; 7. ráno při východu papršků na zem bítí atd.; 8. chuti obyčejných vody v studnicích změnění; 9. žížal a mnohých zemských červů ven vylézání; 10. žab vodních i zahradních křehocení, křepčení. Tato všechna znamenání množstvíkrát viděti a znáti se dala, přece však nepršelo.

Na začátku července již teprva dokonce všechno osení bělelo a schlo. V žitách množství klasů jalových a jiné zubovaté t. j. málo které zrno, pšenice velmi snětivé, ječmeny a ovsy téměř nevytělaly, prosa při samé zemi viděti jsme, že bez truchlivosti nelze na to patřiti. [273] Mezi tím cena starého obilí vyšla se, ač ne příliš, protože sýpky mnohé jsou jak u vrchností, tak v handlovních místech. Okolo 1. a 2. července pšenice 3 zl. 16 grošů, žito 2 zl. 15 grošů, ječmen 1 zl. 15 i 16 grošů, oves 1 zl. 10 grošů, hrách 3 zl. 5 grošů. Sena velmi maličko se naklidilo, nebo kde jindy čtyři vozy bývají, ledva jeden vůz se dostal, což i mně samému na mé louce se stalo. V čas tak velikého sucha jak na poledních, tak na půlnočních stranách vždy přece začasté²⁾ pršelo, až i z toho pěknější ourody při horách než zde ukázaly se.

Na den milého vlastence a orodovníka našeho, sv. Prokopa, přes kouřimský kraj deščík přišel, z něhož srdce naše zradovalo se.

Toho dne byv³⁾ já v klášteře sv. Prokopa [shledal jsem, že] ta slavná tam bývala pout po odjítí odtud benediktinův velice oslábila. Kázání tam držel farář z Rataj⁴⁾ a summu⁵⁾ farář a vicarius foraneus z Mnichovic.⁶⁾

[274] Dne 5. července na večer u nás první dešť neveliký přišel, sice od 14. máje druhý. A tak tyto tři deště, sice dost malé, od jara zde byly: První dne 14. máje, v neděli Cantate, druhý 24. června, na den sv. Jana Křtitele, třetí 5. července, ten den po sv. Prokopu. Dne 7. a 8. července již místy poschle a bílé ječmeny sekali, jakož zde u Milčic.

¹⁾ R: onných třech. — ²⁾ R: začastý. — ³⁾ : byvši já ... Prokopa, ta slavná atd. — ⁴⁾ Daniel Frant Weber. — ⁵⁾ T. j. slavnou mši svatou zpívanou. — ⁶⁾ Václav Dom. Ondrak. (R: Michovic.)

10., 13. a 14. července celé dni a noci pršelo, až z toho již na mlýny vody drahně přibýlo i také nažatému obilí téměř škodno bylo. 17., 18. a 19. července stále téměř pršelo, tak až z toho již nažatá žita rústi začínala; dne 20. byl jasný čas, že se mnoho žita svázalo a odvezlo, 21. a 22. opět pršelo, v neděli nato, na den sv. Apolináře, dalo slunce od sebe zase jasné záře. Mezitím 21. a 22. července s přebíháním těch deščíků taková zima byla, že ženci a sekáči v poli pracující nemohli se zahřiti, čehož i já zkusil jsem.

[275] Tohoto měsíce dne 11. nový pan farář na horu Sadskou se dostal a přijel a to sice velebný pán Hynek Meder,¹⁾ kterýž byl v Poděbradech pravidelní školy direktor aneb říditel. Žádali sice jak město Sadská, tak farníci vesničtí o staršího pana kaplana, Františka Matějku,²⁾ kterýž tu již 14 let na vinici Páně věrně a příkladně pracuje, ale byli všichni oslyšáni.

Tohoto času jistě samí jen normalisté mají předeek na fary, an mnohý kaplan starý práce mnoho pokusí, však přec vzadu stát musí. V samých Poděbradech jest kaplan, Josef Matiaš, již šedivý,³⁾ druhý v Předhradí, lokalista Jan Oppelt, též přes 25 let pracující, a jiní jinde.

Též tohoto a předešlého června měsíce biskup králohradecký, pán p. Leopold Hay, sám po jenerální visitaci jezdě v Poděbradech dne 27. a 28. června se vynacházel, kdežto sobě obzvláště zalibiv tamního pana děkana, Antoně Ziegelheima, jej kanovnictvím kostela hradeckého počtil. Kdy pak on vikářem učiněn, již dříve v tomto spisu psáno.⁴⁾ Infule pak proboštská posavad nemá, kdo by jí ruky podal.

[276] Od 23. července až do 4. srpna každý den pršelo, tak že opět pšenice ani zrání, ani zralé dobře kliditi se nemohly. Mnoho ženců horáků nemohoucích se na jasné časy dočkati, domů odešlo. Dne 3. srpna zima opět byla, že se sekáč nemohl zahřiti.

Při konci července a na začátku srpna obilí mělo cenu: ⁵⁾ Pšenice 3 zl. 15 kr. (3 zl. 6 kr. i 10 kr.), žito 2 zl. 24 kr. (2 zl. 27 kr. i 30 i 33 kr.), ječmen 1 zl. 51 kr. (1 zl. 54 kr. i 57 i 2 zl.), oves 1 zl. 15 kr. (1 zl. 12 kr. i 15 i 18 kr.). Žita a ječmeny nové mnohem pěknější na zrno, krásu a užitek nežli loňského roku jsou. Všeobecní ouroda, hlavně řici, jest prostřední.

Dne 5. srpna, na Pannu Marii Sněžnou, všudy se snopy váží, skoro nikde nežnou. Protože Pán Bůh dal pěkný, příhodný čas, oschly hrstě řady, až se i drtil klas.

[277] Skrze vázání psův veřejná opět poručení od krajořadu procházela: Rychtář s myslivcem má po vsi jíti a kdo

¹⁾ Ignác Meder zůstal v Sadské do r. 1804, kdy šel na pensi do Prahy, kdež i zemřel u Milosrdných bratří. (Z děk. archivu v Sadské.) — ²⁾ Frant. Matějka, dříve kooperátor v Líbeznicích, pobyl v Sadské od února 1772 do září 1787. Vedle něho byli v Sadské kaplany (byli tam tehdy vždy dva.) Jan Stroner 1771—78 a Jan Groh, synovec faráře Tom. Čížka, 1778—90. (Z děk. archivu v Sadské.) — ³⁾ Kaplanem v Poděbradech byl Matiaš od r. 1774 do 30. listopadu 1785 a Jan Oppelt (R: Oplit) r. 1772—1777. (Z probošt. archivu v Poděbradech.) — ⁴⁾ Viz str. 73. — ⁵⁾ Číslice v závorkách značí cenu za obilí nové, číslice před závorkami jsou ceny starého obilí.

by psa neuvázaného měl, toho zastřeliti, ten pak hospodář tomu zástřelci 30 kr., na kancelář pak pokuty 2 zl. 30 kr. složití a ještě dle uznání v arestu býti má.

Náš ouřad poslal po panství jednoho invalida ¹⁾ — slove Václav Konopa, spuštěný chlap a pravá psota, — s tím poručením, aby kdo psa uvázaného nemá, rychtář zaznamenal a tu potom ten soused hned tomu invalidu půl zlatého, do zámku pak 2 $\frac{1}{2}$ zlatého složití musí. Žádný pes za zajícem snad nikdy tak rád neběžel, jako tento zlostník po vesnicích a po psích běhá a kdo uvázaného nemá, k rychtáři jej vede, zaznamenat dává a půl zlatému se těší. U nás pak za celou ves, aby po ní nechodil, tvrdý tolar vzal, t. j. 2 zl., a odešel.

Zdaliž to není taky jedno soužení:

Zlodějů mnoho — trestů málo,
ve dne dělají — v noci hlídají;
co má pes zastávatí,
člověk musí vykonávatí.

[278] Na některých panstvích za myslivcem biřic chodil a tu hospodář uzřel, myslivce zabil, biřic odřel.

Nedal-li ²⁾ pak pokutu hned z něho,
tehdy v zámku dřeli jeho.

Což tu bylo nářikání
a hrozného proklínání.

I to jest na nás trest.

Skrze celý měsíc srpen vždy přšelo, až pšenice napořád i na stojicím klasu rostly, při horách i žita, ječmeny a ovsy. 9., 10. a 11. téhož dnem i noci přšelo tak, že z toho povodně povstaly. Množství obilí nažatého a nasekaného potopilo se, místem dokonce voda obilí vzavši pryč s sebou vzala a toť potom bylo velmi těžce obilí z polí vyvážeti, neb zem velmi rozbředla. Viděl i zkusil jsem, že čtyřmi koni dva mandele obilí jedva z pole vyvezlo se. Na lukách otavy z předešlé vláhy pěkně růstí začínající ³⁾ nyní od kalné vody podkalené a zanešené vidíme. S tou pak (mokoslí) povodní veliké množství hadův a štírů od hor sem připloulo i až do Labe donešeno bylo. [279] V těch mokřých časích, ač prv zhusta, nyní ale mnohem více myší v polích ukázalo se, tak že i v stojatém obilí, kde něco hustší bylo, nahoře v klasích hnízda a množství mladých měly.

Mezitím obilí připlácelo: Pšenice měla okolo polovic srpna 4 zl., žito 2 zl. 36 i 42 kr., ječmen 2 zl. 12 kr., oves 1 zl. 15 i 20 kr., prosa 2 zl. 30 i 36 i 40 kr. Prosa ovšem zde velmi smutně se klidila pro ustavičné deště. Hrach a čočky nejméně naklidilo se. mnozí zde nic i já sám. To již prve velikým suchem všecko poschlo. Někde pak po těchto deštích v nově zrostly a květy, ale málo z toho vypadlo. Ovoce pak obzvláště opravilo se; co ho tím suchem nespadlo, nyní bez červivosti zrál, že švestku červivou nebylo lze spatřiti. Takové pak množství přece ho zůstalo, až švestek 1 kopa za 1 krejcar, hrušek dobrých 15 i 20, jablek tolikéž za 1 krejcar dávali.

[280] Dne 17. srpna ve 3 hodiny ráno ⁴⁾ onen rozhlášený a zvláště pak zde v Čechách známý Fridrich toho jména IV.,

¹⁾ Invalidů používali za panské dráby. — ²⁾ R: Nedali je. — ³⁾ R: začínajice. — ⁴⁾ R: 16. Augusti okolo 9 hodin na noc. (Viz Pr. Oberpostztg. z 29. srpna 1786.)

král pruský II., do věčnosti odmarširoval. On byl rozený roku 1712 dne 24. června; ¹⁾ na království po otci svém, Fridrichovi III., dosedl roku [1740]. ²⁾ Nepřátelským způsobem nejprv do Čech přišel roku 1741, ³⁾ po druhé 1744, po třetí 1756 a 1757, po čtvrté 1761, po páté roku 1778. Za dědice po sobě zůstavil Vilíma, ⁴⁾ syna bratra svého, jenž též Vilím slove. Knížetství pruské na království vyzdvíženo roku [1700] ⁵⁾ od Leopolda I., ⁶⁾ kterýžto Fridricha III., knížete pruského a spolu kurfiršta brandeburského, tak miloval, že jej prvním králem učinil. Dne 19. téhož já již dověděl jsem se, že ten král umřel.

Od 20. srpna s těmi vláhami také zima již lépe svou začínala, že ve dne i v noci chladno a ozáblivo bylo. Pšenice až do prvních dní září klidily se, sláma velmi černá a zetlelá byla.

[281] Na začátku září hlukové českého vojska do ležení k Praze táhli, dle čehož páni Pražané začali obilí připláceli, tak vnađu dělajíce, aby tam spíše obilí se vezlo. Dávali za pšenici suchou, nezrostlou 4 zl. 12 i 15 kr., za žito 2 zl. 30 kr., za ječmen 2 zl. 24 i taky 2 $\frac{1}{2}$ zl., za oves 1 zl. 30 i 36 kr. Lidé jeli ⁷⁾ tam, [ale Pražané] hned o půl zlatého v jednom dni shodili. Nyní pak od měsíce máje žádný komisař trh tam ne vysazuje, ale jako v Jičíně a Mladě ⁸⁾ Boleslavi, kdo zač může, kupuje. Však přec bez falše to není;

právě sedlák, kam se jen obrátí,
všudy najde, kde ho něco trápí.

Dne 2. září poslední dešť, jako s námi se žehnaje, ⁹⁾ spadl a začaly jasnější, však ale studené časy býti. Devět neděl celých téměř přšelo bylo, totiž od sv. Prokopa až posud. Seti ozimního obilí těžké velmi nám nastalo; do černých a rovinových zemí nemůžem sítí pro mokra, otavy kliditi pro vodu.

[282] Divno každému přichází, kterak v čas takových vlhkých a mokřých i studených časů veliké množství myší v polích i v lukách se spatřuje. A jako prv v stojatém obilí nahoře v klasech, tak nyní v stojaté trávě i nad vodou hnízda a mladé mají. Tak se u Milčic, když se seno hned od měsíce července zatopené nyní teprv sekalo a do kolenou vody výšky bylo, tehdy nad vodou v husté trávě myší hnízda i mladé, ano v jednom hnízdě devět mladých našlo se. Dávni přísloví jest, že veliké množství myší předchůdce bývá neourody a drahoty, což jsme již také za naší paměti viděli a zkusili; nebo v roce 1770 také více ještě nežli nyní myší v poli bylo a nato potom v roce 1771 a 1772 ona hrozná drahota a hlad a všech věcí nedostatek panoval.

11. září, v pondělí po Jménu Panny Marie, monarcha náš, Josef II., v 11 hodin před polednem skrz Brod Český projeda do ležení vojenského přijel a v hospodě [283] hloupětinské dle obyčeje svého nakvartýroval, 15. a 16. září cvičení vojska skrz oheň držel, 18. téhož ležení rozpustil. Čtrnáct dní toliko

¹⁾ R: 12. ledna — ²⁾ Rok v rukopise vynechán. — ³⁾ R: 1740—42 první válka slezská, 1744—45 druhá válka slezská, 1756—63 válka sedmiiletá, 1778—79 válka o dědictví bavorské. R: 1741 a 1761 stál Fridrich s vojskem svým mimo Čechy. — ⁴⁾ T. j. Fridrich Vilém II. (1786—1797), syn Augusta Viléma, r. 1758 zemřevšího bratra Fridricha II. — ⁵⁾ Rok v rukopise vynechán. — ⁶⁾ R: Karla VI. — ⁷⁾ R: Lyde jedouce tam, hned o $\frac{1}{2}$ zlat. v 1. dni schodily. — ⁸⁾ R: Mladem. — ⁹⁾ R: žehnajice.

v táboře ¹⁾ bylo vojsko, zimy a vlhké časy nemálo opět překážely. Po táboře císař pán do Prahy vjel, kdež všechny ještě pozůstalé kláštery, špitály, kasárny, ano i město židovské prohlídl, jakož i školy. Nato [dne] 25. do nové pevnosti, Terezova, vyjel, odtud přes Mladou Boleslav, Jičín do Plesu, z Plesu do Hradce Králova, odtud pak na den sv. Václava přes Nymburk, Lysou, Brandýs zase do Prahy na zámek se navrátil a byv tu deset dní, věci království se týkající řídil i některá místa, která prve ne, nyní prohlídl a spatřil. Odtud zase k Chebu, ²⁾ Karlovým Varům atd. odjeda saské hranice shlídl a do Prahy se vrátil. 8. října přes Tábor a Budějovice do Vídně odjel

[284] Při konci září a na začátku října obilí mělo cenu: Pšenice 3 zl. 55 kr., žito 2 zl. 30 kr., ječmen 2 zl. 20 i 15 i 6 kr., oves 1 zl. 45 kr.; zeli a řepa v mírné ceně; syrových švestek 1 kopa za 1 kr. Mezitím vždy a pořád přece vlhké časy následovaly, že ani nemůžeme ³⁾ všechna pole k zasetí zimnímu oddaná zasít. Otavy málo co kdo dostal, neb luka jsou jednak vodou zatopena, jednak pro deště shrabat se nemohoucí trávy docela shnily. K většímu zármutku zaseté obilí velmi špatně, mdle a řídko vzcházelo.

11. října, v středu, na panství poděbradském statečná a chlebná jedna vesnice téměř na polou vyhořela, ta (ne nadarmo) jmenuje se Chleby. V hospodě z hůry oheň vyšel a skočiv přes cestu na statek Beranů, ve vsi největší, ⁴⁾ ten a s ním jiných pět v půldruhé hodině strávil a škody za mnoho tisíc učinil, neb těch šest sedláků větším dílem [285] po 30 a 25 kopách rolí mají a nehrubě co ze svých stodol ode žni vymlátili. Někteří z nich i staré obilí, jako Šoběslav 50 strychů pšenice, Beran 30 strychů prosa atd. na svých špejcharích měli. Ze pak při tom ohni vítr dosti silně víl, protož málo co kdo vynésti mohl. Ač množství lidí se sběhló, neb to ve dne okolo 10. hodiny před polednem stalo se, nicméně velmi málo se ubránilo. Jména těch vyhořelých tato jsou: Šoběslav, rychtář, Mareš, katolíci; Beran, Krejčík, Šandera, Cepek, nekatolíci; sedmý šenkýř Hruška, u něhož ⁵⁾ se zapálilo, též katolík, tomu nejméně shořelo. (V této vsi Chlebích jak a kdy kostel s věčným kaplanstvím vystaven, jak přes to vše přece větší díl lidu od víry katolické odpadl ⁶⁾ i pastora si tam usadili, již napřed v tomto spise ⁷⁾ dle připadajících časů psáno.)

Bůh zbaví nás toho hosti!

V Milčicích víme též dosti

o ohni co povídají,

neb za šedesát let taky

¹⁾ R: v logru . . . Po logru. — ²⁾ R: k Egru. — ³⁾ R: nemožeme. — ⁴⁾ Matěj Beran měl statek čís. 6. staré (11. nové) se 148 strychy; Václav Šoběslav čís. 20. st. (14. n.) se 138 strychy; Hruška byl šenkýř u Josefa Hadače, čís. 7. st. (9. n.) s 23 strychy; Jiřího Mareše vdova v čís. 4. st. (13. n.) se 106 str. chy; Jan Krejčík v čís. 2. st. (16. n.) se 132 strychy; Jan Šandera v čís. 5. st. (12. n.) se 142 strychy; Jiří Cepek čís. 1. st. (18. n.) se 111 strychy. (H.) — ⁵⁾ R: nějž. — ⁶⁾ R: odpadna. — ⁷⁾ V I. knize (viz rejstřík).

sedmkrát nás oheň pátil,
po dvakrát celou ves shladil.

Roku 1750 a 1757 celá naše ves shořela, o čemž pro potomky taky chystám se někdy napsati. ¹⁾

[286] Skrz celý měsíc říjen, ač často a silně nepršelo, zima ale každý den, ano dva dni ostrá byla a větry studené vály, že bez rukavic nebylo lze orati. Místem mokřinovatá pole přece něco vyschla, že při konci října do nich lidé seli, ač pak těžce se vláčelo.

24. října císařská polní komissí kraje bydžovského do Poděbrad přijevši kontrolu ²⁾ neb srovnání panství našeho s jinými okolními panstvími držela na ono zrnování rolí, při čemž ves naše Milčice do věčného neštěstí upadla následujícím způsobem:

Byl na Radimi jistý správce, jménem Josef Peduzzi, ³⁾ vyhotovitelný a ostrovtipný hospodář, kterémuž že generál Kinský mimo roční službu ještě 10 zl. z každého přes určitou sumu odvedeného sta dával, on aby takových mnoho set odvěsti a z každého 10 zl. dostati mohl, divně a nad obyčej ve všech důležitostech, obzvláště v hnojení a orání polí hospodařil, při čemž poddaní lidé chudátka v robotách nejvíc pokusili. Neb on při každé dost malé práci sám osobně byl, [287] každý den všechny dvory, pole, luka projel, ani tu mrvu když na pole vozili, bez něho to nebylo, neb on na hnoji celý den stál, každý vůz našlapati dal, na polích hloubku brázd měřil všudy, s lidmi křičel, proklínal, lidi bil a co onen Dionysius Syracusanus ⁴⁾ poddané trápil. Při tom všem na povolná léta trefil, tak že obilí nikdy do stodol ve dvořích složití se nemohlo, ale množství stohů venku stávalo. Nebo on mnoho ovčích i hovězích dobytka držel a skrze to dobře pole hnojil — a taky to panství v dobrém, úrodném položení leží, že sama přirozenost pěkné obilí tam působí. A tak dle toho všeho on tam velikou výnosnost v zrně a ourodě polní způsobil. Nyní dle nejvyššího poručení každý dvůr musil ze své devítileté ourody Durchschnitt — proříz — učiniti a podle toho prořízu své pole při tomto novém nálezu zrnovati. Protož našlo se, že tyto radimské dvory z těch devíti let až na 22 a 21 zrn na jedno jitro, to jest 11 a 10 ¹/₂ zrna na jeden strych svůj proříz vyvedly a podaly. [288] Že pak ves Pečky, v nížto jeden radimský dvůr se nachází, k naší vsi Milčicům připojena jest a mimo to ještě pole od dvora tateckého, chválovického i radimského s námi onde i onde mezují, protož my Milčičtí a Peččetí chtěj neb nechtěj musili

¹⁾ Ve IV. knize Paměti. — ²⁾ R: kontratoru. — ³⁾ R: „Peduci“. Založil též na Radimsku ovocné sady a bažantnice. Když pak přešla Radim do majetku knížete Aloisa Josefa Liechtenšteina (viz Pam. I. 2., str. 164.), ustanoven byl Peduzzi inspektorem všech panství Filipa Kinského. (Viz Schaller: Typographie, Kauržimer Kreis, str. 31., kde Peduzzi psán jest Beduzzi.) — ⁴⁾ Otec a syn téhož jména, samovládcové v Syrakusách ze 4. stol. před Kr., uvádějí se obyčejně jako představitelé tvrdé, tyranské vlády.

jsme taky taková zrna přijít a s nimi se srovnati, ačkoliv jak živi jsme neviděli, aby nám 1 strych 10 strychů byl kdy dal. Pán Bůh sám naděl!

Co pak ten Peduzzi z té Radimě je pryč,
nemohou obilí tolik naklidit víc,
neb nynější vrchnost za dření se stydí
a nedá tak trápit své poddané lidi.
Jednoho člověka zlost co můž udělat! —
v tolika vesnicích musíme bédovat.
Páni si nedají námi nic vymlouvatí,
máme prý jako on tak pole dělati.

To však u Milčic není možná, neb my neoráme ani hnůj nevozíme, kde bychom a jak bychom chtěli, ale jak a kdy nám časy dovolují. Stane se někdy, když nejkrásněj pole vzděláme, že na něm po kolena vody máme; někdy, když se osení metá, a někdy, když kvete, přijde od hor voda a všecko nám smete.

[289] V posledních dnech října a na začátku listopadu ještě lidé zimní obilí seli. Počivírky také v pšeničnických¹⁾ začali jsme dělati, ale brzy nám sklaplo, nebo v noci na 5. den listopadu vítr veliký se sněhem strhna se celý ten i druhý den tak prudce vál a sníh padal, že na 20 kročejů od sebe vidět nebylo. Skrze což netoliko pole sněhem přikryta zůstala, ale i cesty, ouvozy, struhy atd. tak sněhem zanešené jsou, že nelze poctivě ze vsi do vsi s vozem jeti a protož orání a setí konec.

6. listopadu v té chumelenici ze vsi Vrbice na panství poděbradském člověk jeden krejčí, jdoucí od syna svého z Kolína, v nově tam na vojnu odvedeného, a byv kořalkou trefený, od té nechvíle a divného sněhem vítí přemožen jsa v poli zmrzl a o život přišel.

Opět pro kořalečnický pěkný příklad se trefil —
ó by nechali ty zvyky, žádný jí mnoho nepil!

[290] Okolo Všech Svatých obilí mělo cenu: Pšenice 3 zl. 15, 17 i 18 grošů, žito 2 zl. 8 i 10 grošů, ječmen 2 zl., 2, 3 i 4 groše, oves 1 zl. 5 grošů. Strych suchých švestek 6 zl., někde 5 zl. 30 kr. i 5 zl. Záhon řepy za 30 a 45 kr. Ve Lhotách s řepou ochvátli; nebo nyní téměř vsudy naučili se lidé řepu sázet a nejedou tak silně do těch míst, kam prve jezdívali, ke Lhotám na Poděbradště, ke Kolínu, k Lysé, Celakovicům a jinam atd. Letos obzvláště od těch dešťů řepa zrostla, že 10, 12 i 15 liber těžká jest a k tomu dobrá, chutná i laciná, ale v těch teď vyjmenovaných místech veliká pole sněhem jí zapadlo.

Ode žní téměř všichni na svatováclavské časy jsme čekali, neb starodávni zkušené jest přísloví, že okolo sv. Václava časy bývají, ale letos jsme je neviděli. Zajisté tento celý 1786. rok jest hoden povážení, neb jest veškeren nadobyčejný a cokoliv jsme v něm dle starého obyčeje dělali, zvlášť v polním hospodářství, nic téměř jsme dobře netrefili. Ó, jak daleko jiné jest léto a podzim nežli jaro bylo!

[291] Superintendent (vzездřovatel) velimský²⁾ na sucho již vyvází,

neb u jeho ovec láska zapadla,
dle čehož u něho kuchyň vychladla.

¹⁾ R: v pšeničnických. — ²⁾ Kovacs.

Szeremlay, ten se tam vykrmil,
ale tento již prve suchý jsa ještě víc se zhubil.
Nemá zajisté s manželkou a dítkami co jísti,
neb mu nechtějí ani maso, ani peníze nýsti.
Chléb když chce jíst, po vsi se ho dluží, —
já sám nepřeji to tomu muži.

On se již veřejně při ouřadu v zámku ohlásil, jestliže ouřad nepřinutí jeho lidi, aby mu jeho vysazená postulata¹⁾ platili, že požehná zem českou a do Uher, své vlasti, odjede.

Ty nebohé lidi netoliko platy,
ale i pobožnost přechází je taky.
Již konec zpívání, jež prve bývalo,
ba i přijímání je též omrzalo.
Od Veliké noci mnozí u večere
nebyli i k sboru sotva se kdo běfe.
Chudátko čeládka, která u nich slouží,
jejichžto dušička přec po Bohu touží,
avšak co v žaláři v těle jsouc zavřena,
od těch bludných lidí zcela jest zkažena.
Bude-li to dlouho, snad ještě zpožehání — —
Tatičku z nebe náš, smiluj se nad námi!

[292] Na den sv. Martina sněhem všecko přikryto, dosti hrubá zima. Od 18. listopadu začalo oblevovati, větrem a deštěm sníh na polích změkčovati, ač cesty sněhem velmi zavité prohazovati jsme musili. 22. a 23. listopadu záhony již v polích bylo viděti, 25. již zase místem lidé orali i seli aneb to před sněhem nasité zrno zavláčovali.

Mezitím cesty převelice zlé se dělaly; formani nemohli sem pro obilí jeti, protož spadlo. Při konci listopadu platilo obilí: Pšenice 3 zl. 36, taky pěkná a nezrostlá 3 zl. 45 i 48 kr., žito 2 zl. 30 kr., ječmen 2 zl. 6 i 10 kr., oves 2 zl., proso 3 zl.; sena! centnýř 1 zl. 6 kr., slámy ječné 1 mandel za 45 kr., neb ta brzká zima o píci a dobytek starosti i nákladu přidala. Na začátku prosince začali se dnové i noci teplejší, nežli byli v září neb v říjnu. Osení pozděj zaseto pod tím sněhem lépe vzešlo a hustěji se ukazovalo než to, jež v září seto bylo, neb to skrze zimy špatně vzešlo.

[293] Dne 5. prosince, v úterý po 1. neděli adventní, v nové kapli Bolestné Panny Marie pod Sadskou licitací na tamní zboží kostelní držela se, při které, co tam bylo, totiž oltář, stolice, svícen, lampa a ze zákříště truhla rouchová i roucha mešná atd., prodalo se. Svícen točítý, krásně udělaný, v němžto 2 váhy železa²⁾ a 9 zl. peněz od díla vězelo, ten za 1 zl. 1 kr. prodán byl. Stolice dubové, krásně udělané, jež přes 50 zl. stály,³⁾ nyní za 8 zl. prodané jsou. Obraz Bolestné Panny Marie, na ten způsob jako jest v městě Chebu neb Egru u Františkánů udělaný a od zakladatele kapličky roku 1721 tam postavený, do kostela farního sv. Apollináryše na horu Sadskou jest vzat. Byl pak zakladatel této nejprv maličké kapličky nábožný, horlivý duchovní otec, pan Jan Schreitter ze Schreithenthalu,⁴⁾ farář na Sadské hoře. Jak pak od almužny mnohých ctitelův a dobrodincův tato nynější veliká a krásná kapla zrostla, to v roce 1779 v tomto spisu stojí.⁵⁾

¹⁾ T. j. požadavky. — ²⁾ 1 váha železa = 20 liber (jinde různě, 40 až i 150 liber). — ³⁾ R: košťovaly. — ⁴⁾ R: Šrajter z Šrajthenthalu. — ⁵⁾ Viz Pam. I. 1., str. 132.

[294] Dne 6. a 7. prosince taková licitace na zboží kostela Panny Marie za mostem u Poděbrad držela se.

Skrze celý advent tiché a teplé dni bez větrů, dešťů i sněhu, jen drobet mrazivé byly. Před vánoci obilí cena spadla. Zde proto, že cesty zlé a blatlivé po onom sněhu byly a takž formani nemohli jeti; v Praze zas, že po dlážděné cestě mnoho fůr tam jelo. Dle toho zde vrchovatá a v Praze rovná míra platila se: Pšenice 2 zl. 30 kr. zrostlá, též 3 zl., taky 3 zl. 30 kr. a 3 zl. 45 kr., nebo letos pšenice všelijaké jsou, jakož i jiné obilí; žito 2 zl. 7, 8, 9 grošů, nejpěknější 2 $\frac{1}{2}$ zl., ječmen 1 zl. 15, 16, 18 grošů, nejpěknější zouplna 2 zl., oves 1 zl. 7, 8, 9 a 10 grošů, proso 3 zl., taky 3 zl. 2 groše, hrách 4 zl.

Na vánoce a sice v Štědrý den, jenž byl v sobotu, začalo mrznout zvolna a tak až do Nového léta dodrželo. Cesty lepší začaly se dělat.

[295] Na týž Štědrý den, v sobotu, v kancelářích a ve svátky na kazatelkách ohlášená jest vůle císařská,¹⁾ dle které všem kantorům aneb kostelním katolickým zpěvákům (to slovo cantor na česko zpěvák sluje) ku pomoci jejich vyživení dán byl jménem roku nového v každém domě 1 groš, v menším domě méně, v větším více a to sice jak od katolíků, tak od nekatolíků. Načež hned nekatolíci jak by soli do očí nasypáno měli, nechtěli tomu rozuměti, aniž co dáti, až k tomu ouradně donuceni byli.²⁾

¹⁾ Dvor. dekrety ze 6. července (gub. 31. srpna) a z 13. (gub. 24.) srpna 1786. Místo dřívější koledy a zrušené štoly křestní měl dostávat nyní učitel z každého domu roční dar, ne méně než 3 kr. v penězích či v naturalích, aniž by byl za to vázán obcházeti se zpěvy či zhotovovati kalendáře, jak dříve byl obyčej. I také dávky od vrchností, dříve pod jménem koledy udělované, byly jim na dále vyhrazeny. — ²⁾ Následující stránky [296—300] jsou prázdné.